

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
SUAN SUNANDHA RAJABHAT UNIVERSITY

10 ฉบับที่ 4
[ตุลาคม-ธันวาคม 2563]
Vol.10 No.4 [October-December 2020]

วารสาร

การวิจัยการบริหารการพัฒนา

The Journal of Development Administration Research

ISSN: 1905-2219 (Print)

ISSN: 2730-2075 (Online)

วารสาร การวิจัยการบริหารการพัฒนา | 10 ฉบับที่ 4 [ตุลาคม-ธันวาคม 2563]

Vol.10 No.4 [October-December 2020]

วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา

The Journal of Development Administration Research

Vol.10 No.4 (October– December 2020)

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพของนักศึกษาและบุคลากรทั้งภายในภายนอกสถาบัน
2. เพื่อนำเสนอและพัฒนาศักยภาพและผลงานทางวิชาการ การค้นคว้าและบทความทางวิชาการของคณาจารย์ และนักวิชาการภายนอก
3. เพื่อให้บริการทางสังคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ

ขอบเขตของวารสาร

1. ขอบเขตของวารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา จะครอบคลุมเนื้อหา ด้านการวิจัย ด้านบริหารธุรกิจ ด้านการจัดการอุตสาหกรรม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านบริหาร การศึกษา ด้านจิตวิทยาและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทางการวิจัยการบริหารการพัฒนา
2. เนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของบทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่ส่งมาขอตีพิมพ์จะต้อง ไม่อยู่ในระหว่างการขอตีพิมพ์หรือเคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อนในวารสารอื่นๆ ทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ
3. การส่งบทความวิชาการและบทความวิจัยนั้น สามารถส่งโดยตรงไปที่กองบรรณาธิการวารสารผ่านระบบ online Submission ที่เว็บไซต์ บทความทั้ง 2 ประเภท ซึ่งบทความที่ส่งมานั้นจะถูกส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิใน สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ทำการประเมินแบบ Double-Blinded Review ก่อนที่จะพิจารณาจัดพิมพ์ในขั้นต่อไป
4. การรับบทความของวารสารการวิจัยการบริหารพัฒนาจะเป็นบทความที่มุ่งเน้นสร้างองค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎีใหม่ๆ ช่วยขยายองค์ความรู้ในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ ในทางวิชาการที่กว้าง และมีประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินาถ ตรีวิบูลย์
ดร. สุดาวรรณ สมใจ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้อำนวยการหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

บรรณาธิการ

ดร.ณัฐณิธ

เอกนราจินดาวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.ชาญเดช

เจริญวิริยะกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

กองบรรณาธิการภายในมหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนสุวิทย์	ทับทิมรัศมี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา	เมฆคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

กองบรรณาธิการภายนอกมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.สมบุรณ์	สุขสำราญ	ราชบัณฑิตยสภา/ทางรัฐสภา
ศาสตราจารย์ ดร.วรเดช	จันทร์ศร	มหาวิทยาลัยชินวัตร
ศาสตราจารย์ ดร.ติน	ปรัชญพฤทธิ	มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี	วงษ์มณฑา	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์	วัฒนวงศ์	สถาบันรัชต์ภาคย์
ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน	ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน	แสงดี	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา	ชินบุตร	มหาวิทยาลัยทองสุข

กำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่: วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา พิมพ์เผยแพร่ 4 ฉบับต่อปี

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เดือนเมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 เดือนตุลาคม-ธันวาคม

การเผยแพร่

จัดส่งให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผู้ที่สนใจสามารถค้นหาที่

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JDAR>

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด มิน เซอร์วิส ซัพพลาย 29/97 ม.3 ถ.สุวินทวงศ์ แขวงลำผักชี เขตหนองจอก กทม. 10530

โทร 02-3264124, 092-2764177 Email: meancopier@gmail.com

ติดต่อกองบรรณาธิการ

โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์การบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

อาคาร 31 ชั้น 3 ถนนอุทองนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทรศัพท์: 02-1601240, 097-9359356

โทรสาร: 02-1601240

Website: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JDAR>

E-mail: touch_life@outlook.co.th, journal.dar@gmail.com

บทความทุกเรื่องที่ตีพิมพ์ได้จะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย จำนวน 2 ท่าน
ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ

วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีที่ 10 ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2563 ได้รับการรับรองมาตรฐานจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) ให้อยู่ในกลุ่มที่ 2 ปี พ.ศ. 2563-2567 ในการจัดทำวารสารดังกล่าวให้ได้คุณภาพและมาตรฐานตามตัวชี้วัดที่ถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐานที่ทางศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ได้กำหนดไว้ทางกองบรรณาธิการมีกระบวนการจัดทำวารสารตั้งแต่การรับบทความผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาที่เกี่ยวข้องที่จะพิจารณาบทความแต่ละบทความ และฉบับนี้ประกอบไปด้วยบทความทั้งหมด 17 บทความ

กองบรรณาธิการ วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา ขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ให้ความสนใจส่งบทความมาลงตีพิมพ์เผยแพร่ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาในการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป และขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด

ดร.ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์
บรรณาธิการ

สารบัญ	
บทนำ	I
บทบรรณาธิการ	III
สารบัญ	IV
ศึกษาประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในวัดภาคกลาง	1-14
Study the Buddhist Sculpture in The Central Temple	
พระครูวิฑูรสุนทรกิจ, สิน งามประโคน และสมศักดิ์ บุญปู	
Phrakhru Witoonsuntronkij, Sin Ngamprakhon and Somsak Boonpoo	
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์	15-26
The development of a learning management model with emphasis on practical implementation to promote computer literacy and skills for students' careers in computer club	
นันทนา ทวีทรัพย์	
Nunthana Thaveesub	
แนวทางการพัฒนาการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปาง เป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย	27-38
Approaches to Development Online Marketing Communication to promote Lampang Province as a Tourist Destination	
อรวรรณ เหมือนภักตร์ และผกามาศ ชัยรัตน์	
Orawan Maunpuk and Pakamas Chaiyarat	
การศึกษาสุขภาพะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอวช 4 ของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	39-53
Studies of Students' Health in Thailand 4.0 Age According to Principle of Buavana 4 at Mahachulalongkron University	
ริญญารัตน์ วรจินตนาลักษณ์, พระครู ภัทรธรรมคุณ และพีรวัฒน์ ชัยสุข	
Rinyarat Worachintanaluck , Phrakru Phuttaradhammakun and Peravat Chaisuk	
แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี	54-65
Guidelines To Increase The Efficiency Of The Payment Of Living Allowance For The Elderly In The Area. Khu Bua Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Ratchaburi Province	
วิศิษฐ์ เตชะวัฒนากุล	
Wisit Techawattanakul	
การพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป	66-76
The Structural Network Development of Thai Monastic Group in Europe	
พระมหาวิวัฒน์ ฌาเนสโก, พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน และพระมหาเผด็จ จิรกุโล	
Phramaha Wiwat Chanesako, Phramaha Yannawat Thitavaddhano and Phramaha Padet Chirakulo	

ปัญหา แนวทางการพัฒนา และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริม การ ประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน Problems, Development Guidelines, and Strategy of Administration to Promote Public Relations of the Ministry of Culture according to the Sustainable Administration Concept <i>สถัญญเกียรติ แจ่มสมบุญ</i> <i>Saritkiat Jamsomboon</i>	77-86
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร Factors Affecting the Quality of Life Development of The Elderly in Pasicharoen District Bangkok <i>อัญรช สารีกุลปิยะ</i> <i>Anyarat Sarikulya</i>	87-99
ศึกษาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระสงฆ์ไทย Study the Learning Management of The Buddhist Scriptures of Pali of Thai Monks <i>พระมหาวุฒ สุธตฺธิโก, พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน และพระมหาเผด็จ จิรกุลโ</i> <i>Phramaha Woot Suvuddhiko, Phramaha Yannawat Thitavaddhano</i> <i>and Phramaha Padet Chirakulo</i>	100-110
การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาปารมิตาในทรรศนะปรัชญาหลังนยุค สายกลาง The development of quality of life in accordance to the Prajnaparamita in the moderate Postmodern Philosophy <i>บรรพดี รำพึงนิตย์, รวิช ตาแก้ว และกิริติ บุญเจือ</i> <i>Bhanpatee Rumpuengnit, Ravich Takaew and Kirti Bunchua</i>	111-118
การพัฒนาการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร The Development of Happiness Promotion System According to Buddhadhamma Principles of Teachers in Schools under the Bangkok Metropolitan Administration <i>ชลตวรรณ ขุมเพชร, ระวิง เรืองสังข์ และสมศักดิ์ บุญปู</i> <i>Chontawan Khumphet, Rawing Ruangsanka and Somsak Boonpoo</i>	119-130
ยุทธศาสตร์พลังประชารัฐกับชัยชนะในภาคใต้ Strategy of Palangpracharath party and Victory in the South <i>สันหวพจน์ สุขศรีเมือง</i> <i>Sanhaphot Suksrimuang</i>	131-145
การพัฒนาศูนย์ซ่อมอากาศยานในประเทศไทยเพื่อเสริมสร้างศักยภาพ ให้เป็นศูนย์กลาง ของอาเซียน The Development of Aircraft Repair Center in Thailand to Enhance Capacity as a Center of ASEAN <i>ถนอมชาติ ชำนิราชกิจ</i> <i>Thanomchat Chamnirachakit</i>	146-155

ความสัมพันธ์และรูปแบบของระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น: กรณีศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง	156-172
Relationship and Pattern of Patronage System in Local Politics: A Case Study of Local Administrative Organizations Ang Thong Province	
อิทธิศักดิ์ วรกิจ <i>Ittisak Worakit</i>	
อุปสรรค แนวทางการพัฒนา และการเปรียบเทียบค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร	173-183
Obstacles, Development Guidelines, and Comparison of State Officials Values Enhancing the Digital Era Administration of the Bangkok Metropolitan Administration	
วิรัช วิรัชนิภาวรรณ <i>Wiruch Wiruchnipawan</i>	
ความร่วมมือระหว่างครอบครัวกับโรงเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	184-192
Family-school collaboration and academic achievement of children at basic education level	
สุมาลี มีพงษ์, เอื้ออัมพร ทิพย์ทิฆัมพร และปิยวดี จินดาโชติ <i>Sumalee Meepong, Uea-Umporn Tipyatikumporn and Piyawadee Jindachote</i>	
ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม	193-202
Management Performance of Salaya Subdistrict Municipality Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province	
สวิตต์ ดีอุดมวงศ์ และชาญเดช เจริญวิริยะกุล <i>Suwit Deeudomvongsa and Chandej Charoenwiriyakun</i>	
คำแนะนำการส่งบทความ	VII
ตัวอย่างการเขียนบทความเพื่อลงตีพิมพ์	XIII

ศึกษาประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในวัดภาคกลาง

Study the Buddhist Sculpture in The Central Temple

พระครูวิฑูรสุนทรกิจ (ชาญณรงค์ ติกขญาโณ), ลิน งามประโคน และ สมศักดิ์ บุญปู่
Phra Khru Witoonsuntronkij (Channarong Tikayano), Sin Ngamprakhon and Somsak Boonpoo
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Email: prasertjdar@gmail.com

Received: 2020-10-17; Revised: 2020-11-14; Accepted: 2020-11-23

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในวัดภาคกลาง และ 2) ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในวัดภาคกลาง เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ (Quality Research) โดยมีระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 1) การศึกษาเอกสาร 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในวัดภาคกลาง พบว่า ประติมากรรม เป็นงานศิลปะประเภทหนึ่งที่แสดงออกถึงวัฒนธรรม เป็นงานที่สร้างขึ้นเพื่อการสักการบูชาโดยเฉพาะในทางพุทธศาสนา ซึ่งประติมากรรมในประเทศไทยส่วนใหญ่ เน้นเนื้อหาทางศาสนา มักปรากฏอยู่ตามวัดและวัง มีขนาดตั้งแต่เล็กที่สุด แบ่งออกเป็น 3 ประเภท 1. ประติมากรรมลอยตัว (Round – Relief) 2. ประติมากรรมประเภทรูปนูนสูง (High – Relief) 3. ประติมากรรมประเภทรูปนูนต่ำ (Bas – Relief) และแบ่งยุคสมัยของพระพุทธรูปมี 7 ยุคสมัย (1) พระพุทธรูปในยุคสมัยทวารวดี (2) พระพุทธรูปในยุคสมัยศรีวิชัยภาคใต้ (3) พระพุทธรูปในยุคสมัยเขมรหรือแบบลพบุรี (4) พระพุทธรูปในยุคสมัยสุโขทัย (5) พระพุทธรูปในยุคสมัยล้านนาหรือเชียงใหม่ (6) พระพุทธรูปในสมัยอยุธยา (7) พระพุทธรูปในยุคสมัยรัตนโกสินทร์ และ 2) ศึกษาประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในวัดภาคกลาง พบว่า ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) และ หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง มีองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วย 1. ความรู้ (Knowledge), 2. ทักษะ (Skill), 3. ความคิดเห็นหรือทัศนคติ (Attitude)

คำสำคัญ: ประติมากรรม, พระพุทธศาสนา, พระพุทธรูป, วัดภาคกลาง

Abstract

The Objectives of this research article were to study: 1) the state of Buddhism sculpture in the central region temple and 2) the Buddhist sculpture in the central region temple. It was a quality research, with qualitative research methods consisting of 1) document study 2) in-depth interviews. Demographic data group consisting of 15 persons. Data was analyzed by content analysis.

The results of the research showed that 1) The state of Buddhism sculpture in the central region temple found that sculpture is a type of art that expresses culture. The work was created for the purpose of worshiping, especially in Buddhism. Which most sculptures in Thailand focus on religious content often appeared in temples and palaces There are sizes from the smallest, divided into 3 types: 1. Round-Relief sculpture 2. High-Relief sculpture 3. Bas-Relief sculpture. There are 7 periods of the Buddha image. (1) Buddha images in the Dvaravati period (2) Buddha images in the Srivijaya period in the south (3) Buddha images in the Khmer or Lopburi period (4) Buddha images in the Sukhothai period (5) Buddha images in Lanna or Chiang Saen period (6) Buddha images in the Ayutthaya period. 7) Buddha images during the Rattanakosin period, and 2) Studying Buddhist sculptures in temples in the central region found that in the cognitive domain, affective domain and psychomotor domain and related principles. There are

components in managing the learning of Theravada Buddhism sculpture, consisting of 1. Knowledge 2. Skill, 3. Attitude.

Keywords: Sculpture, Buddhism, Buddha Statue, Central Region Temple.

บทนำ

พระพุทธศาสนาจัดได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติไทยมานับแต่เดิมมา จึงมีความเกี่ยวข้องกับชนชาติในทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนยังนับว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาติ โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมทางวัตถุและประเพณีของไทยจึงจัดเป็นความรุ่งเรืองและความเสื่อมของอาณาจักรตลอดมา พุทธปฏิมากรรมจึงเปรียบเสมือนตัวแทนของพระพุทธเจ้าในเชิงศิลปะเป็นรูปของความคิดโดยเป็นตัวกลางในการนำเอาอารมณ์ความรู้สึกและความนึกคิดอันเป็นนามธรรมของผู้สร้างออกมาเป็นรูปธรรมไปสู่ผู้รับ จากหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท คือพระไตรปิฎก นั้นวัดเป็นสถานที่สร้างเพื่อการใช้สอยตามความจำเป็น ซึ่งเป็นอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติสมณธรรมไม่มีความหรรษาหรือวิจิตรพิสดารแต่อย่างใด เป็นสถานที่สร้างด้วยความเรียบง่ายมุ่งประโยชน์ในการใช้สอยเป็นสำคัญ การถวายที่อยู่แก่พระสงฆ์จัดเป็นประโยชน์สูงสุดเพื่อเป็นที่หลีกเร้นในที่อันสงัดเพื่อการเพ่งพิจารณาและเพื่อความเห็นแจ้ง พระพุทธองค์ทรงตรัสสรรเสริญว่าเป็นทานอันเลิศ วิชา จึงเป็นสถานที่พบปะและทำกิจกรรมของชุมชน ดังที่โชติ กล้วยณมิตร (2539) กล่าวว่า ในอดีตนั้นวัดเป็นศูนย์กลางของสมาคม (ชุมชน) เป็นสถานที่ให้การศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่เริ่มต้นหัดเขียนและอ่าน เป็นแหล่งควบคุมจริยธรรมของส่วนรวม เป็นที่สอนความรู้ทางพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์ท้องถิ่น เป็นที่ปูพื้นฐานทางด้านศิลปะ เป็นแหล่งให้เกิดการสร้างสรรคในทางศิลปะสำคัญ

ดังนั้นวัดจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนโดยเฉพาะงานช่างศิลปะ เพราะการสร้างสรรควัดให้มีความสวยงามก็เป็นเรื่องสำคัญ นอกจากจะเป็นสถานที่บำเพ็ญบุญแล้ววัดยังเป็นหน้าตาของชุมชนอีกด้วย การสร้างวัดให้สวยงามตามความเชื่อและตามความนิยมของศิลปะในชุมชนจึงเป็นเรื่องสำคัญเช่นกัน เมื่อวัดเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นศูนย์รวมงานช่างแขนงต่าง ๆ แล้วพระภิกษุ สามเณร ก็คงมีฝีมือทางช่างไม่น้อย ดังที่ (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2542) แสดงว่าพระภิกษุที่เป็นช่างฝีมือมีอยู่แล้วในอดีต เมื่อวัดเป็นที่พบปะสังสรรค์ของชุมชนและเป็นแหล่งให้การศึกษาของชุมชน รวมทั้งการศึกษาสืบทอดงานศิลปะหรือแขนงช่างต่าง ๆ ด้วย ดังมีคำพูดว่า “วัดเป็นผู้สร้างศิลปะและเป็นผู้สืบทอดศิลปะ” (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2529) หรือ “ชุมชนใดไม่มีวัดชุมชนนั้นไม่มีพัฒนาการในด้านศิลปะ” (โชติ กล้วยณมิตร, 2542) ต่อมาในรัชกาลที่ 5 มีการเร่งพัฒนาสยามประเทศ ให้เท่าเทียมกับนานาประเทศในหลาย ๆ ด้าน เช่น คมนาคม การศึกษา ไพรชาณีย์ การประปา เป็นต้น โดยเฉพาะในด้านการศึกษามีการจัดตั้งวัดให้เป็นโรงเรียนเพื่อให้ประชาชนทั่วไป ตลอดจนพระภิกษุ สามเณรและศิษย์วัดได้เรียนหนังสือไทย ลายมือ วิชาหนังสือ โดยโปรดแต่งตั้งพระราชอาคันตุกะ พระครูฐานานุกรมให้เป็นครูวัดละ 5 รูปเป็นอย่างน้อย (สิริวิวัฒน์ คำวันสาร, 2534) และต่อมาในรัชกาลที่ 6 ได้มีการตั้งโรงเรียนออกจากวัดฯ เพื่อให้มีการศึกษาเป็นระบบแบบแผนมากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ระบบการศึกษาในอดีตที่เคยเกิดขึ้นที่วัดโดยพระสงฆ์มีบทบาทให้การศึกษาให้หายไปจากสังคมไทย ดังที่ พระยาอนุนามราชชน (เสถียร โกเศศ), (มปป.) กล่าวว่า “นอกเหนือไปจากเรื่องศาสนาแล้ว พระภิกษุยังมีบทบาทต่อชุมชนอีก เช่น เป็นช่าง หมอยา หมอดู หมอเวทมนต์ ตลอดจนเป็นตุลาการตัดสินข้อพิพาทบาดหมางกัน” ต่อมาบทบาทเหล่านี้ของพระสงฆ์ถูกมองว่ามีใช้กิจของสงฆ์ พระสงฆ์ไม่ควรเกี่ยวข้องกับบทบาทเหล่านี้ รวมทั้งเรื่องการศึกษาสืบทอดงานศิลปะและงานช่างฝีมือด้วย ดังนั้นบทบาทด้านการช่างและงานช่างฝีมือของพระสงฆ์จึงมิได้ถูกส่งเสริมและสนับสนุน อนึ่งบทบาทเหล่านี้ก็มีการจัดตั้งเป็นโรงเรียนขึ้น คือ โรงเรียนเพาะช่างให้ทำหน้าที่แทน จึงทำให้บทบาทของพระสงฆ์ในการให้การศึกษาวิชาชีพแขนงช่างฝีมือและงานช่างศิลปะได้ขาดหายไปจากระบบการศึกษาไทย ความเจริญรุ่งเรือง

ทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ดังจะเห็นได้จากองค์พระมหากษัตริย์ในอดีตหลายพระองค์ที่ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เช่นการสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์วัดต่างๆ พระพุทธรูปจึงเปรียบเสมือนเป็นเสมือนสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้าและเป็นเสมือนเครื่องเตือนใจให้ตั้งมั่นในศีลธรรมอันดีงามเฉกเช่นพระพุทธองค์ ในเชิงศิลปะเป็นรูปของความคิดโดยเป็นตัวกลางในการนำเอาอารมณ์ความรู้สึกและความนึกคิดอันเป็นนามธรรมของผู้สร้างออกมาเป็นรูปธรรมไปสู่ผู้รับ บางทีผู้สร้างก็ถ่ายทอดปรัชญาที่เป็นเรื่องความดี ความจริง ความงาม การแสดงออกจึงเป็นเรื่องปัญญาและจิตใจเหนือกว่าด้านอื่นๆ จุดมุ่งหมายของการสร้างพระพุทธรูปไม่ใช่การแสดงรูปแบบของการลอกเลียนเท่านั้น แต่ยังแสดงถึงภูมิปัญญาอันละเอียดอ่อนของผู้สร้างพระพุทธรูปในอดีตจนถึงปัจจุบัน การสร้างพระพุทธรูปในประเทศไทยจึงมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวในแต่ละยุคแต่ละสมัยซึ่งสะท้อนถึงความละเอียดอ่อน ประณีต บรรจงของคนไทยในการถ่ายทอดงานศิลปะลงบนผลงานปฏิมากรรมอย่างวิจิตรสวยงาม ซึ่งแฝงด้วยปรัชญาความเชื่อที่ผู้สร้างสรรคได้ถ่ายทอดลงไปเพื่อให้ผู้พบเห็นได้ระลึกถึงปรัชญาธรรมของลัทธิความเชื่อและศาสนาขึ้นอย่างแท้จริง อันเป็นอุดมการณ์สูงสุดของการสร้างสรรค์ และใช้เป็นเครื่องส่งเสริมให้พระพุทธรูปนั้นเป็นที่ประทับใจสนใจและเรียกร้องถึงความศรัทธาเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็น อันแสดงถึงความเคารพนอบน้อมเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ด้วยเหตุดังกล่าวการสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์วัดต่าง ๆ และพระพุทธรูปจึงเปรียบเสมือนเป็นเครื่องเตือนใจให้ตั้งมั่นในศีลธรรมอันดีงามเฉกเช่น พระพุทธองค์ จุดมุ่งหมายของการสร้างพระพุทธรูปไม่ใช่การแสดงรูปแบบของการลอกเลียนเท่านั้น แต่ยังแสดงถึงภูมิปัญญาอันละเอียดอ่อนของผู้สร้างพระพุทธรูปในอดีตจนถึงปัจจุบัน การสร้างพระพุทธรูปในประเทศไทยจึงมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวในแต่ละยุคแต่ละสมัยซึ่งสะท้อนถึงความละเอียดอ่อน ประณีต บรรจงของคนไทยในการถ่ายทอดงานศิลปะลงบนผลงานปฏิมากรรมอย่างวิจิตรสวยงาม ซึ่งแฝงด้วยปรัชญาความเชื่อที่ผู้สร้างสรรคได้ถ่ายทอดลงไปเพื่อให้ผู้พบเห็นได้ระลึกถึงปรัชญาธรรมของลัทธิความเชื่อและศาสนาขึ้นอย่างแท้จริง

จากการที่ผู้วิจัยเป็นปฏิมากรผู้สร้างสรรคพระพุทธรูปให้กับวัดต่าง ๆ และสถานที่ราชการมากมาย จึงมีความสนใจในงานประติมากรรมของวัดฯ เป็นกรณีพิเศษ โดยเฉพาะพระพุทธรูปเป็นงานที่ต้องอาศัยความศรัทธาและความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ผลงานและยังส่งผลต่อผู้สืบทอดหรือผู้ที่ให้ความสนใจต่อการเรียนรู้ในศิลปกรรมในด้านนี้อย่างจริงจัง เพราะการเรียนรู้หรือการสืบทอดงานด้านพุทธปฏิมากรรมนั้นต้องมีขั้นตอนและการปฏิบัติอย่างมากรวมถึงสถานที่ในการปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ อีกทั้งเอกสารเพื่อการเรียนรู้นั้นมีน้อย จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเฉพาะพระพุทธรูปภายในวัดเพื่อการเรียนรู้และสืบทอด เพราะที่ผ่านการศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธรูปส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและเน้นการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะในแง่ของการลำดับเหตุการณ์ ยุคสมัยและลำดับศิลปะ ซึ่งเน้นการศึกษาตีความพระพุทธรูปด้วยหลักวิชาการทางด้านประติมานวิทยาอันเป็นการตีความศิลปวัตถุ แต่ยังขาดความสำคัญในด้านการศึกษการเรียนรู้ การสืบทอดองค์ความรู้ของพระพุทธรูป สืบเนื่องจากการสร้างพระพุทธรูปนั้นโดยส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดสืบทอดกันมาผ่านการเรียนรู้โดยการบอกเล่าจากรุ่นสู่รุ่น และยังไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรประกอบกันกับผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่มีอายุมากและต้องประกอบอาชีพประจำทำให้ไม่มีเวลาในการถ่ายทอดหรือจดบันทึก และตัวผู้สืบทอดก็ละทิ้งไม่สนใจอีกทั้งขั้นตอนในการเรียนรู้หรือสืบทอดนั้นเป็นเรื่องละเอียดอ่อนซึ่งนับวันจะลดน้อยลงไป อันเนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปรับภูมิปัญญาสากล อีกทั้งยังมีการสรรหาตัวบุคคลในการสืบทอดภูมิปัญญา จึงทำให้การสร้างพระพุทธรูปในปัจจุบันกำลังจะถูกลบหายไป ประกอบกับยุคสมัยที่คนในปัจจุบันให้ความสำคัญกับพุทธศาสนาน้อยลง ซึ่งถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ในแต่ละยุคสมัยโดยแต่ละสมัยล้วนแล้วแต่มีพุทธลักษณะที่มีความงดงามอ่อนช้อยจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะตัวของปฏิมากรรม ซึ่งแต่ละสมัยแห่งประติมากรรมนั้นต่างก็มีการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและอุดมคติและแรง

บันดาลใจของผู้สร้าง ตลอดจนภาพรวมความคิดของผู้คนในสมัยนั้นๆ โดยแนวคิดที่ได้สะท้อนออกมานั้นเกิดจากการได้รับอิทธิพลจากสังคม ศาสนา ปรัชญา เศรษฐกิจ (กุลขาดา โตโกชนพันธุ์ และคณะ, 2551)

จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจในการศึกษาประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในภาคกลาง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจพร้อมทั้งเป็นหลักฐาน การสืบทอดในหลักการศึกษาประติมากรรมพุทธศิลป์ ซึ่งในปัจจุบันยังมิได้มีผู้ใดได้ทำการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นหลักฐานอ้างอิงถึงรูปแบบการสร้างพระพุทธรูปต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในวัดภาคกลาง
- 2) เพื่อศึกษาประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในวัดภาคกลาง

การทบทวนวรรณกรรม

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) กล่าวว่า ปฏิมาน, ปฏิมากร รูปเปรียบหรือรูปแทนองค์พระพุทธรูป คือ พระพุทธรูป, เรียกย่อมาจาก พุทธปฏิมาน หรือพุทธปฏิมากร และประติมากรรม ศิลปะสาขาหนึ่งในจำพวก วิจิตรศิลป์เกี่ยวกับการแกะสลักไม้ หินอ่อน โลหะ เป็นต้น ให้เป็นรูปหรือลวดลายต่างๆ คำว่า "ประติมากรรม" คือ ทักษะศิลป์แขนงหนึ่งเกี่ยวกับการสร้างรูปทรงที่มองเห็น (visual form) มีลักษณะเป็นสามมิติ (คือมีความกว้าง ยาว หนา สูง) ประติมากรรมทำด้วยวัสดุที่เปลี่ยนแปลงรูปทรงได้ (plasticity) ซึ่งบางทีก็เรียกว่า "ศิลปะพลาสติก" (plastic art) (อารี สุทธิพันธุ์, 2549) เป็นผลงานการสร้างสรรค์ของมนุษย์ โดยจงใจที่จะก่อให้เกิดความประทับใจ แตกต่างจาก "โบราณวัตถุ" ซึ่งหมายถึงวัตถุที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอย โดยมีได้จงใจที่จะก่อให้เกิดความประทับใจ" (พิริยะ ไกรฤกษ์, 2544) และมีลักษณะเป็นรูปทรง นอกจากจะรับรู้ด้วยตาแล้วยังสัมผัสได้ด้วยมือ เพียงแค่สัมผัสโดยไม่ต้องดูก็สามารถทำให้เกิดความสะเทือนใจได้ (กำจร สุนพงษ์ศรี, มปป.) การสร้างสรรค์งานสามมิติ (three dimension greation) ด้วยการถ่ายทอดสิ่งแทนต่าง ๆ ออกมาเป็นรูปทรงประกอบด้วย ความกว้าง ความยาว ความลึก เป็นศิลปะของการจัดมวลสิ่งหรือปริมาตร พื้นที่หรือระนาบบริเวณ แสง เงา ผิว และเส้นรอบนอก และวัสดุต่าง ๆ ให้เกิดเอกภาพที่ประสานกลมกลืนกัน (สวงน รอดบุญ, มปป.)

พระพุทธรูปเป็นงานประติมากรรมที่สร้างขึ้นหลังจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วเกือบ 700 ปี จึงไม่มีผู้ใดเคยเห็นพระพุทธรูปองค์ที่แท้จริง พระพุทธรูปจึงเป็นภาพในมโนคติของผู้สร้างซึ่งในช่วงเวลาที่เกิดพระพุทธรูปนั้น คัมภีร์ต่าง ๆ ได้เกิดขึ้นมากมายโดยเฉพาะที่เป็นคำอธิบายของพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานที่เกี่ยวกับพุทธภาวะ รวมทั้งคติความเชื่อเดิมเกี่ยวกับลักษณะของมหาบุรุษที่ตกทอดกันมาในสังคมของชาวอินเดียโบราณล้วนเป็นตัวกำหนดสำคัญต่อรูปแบบของพระพุทธรูปทั้งสิ้น (ไชศรี ศรีอรุณ, 2552) ในประเทศไทยนั้นได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาที่มาจากอินเดียในช่วงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ที่ได้จัดส่งพระสมณทูตออกเผยแผ่พระพุทธศาสนา นอกจากชมพูทวีปโดยเฉพาะพุทธปฏิมากรณันั้นถือว่าเป็นรูปเปรียบหรือรูปเสมือนตัวแทนของพระพุทธรูปเป็นหลักฐานสำหรับให้คนรุ่นหลังทราบว่าพระพุทธรูปเป็นบุคคลที่มีตัวตนและมีชีวิตอยู่จริง (สมพร ไชยภูมิธรรม, 2550) ดังนั้นการสร้างพุทธปฏิมากรณัค่านึงถึงอิริยาบถท่าทางเป็นสำคัญในแต่ละสมัยก็จะมีชีวิตเรื่องนี้ของแต่ละสมัย เรียกว่า คตินิยมซึ่งลักษณะท่าทางและอิริยาบถของพุทธปฏิมากรณัที่แสดงเรียกว่าปางและมุทรา ปางเป็นการแสดงเวลาหรือพุทธประวัติตอนใดตอนหนึ่งของพระพุทธรูป ส่วนมุทราเป็นการแสดงความหมายด้วยมือใช้กับพุทธปฏิมากรณัที่เป็นตัวแทนพระพุทธรูปในฐานะมนุษย์ ตามหลักเกณฑ์การสร้างรูปเคารพที่เกิดขึ้นในอินเดียได้สร้างตามตำราว่าด้วยการสร้างรูปเคารพที่ชื่อว่า "มานะสารศิลปศาสตร์" โดยมีเกณฑ์ใหญ่ ๆ 2 อย่างคือ ท่า

เคลื่อนไหวและทำนอง ทั้งสองทำนองแตกต่างกันโดยความรู้สึกอันสงบและเคลื่อนไหว ทำนองที่เห็นจากหลักฐานคือ พุทธปฏิมากรรมมีอายุ 3 ทำคือ สมាธิเพชร สมาธิราบ และนั่งห้อยขา (เซนชาคริต ยุทธิตมมรัชย์, 2547)

การเรียนรู้ต้องอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปได้อย่างถูกต้องตามหลักการอันประกอบด้วย

1. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ ทฤษฎีการวางเงื่อนไข ทฤษฎีพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของบลูม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

2. ทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลผลข้อมูล ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการประมวลผลสารสนเทศ เป็นทฤษฎีที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์

3. ทฤษฎีพุทธิปัญญา การ์ดเนอร์ ได้นำเสนอทฤษฎีพุทธิปัญญา ได้ให้นิยามคำว่า “เชาว์ปัญญา” (Intelligence) เชาว์ปัญญาแต่ละด้านจะถูกควบคุมโดยสมองส่วนต่างๆ กัน แต่เชาว์ปัญญาแต่ละด้านจะทำงานในลักษณะผสมผสานกันไป ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ทำอยู่ต้องการสติปัญญาส่วนไหนบ้าง

4. ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ทิศนา ขัมมณี กล่าวว่า แนวคิดของทฤษฎีนี้คือ การเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองและด้วยตนเองของผู้เรียน หากผู้เรียนได้มีโอกาสได้สร้างความคิดและนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมจะทำให้เห็นความคิดนั้นเป็นรูปธรรมและเมื่อผู้เรียนสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมา

5. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนแบบร่วมมือคือ การเรียนเป็นกลุ่มย่อยโดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถต่างกันประมาณ 3-6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม

อันเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยผู้สอนสามารถจัดการนำเอาทฤษฎีใดมาใช้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันที่มุ่งตัวผู้เรียนเป็นหลัก

การน้อมนำหลักพุทธศาสนาเข้าสู่วิถีชีวิตปวงชนที่ไม่ได้เป็นเพียงโลกทัศน์หรือท่าทีต่อโลกเท่านั้น แต่ยังเป็นการประเมินค่าวิพากษ์วิจารณ์ จัดสรร เปลี่ยนแปลงสังคมและโลกด้วย หลักพุทธศาสนาจึงไม่เพียงสอนในเรื่องชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติอย่างถูกต้องเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เป็นเหตุและปัจจัยเชื่อมโดยควบคู่กันไป หลักพุทธศาสนาจึงเป็นทั้งหลักความจริง (สัจธรรม) และหลักความประพฤติ (จริยธรรม) พุทธศาสนาจึงมีลักษณะที่เป็นองค์รวมอย่างชัดเจน (จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร, 2553) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านสมองได้ทำการศึกษาพบว่า จริยธรรมที่มีอยู่แล้วในสมองในวัยเยาว์มีเครือข่ายเส้นใยประสาทที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับจริยธรรมมาตั้งแต่เกิด (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2552)

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดความรู้ของสังคมไทยไว้ว่า การสร้างสรรค์-ส่งสมภูมิปัญญาเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์ท่ามกลางสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ที่มีพัฒนาการมายาวนาน แม้สังคมมนุษย์จะเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าหรือผันแปรไปอย่างไร มนุษย์ก็ยังคงความเป็นมนุษย์อยู่ ดังนั้นธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์จึงยังมีความสำคัญและถือได้ว่าเป็นศักยภาพอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ถึงแม้มนุษย์จะสามารถสร้างโลกเทียมจริงขึ้นมาได้และได้พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิทยาการก้าวหน้าที่เรียกว่า เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร (IT) มีทางด่วนข้อมูลข่าวสาร มีระบบเครือข่ายข้อมูลนานาชาติอันทรงประสิทธิภาพ และคนธรรมดาสามัญทุกหนแห่ง สามารถเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารและเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้งและรวดเร็วเฉียบพลัน แต่คู่ขนานกันมนุษย์ก็ยังคงต้องเรียนรู้จากการสัมผัสมนุษย์ด้วยกัน และเรียนรู้จากโลกกายภาพอันเป็นสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เกื้อกูลชีวิตมนุษย์ตลอดมา กระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์แล้วส่งสมไว้เป็นมรดกทางปัญญา จึงยังคงมีความสำคัญเคียงบ่าเคียงไหล่กับการเรียนรู้ด้วยวิทยาการก้าวหน้าดังกล่าวเท่าที่ได้ศึกษาวิเคราะห์และประมวลเอาลักษณะการเรียนรู้ของ “ชาวบ้าน” หรือคนธรรมดาสามัญจนก่อให้เกิดการพัฒนาภูมิปัญญาไว้อย่างมากมาย

การจัดการเรียนรู้พระพุทธรูปในวัด เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างประสบการณ์ให้เข้าถึงและเกิดการเรียนรู้ในหลักพระพุทธศาสนา พร้อมกันองค์ความรู้ทั้งหมดให้ได้สัมผัสในเรื่องราวอย่างเป็นธรรมชาติ มีความถี่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ สร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นสุข ทำท่ายให้ค้นหา และสนุกที่จะนำไปปฏิบัติ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ทางศิลปะถือเป็นองค์ความรู้ด้านอารยธรรมทางศิลปะที่มีความเชื่อมโยงกับศาสนา ที่จะทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นสุข กระตุ้นศักยภาพสมองได้อย่างเหมาะสมและยังทำให้คุณธรรมจริยธรรมถูกปลูกฝังได้ตั้งแต่วัยที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้เขียนจะได้ศึกษาถึง “ศึกษาประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในวัดภาคกลาง” เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา (Descriptive) โดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ (Structured Interview) จากกลุ่มประชากรจำนวน 15 ท่าน ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลและทำการวิเคราะห์ประมวลผลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสัมภาษณ์ (Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งมีขั้นตอนการการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาสภาพประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในวัดภาคกลาง
- 2) เพื่อศึกษาประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในวัดภาคกลาง

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาสภาพประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในวัดภาคกลาง พบว่า ประติมากรรม แบ่งออกเป็น 3 ประเภท 1) ประติมากรรมลอยตัว (Round – Relief) 2) ประติมากรรมประเภทรูปนูนสูง (High – Relief) 3) ประติมากรรมประเภทรูปนูนต่ำ (Bas – Relief) พระพุทธรูปทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร นั้นประกอบด้วยยุคสมัยของพระพุทธรูปมี 7 ยุคสมัย และในแต่ละยุคสมัยมีความแตกต่างกันตามลักษณะของประติมากรรมคือ มีทั้งประเภท รูปนูนต่ำ รูปนูนสูง และลอยตัว เริ่มต้นจาก 1) พระพุทธรูปในยุคสมัยทวารวดี โดยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลผสมจากเขมร จึงมีประติมากรรมทั้งแบบรูปนูนสูง และลอยตัว 2) พระพุทธรูปในยุคสมัยศรีวิชัยภาคใต้ โดยส่วนใหญ่จะเป็นพระพุทธรูปประเภทลอยตัว และประเภทรูปนูนสูง 3) พระพุทธรูปในยุคสมัยเขมรหรือแบบลพบุรี เป็นศิลปะเขมรสมัยบาปวน สมัยนครวัด และสมัยบาปวน ส่วนใหญ่ที่พบในประเทศไทยเป็นประติมากรรมประเภทลอยตัวเป็นส่วนใหญ่ 4) พระพุทธรูปในยุคสมัยสุโขทัย เป็นยุคสมัยที่มีการสร้างพระพุทธรูปเป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นประติมากรรมประเภทรูปนูนสูง และลอยตัว เป็นจำนวนมาก 5) พระพุทธรูปในยุคสมัยล้านนาหรือเชียงใหม่ ซึ่งที่พบจากหลักฐานส่วนใหญ่เป็นประเภทรูปนูนสูงมากกว่าพระพุทธรูปประเภทอื่น ๆ 6) พระพุทธรูปในสมัยอยุธยา พระพุทธรูปในยุคสมัยนี้โดยส่วนใหญ่เป็นประติมากรรมแบบลอยตัวมากกว่าประเภทอื่น ๆ 7) พระพุทธรูปในยุคสมัยรัตนโกสินทร์ โดยส่วนใหญ่พระพุทธรูปที่พบนั้นเป็นประติมากรรมในประเภทรูปนูนต่ำ ส่วนประติมากรรมในประเภทอื่น ๆ นั้นแทบไม่ปรากฏในยุคนี้

2. ผลการศึกษาประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในวัดภาคกลาง พบว่า ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) มีองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วย 1. ความรู้ (Knowledge) 2. ทักษะ (Skill) 3. ความคิดเห็นหรือทัศนคติ (Attitude) มีรายละเอียดดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) กระบวนการสำคัญเพื่อเสริมสร้างและพัฒนา เป็นปรากฏการณ์ หรือสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ การรับรู้ พฤติกรรมด้านสมองเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ ความคิด ความเฉลียวฉลาด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญามี

ผลต่อตนเองในด้านหลักคำสอน และภาพในพระพุทธรูปมาสู่การฝึกฝน สร้างสรรค์ และพระพุทธรูปยังสามารถนำมาพัฒนาบุคลิกภาพในด้านรูปทรงด้วยลีลาท่าทางอันงดงามแห่งพุทธรูป จนสามารถถ่ายทอดสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้นั้นๆ เป็นความชำนาญอันเป็นธรรมชาติ

2. ทักษะ (Skill) เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนพยายามฝึกตามแบบที่สนใจ และพยายามทำซ้ำ เพื่อที่จะให้เกิดทักษะตามแบบที่สนใจ สามารถนำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจจึงจะสามารถนำไปใช้ได้การเรียนรู้จากองค์พระพุทธรูปมีทั้งด้านประวัติศาสตร์ พระพุทธรูปมีส่วนในการปรับพฤติกรรมในด้านการรับรู้ช่วยสร้างเสริมสติปัญญา ให้ผู้ได้พบเห็นเกิดปัญญา จนเป็นความเชื่ออันดีทำให้เกิดทัศนคติที่ดีและยอมรับในคุณค่าของพระพุทธรูปที่ศิลปินแต่ละท่านสรรค์สร้าง แล้วจึงเกิดทัศนคติที่ดีในสิ่งนั้น องค์พระพุทธรูปช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตามความเป็นจริงก็คือ “สติ” เพราะสติช่วยให้รู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึก

3. ความคิดเห็นหรือทัศนคติ (Attitude) การสร้างแนวคิดจัดระบบของค่านิยมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์การจัดระบบคุณค่า สังเคราะห์ผสมผสานส่วนย่อย ๆ เข้าเป็นเรื่องราวเดียวกันอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่สมบูรณ์และดีกว่าเดิมอาจเป็นการถ่ายทอดความคิดออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย การสร้างพระพุทธรูปมาแต่อดีตจะเห็นแนวคิดวิธีใหม่ ๆ ในการสร้างที่มีการคิด สร้างสรรค์ กระบวนการที่ใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ เพราะพุทธศิลป์เกิดขึ้นจากพุทธลักษณะด้วยความพยายามแห่งศิลปะของผู้สร้างสรรค์และศิลปินที่ก่อให้เกิดเป็นพุทธศิลป์ และแสดงให้เห็นความเพียร ความมานะ ความอดทน

อภิปรายผล

1. สภาพประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในวัดภาคกลาง พบว่า ประติมากรรม แบ่งออกเป็น 3 ประเภท 1) ประติมากรรมลอยตัว (Round – Relief) 2) ประติมากรรมประเภทรูปนูนสูง (High – Relief) 3) ประติมากรรมประเภทรูปนูนต่ำ (Bas – Relief) พระพุทธรูปทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร นั้นประกอบด้วยยุคสมัยของพระพุทธรูปมี 7 ยุคสมัย และในแต่ละยุคสมัยมีความแตกต่างกันตามลักษณะของประติมากรรมคือ มีทั้งประเภท รูปนูนต่ำ รูปนูนสูง และลอยตัว เริ่มต้นจาก 1) พระพุทธรูปในยุคสมัยทวารวดี โดยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลผสมจากเขมร จึงมีประติมากรรมทั้งแบบรูปนูนสูงและลอยตัว 2) พระพุทธรูปในยุคสมัยศรีวิชัยภาคใต้ โดยส่วนใหญ่จะเป็นพระพุทธรูปประเภทรูปนูนต่ำ และ รูปนูนสูง 3) พระพุทธรูปในยุคสมัยเขมรหรือแบบลพบุรี เป็นศิลปะเขมรสมัยบาปวน สมัยนครวัด และสมัยบายัน ส่วนใหญ่ที่พบในประเทศไทยเป็นประติมากรรมประเภทรูปนูนต่ำเป็นส่วนใหญ่ 4) พระพุทธรูปในยุคสมัยสุโขทัย เป็นยุคสมัยที่มีการสร้างพระพุทธรูปเป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นประติมากรรมประเภท รูปนูนสูง และลอยตัว เป็นจำนวนมาก 5) พระพุทธรูปในยุคสมัยล้านนาหรือเชียงใหม่ ซึ่งที่พบจากหลักฐานส่วนใหญ่เป็นประเภทรูปนูนต่ำมากกว่าพระพุทธรูปประเภทอื่น ๆ 6) พระพุทธรูปในสมัยอยุธยา พระพุทธรูปในยุคสมัยนี้โดยส่วนใหญ่เป็นประติมากรรมแบบลอยตัวมากกว่าประเภทอื่น ๆ 7) พระพุทธรูปในยุคสมัยรัตนโกสินทร์ โดยส่วนใหญ่พระพุทธรูปที่พบบนนั้นเป็นประติมากรรมในประเภทรูปนูนต่ำ ส่วนประติมากรรมในประเภทอื่น ๆ นั้นแทบไม่ปรากฏในยุคนี้ สอดคล้องกับ กรมศิลปากร (2530) ได้กล่าวว่า เพราะพระพุทธรูปหรือพระพุทธรูปมีมาตามคัมภีร์คือ รูปเปรียบหรือรูปสัญลักษณ์แทนองค์พระพุทธรูป ไม่ใช่รูปเหมือนพระองค์ท่าน ซึ่งแต่เดิมในสมัยที่พระองค์ยังดำรงพระชนม์ชีพอยู่ยังไม่มีการสร้างจนกระทั่งพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วจึงเริ่มมีการสร้างถาวรวัตถุอื่นๆ นอกเหนือจากพระอารามหรือที่พักของพระสงฆ์ แต่ยังแสดงถึงภูมิปัญญาอันละเอียดอ่อนของผู้สร้างพระพุทธรูป ซึ่งเน้นด้วยหลักวิชาการอันเป็นการตีความในแง่ของพิธีกรรมหรือคติความเชื่อ โดยไม่ให้ความสำคัญอย่างลึกซึ้งในความหมายและการเรียนรู้ต่าง ๆ หรือปรัชญาที่ซ่อนอยู่ในพระพุทธรูปนั้น ๆ ทั้งที่จัดได้ว่าเป็นแรงบันดาลใจพื้นฐานในการก่อให้เกิดพุทธปฏิมากรรมเหล่านั้น การศึกษาว่าศิลปะทั้งหลายนั้นถูกสร้างขึ้นเมื่อไหร่ ที่ไหน อย่างไร และโดยใครซึ่งประโยชน์ก็เพื่อความเข้าใจสำหรับผู้คนในยุคปัจจุบัน แต่

ถ้าหากแต่ผู้สร้างงานปฎิมากรรมส่วนใหญ่ไม่ได้ตระหนักในประวัติศาสตร์ในขณะที่ทำการสร้างสรรค์ผลงาน การศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะจึงไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อปรัชญาที่แท้จริงของปฎิมากรรมที่ได้ถูก สร้างสรรค์ที่แฝงอยู่ภายใน เพราะในการสร้างศิลปะซึ่งผู้สร้างเองได้มีแนวคิดตามความเชื่อ คติ และความรู้สึก นิึกคิดเหมือนกับสังคมที่ตนอยู่ เพียงแต่ผู้สร้างศิลปะแสดงออกทางด้านผลงานและแฝงด้วยความรู้ในศาสตร์ ต่าง ๆ พร้อมทั้งปรัชญาของคนทั่วไปในสังคมสมัยนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้คุณลักษณะของปฎิมากรรมนั้นจึงสามารถ ตอบสนองความรู้สึกทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสุนทรียะเพื่อส่งเสริมทางด้านพุทธิปัญญาของมนุษย์ สอดคล้องกับ โซติ กัลยาณมิตร (2539) กล่าวว่า ในอดีตนั้นวัดเป็นศูนย์กลางของสมาคม (ชุมชน) เป็นสถานที่ ให้การศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่เริ่มต้นหัดเขียนและอ่าน เป็นแหล่งควบคุมจริยธรรมของส่วนรวม เป็นที่สอน ความรู้ทางพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์ท้องถิ่น เป็นที่ปูพื้นฐานทางด้านศิลปะ เป็นแหล่งให้เกิดการสร้างสรรค ในทางศิลปะสำคัญ ดังนั้นวัดจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนโดยเฉพาะงานช่างศิลปะ เพราะการสร้างสรรควัดให้ มีความสวยงามก็เป็นเรื่องสำคัญ นอกจากจะเป็นสถานที่บำเพ็ญบุญแล้ววัดยังเป็นหน้าตาของชุมชนอีกด้วย การสร้างวัดให้สวยงามตามความเชื่อและตามความนิยมของศิลปะในชุมชนจึงเป็นเรื่องสำคัญเช่นกัน เมื่อวัด เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นศูนย์รวมงานช่างแขนงต่าง ๆ แล้วพระภิกษุ สามเณร ก็คงมีฝีมือทางช่างไม่น้อย และ สอดคล้องกับ พัทยา สายหู (2542) กล่าวว่า ครูสอนวิชาต่าง ๆ นี้ได้นอกจากจะเป็นชาวบ้านบางคนอาจเป็น พระที่วัดซึ่งเคยเป็นช่างหรือหมอทางใดทางหนึ่งมาก่อนบวช หรือมาฝึกฝนวิชาด้วยการปฏิบัติระหว่างบวชจน ได้ชื่อว่าเป็นผู้ชำนาญ

2. ศึกษาประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาในวัดภาคกลาง พบว่า ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) มีองค์ประกอบใน การจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วย 1. ความรู้ (Knowledge), 2. ทักษะ (Skill), 3. ความคิดเห็นหรือทัศนคติ (Attitude) มีรายละเอียดดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) กระบวนการสำคัญเพื่อเสริมสร้างและพัฒนา เป็นปรากฏการณ์ หรือสิ่ง เร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ การรับรู้ พฤติกรรมด้านสมองเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ ความคิด ความเฉลียวฉลาด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความสามารถทาง สติปัญญามีผลต่อตนเองในด้านหลักคำสอน และภาพในพระพุทธรูปมาสู่การฝึกฝน สร้างสรรค และ พระพุทธรูปยังสามารถนำมาพัฒนาบุคลิกภาพในด้านรูปทรงด้วยลีลาท่าทางอันงดงามแห่งพุทธรูป จนสามารถ ถ่ายทอดสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้นั้น ๆ เป็นความชำนาญอันเป็นธรรมชาติ

2. ทักษะ (Skill) เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนพยายามฝึกตามแบบที่สนใจ และพยายามทำซ้ำ เพื่อที่จะให้เกิดทักษะตามแบบที่สนใจ สามารถนำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ ต่างๆ ได้ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจจึงจะสามารถนำไปใช้ได้การเรียนรู้จากองค์พระพุทธรูปมีทั้งด้าน ประวัติศาสตร์ พระพุทธรูปมีส่วนในการปรับพฤติกรรมในด้านการรับรู้ช่วยสร้างเสริมสติปัญญา ให้ผู้ได้พบเห็น เกิดปัญญา จนเป็นความเชื่ออันดีทำให้เกิดทัศนคติที่ดีและยอมรับในคุณค่าของพระพุทธรูปที่ศิลปินแต่ละท่าน สรรคสร้าง แล้วจึงเกิดทัศนคติที่ดีในสิ่งนั้น องค์พระพุทธรูปช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตามความเป็นจริงก็คือ “สติ” เพราะสติช่วยให้รู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึก

3. ความคิดเห็นหรือทัศนคติ (Attitude) การสร้างแนวคิดจัดระบบของค่านิยมที่เกิดขึ้นโดยอาศัย ความสัมพันธ์การจัดระบบคุณค่า สังเคราะห์ผสมผสานส่วนย่อยๆ เข้าเป็นเรื่องราวเดียวกันอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่สมบูรณ์และดีกว่าเดิมอาจเป็นการถ่ายทอดความคิดออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย การสร้าง พระพุทธรูปมาแต่อดีตจะเห็นแนวคิดวิธีใหม่ๆ ในการสร้างที่มีการคิด สร้างสรรค กระบวนการที่ใช้ในวัดกรรม ใหม่ ๆ เพราะพุทธศิลป์เกิดขึ้นจากพุทธลักษณะด้วยความพยายามแห่งศิลปะของผู้สรสร้างและศิลปินที่ ก่อให้เกิดเป็นพุทธศิลป์ และแสดงให้เห็นความเพียร ความมานะ ความอดทน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฏิพัทธ์ ทองพันธ์ (2547) ที่ว่าการต่อชิ้นส่วนของหุ่นพระที่เป็นชิ้นส่วนต่าง ๆ ที่ทำพิมพ์ไม่ได้หรือการติดลาย

ละเอียดขององค์พระพุทธรูป เช่น ข้อศอก เท้า ข้อมือ ฐานและสิ่งตกแต่งอื่น ๆ เช่น รัศมี เม็ดพระศก และพวกบัวต่าง ๆ ที่ติดตามฐาน เรื่องลักษณะของฐานบัวปัญหานี้เกิดจากช่างขาดความประณีตและทักษะการทำงานอันได้แก่ 1. ลักษณะของพุทธประติมากรรมที่เด่นชัด โดยมีพระเกตุมาลาเป็นการกล่าวถึง ในมหาปฐิลักษณะว่า ศีรษะเป็นรูป "อุณ्हิส" หมายถึง ส่วนที่เป็นกระหม่อมของศีรษะที่นูนสูงตั้งขึ้นสง่างามดังโพกผ้าหรือมงกุฏ การสร้างพุทธปฏิมากรรมจึงพยายามทำให้กระหม่อมนูนสูงแตกต่างจากพระสาวกและคนทั่วไป พระศกพุทธปฏิมากรรมที่สร้างขึ้นแรกๆ ในแคว้นคันธารราฐนั้นพระศกมีลักษณะเป็นเส้นหยิกสวย ภายหลังพุทธปฏิมากรรมก็เริ่มมีลักษณะเป็นเม็ดขมวดอย่างกันหอย ทำให้แปลกพิเศษออกไปจากสาวกและสามัญชนจึงนับว่าพระศกมีส่วนเสริมให้พุทธประติมากรรมเป็นเอกอุตมสมบูรณ์ดูรูปไม่ใช้เป็นไปตามลักษณะของมนุษย์สามัญและไม่ใช้รูปเหมือนพระพุทธรองค์ พระรัศมีมีส่วนเสริมให้พุทธลักษณะของพุทธประติมากรรมมีความเด่นชัดขึ้นทั้งนี้เพื่อเน้นความแตกต่างระหว่างพุทธประติมากรรมกับรูปมนุษย์ พระหัตถ์ก็ทำแบบต่างกันไปแล้วแต่จะตีความตำรามหาปฐิว่าอย่างไร ในส่วนท่อนพระขงฆ์เรียงงามตั้งตรงปราศจากส่วนคอด ก็ทำสมกับสภาพอวบอูมไม่เห็นปุ่มกระดูกหรือเส้นเอ็นมีความกลมกลืนละเส้นพระบาทยาว ดังนั้นเมื่อสร้างขึ้นแล้วแม้จะดูไม่ได้สัดส่วนแต่ก็ทำให้เกิดศูนย์ถ่วงในองค์พุทธปฏิมากรรมเพื่อให้สามารถยืนได้อย่างมั่นคง 2. การแสดงปาง (มุทรา) ด้วยพระหัตถ์เป็นข้อบัญญัติอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับและใช้กันสืบต่อมาจนกลายเป็นแบบอย่างที่จะทำขึ้น เพื่อแสดงทิวภาพิริยาที่มีปางที่นิยมทำกันในประเทศต่าง ๆ 6 ปางคือ 1) วรธะมุทรา (Varada Mudra) แสดงปางประทานพรใช้กับพระพุทธรูปปฏิมากรรมยืนห้อยพระหัตถ์ขวาลงโดยหงายฝ่าพระหัตถ์ออกยื่นไปข้างหน้าเล็กน้อยส่วนพระหัตถ์ซ้ายมีทั้ง แบบที่ยกขึ้นจับชายจีวรไว้และแบบที่ห้อยลงอย่างธรรมดาข้างพระวรกายหรืออาจทำกลับกัน 2) อภยะมุทรา (Abhaya Mudra) แสดงปางประทานอภัยใช้กับพระพุทธรูปปฏิมากรรมยืน โดยยกพระหัตถ์ขวายื่นออกไปข้างหน้าหันฝ่าพระหัตถ์ออกและเหยียดนิ้วพระหัตถ์ตรงมีทั้งที่ยกพระหัตถ์เดียวและทั้งสองพระหัตถ์สำหรับทำที่ยกทั้งสองพระหัตถ์นั้นตรงกับ "ปางห้ามสมุทร" 3) วิตรากะ (Vitraka Mudra) แสดงปางเทศนาสั่งสอนโดยยกพระหัตถ์ขวาชี้ขึ้นเปิดฝ่าพระหัตถ์ยื่นออกไปข้างหน้า นิ้วหัวแม่มือปิดเข้าแตะโคนนิ้วชี้แสดงท่าสั่งสอนพระหัตถ์ซ้ายห้อยลงข้างพระวรกายอย่างประทานพร 4) ธัมมะจักรามุทรา (Dharmachakra Mudra) แสดงปางปฐมเทศนา โดยยกพระหัตถ์ขวาชี้ขึ้นเปิดฝ่าพระหัตถ์ยื่นออกไปข้างหน้ากรีดนิ้วพระหัตถ์เป็นวงในลักษณะธรรมจักรและยังมีที่ยกพระหัตถ์ซ้ายขึ้นเป็นเชิงประคองพระหัตถ์ขวา 5) ภูมิผัสสะมุทรา (Bhumiparsa Mudra) แสดงปางมารวิชัยพระหัตถ์ขวาทอดลงพาดพระชานุแสดงข้ออ้างเอาพระธรณีเป็นพยานในคราวตรัสรู้พระหัตถ์ซ้ายทอดวางบนพระเพลาแบฝ่าพระหัตถ์ในท่าปรกตติ 6) ธยานะมุทรา (Dhayana Mudra) แสดงปางสมาธิ พระหัตถ์วางประสานกันบนพระเพลา ส่วนมากพระหัตถ์ขวาวางทับพระหัตถ์ซ้าย มักใช้กับพระพุทธรูปนั่งที่เรียกว่าโยคะสนะ (สมาธิราบ) หรือวีระสนะ (สมาธิเพชร) นอกจากนั้นยังมีท่าปลีกย่อยอีก 2 ปางคือ พิจารณาธรรม (The mystery of sixth element) และ อัญชลีมุทรา (Anjali Mudra) ได้แก่ท่าพนมมือ โดยมากใช้กับพระพุทธรูปเจ้าในอดีตและพระสาวกตลอดจนพระโพธิสัตว์ของฝ่ายมหายาน 3. ทำนองของพุทธปฏิมากรรม การสร้างพุทธประติมากรรมตำราคุณะอัน ว่าด้วยศิลปกรรมได้วางรูปแบบไว้ให้ยึดถือว่าจะต้องพร้อมด้วยองค์ประกอบที่เป็นมงคลทุกประการ ความคิดดังกล่าวต้องอาศัยประสบการณ์และความรู้เป็นอันมากจะเห็นได้จากทำนองและปางต่าง ๆ ที่ล้วนมีรากฐานมาจากอิริยาบถตามธรรมชาติทั้งสิ้น ทำนองของพุทธประติมากรรมที่บัญญัติไว้แม้ว่าจะเป็นการจำกัดลักษณะแบบอย่างก็จริง แต่มีอยู่หลายท่าสำหรับพุทธปฏิมากรรมแล้วก็ยังมิจำกัดมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้นำเอาทำนองอันไม่สมควรมาใช้กับพุทธปฏิมากรรมนั่นเองอิริยาบถนั้นทุกท่าจะมีคำว่า "สนะ" ซึ่งมาจากคำว่า "อาสนะ" ต่อท้ายอยู่ทุกปางดังต่อไปนี้ 1) วีระสนะ (Virasana) นั่งขัดสมาธิเพชรคือการนั่งไขว่ขาและหงายฝ่าเท้าขึ้นทั้งสองข้างบางแห่งเรียกว่า "วีระอาสน์" เป็นท่าหนึ่งที่แสดงความกล้าหาญ มีแบบอย่างมาจากการนั่งของโยคีเพื่อทำสมาธิ พระพุทธรูปก็ได้ประทับในท่านี้นี้เป็นประจำโดยเฉพาะเมื่อเสวยจังหันแล้ว 2) โยคะสนะ (Yogasana) นั่งขัดสมาธิราบคือการนั่งเอาขาขวาทับขาซ้ายเป็นท่าหนึ่งที่แสดงความสำรวมอิริยาบถพระพุทธรูปประทับในท่านี้นี้ในการแสดง

พระธรรมเทศนา 3) สุขาสนะหรือลาลิตะสนะ (Sukhasana or Lalitasana) นั่งงอเข่าซ้ายขึ้นพาดตรงหน้าตัก ส่วนเท้าขวาห้อยลงวางเท้าหันเฉียงหรือตะแคงเห็นส่วนข้างเท้าเล็กน้อยเพื่อดันลำตัวให้ตรงเป็นสง่าเป็นท่วงของพระโพธิสัตว์เป็นส่วนมากเพราะเป็นท่วงที่แสดงอำนาจทางพระเดชมากกว่าพระคุณ 4) มหาราชาลีลาสนะ (Maharajalilasana) นั่งยกเข่าขวาดั้งขึ้นซ้ายข้างงอทับใต้ที่นั่งหรือวางพาดตรงหน้าตักเป็นท่วงของผู้สูงศักดิ์เช่นพระราชามีปรากฏในพุทธปฏิมากรรมธยานิพุทธ แต่มักใช้กับพระโพธิสัตว์มากกว่าพุทธประติมากรรม 5) ประรัมพพาทาสนะ (Prarambhapadasana) นั่งห้อยเท้าทั้งสองลงแยกเข่าออกจากกันเล็กน้อยส่วนข้อเท้าวางชิดกันหรือห่างกันเล็กน้อยเป็นท่วงที่แสดงถึงความเป็นสิริมงคลแก่ปริณิชนทลที่ประทับ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ประติมากรรม เป็นงานศิลปะประเภทหนึ่งแสดงออกถึงวัฒนธรรม เป็นงานที่สร้างขึ้นเพื่อการสักการบูชาโดยเฉพาะในทางพุทธศาสนา โดยประติมากรที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อรับใช้สังคม ตอบสนองความเชื่อ สร้างความภูมิใจ ความพึงพอใจ และค่านิยมแห่งชาติภูมิ ซึ่งประติมากรรมในประเทศไทยส่วนใหญ่ เน้นเนื้อหาทางศาสนา มักปรากฏอยู่ตามวัดและวัง มีขนาดตั้งแต่เล็กที่สุด แบ่งประติมากรรมออกเป็น 3 ประเภท 1. ประติมากรรมลอยตัว (Round – Relief) 2. ประติมากรรมประเภทรูปสูง (High – Relief) 3. ประติมากรรมประเภทรูปต่ำ (Bas – Relief) พระพุทธรูปเป็นศิลปะเนื่องในพุทธศาสนาที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตและสังคมของคนไทยมาช้านาน โดยได้เค้ามาจากอินเดียที่เข้ามาแพร่หลายในสุวรรณภูมิและประเทศไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของช่างแต่ละยุคสมัย เพราะศิลปะถูกใช้เป็นสื่อในการเผยแพร่วรรณคดีและสาระสำคัญของศาสนาคือการมีชีวิตที่ดีมีศีลธรรม ดังนั้นพระพุทธรูปจึงเน้นแสดงความคิดและความงาม ดังนั้นพระพุทธรูปในแต่ละยุคสมัยสะท้อนให้เห็นถึงความงดงามโดยผ่านงานช่างที่บ่งบอกถึงความเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละสกุลช่าง มีการพัฒนาทางด้านรูปแบบต่างๆ ตลอดจนการแสดงถึงความสอดคล้องกับวัฒนธรรมในพื้นที่นั้นๆ และความสัมพันธ์กับดินแดนใกล้เคียงกัน และในการสร้างพระพุทธรูปโดยส่วนใหญ่จะคำนึงถึงอิริยาบถท่าทางของพระพุทธรูปโดยอาศัยพุทธประวัติเป็นสำคัญ ซึ่งในแต่ละยุคสมัยก็จะมีความคิดที่ต่างกันไป จึงจำเป็นต้องสร้างลักษณะแห่งพุทธปฏิมาขึ้นตามหลักการลักษณะแห่งรูปปฏิมากรรมให้สมควรแก่สภาวะของรูปนั้น ๆ โดยเฉพาะ ดังนั้นพุทธปฏิมากรรมจึงต้องมีลักษณะหลายอย่างที่แตกต่างกันจากลักษณะของมนุษย์สามัญและต้องมีลักษณะของมหาบุรุษตามความเชื่อที่มีมาแต่โบราณการสร้างพุทธปฏิมากรรมตามตำราลักษณะมหาบุรุษทำให้ลักษณะผิดไปจากลักษณะของสามัญชนทั่วไป อันได้แก่

1. ลักษณะของพุทธประติมากรรมที่เด่นชัด โดยมีพระเกตุมาลาเป็นการกล่าวถึงในมหาบุรุษลักษณะว่าศีรษะเป็นรูป "อุณห์สี" หมายถึงส่วนที่เป็นกระหม่อมของศีรษะที่นูนสูงตั้งขึ้นสง่างามดังโพกผ้าหรือมงกุฎ การสร้างพุทธปฏิมากรรมจึงพยายามทำให้กระหม่อมนูนสูงแตกต่างจากพระสาวกและคนทั่วไป พระศกพุทธประติมากรรมที่สร้างขึ้นแรก ๆ ในแคว้นคันธารราฐนั้นพระศกมีลักษณะเป็นเส้นหยิกสวยซึ่งเป็นไปตามลักษณะของเทวรูปกรีกภายหลังพุทธปฏิมากรรมก็เริ่มมีลักษณะเป็นเม็ดขมวดอย่างกันหอย จึงนับว่าพระศกมีส่วนเสริมให้พุทธประติมากรรมเป็นเอกอุตมสมมุติรูปไม่ใช่เป็นไปตามลักษณะของมนุษย์สามัญและไม่ใช่อุปมาเหมือนพระพุทธรูป พระรัศมีมีส่วนเสริมให้พุทธลักษณะของพุทธประติมากรรมมีความเด่นชัด ทั้งนี้เพื่อเน้นความแตกต่างระหว่างพุทธประติมากรรมกับรูปมนุษย์ พระหัตถ์ก็ทำแบบต่างกันไปแล้วแต่จะตีความตำรามหาบุรุษว่าอย่างไร ในส่วนท่อนพระขงค์เรียกว่ามตั้งตรงปราศจากส่วนคอด พระบาทไม่เน้นให้เห็นส่วนปลีนิ้วในส่วนข้อพระบาทก็ทำสมกับสภาพอวบอ้วนไม่เห็นปุ่มกระดูกหรือเส้นเอ็นมีความกลมกลืนละเส้นพระบาทยาว ดังนั้นเมื่อสร้างขึ้นแล้วแม้จะดูไม่ได้สัดส่วนแต่ก็ทำให้เกิดศุภนัยถ่วงในองค์พุทธปฏิมากรรมเพื่อให้สามารถยืนได้อย่างมั่นคง

2. การแสดงปาง (มุทรา) ด้วยพระหัตถ์เป็นข้อบัญญัติอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับและใช้กันสืบต่อมาจนกลายเป็นแบบอย่างที่กระทำขึ้น เพื่อแสดงทิพยปริยามีปางที่นิยมทำกันในประเทศต่าง ๆ 6 ปางคือ

1) วรธะมุทรา (Varada Mudra) แสดงปางประทานพรใช้กับพระพุทธรูปปฏิมากรรมยืนห้อยพระหัตถ์ขวาโดยหงายฝ่าพระหัตถ์ออกยื่นไปข้างหน้าเล็กน้อยส่วนพระหัตถ์ซ้ายมีทั้ง แบบที่ยกขึ้นจับชายจีวรไว้ และแบบที่ห้อยลงอย่างธรรมดาข้างพระวรกายหรืออาจทำกลับกัน

2) อภัยมุทรา (Abhaya Mudra) แสดงปางประทานอภัยใช้กับพระพุทธรูปประติมากรรมยืน โดยยกพระหัตถ์ขวายื่นออกไปข้างหน้าหงายฝ่าพระหัตถ์ออกและเหยียดนิ้วพระหัตถ์ตรงมีทั้งที่ยกพระหัตถ์เดียว และทั้งสองพระหัตถ์สำหรับท่าที่ยกทั้งสองพระหัตถ์นั้นตรงกับ "ปางห้ามสมุทร"

3) วิตรากะ (Vitraka Mudra) แสดงปางเทศนาสั่งสอนโดยยกพระหัตถ์ขวาชี้ขึ้นเปิดฝ่าพระหัตถ์ ยื่นออกไปข้างหน้านิ้วหัวแม่มือบิดเข้าแตะโคนนิ้วชี้แสดงท่าสั่งสอนพระหัตถ์ซ้ายห้อยลงข้างพระวรกายอย่าง ประทานพร

4) ธัมมะจักรามุทรา (Dharmachakra Mudra) แสดงปางปฐมเทศนา โดยยกพระหัตถ์ขวาชี้ขึ้น เปิดฝ่าพระหัตถ์ยื่นออกไปข้างหน้ากรีดนิ้วพระหัตถ์เป็นวงในลักษณะธรรมจักรและยังมีที่ยกพระหัตถ์ซ้ายขึ้น เป็นเชิงประคองพระหัตถ์ขวา

5) ภูมิผัสสะมุทรา (Bhumiparsa Mudra) แสดงปางมารวิชัยพระหัตถ์ขวาทอดลงพาด พระชานุ แสดงซ้ายองพระธรณีเป็นพยานในคราวตรัสรู้พระหัตถ์ซ้ายทอดวางบนพระเพลาแบฝ่าพระหัตถ์ใน ท่าปรกติ

6) ธยานะมุทรา (Dhayana Mudra) แสดงปางสมาธิ พระหัตถ์วางประสานกันบนพระเพลา ส่วนมากพระหัตถ์ขวาวางทับพระหัตถ์ซ้าย มักใช้กับพระพุทธรูปนั่งที่เรียกว่าโยคะสนะ (สมาธิราบ) หรือวิระ สนะ (สมาธิเพชร)

นอกจากนี้ยังมีท่าปลีกย่อยอีก 2 ปางคือ พิจารณาธรรม (The mystery of sixth element) และ อัญชลิมุทรา (Anjali Mudra) ได้แก่ท่าพนมมือ โดยมากใช้กับพระพุทธรูปเจ้าในอดีตและพระสาวกตลอดจน พระโพธิสัตว์ของฝ่ายมหายาน

3. ทำนองของพุทธปฏิมากรรม การสร้างพุทธปฏิมากรรมตำราคุณะอันว่าด้วยศิลปกรรมได้วาง รูปแบบไว้ให้ยึดถือว่าจะต้องพร้อมด้วยองค์ประกอบที่เป็นมงคลทุกประการ ความคิดดังกล่าวต้องอาศัย ประสบการณ์และความรู้เป็นอันมากจะเห็นได้จากทำนองและปางต่างๆ ที่ล้วนมีรากฐานมาจากอิริยาบถตาม ธรรมชาติทั้งสี่ทำนองของพุทธประติมากรรมที่บัญญัติไว้แม้ว่าจะเป็นการจำกัดลักษณะแบบอย่างก็จริง แต่มีอยู่ หลายท่าสำหรับพุทธปฏิมากรรมแล้วก็มีจำกัดมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้น่าเอาทำนองอันไม่สมควรมาใช้ กับพุทธปฏิมากรรมนั่นเองอิริยาบถนั่งทุกท่าจะมีคำว่า "สนะ" ซึ่งมาจากคำว่า "อาสนะ" ต่อท้ายอยู่ทุกปาง ดังต่อไปนี้

1) วิราสนะ (Virasana) นั่งขัดสมาธิเพชรคือการนั่งไขว่ขาและหงายฝ่าเท้าขึ้นทั้งสองข้างบาง แห่งเรียกว่า "วีรอาสน์" เป็นท่าที่นั่งแสดงความกล้าหาญ มีแบบอย่างมาจากการนั่งของโยคีเพื่อทำสมาธิ พระ พุทธองค์ได้ประทับในท่านี้นี้เป็นประจำโดยเฉพาะเมื่อเสวยจังหันแล้ว

2) โยคะสนะ (Yogasana) นั่งขัดสมาธิราบคือการนั่งเอาขาขวาทับขาซ้ายเป็นท่าที่นั่งที่แสดง ความสำรวมอิริยาบถพระพุทธรูปประทับในท่านี้นี้ในการแสดงพระธรรมเทศนา

3) สุขาสนะหรือลาลิตะสนะ (Sukhasana or Lalitasana) นั่งงอเข่าซ้ายขึ้นพาดตรงหน้าตัก ส่วนเท้าขวาห้อยลงวางเท้าหันเฉียงหรือตะแคงเห็นส่วนข้างเท้าเล็กน้อยเพื่อผ่อนคลายตัวให้ตรงเป็นสง่าเป็นท่าที่นั่ง ของพระโพธิสัตว์เป็นส่วนมากเพราะเป็นท่าที่นั่งที่แสดงอำนาจทางพระเดชมากกว่าพระคุณ

4) มหาราชาลีลาสนะ (Maharajalilasana) นักรบเข้ขาว่าตั้งขึ้นชาชาียงอทับไต้ที่นักรบหรือวางพาดตรงหน้าตักเป็นท่อนักรบผู้สูงศักดิ์เช่นพระราชามีปรากฏในพุทธปฎิมากรรมธยานิพุทธ แต่มักใช้กับพระโพธิสัตว์มากกว่าพุทธปฎิมากรรม

5) ประรัมพปาทาสนะ (Prarambhapadasana) นักรบห้อยเท้าทั้งสองลงแยกเข้ขาออกจากกันเล็กน้อยส่วนข้อเท้าวางชิดกันหรือห่างกันเล็กน้อยเป็นท่อนักรบที่แสดงถึงความเป็นสิริมงคลแก่ปริมณฑลที่ประทับด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำให้เกิดการเรียนรู้จากพุทธประวัติมากรรม หรือพระพุทธรูปอย่างมากมาย จนเกิดเป็นองค์พระพุทธรูปตามยุคตามสมัยต่างๆ ซึ่งการเรียนรู้ต้องอาศัย การจัดการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย

1. **ความรู้ (Knowledge)** จัดว่าเป็นกระบวนการสำคัญเพื่อเสริมสร้างและพัฒนา เป็นความรู้ที่ก่อกำเนิดขึ้นต่อปรากฏการณ์ หรือสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเป็นไปในลักษณะของการแปลความหมายของสิ่งเร้านั้นว่าคือ การรับรู้ (Receiving or Attending) พฤติกรรมด้านสมองเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ ความคิด ความเฉลียวฉลาด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญามีผลต่อตนเองในด้านหลักคำสอน และการนำรูปแบบและสุนทรียภาพในพระพุทธรูปมาสู่การฝึกฝน สร้างสรรค์ และอดทนทำให้เกิดความรู้ซึ่งนำไปสู่กระบวนการแห่งศีล สมาธิ และปัญญา และสร้างความเข้าใจ (Comprehension) พระพุทธรูปยังสามารถนำมาพัฒนาบุคลิกภาพในด้านรูปทรงด้วยลีลาท่าทางอันงดงามแห่งพุทธรูป จนสามารถเพิ่มทักษะให้กับตนเองและสามารถถ่ายทอดสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้นั้น ๆ ไปสู่ผู้อื่น จนเกิดเป็นความชำนาญอันเป็นธรรมชาติ และสอดแทรกสิ่งใหม่เข้าไปกับทักษะเดิมที่มีมาก่อนอันเกิดจากการเรียนรู้ และเกิดความพรากเพียรในการประพฤติปฏิบัติตนตามแบบอย่างของพระพุทธรูปในแต่ละปาง

ซึ่งกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธ (สัทธรรม) รวมถึงการเรียนรู้จากบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร (สัทบุรุษ) ก็มีความสำคัญแม้จะได้ยินได้ฟังสิ่งดีงามตามหลักปฏิจกสมุปปาท ก็คือสังขารเป็นปัจจัยแก่วิญญาณ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธจะให้ความสำคัญแก่เนื้อหาที่จะรับรู้แล้ว ยังมีอีกสิ่งหนึ่งก็คือความสามารถในการรับรู้ คือ “สติ” ช่วยให้ผู้รับรู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกที่กำลังเกิดขึ้นในใจ รวมถึงการสำรวมอินทรีย์ หมายถึงการระวังไม่ให้กุศลธรรมครอบงำใจ เมื่อรับรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยอินทรีย์ทั้ง 6 หมายความว่ารวมถึง การรักษาใจให้เป็นปกติไม่เกิดอกุศลแม้จะเห็นสิ่งไม่ดีไม่งาม

2. **ทักษะ (Skill)** เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนพยายามฝึกตามแบบที่ตนสนใจและพยายามทำซ้ำเพื่อที่จะให้เกิดทักษะตามแบบที่ตนสนใจให้ได้ ที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจจึงจะสามารถนำไปใช้ได้การเรียนรู้จากองค์พระพุทธรูปมีทั้งด้านประวัติศาสตร์ พระพุทธรูปมีส่วนในการปรับพฤติกรรมในด้านการรับรู้ช่วยสร้างเสริมสติปัญญา ให้ผู้ได้พบเห็นเกิดปัญญา มองเห็นถึงความงามที่จะนำไปเพิ่มพูนปัญญาให้กับตนเองในด้านการฝึกฝน ได้รูป (Image) ของพระพุทธรูปปางต่าง ๆ จะส่งผลให้มองดูการประกอบรูปของผู้สร้างได้ว่า มีการพัฒนา ศิลปคลา ย สิ่งเริ่มต้นจนถึงการสร้างสุดท้ายอย่างมีคุณค่าและความเพียร มีผลต่อการตัดสินใจทำให้เกิดสติในการพิจารณา การปฏิบัติ และยังเป็นความรู้สึกที่มีผลต่อการจดจำ จนเป็นความเชื่ออันดีทำให้เกิดทัศนคติที่ดีและยอมรับในคุณค่าของพระพุทธรูปที่ศิลปินแต่ละท่านได้สร้างสรรค์ไว้ การยอมรับนับถือในคุณค่า นั้น ๆ หรือปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนกลายเป็นความเชื่อ แล้วจึงเกิดทัศนคติที่ดีในสิ่งนั้น องค์พระพุทธรูปช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตรงตามความเป็นจริงก็คือ “สติ” เพราะสติช่วยให้รู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกซึ่งในทางพุทธศาสนาหากขาดการปฏิบัติย่อมมิใช่การเรียนรู้ที่ครบถ้วนสมบูรณ์หรือถูกต้อง ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา เรียกสั้น ๆ ว่าศีล สมาธิ ปัญญา ทั้ง 3 ส่วนนี้ ต้องอาศัยการปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญ คือทำให้ข้อปฏิบัติย่อยเข้ากันได้ สอดคล้องกัน ต้องรู้จุดมุ่งหมายของธรรมข้อนั้นๆ ด้วยจึงจะปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และเป็นบ่อเกิดแห่งปัญญาได้ด้วยโดยที่ไม่ต้องรอให้เชื่อมโยงจนครบกระบวนการเสียก่อน เรียกว่า ปัญญาที่เกิดจากการรับรู้สดับฟังว่า สุตมยปัญญา เรียกปัญญาที่เกิดจากการคิด

ว่า จินตมยปัญญา และเรียกปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติว่า ภาวนามยปัญญา อย่างไรก็ตามกล่าวโดยรวมแล้วความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ การคิดและการปฏิบัติก็ยังเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้

3. ความคิดเห็นหรือทัศนคติ (Attitude) การสร้างแนวคิดจัดระบบของค่านิยมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์การจัดระบบคุณค่า (Organization) สังเคราะห์ผสมผสานส่วนย่อย ๆ เข้าเป็นเรื่องราวเดียวกันอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่สมบูรณ์และดีกว่าเดิมอาจเป็นการถ่ายทอดความคิดออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย การสร้างพระพุทธรูปมาแต่อดีตจะเห็นแนวคิดวิธีใหม่ๆ ในการสร้างที่มีการคิด สร้างสรรค์ กระบวนการที่ใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งพระพุทธรูปก่อนให้เกิดแนวทางการเรียนรู้ด้านจิตใจ ทำให้เกิดความร่มเย็น ศรัทธา และสามารถนำไปปฏิบัติตาม และเป็นการสร้างบุคลิกภาพ (Characterization by value complex) การนำค่านิยมที่ยึดถือมาแสดงพฤติกรรมที่เป็นนิสัยประจำตัว ให้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงามพฤติกรรม ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากองค์พระพุทธรูปนั้นจัดเป็นปัญญาที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับตน ทำให้เกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนาช่วยขัดเกลาจิตใจให้เกิดความผ่องใส เพราะพุทธศิลป์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากพุทธลักษณะด้วยความพยายามแห่งศิลปะของผู้สร้างสรรค์และศิลปินที่ก่อให้เกิดเป็นพุทธศิลป์ ผู้ซึ่งผ่านการฝึกฝนและการถ่ายทอดเป็นระยะเวลาจนเกิดเป็นความชำนาญ และยังแสดงให้เห็นถึงความเพียร ความมานะ ความอดทน เพราะทุกขั้นตอนย่อมต้องอาศัยระยะเวลาและกาลเวลาจึงจะประสบผลสำเร็จเป็นองค์ที่มีความสุนทรีย์ภาพ

การคิดหรือการนำเอาสิ่งที่รับรู้มาจัดระเบียบให้เกิดปัญญาขึ้นด้วย "โยนิโสมนสิการ" คือ การใช้ความคิดอย่างถูกวิธีสามารถจัดได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) โยนิโสมนสิการแบบปลูกปัญญา คือการคิดเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งตามสภาวะหรือความเป็นจริง โยนิโสมนสิการประเภทนี้มุ่งให้เกิดโลกุตตรสัมมาทิฐิ หมายถึง การคิดเพื่อให้เกิดปัญญาเพิ่มพูนขึ้น 2) โยนิโสมนสิการแบบเสริมสร้างคุณภาพจิต เป็นการใช้ความคิดเพื่อให้เกิดกุศลธรรม เป็นอุบายลด โลภะ โทสะ และโมหะ โดยใช้ธรรมฝ่ายดีมากดข่มหรือทดแทน กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากไม่รู้จักคิดหรือคิดไม่ถูกวิธีขณะเดียวกันคนจะคิดเป็นหรือคิดถูกวิธีได้ ก็เพราะรู้จักตั้งคำถามกระบวนการศึกษาที่ถูกต้องจึงควรให้ความสำคัญแก่การฝึกให้รู้จักตั้งคำถามด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนในการผลักดันให้เกิดมีกระบวนการ หลักสูตร หรือแม้แต่การเรียนการสอน ในทุกระดับ เพราะการปลูกฝังในด้านศิลปะที่เป็นพุทธศิลป์นั้น

ควรมีการอนุรักษ์มรดกด้านศิลปะประติมากรรมแขนงนี้ไว้ให้คงอยู่คู่กับประเทศชาติ หรือพระพุทธศาสนาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยที่ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการวิจัยต่อไป ดังนี้

1. การอนุรักษ์มรดกประติมากรรมของวัดในพุทธศาสนา
2. กระบวนการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ประติมากรรมไปสู่นวัตกรรมในยุคใหม่
3. การศึกษาประติมากรรมร่วมสมัยระหว่างยุคสมัยเชิงแสงกับยุคสุโขทัย

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2530). *ตำนานวัดอุยานต่าง ๆ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาและสมเด็จพระศรีสุลาดลีย์ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง*. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.

กำจร สุนพงษ์ศรี. (มปป.). *ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับประติมากรรม*. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.

- กุลชาดา โตโกชนพันธุ์. มยุรี ขวบสันเทียะ และสุทธียา ปิ่นมณี. (2551). *การสร้างแหล่งเรียนรู้บนเครือข่าย อินเทอร์เน็ต: การหล่อพระ จังหวัดพิษณุโลก*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง. ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ไชศรี ศรีอรุณ. (2552). *พระพุทธรูปปางต่าง ๆ ในสยามประเทศ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- จิรัฐกาล พงศ์ภคเชียร. (2553). *จิตตปัญญาศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สานเงินมีมา.
- เซนชาคริต ยุธิตถภรณชัย. (2547). *ปรัชญาศิลปะ พุทธศิลป์ในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: หจก. ป.สัมพันธ์พาณิชย์.
- โชติ กัลยาณมิตร. (2539). *สถาปัตยกรรมแบบไทยเดิม*. สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์.
- โชติ กัลยาณมิตร. (2542). *ช่างไทยต่อการสืบทอด*. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่ม 4. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- ปฎิพัทธ์ ทองพันธ์. (2547). *การศึกษาปัญหาและอุปสรรค ของช่างหล่อพระพุทธรูป : กรณีศึกษา โรงงานหล่อพระบูรณะไทย ในจังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พระยาอนุমানราชธน (เสถียร โกเศศ). (ม.ป.พ.). *ชีวิตชาวไทยสมัยก่อนและการศึกษาเรื่องประเพณีไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา.
- พทยา สายหู. การศึกษาในวิถีชีวิตไทย. (2542). *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย*. (ภาคกลาง เล่ม 1). พิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- พิริยะ ไกรฤกษ์. (2544). *อารยธรรมไทย: พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ศิลปะ เล่มที่ 1 ศิลปะก่อนพุทธศตวรรษที่ 14*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2542). *ศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยในเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2529). *เมื่อเริ่มการปฏิรูปการศึกษา สมัยรัชกาลที่ 5-7*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2552). *สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ สร้างสมองเด็กให้ฉลาดได้อย่างไร*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สงวน รอดบุญ. (ม.ป.พ.). *ประติมากรรมตะวันตก*. นครราชสีมา: วิทยาลัยครุนครราชสีมา.
- สมพร ไชยภูมิธรรม. (2550). *ปางพระพุทธรูป*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ต้นธรรม.
- สิริวัฒน์ คำวันสาร. (2523). *พุทธศาสนาในอินเดีย*. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- อารี สุทธิพันธุ์. (2549). *ศิลปะนิยม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2546). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง
เพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียน
ในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์

The development of a learning management model with emphasis on
practical implementation to promote computer literacy and skills
for students' careers in computer club

นันทนา ทวีทรัพย์

Nunthana Thaveesub

โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

Tedsabanthaklong one School , District Klonglaung, Pathumthani Province

Email: nui51565156@gmail.com

Received: 2020-10-17; Revised: 2020-11-17; Accepted: 2020-11-23

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นในการเรียนการสอนด้านคอมพิวเตอร์ เพื่ออาชีพสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ 2) เพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ และ 4) เพื่อประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ ประชากรเป็นนักเรียนทั้งหมดที่เรียนกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 40 คน

ผลวิจัยพบว่า (1) การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงมีความจำเป็นจัดขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน คณะครูและหัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกคนเห็นด้วยถึงความจำเป็นในการพัฒนาแบบและนักเรียนต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์กับงานอาชีพ (2) มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ (3) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง มีประสิทธิภาพ 83.45 / 81.08 และ (4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการเรียนด้วยรูปแบบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทักษะปฏิบัติจากเรียนด้วยรูปแบบภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนด้วยรูปแบบภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีการปรับปรุงรูปแบบ APPA Model ที่สมบูรณ์

คำสำคัญ: การพัฒนา, เพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติ, รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง, คอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพ

Abstract

The research aimed 1) to study basic information and the need for computer teaching and learning for careers for students in computer club 2) to develop a learning management model with emphasis on practical implementation to promote computer knowledge and practical skills for students in computer club 3) to try out the learning management model with emphasis on practical implementation to promote computer literacy and skills for students' careers in computer club, and 4) to evaluate and improve the learning management model with emphasis on practical implementation to promote computer literacy and skills for students' careers in computer club. The population in the research was all secondary school students studied in computer club of Tessaban Thaklong 1 school. First Semester, academic year 2019, amount of 40 students

The results of the research showed that 1) the development of a learning management model with emphasis on practical implementation is necessary. School administrators, basic education commission, parents and communities, the teachers and the supervisor of learner development activities agreed with the necessity and appropriateness of the model development. Students interested and want to learn more about basic computer programs, especially computers for careers. 2) there is a learning management model with emphasis on practical implementation to promote computer literacy and skills for students' careers in computer club. 3) learning management model with emphasis on practical implementation Effective 83.45 / 81.08 and 4) learning achievement from teaching with emphasis on practical implementation model showed that the standard score (T score) of after studying was higher than before studying. The overall of practice skills from the study were in a very good level. The overall of students' satisfaction with the teaching model was at the highest level and there is a complete improvement to the APPA Model.

Keywords: Development, To Promote Knowledge and Practical Skills, The Learning Management Model Focus on Practicality, Computer for Career

บทนำ

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสิทธิของประชาชนคนไทยทุกคนที่ต้องได้รับตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” (กัลยาณี พรมทอง, 2560) ซึ่งการจัดการศึกษาของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญและยึดตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และรัฐบาลไทยได้มีการวางแผนและกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2579) ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี มีกรอบแนวคิดให้การศึกษาไทยได้ดำเนินไปตามทิศทางที่กำหนดและให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษา และได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สิ่งหนึ่งของการจัดการศึกษาไทยจำเป็นต้องพัฒนาคนไทยให้มีความรู้พื้นฐานในการใช้ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอันเป็นสิ่งสำคัญในการประกอบอาชีพได้ในอนาคต เพื่อเป็นการตอบรับกับกระแสโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการใช้ทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์ในปัจจุบันจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการใช้ทำงานและประกอบอาชีพ ได้แก่ โปรแกรมพื้นฐาน เช่น MS Office หรือโปรแกรมประยุกต์ใช้งานต่าง ๆ เช่น โปรแกรมสำเร็จรูปใช้ในการเงิน การบัญชี หรือโปรแกรมที่ใช้ค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต เช่น Google เป็นต้น สอดรับกับข้อมูลจ็อบไทยเว็บดอทคอม “ทักษะที่สำคัญของคนทำงาน รุ่นใหม่” ระบุว่า “ทักษะด้านคอมพิวเตอร์โปรแกรมพื้นฐานที่ต้องใช้ภายในสำนักงาน MS Office เช่น Word, Excel, PowerPoint

หรือโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งงานที่ทำ เช่น พนักงานบัญชีควรมีทักษะด้าน โปรแกรม SPSS, Express เป็นต้น รวมไปถึงการโต้ตอบรับ - ส่ง Email การใช้ Internet ในการหาข้อมูล” (จ๊อบไทยเว็บดอทคอม, ม.ป.ป.)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ใช้องค์ความรู้ ทักษะและเจตคติจากการเรียนรู้ของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เกิดทักษะการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้ยึดตามแนวทางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลัก กิจกรรมชุมนุมและกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ใช้องค์ความรู้ ทักษะและเจตคติจากการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนให้เป็นไปตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้มีการจัดกิจกรรมชุมนุม ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3) สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง เวลาเรียน 15 ชั่วโมงต่อภาคเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เวลาเรียน 5 ชั่วโมงต่อภาคเรียน รวมเวลาเรียน 20 ชั่วโมงต่อภาคเรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกิจกรรมชุมนุม โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 เป็นการรวมกลุ่มของผู้เรียนที่มีความสนใจความถนัดในเรื่องเดียวกัน และร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะประสบการณ์ของตนเองให้เต็มตามศักยภาพ ตลอดจนปลูกฝังจิตสำนึกการทำประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อช่วยขัดเกลาจิตใจของผู้เรียนให้มีความเมตตา กรุณา มีความเสียสละ และมีจิตสาธารณะ เพื่อช่วยสร้างสรรค์สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามแนวทางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

จากการศึกษาปัญหาทักษะด้านคอมพิวเตอร์โดยทั่วไปของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) ในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ปีการศึกษา 2559 พบว่า ปัญหาทักษะด้านคอมพิวเตอร์ของนักเรียนที่เรียนกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐวดี ศิลปะศักดิ์ขจรและธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ ได้ทำการศึกษาสภาพการใช้ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม พบว่า “สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครปฐม ด้านการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับมาก ใช้โปรแกรม Ms Word พิมพ์เอกสารต่าง ๆ ในระดับมากที่สุด” (ณัฐวดี ศิลปะศักดิ์ขจร และธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ, 2558) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาผลการทดสอบสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 จากการประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ปีการศึกษา 2559 ที่ผ่านมา สรุปผลการประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รวมทุกด้านนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 30.57 ซึ่งผลคะแนนทดสอบสมรรถนะอยู่ในระดับที่ยังไม่น่าพอใจ (โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1, 2559) และจากการสำรวจนักเรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2559 จากข้อมูลงานแนะแนวโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 พบว่า นักเรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่ค่อนข้างยากจนและไม่ได้ศึกษาต่อ (โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1, 2559) และผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จริงในชุมชน พบว่า นักเรียนกลุ่มดังกล่าวส่วนใหญ่

จำเป็นต้องทำงานหาเลี้ยงชีพและดูแลครอบครัว จึงทำให้นักเรียนไม่ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งสิ่งที่เป็นปัญหาในการทำงาน คือ นักเรียนมีทักษะปฏิบัติด้านการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานยังไม่ชำนาญและขาดประสบการณ์การฝึกอาชีพ ส่วนนักเรียนที่มีทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์พื้นฐานที่ดีนั้นก็ไม่สามารถประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์ในการสร้าง

ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพราะยังขาดประสบการณ์ฝึกทักษะด้านอาชีพเช่นกัน และจากการสัมภาษณ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 พบว่าเนื้อหาสาระและการจัดกิจกรรมของกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ ยังไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงและไม่ตอบสนองความต้องการของบริบทท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนของครูยังเป็นวิธีเก่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ไม่ทันสมัย ขาดเทคนิควิธีและยังไม่เป็นระบบ จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ประชุมสนทนากลุ่มเพื่อปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนครูกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีและหัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนถึงเป้าหมายเพื่อดำเนินการพัฒนาการเรียนการสอนกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ให้ทันสมัยโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเน้นการลงมือปฏิบัติจริงให้มากที่สุด

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 จังหวัดปทุมธานี ตระหนักและเห็นความสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนที่ต้องมีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยพัฒนาการเรียนการสอนกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ในการแก้ปัญหาการใช้ทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์ของผู้เรียนเพื่อให้มีพื้นฐานที่เหมาะสมของการเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ ตลอดจนทั้งเป็นการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีตามแนวทางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์สามารถจัดในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนโดยมีครูเป็นที่ปรึกษา ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกเป็นกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนตามเนื้อหากิจกรรมที่กำหนดนอกเหนือจากการเรียนการสอนรายวิชาปกติ เป็นการจัดการกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ใช้องค์ความรู้ ทักษะและเจตคติจากการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีและประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการแก้ปัญหาด้านทักษะคอมพิวเตอร์ของผู้เรียนและให้เป็นไปตามสภาพแวดล้อมและบริบทของท้องถิ่น รวมถึงสนองกับความต้องการความจำเป็นในทุก ๆ ด้าน จากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงตามที่ได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ โดยมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์เพื่อให้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นในการเรียนการสอนด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์
4. เพื่อประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ ดังนี้
 - 4.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง
 - 4.2 เพื่อศึกษาทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง
 - 4.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. ทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง อยู่ในระดับดี
3. ความพึงพอใจของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง อยู่ในระดับมาก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนทั้งหมดที่เรียนกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 จังหวัดปทุมธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 40 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเรียนการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์
- (2) ทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์
- (3) ความพึงพอใจของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์

3. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 ชั่วโมง รวมการใช้ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test)

4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เนื้อหาความรู้ในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์เกี่ยวกับงานอาชีพ การประยุกต์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐานและโปรแกรม

พื้นฐานบนอินเทอร์เน็ตในการสร้างงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ประกอบด้วย กิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์มีเนื้อหา 5 เรื่อง ได้แก่ การใช้งานโปรแกรมประมวลผลคำ (Ms Word) การใช้งาน โปรแกรมตารางคำนวณ (Ms Excel) การใช้งานโปรแกรมนำเสนอ (Ms PowerPoint) การใช้โปรแกรมพื้นฐาน บนอินเทอร์เน็ต การประยุกต์ใช้และการสร้างงาน และมีการบูรณาการกับกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานความต้องการจำเป็น (Needs) โดยวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ศึกษาความคิดเห็น เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุม คอมพิวเตอร์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง และศึกษาความต้องการของนักเรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง (ฉบับร่าง) แผนการจัดกิจกรรม แบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะปฏิบัติ และแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุม คอมพิวเตอร์ หลังจากขั้นตอนที่ 2 นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง (APPA Model) มาหา ประสิทธิภาพ โดยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ โรงเรียน เทศบาลท่าโขลง 1 ที่ไม่ใช่ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 และปรับปรุงแก้ไขแล้วนำ รูปแบบดังกล่าวไปใช้กับนักเรียนที่เป็นประชากรจริงที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรม ชุมชนคอมพิวเตอร์ จากขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง ในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ โดยนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้สอนจริงกับประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่เรียน ในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ทุกคนที่เป็นประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาลท่า โขลง 1 จำนวน 40 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 และประเมินผล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุม คอมพิวเตอร์ ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ (APPA Model) แผนการ จัดกิจกรรมและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้น เก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการตรวจสอบประสิทธิภาพแล้วไปใช้กับนักเรียนที่ เป็นประชากรในการวิจัย แล้วทำการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง (APPA Model) ที่ผ่านการตรวจสอบประสิทธิภาพแล้วนำไปใช้กับนักเรียนที่เป็นประชากรในการวิจัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 แล้วทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ที่ผ่านการตรวจสอบประสิทธิภาพแล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยหาทางค่าสถิติ ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ค่า Z score และค่า T score

2. การศึกษาทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ หลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบ การจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ (APPA Model) แผนการจัดกิจกรรมและ แบบวัดทักษะปฏิบัติ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวัดทักษะปฏิบัติของนักเรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ด้วยแบบวัด

ทักษะปฏิบัติที่สร้างขึ้นหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง (APPA Model) กับนักเรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับคุณภาพของผลการปฏิบัติงานหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง

3. การศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ (APPA Model) แผนการจัดกิจกรรมและแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวัดความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบ APPA Model ในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลหาค่าทางสถิติเพื่อแปลผลคะแนน โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยและค่าระดับคุณภาพของความพึงพอใจ

4. การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง หลังจากทำการประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนแล้ว ได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงมาปรับปรุงให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานความต้องการจำเป็น พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์มีความจำเป็นจัดขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน คณะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีและหัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกคนเห็นด้วยถึงความจำเป็นและเหมาะสมในการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 100 นักเรียนสนใจและต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐานทุกรายการ โดยเฉพาะต้องการมีความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์ในการทำงานอาชีพ และมีการนำผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องมาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงอย่างเป็นระบบ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ พบว่า มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ที่มีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบ ประกอบด้วย หลักการเป้าหมาย คุณสมบัติของผู้เรียน แนวการจัดกิจกรรม วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง ได้แก่ แบบจำลอง APPA (APPA Model) คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ โครงสร้างการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล คำชี้แจงและแผนการจัดกิจกรรม มีการบูรณาการร่วมกับกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ซึ่งเครื่องมือทุกประเภทผ่านการตรวจสอบคุณภาพใช้ได้และมีความเหมาะสมแล้วจึงนำไปทดลองใช้

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง มีประสิทธิภาพ 83.45 / 81.08 แล้วนำไปใช้สอนจริงกับประชากรทั้งหมดในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการวิจัยและทำการประเมินผล

4. ผลการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ พบว่า

4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ จากคะแนนมาตรฐานที่ (T score) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีค่าคะแนนที่เฉลี่ยเพิ่มขึ้น 18.98 แสดงว่า มีพัฒนาการ

4.2 ผลการศึกษาทักษะปฏิบัติจากการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

4.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

4.4 ผลการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์พบว่า ปรับปรุงให้เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง APPA Model เป็นฉบับสมบูรณ์

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานความต้องการจำเป็น พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ มีความจำเป็นจัดขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นไปตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” (กัลยาณี พรมทอง, 2560) และสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ตามกรอบแนวคิดให้การศึกษาไทยได้ดำเนินไปตามทิศทางที่กำหนดและให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน คณะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีและหัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกคน เห็นด้วยถึงความจำเป็นเหมาะสมในการพัฒนากิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ด้วยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงและบูรณาการร่วมกับกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และนักเรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์มีความสนใจและต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐานทุกรายการ โดยเฉพาะการใช้งานคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับงานอาชีพและต้องการให้จัดด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับผลวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของกิ่งกมล ปิยมาตกุล (2557) ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง สร้างสรรค์นาฏยลีลาอาเซียน สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง สร้างสรรค์นาฏยลีลาอาเซียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผลวิจัยการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและต้องการให้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสร้างสรรค์นาฏยลีลาอาเซียน ดังนั้นจึงได้จัดให้มีการพัฒนากิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ด้วยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง มีกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นระบบ สอดคล้องตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

2. ผลการพัฒนารูปแบบ พบว่า มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ที่มีการจัดการเรียนการสอนและการจัดการเรียนรู้อย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบ ประกอบด้วย หลักการ เป้าหมาย คุณสมบัติของผู้เรียน แนวการจัดกิจกรรม วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง ได้แก่ แบบจำลอง APPA (APPA Model) คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ โครงสร้างการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล คำชี้แจงและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิช ลักษณ์สง่า (2556) วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมการศึกษาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมการศึกษาท้องถิ่น

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลวิจัยพบว่า หลักสูตรประกอบด้วยหลักการ จุดหมาย คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ โครงสร้างรายวิชา แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการวัดและประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับการกำหนดประเด็นการศึกษาท้องถิ่น การรวบรวมข้อมูลการประเมินข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุป เรียบเรียงและนำเสนอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง เพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนที่เป็นลำดับขั้นตอนและมีความเป็น ระบบตามหลักการทางวิชาการตามแนวทางการพัฒนาผู้เรียนหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) และเป็นการส่งเสริมกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนกิจกรรมชุมนุม คอมพิวเตอร์ด้วยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล พื้นฐานความต้องการจำเป็น ศึกษาสภาพและความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน การวิเคราะห์หลักสูตร การร่างรูปแบบในการพัฒนา กิจกรรม ชุมชนคอมพิวเตอร์ กำหนดจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรม สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ กำหนดวิธีวัดและประเมินผลผู้เรียน การตรวจสอบคุณภาพและประสิทธิภาพของรูปแบบ การนำรูปแบบไปใช้และ ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบให้เป็นระบบ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและบริบทท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้ไปศึกษาต่อ ประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่อ อาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสิทธิภาพ 83.45/81.08 ซึ่งมี ประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 สอดคล้องกับกฤตมุข ไชยศิริ (2559) ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดการ สอนโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของชิมพ์ซัน เรื่อง การร้อยลูกปัด วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดการสอนให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาชุดการ สอนมีประสิทธิภาพ 95.03/81.33 ตามเกณฑ์ 80/80 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมชุมนุม คอมพิวเตอร์ด้วยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์มาตรฐาน แสดงถึงความสำเร็จของผู้เรียนจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนของผู้วิจัยด้วยการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับเป้าหมายของ แผนการศึกษาแห่งชาติ เป้าหมายด้านผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) หลังจากนั้นนำรูปแบบการจัด การเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและประสิทธิภาพแล้วนำไปใช้สอนจริงกับนักเรียน ที่เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ที่เป็นประชากรทั้งหมดในการวิจัยนี้และประเมินผลการใช้และปรับปรุง

4. ผลการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุม คอมพิวเตอร์ พบว่า

4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติ จริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนที่เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากคะแนนมาตรฐานที่ (T score) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีค่าคะแนนที่เฉลี่ยเพิ่มขึ้น 18.98 แสดงว่ามี พัฒนาการ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 สอดคล้องกับผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของ กิ่งกมล ปิยะมาตากุล (2557) เรื่องการพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง สร้างสรรค์นาฏยลีลาอาเซียน สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง สร้างสรรค์นาฏยลีลา อาเซียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอนุบาลเดิมบางนางบวช (วัดท่าช้าง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สุพรรณบุรี เขต 3 ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) จำนวน 30 คน เข้าเรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนชุมนุมนาฏศิลป์ ผลวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์นาฏยลีลาอาเซียน หลังการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนากิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ด้วยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรและพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยจัดระบบและระเบียบความสัมพันธ์ของข้อมูลมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง ในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ของผู้วิจัยในครั้งนี้ คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานความต้องการจำเป็น ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ และขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์เพื่อสนองตอบตามความต้องการและจำเป็นในการพัฒนาครั้งนี้ สอดคล้องกับสุเทพ อ่วมเจริญ (2556) อธิบายว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการสร้างและทดสอบคุณภาพของหลักสูตรที่นำวิธีการเชิงระบบมาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะการนำกระบวนการวิจัยและพัฒนาไปใช้ในการสร้างและทดสอบคุณภาพหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น

4.2 ผลการศึกษาทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กฤตมุข ไซยศิริ (2559) เรื่อง การพัฒนาชุดการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของชีพชั้นเรื่องการร้อยลูกปัด วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับทักษะปฏิบัติ ได้แก่ เพื่อศึกษาผลการประดิษฐ์ชิ้นงานด้วยชุดการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของชีพชั้น เรื่องการร้อยลูกปัด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานขำ) ปีการศึกษา 2559 ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จำนวน 30 คน ผลวิจัยพบว่า ผลการประดิษฐ์ชิ้นงานของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของชีพชั้นเรื่องการร้อยลูกปัด พบว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการปฏิบัติงานเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 อยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนา กิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ด้วยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงของผู้วิจัยครั้งนี้เป็นการดำเนินงานพัฒนาที่เป็นระบบ ซึ่ง APPA Model เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย มีการพัฒนาการทางสมองและกาย เป็นการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติงานจริง ผู้เรียนมีการฝึกฝนและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ มีการทำงานเป็นกลุ่ม การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมการร่วมมือ แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดและประสบการณ์ ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานหรือโครงการอย่างเป็นรูปธรรม โดยครูเป็นผู้กระตุ้นกระทำสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ตลอดทั้งเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกส่งเสริมสนับสนุน ให้คำแนะนำ เป็นกำลังใจ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

4.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลวิจัยการพัฒนา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของกิ่งกมล ปิยมาตกุล (2557) เรื่อง การพัฒนา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง สร้างสรรค์นาฏยลีลาอาเซียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับความพึงพอใจ คือ เพื่อประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง สร้างสรรค์นาฏยลีลาอาเซียน นักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอนุบาลเดิมบางนางบวช (วัดท่าช้าง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) จำนวน 30 คน เข้าเรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชุมนุมนนาฏศิลป์ ผลวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤตมุข ไซยศิริ (2559) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดการสอนโดยใช้

รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของซิมพ์สันเรื่องการร้อยลูกปัด วิชา การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการสอน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดอ่างแก้ว (จิบ ปานขำ) ปีการศึกษา 2559 ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน ผลวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการสอนมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนากิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงของผู้วิจัยครั้งนี้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานจริง ผู้เรียนมีการฝึกฝนและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีบทบาทในการเรียนรู้และมีการทำงานเป็นกลุ่ม มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน โดยครูเป็นผู้กระตุ้น ดูแลช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก ส่งเสริมสนับสนุน ให้คำแนะนำ เป็นกำลังใจ และเข้าใจผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเรียนการสอนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ที่มีการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง (APPA Model) ในการวิจัยครั้งนี้

4.4 ผลการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์พบว่า ยังมีข้อมูลบางส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงในทุกขั้นตอนเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ด้วยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงในการวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิ่งกมล ปิยมาตกุล (2557) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง สร้างสรรค์นาฏยลีลาอาเซียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้อง คือ เพื่อประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง สร้างสรรค์นาฏยลีลาอาเซียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอนุบาลเดิมบางนางบวช (วัดท่าช้าง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) จำนวน 30 คน เข้าเรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชุมนุมนนาฏศิลป์ ผลการวิจัยพบว่า เห็นควรให้มีการปรับปรุงด้านการนำเข้าสู่บทเรียนว่าควรมีสื่อหรือวิธีการที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นผู้เรียนเกิดความสนใจ ปรับปรุงระยะเวลากับเนื้อหาสาระกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้มีดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน ซึ่งการปรับปรุงเป็นขั้นตอนหลังการประเมินผลวิจัยเสร็จสิ้นโดยภาพรวมแล้ว ผู้วิจัยจึงได้นำผลมาปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพของผู้เรียนในกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยทุกข้อ ตลอดจนทั้งนักเรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง สามารถส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจการประยุกต์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในสร้างงานและประกอบอาชีพได้ รวมถึงผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพัฒนาสูงขึ้น จึงควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงไปใช้สอนหรือประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง

1.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริง สามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ครูผู้สอนใช้ประเมินผลการเรียนรู้ได้

1.3 ครูผู้สอนสามารถทราบถึงกระบวนการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นลงมือปฏิบัติจริงเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์เพื่ออาชีพและเป็นแนวทางผลิตสื่อที่เหมาะสมกับให้กับผู้เรียน

1.4 เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอน สำหรับครูผู้สอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อขยายผลการศึกษาในวงกว้าง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประเภทอื่น ๆ ที่น่าสนใจและเหมาะสมกับบริบทและธรรมชาติของรายวิชา

2.2 ควรมีการศึกษาและพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เน้นส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2551).หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กฤตมุข ไชยศิริ. (2559). การพัฒนาชุดการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของซิมพ์ซัน เรื่องการร้อยลูกปัด วิชาการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กัลยาณี พรหมทอง. (2560). บทที่ 4 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. ค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2560, จาก <http://www.ipebk.ac.th/bep/wp-content/uploads/2017/11/Kanlayanee-B2L4.pdf>.
- กึ่งกมล ปิยมาตากุล. (2557). การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง สร้างสรรค์นาฏยลีลาอาเซียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จ๊อบไทยเรีบดอทคอม. (ม.ป.ป.). ทักษะที่สำคัญของคนทำงานรุ่นใหม่. ค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2560, จาก <https://www.jobthaiweb.com/article/detail.php?ID=00072>.
- ณัฐวดี ศิลปศักดิ์ขจร และธีรศักดิ์ อุ่่นอารมย์เลิศ. (2558). การศึกษาสภาพการใช้ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาภายในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม): 628-638.
- ทวิช ลักษณะสง่า. (2556). การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมการศึกษาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1. (2559). รายงานประจำปีของโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1. ปทุมธานี : โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 เทศบาลเมืองท่าโขลง.
- _____. (2559). งานแนะแนว โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1. ปทุมธานี : โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 เทศบาลเมืองท่าโขลง.
- _____. (2560). หลักสูตรโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560). ปทุมธานี : โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง 1 เทศบาลเมืองท่าโขลง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพฯ : บริษัท 프리ทวอน กราฟฟิค จำกัด.
- สุเทพ อ่วมเจริญ. (2556). การพัฒนาหลักสูตร : ทฤษฎีและการปฏิบัติ. นครปฐม: ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

แนวทางการพัฒนาการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปาง
เป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย

Approaches to Development Online Marketing Communication
to promote Lampang Province as a Tourist Destination

อรวรรณ เหมือนภักตร์, ผกามาศ ชัยรัตน์

Orawan Maunpuk, Pakamas Chaiyarat

คณะวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

Faculty of Management College University of Phayao

Email: Looneytoon-kinds-na@hotmail.com

Received: 2020-10-14; Revised: 2020-11-28; Accepted: 2020-11-30

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสำรวจรูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย 2) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ “กลุ่มผู้พัฒนา” วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายมีหลากหลายรูปแบบ อาทิ เว็บไซต์ขององค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งหมดของ “ผู้พัฒนา (Supply Side)” การตลาดผ่าน Facebook Fan Page (Facebook Marketing) และการใช้ Bloggers/Reviewers ในการรีวิวแหล่งท่องเที่ยวและการบริการในจังหวัดลำปาง เป็นต้น 2) ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าจังหวัดลำปางมีโอกาสในการพัฒนาการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพราะมีความหลากหลายของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และเป็นหนึ่งในจังหวัดที่รัฐบาลให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง แต่มีปัญหาด้านการบริหารจัดการด้านการสื่อสารทางการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางทำให้กลุ่มเป้าหมายนอกพื้นที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในด้านการท่องเที่ยวได้ 3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ได้แก่ 1) กลยุทธ์เชิงรุก 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน และ 4) กลยุทธ์เชิงรับ

คำสำคัญ: การสื่อสารการตลาดออนไลน์, เมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย, จังหวัดลำปาง

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to ascertain online marketing communication forms to promote Lampang Province as a tourist destination 2) to analyze online marketing communication to promote Lampang Province as a tourist destination and 3) to ascertain approaches to development online marketing communication to promote Lampang Province as a tourist destination. This was qualitative research with in-depth interview method for collecting data from developer group. In addition, content analysis was employed to come up with research findings.

This study revealed that 1) there were various forms of online marketing communication for promoting Lampang Province as a tourist destination e.g., organizational websites of developer group (Supply Side), Facebook fan page (Facebook Marketing) and bloggers/reviewers. 2) the analysis result indicated that there was the possibility of developing online marketing communication for Lampang Province tourism promotion because Lampang Province is rich with tourism resources and is one of tourism provinces being supported by government. However, the issues of marketing communication management for Lampang Province were barriers of accessible tourism for all. 3) approaches to development online marketing communication to promote Lampang Province as a tourist destination was comprised of four strategies: 1) SO strategy, 2) WO strategy, 3) WT strategy and 4) ST strategy.

Keywords: Online Marketing Communication, Tourist Destination, Lampang Province

บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและระบบข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย จากการเปลี่ยนแปลงของโลกในด้านการสื่อสารโทรคมนาคมที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (social media) ส่งผลให้การเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างรวดเร็วขึ้น เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันของ Trip Advisor บนแอปเปิลวอตช์ การจองสินค้าและบริการท่องเที่ยวผ่านช่องทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ (ณัฐจิรา อำพลพรรณ, 2559)

จากผลสำรวจสุดยอดจุดหมายปลายทางโลกของมาสเตอร์การ์ด ฉบับที่ 7 ประจำปี 2561 (MasterCard Global Destination Cities Index, GDCI 2018) ระบุ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย ยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง และผลสำรวจทั่วโลกพบว่า ไทยเป็นเพียงประเทศเดียวที่มีเมืองท่องเที่ยวถึง 3 แห่ง ติดอยู่ใน 20 อันดับแรก ซึ่งเมื่อปี พ.ศ. 2558 World Economic Forum: WEF ได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 35 จาก 141 ประเทศทั่วโลก เนื่องจากความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและขีดความสามารถของประเทศไทยในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมระดับโลก

การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยจึงมีความสำคัญอย่างมาก ดังนั้น คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติจึงมีการดำเนินการกำหนดเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ในการรักษา ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว หรือบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ โดยกำหนดกลุ่มท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ 5 กลุ่ม เป็นเขตพัฒนาการท่องเที่ยว นาร่อง 5 เขต โดยกำหนดเขตท่องเที่ยวในจังหวัดต่างๆ เป็นเขตพัฒนาการท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว, 2556)

ทั้งนี้ แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง 4 ปี พ.ศ.2561-2564 กล่าวว่า สำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา จากข้อมูลสถานการณ์การท่องเที่ยวและข้อมูลสถิติตัวเลขของนักท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง และพะเยา พบว่า สามารถแบ่งระดับของการพัฒนาการท่องเที่ยวได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นเมืองหลักทางการท่องเที่ยวและเป็นเมืองที่มีนักท่องเที่ยวรู้จักและมาเยือนจำนวนมากคือ จังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย และกลุ่มเมืองท่องเที่ยวรอง คือ จังหวัดลำพูน ลำปางและพะเยา และหากพิจารณาจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่

เพิ่มขึ้นพบว่า จังหวัดพะเยาเป็นจังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว 5.04 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือจังหวัดลำปางมีจำนวน นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 4.55 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งแสดงถึงอัตราการเติบโตการท่องเที่ยวของจังหวัดมีศักยภาพเพียงพอ

จากข้อมูลพบว่าจังหวัดลำปางมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็นอันดับสองจากการแบ่งเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา โดยจังหวัดลำปางจัดอยู่ในกลุ่มเมืองท่องเที่ยวรอง ซึ่งมีปัญหาสำหรับเมืองท่องเที่ยวรอง ได้แก่ ปัญหาด้านการสื่อสารระบบสารสนเทศทางการท่องเที่ยว ระบบ ICT เพื่อการท่องเที่ยว เช่น ฐานข้อมูลการท่องเที่ยวที่สามารถสืบค้นได้อย่างเป็นระบบและระบบบริการสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมพื้นที่การท่องเที่ยว

กระแสความนิยมการใช้การสื่อสารการตลาดของสื่อออนไลน์มีแนวโน้มการเติบโตขึ้น จากการรายงานการประชุม World Travel Monitor Forum ครั้งที่ 23 กล่าวว่า สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการวางแผนการเดินทางเกือบ 1 ใน 4 ต่อการเดินทางระหว่างประเทศทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเลือกเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางและจองห้องพัก สอดคล้องกับรายงานผลสำรวจนักท่องเที่ยวในการเลือกแหล่งข้อมูลออนไลน์โดยบริษัทผู้ให้บริการเว็บไซต์สำรองห้องพัก (Agoda.com) และเป็นส่วนหนึ่งในเครือ Priceline.com (Nasdaq: PCLN) การสำรวจนี้เก็บข้อมูลจากลูกค้าทั่วโลกมากกว่า 5,500 คนระหว่างเดือนเมษายน-พฤษภาคม พ.ศ.2558 โดยสอบถามถึงแหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือที่สุดเพื่อวางแผนการท่องเที่ยว และสอบถามเกี่ยวกับการแบ่งปันข้อมูลหลังการเดินทาง (Messe Berlin GmbH, 2015)

จากประเด็นดังกล่าว การศึกษาการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย โดยจะคำนึงถึงการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กร ภาคเอกชน เครือข่ายต่างๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในท้องถิ่นและการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นควบคู่กัน เพราะในอดีตการพัฒนาการท่องเที่ยวทางจังหวัดลำปางมุ่งเน้นการบริหารจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ลักษณะ “ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ” (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2559) การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จังหวัดลำปางถือเป็นหนึ่งในจังหวัดสำคัญทางเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่มีความจำเป็นในการหาแนวทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตระหนักว่า “แนวทางการพัฒนาการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย” เป็นหนึ่งในความสำคัญต่อการบริหารจัดการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางจึงทำการวิจัยเรื่องนี้ขึ้นเพื่อเป็นการพัฒนาจากการเป็นท่องเที่ยวเมืองรองให้เป็นเมืองเป้าหมายโดยมุ่งเน้นการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของจังหวัดลำปาง และเพื่อเป็นการส่งเสริมทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางเปลี่ยนจาก “เมืองรอง” เป็น “เมืองเป้าหมาย” ของนักท่องเที่ยวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจรูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย
2. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย

การทบทวนวรรณกรรม

Don E. Schultz (1996) ให้ความหมายการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication) คือกระบวนการการพัฒนาและนำโปรแกรมการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ มาใช้เพื่อจูงใจกลุ่มลูกค้าปัจจุบันและกลุ่มลูกค้าคาดหวังในช่วงเวลาหนึ่งๆ “Integrated Marketing Communication is the process of Developing and implementing various forms of Persuasive Communication Programs with Customers and Prospects over time”

นิศศา ศิลปเศรษฐ (2560) การตลาดทางตรงในรูปแบบของการตลาดออนไลน์ (Online Marketing) หรือที่เรียกว่า การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce) อาศัยการเชื่อมโยงเครือข่ายได้หลายรูปแบบ ที่เน้นการติดต่อระหว่างบุคคลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ในการทำธุรกิจผ่านสายโทรศัพท์หรือไร้สายโทรศัพท์ ลักษณะพิเศษของการตลาดออนไลน์ มีจุดเด่นพิเศษหลายประการที่ทำให้การตลาดรูปแบบนี้ได้รับความนิยมมากขึ้น คือ การตลาดออนไลน์สามารถดำเนินการได้ทั้งกิจการขนาดเล็กและขนาดใหญ่ การตลาดออนไลน์ไม่มีขอบเขตจำกัดในการโฆษณา การตลาดออนไลน์มีความเร็วในการรับและส่งข้อมูล การตลาดออนไลน์สามารถเข้าถึงตลาดทุกประเภททั่วโลก การเลือกซื้อผ่านช่องทางออนไลน์สามารถทำได้อย่างรวดเร็วและมีความส่วนตัว ประสิทธิภาพของต้นทุนในการกระจาย การขนส่งข่าวสาร ที่สามารถนำเสนอได้ตรงกลุ่ม รวดเร็ว ถูกต้องและมีต้นทุนค่าใช้จ่ายต่ำ และสามารถพัฒนากิจกรรมการตลาดได้หลากหลาย อาทิ พัฒนาจากศูนย์บริการ (Call Centre) ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์สู่เว็บไซต์ หรือ พัฒนาจากเว็บไซต์ไปสู่ศูนย์บริการให้ข้อมูล

วรสุวิทย์ โพธิ์สัตย์ (2559) กล่าวว่า คำว่าเป็นเมืองเป้าหมาย หมายถึงเป็นที่ยากมาเที่ยว เป็นเมืองที่ยากมาลงทุนเป็นเมืองที่ผู้คนอยากมาอยู่อาศัย เป็นเมืองที่ยากอยู่หลังเกษียณ เป็นเมืองที่ต้องการมาพักผ่อน Kotler, Brown & Makens (2010) ได้ให้แนวทางในการทำให้สถานที่เป็นเมืองเป้าหมายสำหรับการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ 1) เป็นเมืองที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย 2) ต้องมีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวอย่างสะดวกสบาย และมีคุณภาพ 3) จะต้องเป็นเมืองที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทั้งทางด้านการเมือง ภัยธรรมชาติ อาชญากรรม 4) ต้องเป็นเมืองที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี 5) ต้องมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้นมา 6) ต้องมีการจัดกิจกรรมพิเศษในวาระต่างๆ ทั้งงานเทศกาล และงานนักชดถุักษ์ที่เป็นที่น่ายินของนักท่องเที่ยว 7) ต้องเป็นเมืองที่ภาพลักษณ์ดีทั้งทางด้านการบริการและการเป็นมิตรของผู้เป็นเจ้าบ้าน 8) ต้องเป็นเมืองที่เข้าถึงได้ง่ายมีความสะดวกสบายในการเดินทาง และ 9) ต้องเป็นเมืองที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งที่พัก อาหาร และการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษากับประชากรที่เป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ “แนวทางการพัฒนาการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย” ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ “ผู้พัฒนา (Supply Side)” จำนวน 43 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (McMillan and Schumacher, 1997) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงจากตัวแทนความคิดเห็นทุกภาคส่วนระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยจำแนก ดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดลำปาง เทศบาลนครลำปาง สำนักงานจังหวัดลำปาง สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปาง สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ภาคเหนือ) 2) หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น สถานีวิทยุท้องถิ่น ผู้ประกอบการด้านธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจสินค้าที่ระลึกและ OTOP ธุรกิจการเดินทาง

ธุรกิจเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การนั่งรถม้าชมเมือง เป็นต้น และ 3) บุคคลทั่วไป ได้แก่ นักปราชญ์ท้องถิ่น นักวิชาการ และประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาด้านเอกสาร เป็นการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารการตลาดออนไลน์ การวางแผนยุทธศาสตร์ สถานการณ์การท่องเที่ยว เศรษฐกิจและการเมือง จากหนังสือ ตำรา งานวิจัย สื่อพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อนำไปจัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) (อัศวิน แสงพิกุล, 2556)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลทุติยภูมิเชิงคุณภาพ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดลำปาง เพื่อหาแนวทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายและได้แยกสรุปประเด็นเป็นหัวข้อมาใช้ศึกษาวิเคราะห์ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยจะต้องนำตัวเองเข้าไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต้องการจะศึกษาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (4-6 เดือน) ได้แก่ 1) การสำรวจ (Survey) สำรวจข้อมูลทั่วไป และทรัพยากรสำคัญที่รองรับการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย 2) การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 43 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 3) การสังเกต (Observation) (สุภาพค์ จันทวานิช, 2554) ผู้วิจัยจะใช้การสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มผู้พัฒนา ซึ่งการสังเกตนั้นจะใช้การสังเกตการณ์ทั้ง 2 แบบ คือ 1) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) 2) แบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) 4) การสนทนากลุ่ม (Group Discussion and Focus Group)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการทำให้ข้อมูลของเอกสาร ได้แก่ ถ้อยคำ ประโยค ใจความที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์เป็นจำนวนที่วัดได้แล้วลงนับจำนวน ของถ้อยคำ ประโยค หรือใจความ การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จัดความสำคัญ จัดกลุ่มของเนื้อหา รวมถึงการวิเคราะห์ จำแนก และสรุปประเด็นสำคัญ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ ข้อมูลทุติยภูมิ หรือข้อมูลที่ได้จากเอกสารและข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์ผู้พัฒนา (Supply Side) ร่วมกันวิเคราะห์ SWOT Matrix, รูปแบบการสื่อสารการตลาดการตลาดออนไลน์ (Online Marketing) และแนวทางของการพัฒนาการสื่อสารการตลาดออนไลน์ (Online Marketing) เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย

ผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจรูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายอิทธิพลของการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media) สำหรับการสื่อสารการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวกำลังเป็นที่นิยมในทุกภาคส่วนเป็นอย่างมาก ดังที่ “ผู้พัฒนา” กล่าวว่า “..การสื่อสารการตลาดออนไลน์เป็นเครื่องมือการสื่อสารการตลาดมีบทบาทสำคัญอย่างมากในยุคปัจจุบันที่ทุกภาคส่วนของกลุ่ม “ผู้พัฒนา (Supply Side)” ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และบุคคลทั่วไปให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เลือกใช้การตลาดออนไลน์ในการส่งข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวไปสู่ “กลุ่มผู้ใช้ (Demand Side)” อันได้แก่ นักท่องเที่ยว บทบาทของสื่อการตลาดออนไลน์ในการสื่อสารการตลาด ได้แก่

1) สื่อการตลาดออนไลน์สามารถแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้แก่ “กลุ่มผู้ใช้ (Demand Side)” ได้รับทราบ 2) สร้างความรู้ ความเข้าใจ ส่งเสริม และสนับสนุนจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย รูปแบบของการตลาดออนไลน์ที่นำมาใช้ในการส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย ได้แก่ ป้ายโฆษณาบนเว็บไซต์ (Banners) เว็บไซต์ขององค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งหมดของ “ผู้พัฒนา (Supply Side)” ป๊อปอัพ (Pop-ups) การจัดทำบทความแฝงโฆษณา (Advertorial) เพื่อเผยแพร่ลงในเว็บไซต์ การตลาดแบบไวรัลหรือการตลาดแบบปากต่อปากออนไลน์ (Viral Marketing) การใช้บล็อก (Blog Marketing) การกระจายข่าวสารโดยย่อ (Really Simple Syndication) การใช้กระดานสนทนา (Web Board) การตลาดผ่าน Facebook Fan Page (Facebook Marketing) การตลาดผ่าน (Instagram) การใช้ Sticker Line การใช้ QR Code การตลาดผ่านยูทูบ (YouTube Marketing) การผลิต Official Application ขององค์กร “ผู้พัฒนา (Supply Side)” การใช้ Bloggers/Reviewers ในการรีวิวแหล่งท่องเที่ยวและบริการในจังหวัดลำปาง การทำการตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) ที่มีความน่าสนใจและมีความดึงดูด การใช้ระบบการชำระเงินออนไลน์อัตโนมัติ (Automatic Online Payments) การตลาดผ่าน Twitter การตลาดผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-books) และการเป็นผู้สนับสนุนเว็บไซต์ (Content Sponsorship)

ตัวอย่าง การตลาดผ่าน Facebook Fan Page (Facebook Marketing) ได้แก่ ททท.สำนักงานลำปางได้จัดทำ Facebook Fan Page ของสำนักงานเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวและบริการจังหวัดลำปางให้กับกลุ่ม “กลุ่มผู้ใช้ (Demand Side)” อย่างต่อเนื่องผ่านเว็บไซต์

ตัวอย่าง การใช้ Sticker Line ได้แก่ สติกเกอร์ไลน์ “ลำปางปลายทางฝัน” เป็นรูปภาพน้องไก่อน่ารักในท่าทางต่างๆ จัดทำเพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ตัวอย่าง กิจกรรมเที่ยวชุมชนได้ลุ้นได้แต้ม ซึ่งจะร่วมกับ Google ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อวางแผนการท่องเที่ยวด้วยตนเองที่สำคัญจะมีการแจกคู่มือใช้เป็นส่วนตัวซื้อสินค้าและบริการ

ตัวอย่าง การตลาดผ่าน (Instagram) ได้แก่ #ลำปางปลายทางฝัน Instagram Posts

“..การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคู่กับการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว เพื่อตามให้ทันกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลง จึงเป็นโอกาสของผู้ประกอบการท่องเที่ยวทั้งบริษัทยาเที่ยว ผู้พัฒนาแอปพลิเคชัน โรงแรม สายการบินทั้งหลาย หาแนวทางในการพัฒนาตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อตอบสนองความต้องการและเจาะกลุ่มตลาดเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ประโยชน์ที่ผู้ประกอบการจะได้รับคือ การลดต้นทุนค่าใช้จ่าย..”

“..ปัจจุบันจังหวัดลำปางได้มีการส่งเสริมและพัฒนาด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media) ได้แก่ แอปพลิเคชันเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวสื่อประชาสัมพันธ์ ตามแผนงาน “ยกระดับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว” วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวในรูปแบบแอปพลิเคชันเป็นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว..”

จากการสัมภาษณ์จากผู้เกี่ยวข้องหน่วยงานทั้งหมดสรุปได้ว่า สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media) กำลังเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมาก เพราะ “ผู้พัฒนา (Supply Side)” เริ่มมีนโยบายหรือแผนงานการส่งเสริมและพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media) โดยที่สื่อการตลาดออนไลน์ที่นำมาใช้ในการส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายมีความหลากหลายดังที่กล่าวมาข้างต้น อาทิ การตลาดผ่าน Facebook Fan Page (Facebook Marketing) การใช้ Sticker Line และการตลาดผ่านยูทูบ (YouTube Marketing) เป็นต้น

ตาราง 1 สื่อดีเลิศรอนิกส์ของจังหวัดลำปางมีจุดแข็งและจุดอ่อนดังนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
การท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางด้านการตลาดตรงมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น อาทิ การใช้ Sticker Line ได้แก่ สติกเกอร์ไลน์ “ลำปาง ปลายทางฝัน” เป็นต้น	- งบประมาณ - บุคลากรขาดความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี - ฐานข้อมูลการท่องเที่ยวยังไม่ทันสมัย - ขาดการสื่อสารในเรื่องนี้ๆจึงทำให้ผู้รับรู้ข่าวสารเพียงเฉพาะคนในพื้นที่เท่านั้น

2. วิเคราะห์สถานการณ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้สัมภาษณ์หลัก “กลุ่มผู้พัฒนา (Supply Side)” ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และบุคคลทั่วไป และนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การสร้างแนวทางการพัฒนาการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ SWOT Analysis ได้ดังต่อไปนี้

ตาราง 2 วิเคราะห์ SWOT Analysis

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
- ที่ตั้งจังหวัดลำปางอยู่กึ่งกลางของภาคเหนือตอนบนเป็นเส้นทางผ่านเชื่อมโยงไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่นิยมในจังหวัดต่างๆใกล้เคียง ทำให้ผู้มาเยือนสนใจที่จะแวะพักและท่องเที่ยวซึ่งเป็นข้อได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Location) ประกอบกับปัจจัยสนับสนุนด้านภูมิประเทศ ภูมิอากาศ - ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว - มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดลำปาง กิจกรรมสืบสานประเพณีล้านนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พัฒนาศักยภาพวิถีวัฒนธรรมชุมชนสู่วิถีเศรษฐกิจไทยที่ยั่งยืน กิจกรรม Northern fair to Thailand 4.0 - จังหวัดลำปางให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการครบวงจร ในลักษณะห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ที่เชื่อมโยงกันตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง	- สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ในกลุ่มจังหวัดเดียวกัน ยังมีช่องว่างการเติบโตทางกันมากเนื่องจากปัจจัยด้านสถานที่ท่องเที่ยวสัมพันธ์กับระยะทางห่างไกล - ขาดการบริหารจัดการด้านการสื่อสารทางการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางทำให้กลุ่มเป้าหมายนอกพื้นที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆในด้านการท่องเที่ยวได้ - ขาดการบูรณาการการประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง หรืออาจกล่าวได้ว่า “ต่างคน ต่างทำ” - ระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวยังไม่สมบูรณ์และทันสมัย
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
นโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้สนับสนุนด้าน	เศรษฐกิจไทยและเศรษฐกิจโลกมีความถดถอยหรือเกิดวิกฤตทางด้านต่างๆ

การท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งของรายได้เช่น การกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว เมืองรอง “12 เมืองต้องห้าม..พลาด” 2. การพัฒนาเทคโนโลยี งานวิจัย และนวัตกรรม เพื่อใช้ประโยชน์ในด้านการสนับสนุนภาคการท่องเที่ยว 3. ความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงเครือข่ายทั่วโลก เป็นปัจจัยเกื้อหนุนของการดำเนินการท่องเที่ยว เป็นไปมีประสิทธิภาพ หากเตรียมการพัฒนาและสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ดีจะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับจังหวัดลำปาง โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเป็นเมืองหลักสำคัญ Smart City ในอนาคตของภูมิภาคได้	2. การพัฒนาเทคโนโลยี Social media ทำให้เกิดอาชญากรรมรูปแบบใหม่ๆ 3. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางหรือทำกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น เช่น การเลือกรับสื่อข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเข้าใจสื่อข่าวสาร ที่แตกต่างกันออกไป 4. มีภัยพิบัติทางธรรมชาติเช่น น้ำท่วม ไฟป่า สภาวะโลกร้อน เป็นต้น
--	--

3. แนวทางการพัฒนาการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้สัมภาษณ์หลัก “กลุ่มผู้พัฒนา (Supply Side)” ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และบุคคลทั่วไป และนำข้อมูลมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis และนำข้อมูลจากการวิเคราะห์มากำหนดเป็นกลยุทธ์มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย โดยการสังเคราะห์ด้วยเทคนิค TOWS MATRIX Analysis ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์เชิงรุก 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน และ 4) กลยุทธ์เชิงรับ มีดังนี้

ตาราง 3 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย

ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
ปัจจัยภายนอก	1. ที่ตั้งจังหวัดลำปางอยู่กึ่งกลางของภาคเหนือตอนบนเป็นเส้นทางผ่านเชื่อมโยงไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่นิยมในจังหวัดต่างๆ ใกล้เคียง 2. ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว 3. ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดลำปางและกรุงเทพฯ	1. ปัจจัยด้านสถานที่ท่องเที่ยวสัมพันธ์กับระยะทางห่างไกล 2. ขาดการบริหารจัดการการสื่อสารทางการตลาดการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางทำให้กลุ่มเป้าหมายนอกพื้นที่ 3. ขาดการประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

	4. จังหวัดลำปางให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการครบวงจร	4.ระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวยังไม่สมบูรณ์และทันสมัย
โอกาส (Opportunities) 1. นโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวได้สนับสนุนด้านการท่องเที่ยวมาก 2. การพัฒนาเทคโนโลยี งานวิจัย และ นวัตกรรม เพื่อใช้ประโยชน์ในด้านการสนับสนุนภาคการท่องเที่ยว 3. ความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงเครือข่ายทั่วโลก โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และเป็นเมืองหลักสำคัญของ Smart City ในอนาคตของภูมิภาคได้	กลยุทธ์เชิงรุก SO (Strengths-Opportunities) 1.ส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางข้อมูลการท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และเป็นเมืองหลักสำคัญของ Smart City ในอนาคตของภูมิภาคได้ 2.จัดทำแผนพัฒนาการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการทั้งแบบเชิงรุกและเชิงรับควบคู่กัน 3.เพิ่มช่องทางการสื่อสารและสร้างสื่อที่แปลกใหม่เพิ่มขึ้น โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่	กลยุทธ์เชิงแก้ไข WO (Weaknesses-Opportunities) 1. สร้างระบบเทคโนโลยีการท่องเที่ยวและฐานข้อมูลท่องเที่ยวที่มีการเชื่อมโยงกับเส้นทางคมนาคมการเดินทาง (Routes) การท่องเที่ยวภายในจังหวัดและกลุ่มจังหวัดใกล้เคียง 2. พัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยวและจัดทำฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่ทันสมัยตลอดเวลา 3. พัฒนารูปแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน
อุปสรรค (Threats) 1.เศรษฐกิจไทยและเศรษฐกิจโลกมีความถดถอยหรือเกิดวิกฤตทางด้านต่างๆ 2.การพัฒนาเทคโนโลยี Social media ทำให้เกิดอาชญากรรมรูปแบบใหม่ๆ 3.ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางหรือทำกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น 4.มีภัยพิบัติทางธรรมชาติเช่น น้ำท่วม ไฟป่า สภาวะโลกร้อน เป็นต้น	กลยุทธ์เชิงป้องกัน ST (Strengths-Threats) 1.พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการสื่อสารการตลาดให้ได้มาตรฐานระดับสากล 2.พัฒนารูปแบบการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักท่องเที่ยว 3.สร้างมาตรการป้องกันและรักษาความปลอดภัยการใช้เทคโนโลยีต่างๆ	กลยุทธ์เชิงรับ WT (Weaknesses-Threats) 1. สร้างระบบฐานข้อมูลการท่องเที่ยวที่หลากหลายด้านภาษาอาทิ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น เป็นต้น 2. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยใช้ Social 3. ส่งเสริมการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการท่องเที่ยว

อภิปรายผล

ผลจากการสำรวจการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย พบว่า การสื่อสารการตลาดออนไลน์เป็นเครื่องมือการสื่อสารการตลาดมีบทบาทสำคัญอย่างมากในยุคปัจจุบันที่ทุกภาคส่วนของกลุ่ม “ผู้พัฒนา (Supply Side)” ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และบุคคลทั่วไปให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เลือกใช้การตลาดออนไลน์ในการส่งข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวไปสู่ “กลุ่มผู้ใช้ (Demand Side)” อันได้แก่ นักท่องเที่ยว บทบาทของการตลาดออนไลน์ในการสื่อสารการตลาด ได้แก่ 1) สื่อการตลาดออนไลน์สามารถแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้แก่ “กลุ่มผู้ใช้ (Demand Side)” ได้รับทราบ 2) สร้างความรู้ ความเข้าใจ ส่งเสริม และสนับสนุนจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย รูปแบบของการตลาดออนไลน์ที่นำมาใช้ในการส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายจึงมีความหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ นรฤต วันตะเมธ (2557) ที่ได้กล่าวว่า รูปแบบของการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์มีความหลากหลาย ประกอบกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคที่ใช้ชีวิตบนโลกอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้การตลาดออนไลน์กลายเป็นเครื่องมือสื่อสารการตลาดที่ได้รับความนิยมจากทุกหน่วยงาน ดังตัวอย่างเช่น 1) การตลาดผ่าน Facebook Fan Page (Facebook Marketing) ได้แก่ ททท.สำนักงานลำปางได้จัดทำ Facebook Fan Page ของสำนักงานเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวและการบริการจังหวัดลำปางให้กับกลุ่ม “กลุ่มผู้ใช้ (Demand Side)” อย่างต่อเนื่องผ่านเว็บไซต์ <https://www.facebook.com/lampang.tourism> และ 2) การใช้ Sticker Line ได้แก่ สติกเกอร์ไลน์ “ลำปางปลายทางฝัน” เป็นรูปภาพน้องไก่น่ารักในท่าทางต่างๆ จัดทำเพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ซึ่งสอดคล้องกับ พินิตสุภา ธรรมประมวล (2563) ที่ได้กล่าวว่า โซเชียลเน็ตเวิร์ค (Social Network) หรือสังคมออนไลน์ เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงผู้คนได้หลากหลายไม่ว่าจะเป็น Facebook, Instagram, Twitter, Line Youtube และอื่นๆ

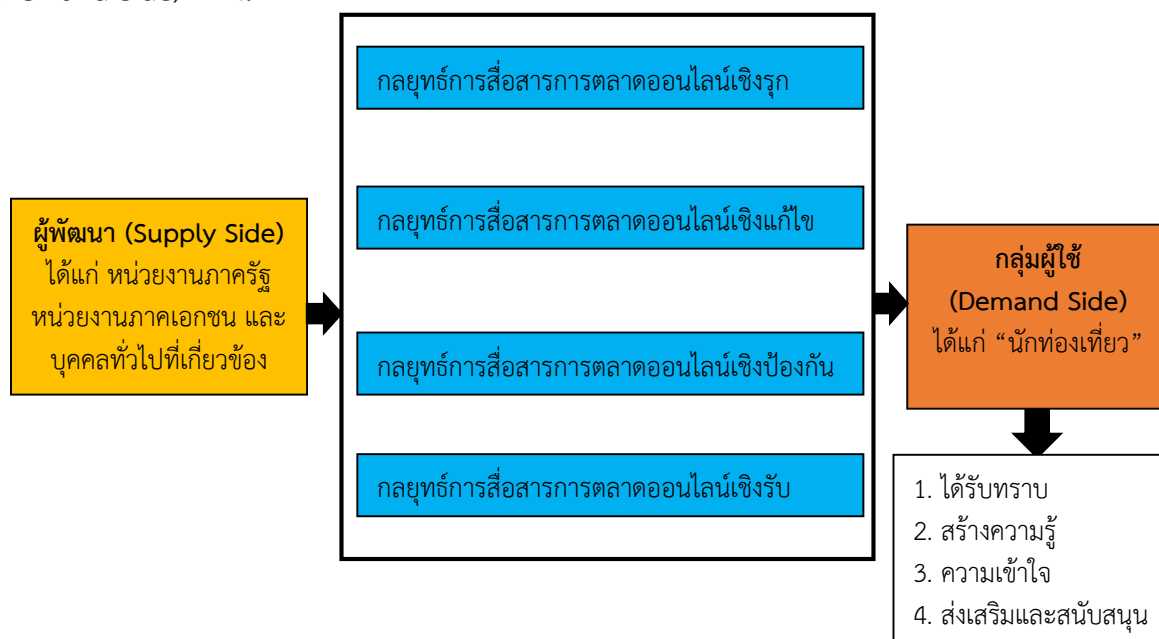
ผลจากวิเคราะห์การสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายด้วยการวิเคราะห์ SWOT Matrix นั้นพบว่ามีกลยุทธ์ทั้งหมด 4 กลยุทธ์คือ กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์เชิงรุก SO (Strengths-Opportunities) 1.ส่งเสริมให้กลายเป็นศูนย์กลางข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเป็นเมืองหลักสำคัญ Smart City ในอนาคตของภูมิภาคได้ 2. จัดทำแผนพัฒนาการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการทั้งแบบเชิงรุกและเชิงรับควบคู่กันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง 3. เพิ่มช่องทางการสื่อสารและสร้างสื่อที่แปลกใหม่เพิ่มขึ้น โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์เชิงแก้ไข WO (Weaknesses-Opportunities) 1. สร้างระบบเทคโนโลยีการท่องเที่ยวและฐานข้อมูลท่องเที่ยวที่มีการเชื่อมโยงกับเส้นทางคมนาคมการเดินทาง (Routes) การท่องเที่ยวภายในจังหวัดและกลุ่มจังหวัดใกล้เคียง 2. พัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยวและจัดทำฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่ทันสมัยตลอดเวลา 3. ส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจ กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์เชิงป้องกัน ST (Strengths-Threats) 1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการสื่อสารการตลาดให้ได้มาตรฐานระดับสากล 2. พัฒนารูปแบบการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักท่องเที่ยว 3. สร้างมาตรการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ และกลยุทธ์ที่ 4 กลยุทธ์เชิงรับ WT (Weaknesses-Threats) 1. สร้างระบบฐานข้อมูลการท่องเที่ยวที่หลากหลายด้านภาษาอาทิ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น เป็นต้น 2. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยใช้ Social 3. ส่งเสริมการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการสำหรับการท่องเที่ยวที่เน้นการครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ สุรเดช สุมะธาภิวัฒน์ (2559) วิจัยเรื่อง “การสื่อสารการตลาดในยุคไทยแลนด์ 4.0 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เป็นบทความวิชาการเรื่องนี้กล่าวถึงทางการสื่อสารทางการตลาดในรูปแบบต่างๆสำหรับผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมไทยแลนด์ 4.0 (นครินทร์ ศรีเลิศ) พัฒนาการของการสื่อสาร

การตลาดไปสู่รูปแบบใหม่ ใช้สื่อใหม่ที่เรียกกันว่าสื่อ “Application” และสื่อ “New Media” เข้ามามีบทบาทการผสมผสานการใช้ ผ่านส่วนประสมการธุรกิจในโลกปัจจุบันต้องใช้กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการดำเนินการวิธี Digital Marketing เพื่อการเข้าถึงความต้องการของลูกค้า เพื่อตอบสนองความต้องการ ที่แท้จริงและวัดผลได้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสร้างโอกาสทางการตลาดและการขยายกลุ่มลูกค้าผู้ประกอบการธุรกิจในยุค ไทยแลนด์ 4.0

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้นที่ได้ศึกษา ผู้วิจัยจึงนำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ (New Finding) คือ พบองค์ความรู้ใหม่ว่ากลยุทธ์ที่จะช่วยให้การตลาดออนไลน์สามารถส่งข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวไปสู่ “กลุ่มผู้ใช้ (Demand Side)” ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการสื่อสารการตลาดออนไลน์ของจังหวัดลำปางต่อไป และเพื่อให้ภาครัฐสามารถนำไปวางแผนพัฒนาด้านงบประมาณได้อย่างครอบคลุมเหมาะสม
2. ค้นหาจุดเด่นและพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับศักยภาพที่มีเพื่อให้การท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางเกิดความมีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย
3. ข้อเสนอแนะในด้านการบริหารจัดการสื่อการตลาดออนไลน์ในการสื่อสารการตลาดที่ควรมุ่งเน้นได้แก่ บุคลากร งบประมาณ ระบบฐานข้อมูล การประสานงานร่วมมือ เทคโนโลยี และการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งต่อไปควรทำการวิจัยที่เป็นการพัฒนาการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของทั้งจังหวัดลำปางเพื่อเป็นส่งเสริมจังหวัดลำปางเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายในทุกรูปแบบ
2. ศึกษาศักยภาพและเปรียบเทียบศักยภาพของจัดการสื่อการตลาดออนไลน์แบบบูรณาการการท่องเที่ยวของจังหวัดในกลุ่มภาคเหนือ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2556). *แผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว ภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตกพ.ศ. 2559-2563*. ค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2561, จาก https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7704
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2559). *แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง พ.ศ.2561-2564*. ค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2561, จาก <http://www.lampang.go.th/strategic/index9.html>
- ณัฐริรา อัมพลพรรณ. (2559). *เทรนด์ท่องเที่ยวโลก 2015 HIPPTERS, SHARING, Startup*. ค้นเมื่อ 1 เมษายน 2562, จาก TAT Review 2/1(Available From: <Http://www.etajournal.com/>).
- นชกฤต วันตะเมธ. (2557). *การสื่อสารการตลาด*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิศา ศิลปเสรรฐ. (2560). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนิตสุภา ธรรมประมวล. (2563). *การตลาดบริการ Service Marketing*. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- วรสุวิทย์ โพธิ์สัตย์. (2559). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดบึงกาฬ*. วิทยานิพนธ์ ปร.ด(การจัดการการท่องเที่ยว), มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2554). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรเดช สุเมธากวีวัฒน์. (2559). *การสื่อสารการตลาดในยุคไทยแลนด์ 4.0 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 110-117.
- อัศวิน แสงพิกุล. (2556). *ระเบียบวิธีวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Don E. Schultz. (1996). *The New Marketing Paradigm: Integrated Marketing Communications* (1 edition). New York: McGraw-Hill.
- Mcmill, J.H. and Schumacher, s. (1997). *Research in Education*. The United States of America: Addison-Wesley Educational.
- Kotler T. Philip, John T. Bowen and James Makens. (2010). *Marketing for Hospitality & Tourism* (5th Edition). Boston: Prentice Hall.
- Mess Berlin Gmbh. (2015). *ITB WORLD TRAVEL TRENDS REPORT 2015/2016*. ค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2562, จาก Available From: <http://www.itb-berlin.de/media/>.

การศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวะนา 4 ของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Studies of Students' Health in Thailand 4.0 Age According to Principle of
Buavana 4 at Mahachulalongkron University

ริญญารัตน์ วรจินตนาลักษณ์, พระครูภัทรธรรมคุณ, พีรวัฒน์ ชัยสุข
Rinyarat Worachintanaluck, Phrakru Phuttaradhammakun, Peravat Chaisuk
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Email: Rinyarat249@gmail.com

Received: 2020-10-17; Revised: 2020-12-01; Accepted: 2020-12-02

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) เพื่อศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวะนา 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) เพื่อเสนอสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวะนา 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามโดยมีกลุ่มตัวอย่างนิสิต จำนวน 247 รูป/คน และสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ จำนวน 5 รูป วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ของนิสิต ด้านสุขภาวะทางกาย มีร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ สุขภาวะทางจิต มีจิตใจที่เป็นสุข สุขภาวะทางสังคม มีการอยู่ร่วมกันได้ดี สุขภาวะทางปัญญา มีความสุขที่เกิดจากมีจิตใจสูงทั้ง 4 ด้าน เป็นเชิงบวก นิสิตมีความรู้ความเข้าใจในระดับที่ดีมากในการดูแลสภาพตามยุคไทยแลนด์ 4.0 (2) ผลการศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวะนา 4 ของนิสิต ภาพรวมนิสิตมีความคิดเห็นต่อสภาพสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวะนา 4 ตามลำดับคือ คือ ด้านกาย ภาวะนา ด้านปัญญาภาวะนา ด้านจิตภาวะนา และด้านศีลภาวะนา และ (3) ข้อเสนอสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวะนา 4 ของนิสิต ด้านกายภาวะนา การดำเนินชีวิตให้มีความสุข ด้านศีลภาวะนา พัฒนาศีล ด้านจิต ภาวะนา การเสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจ ด้านปัญญาภาวะนา แก้ปัญหา มีความเห็นถูกต้องตามความเป็นจริง

คำสำคัญ: สุขภาวะ, หลักภาวะนา 4, ไทยแลนด์ 4.0

Abstract

For this thesis, there were three objectives; 1) to study the health of Students in Thailand 4.0 Era according with Principle of Bhavana 4 Mahachulalongkrajavidyalaya University, 2) to study it according to the principle of growth up (Bhavana 4) of students in Mahachulalongkrajavidyalaya University, 3) to present it in overview by using the mixed method research with the quantitative and qualitative styles. Consequently, the tools of research doing were the questionnaires for inquiry from the students' sampling in Mahachulalongkrajavidyalaya University where they are 247 persons and interview of some administration, masters and officers who are 5 key persons there. Then formation of analysis was the means, standard deviation and contents. Its findings were found that: (1) the well-being of the Thailand 4.0 era of physical health students. Have a healthy body Mental health Have a happy heart Social well being Have good coexistence Cognitive health There were 4 positive aspects of happiness arising from high-mindedness, students had a very good level of knowledge and understanding in health care according to the Thailand 4.0 era (2) Of students Overall, students had opinions on the health conditions of the Thailand 4.0 era according to 4 prayer principles, namely physical prayer, intellectual prayer, spiritual prayer, and spiritual prayer, and (3) health prayer proposal in Thailand 4.0 according to Principles of prayer 4 of students in physical prayer, living a happy life, in the discipline, the prayer, the development of the spiritual precepts, the enhancement of knowledge, thinking and understanding Wisdom prayers to solve problems and have the correct opinion in the truthgrowth was meant that they could learn all time for their life, and finally the intellectual growth was meant that they could solve the problems and stay on the right view according the law of truth.

Keywords: The Health, Principle, Buavana 4.

บทนำ

สุขภาพเป็นลำดับแรกๆ ของมนุษย์จะเห็นได้ว่าการประชาสัมพันธ์เรื่องการรักษาสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ แต่มีประชากรกลุ่มหนึ่งคือพระภิกษุสามเณรที่มีแนวโน้มมีปัญหาสุขภาพมากขึ้น โดยเฉพาะโรคความดันโรคหัวใจโรคเบาหวานและโรคอ้วน เป็นต้น

พระสงฆ์ทำหน้าที่ให้คำสอนทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าตามพระธรรมวินัย ในทางพุทธศาสนา ภิกษุสามเณรต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยคือศีล 227 ข้อ ข้อธรรมให้มีข้อจำกัดในการปฏิบัติตนแตกต่างจากฆราวาสทั่วไป เช่น การไม่สามารถประกอบอาชีพได้แต่ยังต้องยังชีพด้วยการบิณฑบาตอีกความหมายหนึ่งของภิกษุ จึงแปลว่า ผู้ขอด้วยการเลือกรับภัตตาหารไม่ได้เป็นผลทำให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพ เพราะผู้ใส่บาตรก็มักเลือกจะใส่ตามที่ตนสะดวกเป็นส่วนใหญ่ เช่น ซื้ออาหารสำเร็จรูปหรือภัตตาหารที่ตรงพิเศษในวันสำคัญ และพระภิกษุท่านก็ไม่สามารถเลือกรับได้เพราะต้องดำรงชีพด้วยปัจจัย 4

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2549, หน้า 3) อธิบายว่า “สุขภาวะ” หรือ “สุขภาพ” เป็นคำเดียวกันในภาษาบาลี แต่ภาษาไทยแผลง “ว” เป็น “พ” เป็นคำว่า “สุขภาพ” เมื่อความหมายของสุขภาพคือสุขภาพทางกาย จิต สังคม และปัญญา จึงสื่อความหมายใกล้เคียงความสุข ภาวะที่ปลอดทุกข์ เป็นสุข เป็นภาวะที่สมบูรณ์ คำสมัยใหม่เรียกว่า “องค์รวม” ความสุขแนวพุทธหรือสุขภาพแนวพุทธ ประกอบด้วยลักษณะที่เป็น

วิชา (ความสว่างส่องไส) ภูมิ (ความหลุดพ้นเป็นอิสระ) วิสุทธิ (ความหมดจด ไม่ชุ่มมัวเศร้าหมอง) สันติ (ความสงบไม่ร้อนรนกระวนกระวาย) ซึ่งเป็นภาวะที่เป็นความดีงามของชีวิต

ในการวิจัยจะมุ่งเน้นการเสริมพลังในหมู่เยาวชนเป็นสำคัญ เนื่องจากเยาวชนคือ พลังที่จะสร้างสรรค์สังคมใหม่ เป็นพลังขับเคลื่อนในสังคมที่สำคัญ มีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ สามารถนิยามและให้ความหมายใหม่กับสิ่งต่างๆ ได้ตามการเรียนรู้หรือชุดประสบการณ์ของแต่ละเครือข่ายของการเรียนรู้นี้จะเสริมพลังในการสร้างเสริมสุขภาวะนิสิต ศึกษานิเทศก์ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามหลักภวนา 4

ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและสนใจที่จะศึกษา “ศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภวนา 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” การดำเนินงาน โดยศึกษาแบบเจาะจง เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เรื่องสุขภาวะของนิสิตมีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนสืบไป ซึ่งจะส่งผลดีต่อสุขภาวนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมตลอดจนช่วยลดปัญหาด้านสุขภาวะในสังคมสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นอย่างไร
2. เพื่อศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภวนา 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นอย่างไร
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะทางสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภวนา 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นอย่างไร

ทบทวนวรรณกรรม

องค์การอนามัยโลกและ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้นิยามไว้ว่าสุขภาวะ หมายถึงสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย จิตใจ สังคมและปัญญา มิใช่เพียงการปราศจากโรคหรือความ พิกการเท่านั้น สุขภาพที่สมบูรณ์ทุกๆ ทางเชื่อมโยงกันสะท้อนถึงความเป็นองค์รวมอย่างแท้จริงของ สุขภาพที่เกื้อหนุนและเชื่อมโยงกันทั้งมิตินำมาสู่วิสัยทัศน์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้าง เสริมสุขภาพ (สสส.) คือคนไทยมีสุขภาวะยั่งยืน หมายถึงคนไทยมีสุขภาวะดีครบทั้งสี่ด้าน ได้แก่ กาย จิต สังคมและปัญญา ดังนี้ (ภัทรธิดา ผลงาม, 2555, หน้า 55)

1. สุขภาวะทางกาย หมายถึง การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีเศรษฐกิจพอเพียงมีสิ่งแวดล้อมดี ไม่มีอุบัติเหตุ เป็นต้น
2. สุขภาวะทางจิตหมายถึงจิตใจที่เป็นสุขผ่อนคลายไม่เครียดคล่องแคล่วมีความเมตตา กรุณา มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น
3. สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดี ในครอบครัว ในชุมชน ในที่ ทำงานในสังคมในโลกซึ่งรวมถึงการมีบริการทางสังคมที่ดีและมีสันติภาพ เป็นต้น
4. สุขภาวะทางปัญญา (จิตวิญญาณ) หมายถึง ความสุขอันประเสริฐที่เกิดจากมีจิตใจสูงเข้าถึงความจริงทั้งหมดลดละความเห็นแก่ตัวมุ่งเข้าถึงสิ่งสูงสุดซึ่งหมายถึงพระนิพพานหรือ พระผู้เป็นเจ้าหรือความดีสูงสุดแล้วแต่ความเชื่อที่แตกต่างกันของแต่ละคน

ส่วนทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง คือ หลัก ไตรสิกขาซึ่งเป็นหลักการในการดูแลตัวเองและระวังในเรื่องของร่างกายและจิตใจ กล่าวคือ หลัก ไตรสิกขาประกอบด้วย ศีล สมาธิและปัญญา โดยหลักของศีลช่วยให้บุคคลสำรวจระวังในเรื่องของ ความประพฤติทางร่างกาย วาจา ให้มี

ความเป็นปกติ ส่วนหลักของสมาธิช่วยให้บุคคลสำรวจพัฒนาจิตใจ เพื่อเตรียมพร้อมสู่การพัฒนาปัญญาต่อไป หลักของปัญญาช่วยให้บุคคลเห็นทุกสิ่งตามความเป็นจริงเกิดปัญญาในการดำรงชีวิตประจำวันตั้งนั้นแล้วเมื่อบุคคลปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาจึงนับได้ ว่าบุคคลได้สำรวจระวางรักษาร่างกาย จิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม กล่าวได้ว่าเป็นการดูแลตนเองแบบ องค์รวมไตรสิกขา คือการพัฒนาคนุษย์ให้ดำเนินชีวิตที่ดียิ่งตามถูกต้อง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546, หน้า 50) และเมื่อบุคคลต้องการ ประยุกต์นำแนวคิดทางพระพุทธศาสนา คือหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพแบบองค์ รวมของผู้สูงอายุเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงามได้นั้นหลักไตรสิกขาเปรียบเสมือนหลักการโดยหลักการนี้ สามารถนำไปพัฒนา ในด้าน 4 ด้าน ที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (2551, หน้า 112-113) ได้กล่าวเอาไว้ว่า ภาวนา 4 คือการพัฒนา Development 4 ด้าน คือ

1. กายภาวนา การพัฒนากาย การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Development) คือ การมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เกื้อกูลและ ได้ผลดีโดยรู้จักอยู่ดีมีสุขอย่างเกื้อกูลกันกับธรรมชาติและปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างมีสติมิให้เกิดโทษ แต่ให้เกื้อกูลเป็นคุณโดยเฉพาะให้ ก) รู้จักใช้อินทรีย์ เช่น ตา หู จมูก ลิ้น เป็นตัวอย่าง มีสติเป็นพึงเป็น ให้ได้ปัญญา และ ข) กินใช้ด้วยปัญญา เสนอบริโภคปัจจัย 4 และสิ่งของเครื่องใช้ตลอดจนเทคโนโลยี อย่างฉลาดให้พอดีที่จะได้ผลตรงเต็มตามคุณค่าที่แท้จริงไม่ลุ่มหลงมัวเมาไม่ประมาทขาดสติ

2. ศีลภาวนา การพัฒนาศีลการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมที่ดีงามในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ โดยตั้งอยู่ในวินัย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี และมีอาชีพสุจริตไม่ใช้กายวาจาและอาชีพในทางที่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายเวรภัยแต่ใช้เป็นเครื่องพัฒนาชีวิตตนและช่วยเหลือเกื้อกูลกันสร้างสรรค์สังคมส่งเสริมสันติสุข

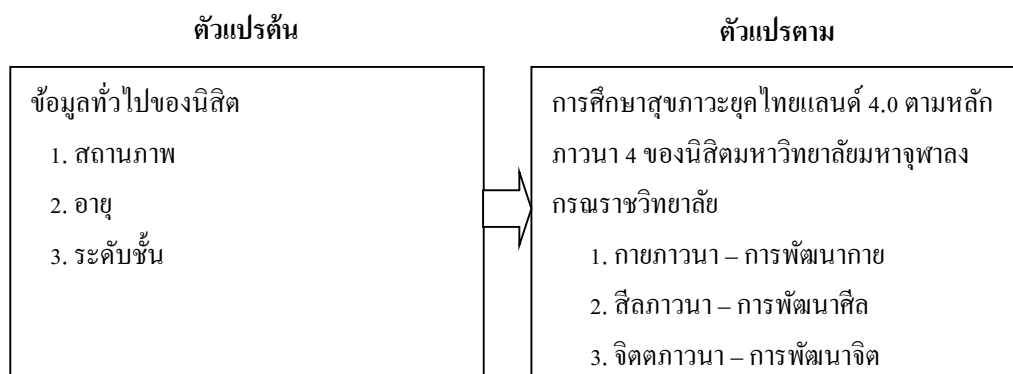
3. จิตภาวนา การพัฒนาจิตใจ คือ การทำจิตใจให้เจริญงอกงามขึ้นในคุณธรรม ความดีงาม ความเข้มแข็ง มั่นคง และ ความเบิกบานผ่องใส สงบสุขสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต คือ งามงามด้วยคุณธรรม เช่น มีน้ำใจ เมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เอื้ออาทรมีมุทิตามิตรธำมณีความเคารพอ่อนโยนซื่อสัตย์กตัญญูเป็น ต้น สมบูรณ์ด้วยสรรพภาพจิตคือมีจิตใจเข้มแข็งมั่นคงมั่นชยันเพียรพยายามกล้าหาญอดทน รับผิดชอบมีสติมีสมาธิเป็นต้นและสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิตคือมีจิตใจแจ่มใสเบิกบานสดชื่นอิ่ม โปรงโล่ง ผ่องใสและสงบเป็นสุข

4. ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา คือ การฝึกอบรมเสริมปัญญาเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจให้รู้จักคิดรู้จัก พิจารณารู้จักวินิจฉัยรู้จักแก้ปัญหาและรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆด้วยปัญญาบริสุทธิ์ซึ่งมองดูรู้ เข้าใจเหตุปัจจัยมองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงหรือตามที่มันเป็นปราศจากอคติและแรงจูงใจแอบแฝงเป็นผู้ที่กิเลสครอบงำบัญชาไม่ได้ให้ปัญญาเจริญพัฒนาจนรู้ เข้าใจยังเห็นความจริงเป็นอยู่ ด้วยปัญญา รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ ลุถึงความบริสุทธิ์ ปลอดพ้นจากกิเลสสิ้นเชิงมีจิตใจเป็นอิสระสุขเกษมไร้ทุกข์

สรุปว่าภาวนา 4 เป็นหลักธรรมที่ผู้ปฏิบัติได้ปฏิบัติตามแล้วจะมีผลดีทั้งสิ้นโดยการปฏิบัติกายภาวนา ศีลภาวนาจิตภาวนาและปัญญาภาวนาเนื่องจากการดำเนินชีวิตประจำวันนั้นต้อง มีหลักเพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติจึงต้องมีการฝึกกายภาวนาศีลภาวนาจิตภาวนาและปัญญาภาวนาให้ยึดถือถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้ การดำเนินชีวิตประจำวันก็อาจจะเป็นทุกข์และชีวิตไม่ประสบผลสำเร็จก็เป็นได้ความสำคัญของภาวนา 4 คือคุณสมบัติที่มีคุณค่าให้แก่บุคคลฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนจึงเชิดชูบุคคลผู้มีกาพัฒนาแล้วว่าเป็นบุคคลสูงสุดเป็นผู้ควรค่าแก่การบูชาซึ่งยกย่องเช่นนั้นก็เกิดจากคุณของภาวนา 4 ที่เป็นผลของการฝึกตนนั่นเอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักทฤษฎี 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยได้แนวคิดทฤษฎี ดังภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักทฤษฎี 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง (Krejcie and Morgan (1970) โดยสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified sampling) และสุ่มอย่างง่าย (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 315 คน โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie & Morgan โดยสุ่มตัวอย่างง่าย (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 113

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย และแบบสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire)

1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลต่างๆ มาเรียบเรียงและจำแนกรายละเอียด การดำเนินงานให้ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ที่ทำการศึกษา

2) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และขอบเขตด้านเนื้อหา

3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะ

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview)

1) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความต้องการจำเป็น คัดเลือกเฉพาะความต้องการจำเป็นทฤษฎี 4 หมายถึง (การเจริญ, การทำให้เป็นในให้มีขึ้น, การฝึกอบรม, การพัฒนา : cultivation; training; development) 4 ด้าน 1) กายภาพ 2) สติปัญญา 3) จิตตภาพ 4) ปัญญาภาพ กำหนดเป็นเค้าโครงของการสัมภาษณ์ และขอบเขตเนื้อหา โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2) นำแบบสัมภาษณ์ (Interview) ที่มีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ

3) เสนออาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษาสภาพสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1) ด้านกายภาวนา การพัฒนากาย คือ การพัฒนาอินทรีย์ภายในตัว ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้สำหรับสัมผัสหรือเชื่อมต่อกับโลกภายนอก จะเห็นได้ว่า การฝึกพัฒนากายและพัฒนาอินทรีย์นั้นเป็นเครื่องมือทำให้เกิดความแข็งแกร่งของศีล ทำให้จิตใจมีพลัง คือ การเจริญกาย การอบรมกายให้รู้จักติดต่อกว้างขวางกับสิ่งต่างๆ ภายนอก ทั้ง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้ดี ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม สังคมได้ดี คือ การเป็นอยู่เป็นสุขทางกาย หรือการดำเนินชีวิตให้มีความสุข การที่ร่างกายจะอยู่สุขสบายนั้นก็ต้องได้รับการพัฒนา คือ พัฒนาชีวิตให้เจริญองงาม ฝึกสำรวมอินทรีย์ 6 คือ หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เพราะสิ่งเหล่านี้สัมผัสกับโลกภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และอารมณ์ทางใจ ต้องฝึกต้องพัฒนาอินทรีย์เหล่านี้ให้เกิดความเข้มแข็งไม่อ่อนไหวไปตามกิเลสตัณหา คือ ความอยาก ความใคร่ กายก็จะมีความสุข ไม่เดือดร้อนไม่มีปัญหา สุขภาวะก็จะเกิดขึ้นทางกาย ตามหลักภาวนา 4 คือ การกิน การอยู่ การเรียนรู้ การดูแล และการฟัง เป็นการพัฒนากาย การฝึกอบรมกายทั้งภายนอกและภายใน เพื่อปฏิบัติในทางที่เป็นคุณไม่ให้เกิดโทษ พัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพได้ดี

2) ด้านศีลภาวนา การพัฒนาศีล เป็นการพัฒนาเพื่อให้บุคคลสามารถดำรงตนให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข ศีล แปลว่าปกติ หมายความว่ารักษากายวาจาให้เรียบร้อยปกติ ศีลแปลว่าเย็นกาย เย็นใจ ไม่มีภัย ไม่มีเวร ไม่มีศัตรู ไม่เดือดร้อน มีแต่ความสงบสุข บุคคลมีศีลดีแล้ว คุณธรรมอื่น ๆ ที่ดีงามก็จะตามมา เช่น ขันติ เมตตา สัจจะ สันโดษ วิริยะ ปัญญา เป็นต้น มีความประพฤติ ตั้งอยู่ในศีล มีความเกื้อกูล ช่วยเหลือไม่เบียดเบียนผู้อื่น คือ ทำอย่างไรจะให้เป็นอยู่ให้เกิดความสุข มนุษย์เป็นสัตว์สังคมอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะเป็นครอบครัว ชุมชน และสังคม ทุกคนต้องการความสุขในการดำเนินชีวิต ไม่อยากให้ใครมาเบียดเบียนข่มเหงรังแก ทุกคนรักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกัน เมื่ออยู่ร่วมกันในหมู่มาก ต้องมีกฎ กติกา ประพฤติปฏิบัติร่วมกันที่เรียกว่า ศีล บ้าง วินัยบ้าง ขึ้นอยู่กับภาวะของแต่ละบุคคล เช่น พระภิกษุก็ต้องประพฤติปฏิบัติในศีล หรือพระวินัยของพระภิกษุ ถ้าเป็นคฤหัสถ์ทั่วไปก็ต้องประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีล 5 เป็นต้นพื้นฐาน จึงจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เมื่อทุกคนฝึกฝนตนเองให้อยู่ในศีลแล้วสุขภาวะก็จะเกิดขึ้น การมีสังคมที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น การไม่ทำร้ายแต่เกื้อกูลและมีความสัมพันธ์ที่ดี คือ การพัฒนาความประพฤติให้ตั้งอยู่บนความไม่เบียดเบียนและเกื้อกูลกันกับผู้อื่นได้ดี

3) ด้านจิตภาวนา การพัฒนาจิต หมายถึงการฝึกจิตให้เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูง มีความสงบผ่องใส มีความสุขปราศจากความเศร้าหมอง มีการพัฒนาจิต อบรมจิตใจ มีสมาธิและสดชื่นเบิกบาน มีความสุขผ่องใส เป็นต้น คือเจริญจิตภาวนาให้เกิดความสุขทางจิต ได้แก่ การฝึกฝนคุณภาพสมรรถภาพทางจิตให้เข้มแข็ง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ สงบ ผ่องใส เป็นสุขบริสุทธิ์ สามารถอยู่ในสภาพที่ควรแก่การใช้งาน มีสติระลึกรู้เสมอ คุ่มครองใจและอารมณ์ให้มั่นคง มีสัมปชัญญะ ความรู้ตัวทั่วพร้อมเข้าใจสภาพตามความเป็นจริง คือ รู้ว่า อะไรเป็นกุศล ความดี มีประโยชน์ รู้ว่าอะไรเป็นอกุศล ความชั่วไร้ประโยชน์ เมื่อฝึกฝนจิตได้เช่นนี้แล้ว สุขภาวะก็จะเกิดขึ้นกับจิต คือ เรื่องของสุขภาพจิต ความรู้สึกถึงอารมณ์ไม่ยินดียินร้าย ชอบหรือไม่ชอบ คือ การเจริญจิต พัฒนาอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง มีความองอาจผ่องใสเบิกบานอยู่เสมอ

4) ด้านปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา คือ ความรู้ ความเข้าใจชัดเจน แยกแยะเหตุผล รู้ดีชั่ว คุณและโทษ รวมทั้งการมองโลกตามความเป็นจริง ด้านปัญญาหลักๆ แล้วมี 2 ด้าน (1) สัมมาทิฐิ มีความเห็นถูกต้องตามความเป็นจริงทางศีลธรรม (2) สัมมาสังกัปปะ คือ ความคิดถูกต้อง ไม่พยาบาทเบียดเบียนปรารถนาให้บุคคลอื่นมีความสุข และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข คือการอบรมปัญญา ถ้าคิดมุ่งมั่นทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งอ่านและอยากไปทำสร้างประสบการณ์ ลองผิดลองถูก ถ้าทดลองหาสิ่ง

ที่ตนสนใจ ใช้ปัญญาเป็นฐานในการจัดการ ทำ สร้าง พัฒนาในทุกเรื่อง คือ เจริญปัญญา รู้จัดใช้ปัญญาทำให้เกิดความสุข ฉะนั้น กาย ศิล จิต จะเกิดความสุขได้ทุกอย่างต้องมีปัญญาหยั่งรู้ เหตุและผลของการกระทำ ปัญญาแยกแยะได้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรเป็นคุณ อะไรเป็นโทษ และเป็นประโยชน์ ไม่ใช่ประโยชน์ ปัญญาทำหน้าที่แก้ไขหรือคลี่คลายปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เมื่อมีปัญญาแล้ว สุขภาวะทางกายก็ดี การฝึกฝนอบรมศิลปก็ดี การพัฒนาจิตใจก็ดี ก็เกิดขึ้นร่วมกันโดยอัตโนมัติ การดำเนินชีวิตก็จะเป็นสุข ดังนั้น นิสิตต้องการสุขภาวะหรือการเป็นอยู่อย่างมีความสุขต้องเจริญหรือพัฒนาตนตามหลักภาวนา 4 ดังที่กล่าวมาแล้ว ความรู้ ความรู้จักคิด ความมีเหตุผล มีการอบรมปัญญาให้เข้าใจโลกตามความเป็นจริง คือ การเจริญปัญญาให้เข้าใจตามความเป็นจริง พัฒนาทั้งจิตและเจริญปัญญาเข้าด้วยกันอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวนา 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1) ด้านกายภาวนา นิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก คือ นิสิตมีความเจริญเติบโตของร่างกายเป็น ไปในอัตราปกติและมีความสัมพันธ์กับการเจริญด้านอื่น ๆ นิสิตมีร่างกายมีความสมบูรณ์และแข็งแรง และนิสิตมีฟัน คงทนแข็งแรง หู ตา มีสภาพดี สามารถมองเห็นและได้ยินได้ดี

2) ด้านศิลปภาวนา นิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก คือ นิสิตมีพฤติกรรมภาพรวมรู้จักพอประมาณเหมาะสมกับศิลปของท่าน นิสิตเอื้อเฟื้อเกื้อกูลช่วยเหลือเพื่อนในหอและกิจกรรมของมหาวิทยาลัย และนิสิตมีการฝึกอบรมความประพฤติให้ดีขึ้น งามมากขึ้น

3) ด้านจิตภาวนา นิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก คือ ด้านนิสิตมีความปรารถนาและยินดีเมื่อบุคคลอื่นมีความสุขความสำเร็จและมีความปรารถนาป้องกันผู้อื่นให้มีความสุขปลอดภัย ด้านนิสิตมีอารมณ์มั่นคงและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี มีอารมณ์ขันบ้างพอสมควร ไม่เครียดเกินไป นิสิตสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดี

4) ด้านปัญญาภาวนา นิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก คือ นิสิตดำเนินชีวิตด้วยความสุข รู้จักคิดพิจารณาเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยเหตุผลเสมอ นิสิตรู้เท่าทันโลกเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นในสังคมประเทศชาติ และนิสิตมีการเจริญปัญญา ด้วยการฟัง การอ่าน และการศึกษาเล่าเรียนสม่ำเสมอ

เสนอสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวนา 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1) ด้านกายภาวนา พัฒนากายโดยมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือทางวัตถุ พัฒนาอินทรีย์ภายในตัว หู จมูก ลิ้น กายใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้สำหรับสัมผัสหรือเชื่อมต่อกับโลกภายนอก จะเห็นได้ว่า การฝึกพัฒนากายและพัฒนาอินทรีย์นั้นเป็นเครื่องมือทำให้เกิดความแข็งแกร่งของศิลป ทำให้จิตใจมีพลัง คือ การเจริญกาย การอบรมกายให้รู้จักติดต่อกับเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ภายนอก ทั้ง หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้ดี ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม สังคมได้ดี คือ การเป็นอยู่เป็นสุขทางกาย หรือการดำเนินชีวิตให้มีความสุข การที่ร่างกายจะอยู่สุขสบายนั้นก็ต้องได้รับการพัฒนา คือ พัฒนาชีวิตให้เจริญองงาม ฝึกสำรวมอินทรีย์ 6 คือ หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เพราะสิ่งเหล่านี้สัมพันธ์กับโลกภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และอารมณ์ทางใจ ต้องฝึกต้องพัฒนาอินทรีย์เหล่านี้ให้เกิดความเข้มแข็งไม่อ่อนไหวไปตามกิเลส กายก็จะมีสุข ไม่เดือดร้อนไม่มีปัญหา สุขภาวะก็จะเกิดขึ้นทางกาย ตามหลักภาวนา 4 คือ การกิน การอยู่ การเรียนรู้ การดูแลและการฟัง เป็นการพัฒนากาย การฝึกอบรมกายทั้งภายนอกและภายใน เพื่อปฏิบัติในทางที่เป็นคุณไม่ให้เกิดโทษ พัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพได้ดี ระบบต่าง ๆ และอวัยวะทุกส่วนก็จะทำงานเป็นปกติและมีประสิทธิภาพ นอนหลับพักผ่อนเป็นไปตามปกติเมื่อตื่นขึ้นมาแล้วรู้สึกสดชื่นคึกคัก สภาพปกติ ทำให้มีผิวหนังสะอาดเกลี้ยงเกลาเปล่งปลั่ง

2) ด้านศีลภาวนา พัฒนาศีลมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมคือ เพื่อนมนุษย์ มีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้วไม่ เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนเวรภัยตั้งอยู่ในวินัยและมีอาชีวะที่สุจริตมีความสัมพันธ์ทางสังคมใน ลักษณะที่เกื้อกูลสร้างสรรค์และส่งเสริมสันติสุข เป็นการพัฒนาเพื่อให้บุคคลสามารถดำรงตนให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข ศีล แปลว่าปกติ หมายความว่ารักษากายวาจาให้เรียบร้อยปกติ ศีลแปลว่าเย็นกาย เย็นใจ ไม่มีภัย ไม่มีเวร ไม่มีศัตรู ไม่เดือดร้อน มีแต่ความสงบสุข บุคคลมีศีลดีแล้ว คุณธรรมอื่น ๆ ที่ดีงามก็จะตามมา เช่น ขันติ เมตตา สัจจะ สันโดษ วิริยะ ปัญญา เป็นต้น มีความประพฤติ ตั้งอยู่ในศีล มีความเกื้อกูล ช่วยเหลือไม่เบียดเบียนผู้อื่น คือ ทำอย่างไรจะให้ความเป็นอยู่เกิดความสุข มนุษย์เป็นสัตว์สังคมอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะเป็นครอบครัว ชุมชน และสังคม ทุกคนต้องการความสุขในการดำเนินชีวิต ไม่อยากให้ใครมาเบียดเบียนข่มเหงรังแก ทุกคนรักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกัน เมื่ออยู่ร่วมกันในหมู่คณะ ต้องมีกฎ กติกา ประพฤติปฏิบัติร่วมกันที่เรียกว่า ศีล บ้าง วินัยบ้าง ขึ้นอยู่กับภาวะของแต่ละบุคคล เช่น พระภิกษุก็ต้องประพฤติปฏิบัติในศีล หรือพระวินัยของพระภิกษุ ถ้าเป็นคฤหัสถ์ทั่วไปก็ต้องประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีล 5 เป็นพื้นฐาน จึงจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เมื่อทุกคนฝึกฝนตนเองให้อยู่ในศีลแล้วสุขภาวะก็จะเกิดขึ้น การมีสังคมที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น การไม่ทำร้ายแต่เกื้อกูลและมีความสัมพันธ์ที่ดี คือ การพัฒนาความประพฤติให้ตั้งอยู่บนความไม่เบียดเบียนและเกื้อกูลกันกับผู้อื่นได้ดี นิสิตมีความประพฤติทางกาย วาจา เรียบร้อยปฏิบัติตามระเบียบวินัยของคณะและมหาวิทยาลัย ไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนเสีย หายต่อตนเองและผู้อื่น

3) ด้านจิตภาวนา การเสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจและการหยั่งรู้ความจริง มีจิตในที่ฝึกอบรมดีแล้วสมบูรณ์ด้วย คุณภาพจิตคือประกอบด้วยคุณธรรมเช่นมีเมตตากรุณาเอื้ออารมิมีทิพามีความเคารพอ่อนโยนซื่อสัตย์ กตัญญูเป็นต้นสมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิตคือมีจิตใจเข้มแข็งมั่นคงมีความเพียรพยายามกล้าหาญ อดทนรับผิดชอบมีสติมีสมาธิเป็นต้นและสมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิตคือมีจิตใจที่ร่าเริงเบิกบานสดชื่นเอิบอím่องใสและสงบเป็นสุข การฝึกจิตให้เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูง มีความสงบม่อใส มีความสุขปราศจากความเศร้าหมอง มีการพัฒนาจิต อบรมจิตใจ มีสมาธิและสดชื่นเบิกบาน มีความสุขม่อใส เป็นต้น คือเจริญจิตภาวนาให้เกิดความสุขทางจิต ได้แก่ การฝึกฝนคุณภาพสมรรถภาพทางจิตให้เข้มแข็ง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ สงบ ม่อใส เป็นสุขบริสุทธิ์ สามารถอยู่ในสภาพที่ควรแก่การใช้งาน มีสติระลึกละอู่เสมอ คุมครองใจและอารมณ์ให้มั่นคง มีสัมปชัญญะ ความรู้ตัวทั่วพร้อม เข้าใจสภาพตามความเป็นจริง คือ รู้ว่า อะไรเป็นกุศล ความดี มีประโยชน์ รู้ว่าอะไรเป็นอกุศล ความชั่วไร้ประโยชน์ เมื่อฝึกฝนจิตได้เช่นนี้แล้ว สุขภาวะก็จะเกิดขึ้นกับจิต คือ เรื่องของสุขภาพจิต ความรู้สึถึงอารมณ์ ไม่ยินดีในร้าย ชอบหรือไม่ชอบ คือ การเจริญจิต พัฒนาอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง มีความองกามม่อใส เบิกบานอู่เสมอ นิสิตมีความกระตือรือร้นไม่เบื่อท้อแท้และหมดหวัง ในการดำเนินชีวิต ความตั้งใจและมีสมาธิในงานการงาน และที่กำลังทำอู่มีความเชื่อมั่นในตนเองอย่างมีเหตุผล โดยการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาจิตภาวนาให้เข้มแข็ง

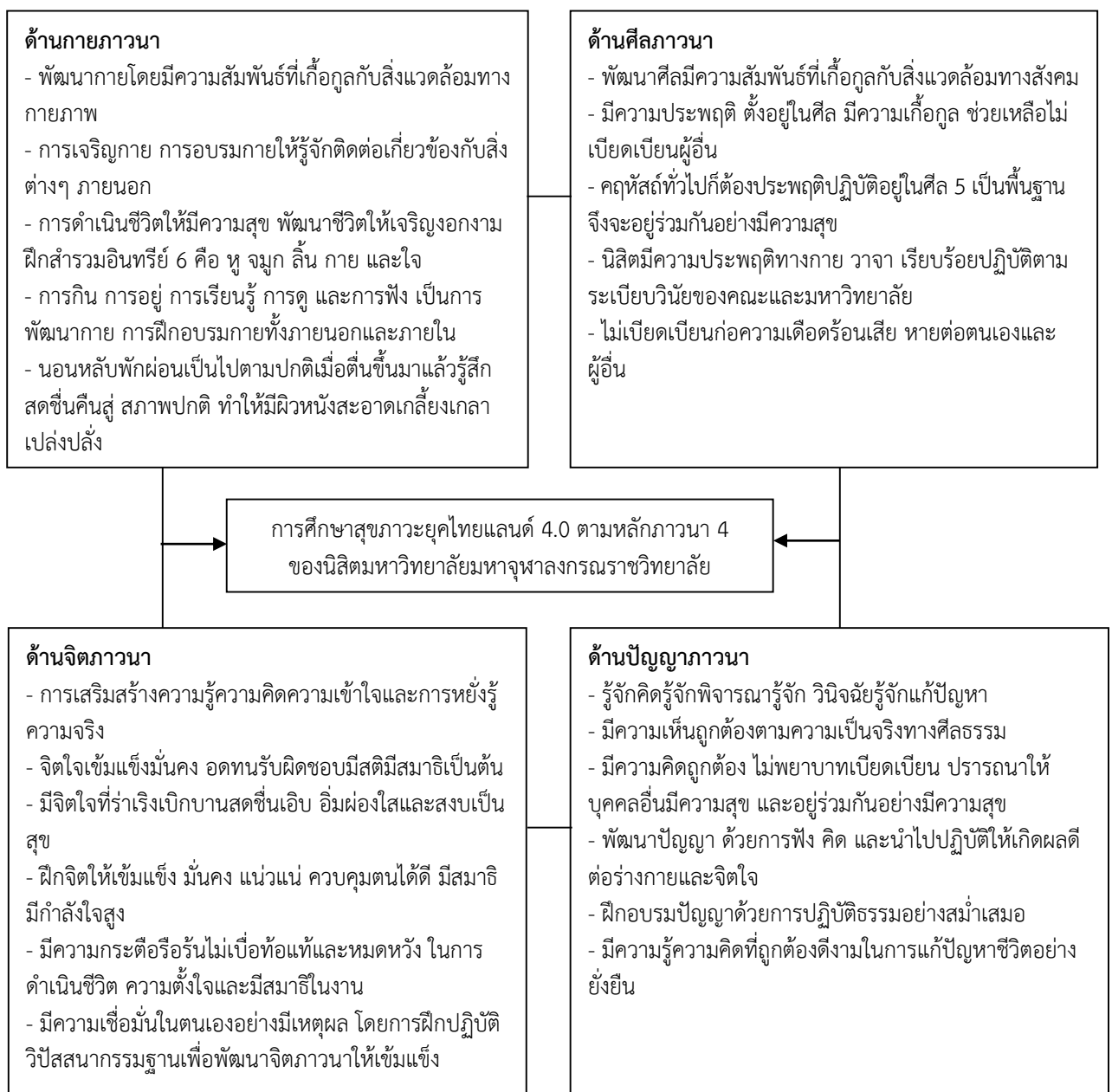
4) ด้านปัญญาภาวนา การเสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจและการหยั่งรู้ความจริง รู้จักคิดรู้จักพิจารณารู้จัก วินิจฉัยรู้จักแก้ปัญหาและรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆด้วยปัญญาที่บริสุทธิ์ซึ่งมองอู่เข้าใจเหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่มันเป็นปราศจากอคติและแรงจูงใจแอบแฝงเป็นผู้ที่กิเลสครอบงำบัญชาไม่ได้เป็นอู่ด้วยปัญญารู้เท่าทันโลกและชีวิตเป็นอิสระไร้ทุกข์ผู้มีภาวนาครบทั้ง 4 อย่างเป็นภาวิตทั้ง 4 ด้านนี้แล้วโดยสมบูรณ์เรียกว่า “ภาวิตตะ” แปลว่าผู้ได้พัฒนาตนแล้วได้แก่พระอรหันต์ มีความรู้ ความเข้าใจชัดเจน แยกแยะเหตุผล รู้ดีชั่ว คุณและโทษ รวมทั้งการมองโลกตามความเป็นจริง ด้านปัญญาหลักๆ แล้วมี 2 ด้าน (1) สัมมาทิฐิ มีความเห็นถูกต้องตามความเป็นจริงทางศีลธรรม (2) สัมมาสังกัปปะ คือ ความคิดถูกต้อง ไม่พยาบาทเบียดเบียน ปรารถนาให้บุคคลอื่นมีความสุข และอู่ร่วมกันอย่างมีความสุข คือการอบรมปัญญา ถ้าคิดม่งมั่นทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งอ่านและอยากไปทำสร้างประสบการณ์ ลง

ผิดพลาดถูก กล่าวทดลองหาสิ่งที่ตนสนใจ ใช้ปัญญาเป็นฐานในการจัดการ ทำ สร้าง พัฒนาในทุกเรื่อง คือ เจริญปัญญา รู้จัดใช้ปัญญาทำให้เกิดความสุข ฉะนั้น กาย ศิล จิต จะเกิดความสุขได้ทุกอย่างต้องมีปัญญาหยั่งรู้ เหตุ และผลของการกระทำ ปัญญาแยกแยะได้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรเป็นคุณ อะไรเป็นโทษ และเป็นประโยชน์ ไม่ใช่ประโยชน์ ปัญญาทำหน้าที่แก้ไขหรือคลี่คลายปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เมื่อมีปัญหาแล้ว สุขภาวะทางกายก็ดี การฝึกฝนอบรมศีลก็ดี การพัฒนาจิตใจก็ดี ก็เกิดขึ้นร่วมกันโดยอัตโนมัติ การดำเนินชีวิตก็จะเป็นสุข ดังนั้นนิสิตต้องการสุขภาวะหรือการเป็นอยู่อย่างมีความสุขต้องเจริญหรือพัฒนาตนตามหลักภาวนา 4 ดังที่กล่าวมาแล้ว ความรู้ ความรู้จักคิด ความมีเหตุผล มีการอบรมปัญญาให้เข้าใจโลกตามความเป็นจริง คือ การเจริญปัญญาให้เข้าใจตามความเป็นจริง พัฒนาทั้งจิตและเจริญปัญญาเข้าด้วยกันอย่างยั่งยืน พัฒนาปัญญา ด้วยการฟัง คิด และนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อร่างกายและจิตใจ ฝึกอบรมปัญญาด้วยการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ มีความรู้ความคิดที่ถูกต้องดีงามในการแก้ปัญหาชีวิตอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวนา 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัย ดังภาพ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาสภาพสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1) ด้านกายภาวนา การพัฒนากาย คือ การพัฒนาอินทรีย์ภายในตัว ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้สำหรับสัมผัสหรือเชื่อมต่อกับโลกภายนอก จะเห็นได้ว่า การฝึกพัฒนากายและพัฒนาอินทรีย์นั้นเป็นเครื่องมือทำให้เกิดความแข็งแกร่งของศีล ทำให้จิตใจมีพลัง คือ การเจริญกาย การอบรมกายให้รู้จักติดต่อกว้างขวางกับสิ่งต่างๆ ภายนอก ทั้ง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้ดี ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม สังคมได้ดี คือ การเป็นอยู่เป็นสุขทางกาย หรือการดำเนินชีวิตให้มีความสุข การที่ร่างกายจะอยู่สุขสบายนั้นก็ต้องได้รับการพัฒนา คือ พัฒนาชีวิตให้เจริญงอกงาม ฝึกสำรวมอินทรีย์ 6 คือ หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เพราะสิ่งเหล่านี้สัมผัสกับโลกภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และอารมณ์ทางใจ ต้องฝึกต้องพัฒนาอินทรีย์เหล่านี้ให้เกิดความเข้มแข็งไม่อ่อนไหวไปตามกิเลสตัณหา คือ ความอยาก ความใคร่ กายก็จะมีสุข ไม่เดือดร้อนไม่มีปัญหา สุขภาวะก็จะเกิดขึ้นทางกาย ตามหลักภาวนา 4 คือ การกิน การอยู่ การเรียนรู้ การดูแล และการฟัง เป็นการพัฒนากาย การฝึกอบรมกายทั้งภายนอกและภายใน เพื่อปฏิบัติในทางที่เป็นคุณไม่ให้เกิดโทษ พัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพได้ดี

2) ด้านศีลภาวนา การพัฒนาศีล เป็นการพัฒนาเพื่อให้บุคคลสามารถดำรงตนให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข ศีล แปลว่าปกติ หมายความว่ารักษากายวาจาให้เรียบร้อยปกติ ศีลแปลว่าเย็นกาย เย็นใจ ไม่มีภัย ไม่มีเวร ไม่มีศัตรู ไม่เดือดร้อน มีแต่ความสงบสุข บุคคลมีศีลดีแล้ว คุณธรรมอื่น ๆ ที่ดีงามก็จะตามมา เช่น ขันติ เมตตา สัจจะ สันโดษ วิริยะ ปัญญา เป็นต้น มีความประพฤติ ตั้งอยู่ในศีล มีความเกื้อกูล ช่วยเหลือไม่เบียดเบียนผู้อื่น คือ ทำอย่างไรจะให้เป็นอยู่เกิดความสุข มนุษย์เป็นสัตว์สังคมอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะเป็นครอบครัว ชุมชน และสังคม ทุกคนต้องการความสุขในการดำเนินชีวิต ไม่อยากให้ใครมาเบียดเบียนข่มเหงรังแก ทุกคนรักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกัน เมื่ออยู่ร่วมกันในหมู่มาก ต้องมีกฎ กติกา ประพฤติปฏิบัติร่วมกันที่เรียกว่า ศีล บ้าง วินัยบ้าง ขึ้นอยู่กับภาวะของแต่ละบุคคล เช่น พระภิกษุก็ต้องประพฤติปฏิบัติในศีล หรือพระวินัยของพระภิกษุ ถ้าเป็นคฤหัสถ์ทั่วไปก็ต้องประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีล 5 เป็นพื้นฐาน จึงจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เมื่อทุกคนฝึกฝนตนเองให้อยู่ในศีลแล้วสุขภาวะก็จะเกิดขึ้น การมีสังคมที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น การไม่ทำร้ายแต่เกื้อกูลและมีความสัมพันธ์ที่ดี คือ การพัฒนาความประพฤติให้ตั้งอยู่บนความไม่เบียดเบียนและเกื้อกูลกันกับผู้อื่นได้ดี

3) ด้านจิตภาวนา การพัฒนาจิต หมายถึงการฝึกจิตให้เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูง มีความสงบผ่องใส มีความสุขปราศจากความเศร้าหมอง มีการพัฒนาจิต อบรมจิตใจ มีสมาธิและสดชื่นเบิกบาน มีความสุขผ่องใส เป็นต้น คือเจริญจิตภาวนาให้เกิดความสุขทางจิต ได้แก่ การฝึกฝนคุณภาพสมรรถภาพทางจิตให้เข้มแข็ง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ สงบ ผ่องใส เป็นสุขบริสุทธิ์ สามารถอยู่ในสภาพที่ควรแก่การใช้งาน มีสติระลึกรู้เสมอ คຸ້ມครองใจและอารมณ์ให้มั่นคง มีสัมปชัญญะ ความรู้ตัวทั่วพร้อมเข้าใจสภาพตามความเป็นจริง คือ รู้ว่า อะไรเป็นกุศล ความดี มีประโยชน์ รู้ว่าอะไรเป็นอกุศล ความชั่วไร้ประโยชน์ เมื่อฝึกฝนจิตได้เช่นนี้แล้ว สุขภาวะก็จะเกิดขึ้นกับจิต คือ เรื่องของสุขภาพจิต ความรู้สึกถึงอารมณ์ไม่ยินดียินร้าย ชอบหรือไม่ชอบ คือ การเจริญจิต พัฒนาอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง มีความงอกงามผ่องใส เบิกบานอยู่เสมอ 4) ด้านปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา คือ ความรู้ ความเข้าใจชัดเจน แยกแยะเหตุผล รู้ดีชั่ว คุณและโทษ รวมทั้งการมองโลกตามความเป็นจริง ด้านปัญญาหลักๆ แล้วมี 2 ด้าน (1) สัมมาทิฐิ มีความเห็นถูกต้องตามความเป็นจริงทางศีลธรรม (2) สัมมาสังกัปปะ คือ ความคิดถูกต้อง ไม่พยาบาทเบียดเบียน ปรารถนาให้บุคคลอื่นมีความสุข และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข คือการอบรมปัญญา กล่าวคือมุ่งมั่นทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งอ่านและอยากไปทำสร้างประสบการณ์ ลองผิดลองถูก กล่าวทดลองหาสิ่งที่ตนสนใจ ใช้ปัญญาเป็นฐานในการจัดการ ทำ สร้าง พัฒนาในทุกเรื่อง คือ เจริญปัญญา รู้จัดใช้ปัญญาทำให้เกิดความสุข ฉะนั้น กาย ศีล จิต จะเกิดความสุขได้ทุกอย่างต้องมีปัญญาหยั่งรู้ เหตุและผลของการกระทำ

ปัญญาแยกแยะได้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรเป็นคุณ อะไรเป็นโทษ และเป็นประโยชน์ ไม่ใช่ประโยชน์ ปัญญาทำหน้าที่แก้ไขหรือคลี่คลายปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เมื่อมีปัญหาแล้ว สุขภาวะทางกายก็ดี การฝึกฝนอบรมศีลก็ดี การพัฒนาจิตใจก็ดี ก็จะเกิดขึ้นร่วมกันโดยอัตโนมัติ การดำเนินชีวิตก็จะเป็นสุข ดังนั้นนิสิตต้องการสุขภาวะหรือการเป็นอยู่อย่างมีความสุขต้องเจริญหรือพัฒนาตนตามหลักภavana 4 ดังที่กล่าวมาแล้ว ความรู้ ความรู้จักคิด ความมีเหตุผล มีการอบรมปัญญาให้เข้าใจโลกตามความเป็นจริง คือ การเจริญปัญญาให้เข้าใจตามความเป็นจริง พัฒนาทั้งจิตและเจริญปัญญาเข้าด้วยกันอย่างยั่งยืน โดยผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณณธร ชัชรรัตน์ (2553, หน้า 42-56) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์ในเขต อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ผู้ให้ข้อมูลมีโรคประจำตัว คิดเป็นร้อยละ 33 และรักษาอาการเจ็บป่วยแบบแพทย์แผนปัจจุบัน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66 ซื้อยาฉันทเอง ร้อยละ 27 และใช้บริการแพทย์แผนไทย ร้อยละ 5 ข้อมูลพฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์พบว่า พระสงฆ์ มีพฤติกรรม ด้านกิจกรรมกาย ด้านโภชนาการ ระดับปานกลาง ส่วนด้านการจัดการ ความเครียด ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ และด้านสุขภาพอนามัย ที่มีพฤติกรรมระดับมากสำหรับ การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์ พบว่า ปัจจัยด้านอายุมีความเกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมด้านกิจกรรมทางกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยด้านโรค มีความเกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมด้านการจัดการกับความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยด้านอายุมีความ เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมด้านสุขภาพอนามัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนพฤติกรรมด้านโภชนาการ และพฤติกรรมด้านการรับผิดชอบต่อสุขภาพ พบว่า ปัจจัยด้านประเภทวัด ที่ตั้งวัด อายุ จำนวน พรรษา นิกาย สถานะทางสงฆ์ การศึกษาทางโลก ทางสงฆ์และโรค ไม่มีความเกี่ยวข้องอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชญ์รัชต์ บุญช่วย (2549, หน้า 155) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการสร้างภavana 4 โดยใช้หลักไตรสิกขา ผลการศึกษาพบว่า ไตรสิกขาเป็นระบบการศึกษาที่เน้นการฝึกอบรมตนเองอย่างเป็นขั้นตอนและมีกระบวนการที่ประสานกันอย่างเป็นพื้นฐานให้แก่กันจนถึงความพ้นทุกข์ โดยเริ่มจากการสำรวมระงับกาย วาจา ใจ ไม่ให้ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของกิเลสและให้มีปกติไม่เบียดเบียนผู้อื่น ต่อเมื่อกาย วาจา ใจ สงบระงับจากอารมณ์ภายนอกแล้วจึงเป็นฐานในการฝึกอบรมจิตให้มีสติตั้งมั่น เกิดสมาธิไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจของนิวรณ์ 5 จนจิตนิ่ง สงบเป็นกลาง อย่างมีสติอยู่ในสภาพควรแก่การงานแล้ว จึงสามารถใช้ปัญญาพิจารณาสภาวธรรมที่ปรากฏขึ้นในปัจจุบันขณะจนรู้ทันสภาวะไตรลักษณ์ของสิ่งทั้งหลายทั้งภายในและภายนอกตามความเป็นจริง และรู้แจ้งในอริยสัจ 4 ทำให้สามารถละกิเลสที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง

ผลการศึกษาศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภavana 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1) ด้านกายภavana นิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก คือ นิสิตมีความเจริญเติบโตของร่างกายเป็น ไปในอัตราปกติและมีความสัมพันธ์กับการเจริญด้านอื่น ๆ นิสิตมีร่างกายมีความสมบูรณ์และแข็งแรง และนิสิตมีฟัน คงทนแข็งแรง หู ตา มีสภาพดี สามารถมองเห็นและได้ยินได้ดี

2) ด้านศีลภavana นิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก คือ นิสิตมีพฤติกรรมภาพรวมรู้จักพอประมาณเหมาะสมกับศีลของท่าน นิสิตเอื้อเฟื้อเกื้อกูลช่วยเหลือเพื่อนในหอและกิจกรรมของมหาวิทยาลัย และนิสิตมีการฝึกอบรมความประพฤติให้ดี งามมากขึ้น

3) ด้านจิตภavana นิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก คือ ด้านนิสิตมีความปรารถนาและยินดีเมื่อบุคคลอื่นมีความสุขความสำเร็จและมีความปรารถนาป้องกันผู้อื่นให้มีความสุขปลอดภัย ด้านนิสิตมีอารมณ์มั่นคงและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี มีอารมณ์ขันบ้างพอสมควร ไม่เครียดเกินไป นิสิตสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดี

4) ด้านปัญญาภาวนา นิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ นิสิตดำเนินชีวิตด้วยความสุข รู้จักคิดพิจารณาเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยเหตุผลเสมอ นิสิตรู้เท่าทันโลกเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นในสังคมประเทศชาติ และนิสิตมีการเจริญปัญญา ด้วยการฟัง การอ่าน และการศึกษาเล่าเรียนสม่ำเสมอ โดยผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ รักขันโท และคณะ (2551, หน้า 10) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการดูแล สุขภาพตนเองของพระภิกษุในเขตภาคใต้ตอนบน ผลการศึกษาสรุปได้ คือ พระภิกษุรับรู้ภาวะสุขภาพ ของตนเองในระดับปานกลาง มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย พระภิกษุที่มีอายุ มีพรรษา มีระดับการศึกษาทางโลกและระดับการศึกษาทางธรรม (แผนกบาลี) ต่างกัน มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองไม่แตกต่างกันส่วนพระภิกษุที่มีระดับการศึกษาทางธรรม (แผนกธรรม) และจำพรรษาอยู่ในวัดที่มีสถานที่ตั้งต่างกันมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พระภิกษุที่มีอายุมาก มีพรรชามาก มีพฤติกรรมการดูแล สุขภาพตนเองดีกว่าพระที่มีอายุและมีพรรชาน้อยกว่า พระภิกษุที่มีระดับการศึกษาทางโลกและ ระดับการศึกษาทางธรรมสูง มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองดีกว่าพระภิกษุที่มีระดับการศึกษาทาง โลกและระดับการศึกษาทางธรรมต่ำกว่าพระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในวัดที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมืองมี พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองดีกว่าพระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในวัดที่ตั้งอยู่นอกเขตชุมชนเมือง ดังนั้น อายุ พรรษา และสถานที่ตั้งวัดไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของ พระภิกษุ ส่วนระดับการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ ตนเองของ พระภิกษุ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอุมา เลหาพิบูลย์กุล (2557, หน้า 39-46) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิธีการบำบัดรักษาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า การบำบัดสุขภาพตามแผนปัจจุบันเป็นการบำบัดรักษา โดยอาศัยเครื่องมือการแพทย์ทาง วิทยาศาสตร์เป็นหลักโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเอาชนะโรคด้วยยาและการผ่าตัด และรักษาแบบแยกส่วน ส่วนการบำบัดรักษาสุขภาพในพระพุทธศาสนาเน้นทั้งทางด้านกายและจิตใจ เป็นไปอย่างธรรมชาติ ต้องอาศัยทั้งยาอาหารและผู้ดูแล การรักษาโรคทางกายก็เป็นไปตามอาการและสมุฏฐานของ โรค ส่วน การรักษาสุขภาพใจโดยใช้สมณะและวิปัสสนา รวมถึงการป้องกันโรคโดยใช้การบริหารร่างกาย การ เลือktanอาหาร รู้จักรักษาความสะอาด ในการการบูรณาการรักษาสุขภาพเชิงพุทธโดยการใช้ เครื่องมือที่ ทันสมัยตรวจวินิจฉัยโรคครอบคลุมทุกมิติ คือ อาหาร อุดู จิตและกรรม ใช้เครื่องมือแพทย์ แผนปัจจุบันด้วย ความเมตตา คำนึงถึงความรู้สึกของผู้ป่วยการใช้ยารักษาก็ต้องระวังฤทธิ์ทางเคมีทำ ให้มีผลต่อร่างกายและไม่ จำเป็นต้องใชยาเสมอไป สำหรับวิธีการรักษาสามารถใช้ผสมผสานทั้งแผน ปัจจุบัน ได้แก่ การฉายแสง ฉีดยา ผ่าตัด ทานยา พอก ทา และตามแนวพุทธด้วยการอบรม นัตถยา และการวิธิปฏิบัติสมาธิด้วย จุดหมายในการ บำบัดรักษานั้นคือการหายจากโรคแต่ต้องให้ผู้ป่วยเข้าใจ เรื่องความเจ็บป่วยอย่างถูกต้อง ไม่ใช้การทำลายเชื้อ โรคอย่างเดียว แต่ต้องดูแลรักษาสุขภาพกาย สุขภาพใจด้วย

เสนอสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวนา 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย

1) ด้านกายภาวนา พัฒนากายโดยมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือทางวัตถุ พัฒนาอินทรีย์ภายในตัว ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้สำหรับสัมพันธ์หรือเชื่อมต่อกับโลกภายนอก จะเห็นได้ว่า การฝึกพัฒนากายและพัฒนาอินทรีย์นั้นเป็นเครื่องมือทำให้เกิดความแข็งแกร่งของศีล ทำให้จิตใจ มีพลัง คือ การเจริญกาย การอบรมกายให้รู้จักติดต่อกับสิ่งต่าง ๆ ภายนอก ทั้ง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้ดี ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม สังคมได้ดี คือ การเป็นอยู่เป็นสุขทางกาย หรือการดำเนินชีวิตให้มีความสุข การที่ร่างกายจะอยู่สุขสบายนั้นก็ต้องได้รับการพัฒนา คือ พัฒนาชีวิตให้เจริญองงาม ฝึกสำรวมอินทรีย์ 6 คือ หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เพราะสิ่งเหล่านี้สัมพันธ์กับโลกภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และอารมณ์ ทางใจ ต้องฝึกต้องพัฒนาอินทรีย์เหล่านี้ให้เกิดความเข้มแข็งไม่อ่อนไหวไปตามกิเลส กายก็จะมีสุข ไม่เดือดร้อนไม่มีปัญหา สุขภาวะก็จะเกิดขึ้นทางกาย ตามหลักภาวนา 4 คือ การกิน การอยู่ การเรียนรู้ การดู

และการฟัง เป็นการพัฒนากาย การฝึกอบรมกายทั้งภายนอกและภายใน เพื่อปฏิบัติในทางที่เป็นคุณไม่ให้เกิดโทษ พัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพได้ดี ระบบต่าง ๆ และอวัยวะทุกส่วนก็จะทำงานเป็นปกติ และมีประสิทธิภาพ นอนหลับพักผ่อนเป็นไปตามปกติเมื่อตื่นขึ้นมาแล้วรู้สึกสดชื่นคึกคัก สภาพปกติ ทำให้มีผิวหนังสะอาดเกลี้ยงเกลาเปล่งปลั่ง

2) ด้านศีลภาวนา พัฒนาศีลมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมคือ เพื่อนมนุษย์ มีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้วไม่ เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนแค้นแค้นตั้งอยู่ในวินัยและมีอาชีพที่สุจริตมีความสัมพันธ์ทางสังคมใน ลักษณะที่เกื้อกูลสร้างสรรค์และส่งเสริมสันติสุข เป็นการพัฒนาเพื่อให้บุคคลสามารถดำรงตนให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข ศีล แปลว่าปกติ หมายความว่ารักษากายวาจาให้เรียบร้อยปกติ ศีลแปลว่าเย็นกาย เย็นใจ ไม่มีภัย ไม่มีเวร ไม่มีศัตรู ไม่เดือดร้อน มีแต่ความสงบสุข บุคคลมีศีลดีแล้ว คุณธรรมอื่น ๆ ที่ดีงามก็จะตามมา เช่น ขันติ เมตตา สัจจะ สันโดษ วิริยะ ปัญญา เป็นต้น มีความประพฤติ ตั้งอยู่ในศีล มีความเกื้อกูล ช่วยเหลือไม่เบียดเบียนผู้อื่น คือ ทำอย่างไรจะให้ความเป็นอยู่เกิดความสุข มนุษย์เป็นสัตว์สังคมอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะเป็นครอบครัว ชุมชน และสังคม ทุกคนต้องการความสุขในการดำเนินชีวิต ไม่อยากให้ใครมาเบียดเบียนข่มเหงรังแก ทุกคนรักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกัน เมื่ออยู่ร่วมกันในหมู่คณะ ต้องมีกฎ กติกา ประพฤติปฏิบัติร่วมกันที่เรียกว่า ศีล บ้าง วินัยบ้าง ขึ้นอยู่กับภาวะของแต่ละบุคคล เช่น พระภิกษุก็ต้องประพฤติปฏิบัติในศีล หรือพระวินัยของพระภิกษุ ถ้าเป็นคฤหัสถ์ทั่วไปก็ต้องประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีล 5 เป็นพื้นฐาน จึงจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เมื่อทุกคนฝึกฝนตนเองให้อยู่ในศีลแล้วสุขภาวะก็จะเกิดขึ้น การมีสังคมที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น การไม่ทำร้ายแต่เกื้อกูลและความสัมพันธ์ที่ดี คือ การพัฒนาความประพฤติให้ตั้งอยู่บนความไม่เบียดเบียนและเกื้อกูลกันกับผู้อื่นได้ดี นิสิตมีความประพฤติทางกาย วาจา เรียบร้อยปฏิบัติตามระเบียบวินัยของคณะและมหาวิทยาลัย ไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนเสีย หายต่อตนเองและผู้อื่น

3) ด้านจิตภาวนา การเสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจและการหยั่งรู้ความจริง มีจิตในที่ฝึกอบรมดีแล้วสมบูรณ์ด้วย คุณภาพจิตคือประกอบด้วยคุณธรรมเช่นมีเมตตากรุณาเอื้ออารมิมีมุทิตามีความเคารพอ่อนโยนซื่อสัตย์ กตัญญูเป็นต้นสมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิตคือมีจิตใจเข้มแข็งมั่นคงมีความเพียรพยายามกล้าหาญ อดทนรับผิดชอบมีสติมีสมาธิเป็นต้นและสมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิตคือมีจิตใจที่ร่าเริงเบิกบานสดชื่นเอิบอím่องใสและสงบเป็นสุข การฝึกจิตให้เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูง มีความสงบอím่องใส มีความสุขปราศจากความเศร้าหมอง มีการพัฒนาจิต อบรมจิตใจ มีสมาธิและสดชื่นเบิกบาน มีความสุขอím่องใส เป็นต้น คือเจริญจิตภาวนาให้เกิดความสุขทางจิต ได้แก่ การฝึกฝนคุณภาพสมรรถภาพทางจิตให้เข้มแข็ง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ สงบ อím่องใส เป็นสุขบริสุทธิ์ สามารถอยู่ในสภาพที่ควรแก่การใช้งาน มีสติระลึกละเอียด คุ่มครองใจและอารมณ์ให้มั่นคง มีสัมปชัญญะ ความรู้ตัวทั่วพร้อม เข้าใจสภาพตามความเป็นจริง คือ รู้ว่า อะไรเป็นกุศล ความดี มีประโยชน์ รู้ว่าอะไรเป็นอกุศล ความชั่วไร้ประโยชน์ เมื่อฝึกฝนจิตได้เช่นนี้แล้ว สุขภาวะก็จะเกิดขึ้นกับจิต คือ เรื่องของสุขภาพจิต ความรู้สึกถึงอารมณ์ ไม่ยินดียินร้าย ชอบหรือไม่ชอบ คือ การเจริญจิต พัฒนาอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง มีความอím่องใส เบิกบานอยู่เสมอ นิสิตมีความกระตือรือร้นไม่เบื่อท้อแท้และหมดหวัง ในการดำเนินชีวิต ความตั้งใจและมีสมาธิในงานการงานและที่กำลังทำอยู่มีความเชื่อมั่นในตนเองอย่างมีเหตุผล โดยการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาจิตภาวนาให้เข้มแข็ง

4) ด้านปัญญาภาวนา การเสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจและการหยั่งรู้ความจริง รู้จักคิดรู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัยรู้จักแก้ปัญหาและรู้จักจัดทำดำเนินการต่าง ๆ ด้วยปัญญาที่บริสุทธิ์ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่มันเป็นปราศจากอคติและแรงจูงใจแอบแฝงเป็นผู้ที่กิเลสครอบงำบัญชาไม่ได้เป็นอยู่ด้วยปัญญารู้เท่าทันโลกและชีวิตเป็นอิสระไร้ทุกข์ผู้มีภาวนาครบทั้ง 4 อย่างเป็นภาวนิตทั้ง 4 ด้านนี้แล้วโดยสมบูรณ์เรียกว่า “ภาวนิตตะ” แปลว่าผู้ได้พัฒนาด้านแล้วได้แก่พระอรหันต์ มีความรู้

ความเข้าใจชัดเจน แยกแยะเหตุผล รู้ดีชั่ว คุณและโทษ รวมทั้งการมองโลกตามความเป็นจริง ด้านปัญญาหลักๆ แล้วมี 2 ด้าน (1) สัมมาทิฐิ มีความเห็นถูกต้องตามความเป็นจริงทางศีลธรรม (2) สัมมาสังกัปปะ คือความคิดถูกต้อง ไม่พยายาเบียดเบียน บรรณาให้บุคคลอื่นมีความสุข และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข คือการอบรมปัญญา กล่าวคือมุ่งมั่นทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งอ่านและอยากไปทำสร้างประสบการณ์ ลองผิดลองถูก กล่าวทดลองหาสิ่งที่ตนสนใจ ใช้ปัญญาเป็นฐานในการจัดการ ทำ สร้าง พัฒนาในทุกเรื่อง คือ เจริญปัญญา รู้จัดใช้ปัญญาทำให้เกิดความสุข ฉะนั้น กาย ศีล จิต จะเกิดความสุขได้ทุกอย่างต้องมีปัญญาหยั่งรู้ เหตุและผลของการกระทำ ปัญญาแยกแยะได้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรเป็นคุณ อะไรเป็นโทษ และเป็นประโยชน์ ไม่ใช่ประโยชน์ ปัญญาทำหน้าที่แก้ไขหรือคลี่คลายปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินชีวิตเมื่อมีปัญหาแล้ว สุขภาวะทางกายก็ดี การฝึกฝนอบรมศีลก็ดี การพัฒนาจิตใจก็ดี ก็เกิดขึ้นร่วมกันโดยอัตโนมัติ การดำเนินชีวิตก็จะเป็นสุข ดังนั้นนิสิตต้องการสุขภาวะหรือการเป็นอยู่อย่างมีความสุขต้องเจริญหรือพัฒนาตนตามหลักภาวา 4 ดังที่กล่าวมาแล้ว ความรู้ ความรู้จักคิด ความมีเหตุผล มีการอบรมปัญญาให้เข้าใจโลกตามความเป็นจริง คือ การเจริญปัญญาให้เข้าใจตามความเป็นจริง พัฒนาทั้งจิตและเจริญปัญญาเข้าด้วยกันอย่างยั่งยืน พัฒนาปัญญา ด้วยการฟัง คิด และนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อร่างกายและจิตใจ ฝึกอบรมปัญญาด้วยการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ มีความรู้ความคิดที่ถูกต้องดีงามในการแก้ปัญหาชีวิตอย่างยั่งยืน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาจรรยา สุทธิญาณ (2543, หน้า 7) ได้ศึกษาเรื่องพระพุทธานุภาพกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม พบว่า ข้อความในพระไตรปิฎกหลายแห่ง ระบุพระพุทธเจ้าเป็นผู้มีสุขภาพดี มีพระชนมายุ แดดสิขพรรษา สามารถทำงานเผยแผ่ศาสนาวันหนึ่งประมาณ 16-20 ชั่วโมง ใครๆ ที่มาเฝ้าพระองค์ มักจะกล่าวสรรเสริญหรือถามพระองค์ถึงเรื่องความมีอาพาธน้อย มีพระโรคเบาบางทรงพระกำลัง กระปรี้กระเปร่า ทรงพระสำราญอยู่เสมอๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทนา ปรีดาสุวรรณ และคณะ (2550, หน้า 12) ได้ศึกษาและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ และสามเณร : กรณีตำบลวรนคร อำเภอบัว จังหวัดน่าน พบว่า รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์และสามเณร มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ 1) การประเมินสภาวะสุขภาพของพระสงฆ์และสามเณรโดยการคัดกรองสุขภาพ ตรวจร่างกาย และวัดสมรรถนะร่างกาย 2) จัดเวทีคืนข้อมูลให้แก่ชุมชนรวมทั้งแจ้งผลการประเมินสภาวะสุขภาพแก่พระสงฆ์ สามเณรเป็นรายบุคคล 3) จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์และสามเณรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 4) ดำเนินงานตามแผน ติดตาม ควบคุมกำกับ 5) ประเมินผลและสรุปผล หลังจากการรูปแบบดังกล่าวไปดำเนินการพบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการถวายอาหารให้พระสงฆ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้นิสิตมีผิวหนังสะอาดเกลี้ยงเกลาเปล่งปลั่ง โดยการตรวจสุขภาพ ให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการและการหลักพักผ่อนให้เพียงพอ
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้นิสิตปฏิบัติตามระเบียบวินัยของคณะและมหาวิทยาลัย
- 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้นิสิตมีความกระตือรือร้นไม่เบื่อท้อแท้และหมดหวัง ในการดำเนินชีวิต
- 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้นิสิตพัฒนาปัญญา ด้วยการฟัง คิด และนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อร่างกายและจิตใจ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

- 1) ควรมีกิจกรรมส่งเสริมให้อวัยวะทุกส่วนของนิสิตทำงานเป็นปกติและมีประสิทธิภาพ
- 2) ควรมีกิจกรรมส่งเสริมให้นิสิตปฏิบัติตามระเบียบวินัยของคณะและมหาวิทยาลัย
- 3) ควรมีการกระตุ้นความกระตือรือร้นให้นิสิตไม่เบื่อท้อแท้และหมดหวัง ในการดำเนินชีวิต

4) ส่งเสริมให้นิสิตได้เรียนรู้สภาวะโดยการฟัง คิด และนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อร่างกายและจิตใจ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษากิจกรรมส่งเสริมสภาวะของนิสิตให้ทำงานเป็นปกติและมีประสิทธิภาพ
- 2) ควรมีการศึกษากการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของคณะและมหาวิทยาลัย
- 3) ควรมีการศึกษากการกระตุ้นความกระตือรือร้นให้นิสิตไม่เบื่อท้อแท้และหมดหวัง ในการดำเนินชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- นันทนา ปรีดาสุวรรณ และคณะ. (2550). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์และสามเณร: กรณีตำบลวรรณคร อำเภอบัว จังหวัดน่าน. น่าน : สารานุกรมสุขภาพจังหวัดน่าน.
- ปณณธร ชัยรัตน์. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอมืองจังหวัด พะเยา. รายงานวิจัย. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). ทุกข์สำหรับเห็น แต่สุขสำหรับเป็น (แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา). พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มปป..
- _____. (2551). สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- พระมหาจรรยา สุทธิญาณ. (2543). พระพุทธศาสนากับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม. สงขลา: มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์.
- พิชญ์รัตน์ บุญช่วย. (2549). การศึกษากระบวนการสร้างภavana 4 โดยใช้หลักไตรสิกขา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัทรธิดา ผลงาม. (2555). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสภาวะของผู้สูงอายุในประเทศไทยและญี่ปุ่น. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สุวัฒน์ รักขันโท, และคณะ. (2551). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของพระภิกษุในเขตภาคใต้ตอนบน. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อรอุมา เลหาพิบูลย์กุล. (2557). วิธีการบำบัดรักษาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 39-46.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W.. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30: 607 - 610.

**แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่
องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี**
**Guidelines To Increase The Efficiency Of The Payment Of Living Allowance
For The Elderly In The Area. Khu Bua Subdistrict Administrative Organization,
Mueang District, Ratchaburi Province**

วิศิษฐ์ เตชะวัฒนากุล
Wisit Techawattana
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University
Email: wtechawattana@hotmail.com

Received: 2020-10-31; Revised: 2020-12-01; Accepted: 2020-12-02

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ที่เกิดขึ้นในกระบวนการการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 3) เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากผู้สูงอายุ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 400 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสร้างความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก รองลงมาด้านการให้บริการ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก และด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

2. ความพึงพอใจโดยรวมของผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

3. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ควรมีการปรับปรุงแก้ไขการเข้าใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศ และควรมีการอัปเดตข้อมูลจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, เบี้ยยังชีพ, การให้บริการ, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research are 1) to study problems and obstacles. Arising in the process of payment of living allowances to serve the elderly in the area At present, Khu Bua Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Ratchaburi Province 2) To study the satisfaction of the elderly in the area of Khu Bua Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Ratchaburi Province 3) to propose guidelines to increase the efficiency of subsistence payment per service. Elderly people in the area Khu Bua Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Ratchaburi Province It is quantitative research. And data collection by using questionnaires. From the elderly In the area of Khu Bua Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Ratchaburi Province, there were 400 cases. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation.

The research results were found that

1. Guidelines for enhancing the efficiency of living allowance payment for serving the elderly in the area Khu Bua Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Ratchaburi Province The overall picture is at a high level. When considered individually, it was found that To create service satisfaction of the staff With the highest mean Is at a very satisfying level Followed by service Is at a very satisfying level And enhancing the performance of the staff In very satisfied

2. satisfied by the inclusion of the elderly in the area. Khu Bua Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Ratchaburi Province Overall, it was at a very satisfactory level.

3. Guidelines for improving the efficiency of living allowance payments to service the elderly in the area. Khu Bua Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Ratchaburi Province, found that access to the information system should be improved. And information should be updated from other relevant agencies.

Keywords: Performance, Allowance, Service, Elderly People.

บทนำ

องค์การสหประชาชาติได้ประเมินสถานการณ์ว่าปี พ.ศ. 2544-2643 จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ คือ มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรโดยรวมทั่วโลก และมีฐานะยากจน จึงเป็นประเด็นทางสังคม และเศรษฐกิจที่แต่ละประเทศจะต้องมีแผนรองรับ สำหรับประเทศไทยนั้น สำนักงานสถิติแห่งชาติ สรุปว่าไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยมีประชากรผู้สูงอายุ ร้อยละ 10.4 ของประชากรทั้งประเทศ และคาดว่าจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ในช่วงปี 2567-2568 ผลกระทบและการเตรียมความพร้อมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญ แนวโน้มสังคมผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั่วโลกนั้น เมื่อมีผู้สูงอายุมากขึ้นย่อมส่งผลทำให้ปัจจัยการผลิตลดลง รัฐบาลจำเป็นต้องเพิ่มงบประมาณค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการและการรักษาพยาบาล เพื่อดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น หากไม่มีการเตรียมความพร้อมการจัดสรรทรัพยากรแรงงานที่จะลดลงจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมทำให้รายได้ประชาชาติลดลงได้ ดังนั้นการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเตรียมความพร้อมเป็นเรื่องสำคัญ ควรจะร่วมมือกันทั้งภาครัฐและเอกชนตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน และประเทศ โดยเฉพาะการร่วมกันกระตุ้นเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีการเตรียมวางแผนการออม การร่วมมือกันในชุมชน การจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ การปรับตัวทางด้านสังคม และจิตใจของผู้สูงอายุ รวมทั้งการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการลงทุนและการออมเพื่อเตรียมพร้อมเมื่อถึงวัยผู้สูงอายุ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2015)

จากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากรในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุส่งผลให้อัตราส่วนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่อัตราส่วนและจำนวนประชากรวัยแรงงานเริ่มลดลงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกครอบครัวนับตั้งแต่การดูแลผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพา การคงไว้ของรายได้ผู้สูงอายุ ตลอดจนผลที่เกิดต่อพลวัตทางเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อถึงวัยสูงอายุสภาพร่างกาย จิตใจ และสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด สภาพร่างกายจะเสื่อมลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น สภาพจิตใจก็มีการเปลี่ยนแปลง

โดยจะหงุดหงิดง่ายและวิตกกังวลสูง อีกทั้งวิถีการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุก็เปลี่ยนไป เพราะเกษียณอายุจากการทำงาน มีกิจกรรมหรือมีส่วนร่วมทางสังคมลดลง ทำให้เกิดความรู้สึกสูญเสียบทบาทและความรู้สึกในคุณค่าของตนเองลดลง (วิไลพร ขำวงษ์ และคณะ, 2554, หน้า 32) จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวผู้สูงอายุต้องมีการปรับตัวอย่างมาก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน รวมถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ ผู้สูงอายุจึงเป็นประชากรกลุ่มสำคัญที่ควรได้รับการดูแลส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ทำให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมและให้ความสำคัญต่อความต้องการและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทุกด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจ การดำรงชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน การทำงาน ที่อยู่อาศัย และความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน โดยผู้สูงอายุจะต้องได้รับการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขอย่างทั่วถึงเพื่อรองรับปัญหาทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุความมั่นคงของรายได้ที่เกิดขึ้นในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรวัยสูงอายุในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรโลก กล่าวคือจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้คาดประมาณแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจากจำนวนผู้สูงอายุทั้งของโลกและของประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลจากความก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุข รวมทั้งการกระจายบริการด้านสาธารณสุขและจากนโยบายการวางแผนครอบครัว ที่ส่งผลให้อัตราการเจริญพันธุ์ ของประชากรลดลง จึงทำให้ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้น (สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์, 2555) จากข้อมูลดังกล่าวมีการเพิ่มของประชากรผู้สูงอายุมากขึ้นทุก ๆ ปี ดังนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จะทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค เพื่อนำเสนอแนวทางป้องกันและแก้ไขให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการ ซึ่งจะให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจที่แท้จริง อีกทั้งยังสามารถบรรเทาความเดือดร้อนของผู้สูงอายุในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ที่เกิดขึ้นในกระบวนการการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยเป็นการศึกษาศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ และด้านการสร้างความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่
3. ขอบเขตด้านระยะเวลาเก็บสถิติระยะเวลา ตั้งแต่ เดือน มกราคม – มีนาคม 2560

การทบทวนวรรณกรรม

การที่จะเกิดประสิทธิภาพการทำงานนั้นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ 2 ส่วนหลักคือ ผู้ที่ทำงานกับโครงสร้างการทำงาน สำหรับในเรื่องของคนทำงานจะต้องมีแนวคิดการปฏิบัติตัวในการทำงานและการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนั้นคนทำงานที่มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะดังนี้ (สมพิศ สุขแสน, 2556)

1) ความฉับไว หมายถึง การใช้เวลาได้อย่างดีที่สุด รวดเร็ว ไม่ทำงานล่าช้า นั่นคือคนที่มีประสิทธิภาพควรทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา หรืองานบริการ ผู้รับบริการย่อมต้องการความรวดเร็ว ดังนั้นผู้ให้บริการจะต้องสร้างวัฒนธรรมการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จจุดเดียว (one stop service)

2) ความถูกต้องแม่นยำ หมายถึง การผิดพลาดในงานน้อย มีความแม่นยำในกฎระเบียบข้อมูล ตัวเลข หรือสถิติต่าง ๆ ไม่เผลอเผลอนำให้เกิดความเสียหายแก่องค์กร

3) ความรู้ หมายถึง การมีองค์ความรู้ในงานดี รู้จักศึกษาหาความรู้ในเรื่องงานที่ทำอยู่ตลอดเวลา คนที่มีประสิทธิภาพควรแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเอง องค์กรผู้อื่น อินเทอร์เน็ต เป็นต้น และสามารถนำความรู้มาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

4) ประสบการณ์ หมายถึง การรอบรู้ หรือรู้รอบด้าน จากการได้เห็น ได้สัมผัส ได้ลงมือปฏิบัติบ่อย ๆ มิใช่มีความรู้ด้านวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว การเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานสูงจะทำงานผิดพลาดน้อย สมควรที่องค์กรจะต้องรักษามรดกเหล่านี้ให้อยู่กับองค์กรให้นานที่สุด เพราะคนเหล่านี้จะทำให้องค์กรพัฒนาได้เร็ว

5) ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ มาใช้ในองค์กร เช่น คิดระบบการให้บริการที่ลดขั้นตอน การประเมินผลการปฏิบัติงานแบบใหม่ การบริหารงานแบบเชิงรุก เป็นต้น คนที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นคนที่ชอบคิด หรือ เก่งคิด หรือมองไปข้างหน้าตลอดเวลา ไม่ใช่คนที่ชอบทำงานตามคำสั่ง และจะต้องไม่ทำงานประจำวันเหมือนกับหุ่นยนต์

ผู้ที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพควรมีความสุขในการทำงาน มีการพัฒนาการทำงานที่ดี และควรมีเทคนิคในการทำงานร่วมด้วยงานจึงจะมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1) ตั้งเป้าหมายในการทำงาน ก่อนที่จะเริ่มต้นในการทำงานทุกครั้งต้องตั้งเป้าหมาย ในการทำงานล่วงหน้า และต้องเป็นเป้าหมายที่ชัดเจน กำหนดให้อยู่ในรูปของการปฏิบัติได้จริง ทั้งเป้าหมายระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว การตั้งเป้าหมายจึงเป็นการวางแผนการทำงานไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานมีทิศทาง ผิดพลาดน้อย และตรงจุดมุ่งหมายขององค์กร

2) บริหารเวลา การบริหารเวลาให้เป็นจะช่วยลดความไม่เป็นระเบียบในชีวิต เพิ่ม สุขและความสำเร็จให้แก่ตนเองและการทำงาน โดยเฉพาะภาคธุรกิจเรื่องเวลาเป็นสิ่งสำคัญมาก

3) การเพิ่มความมั่นใจในการทำงานให้ตนเอง ปัจจุบันมีคนจำนวนไม่น้อยที่ขาด ความเชื่อมั่นในตนเอง หรือขาดความมั่นใจในการทำงาน ไม่กล้าแสดงออกในทางที่ถูกที่ควร ถูก ความสามารถของตนเอง คิดว่ามีปมด้อย ไม่เก่งเหมือนคนอื่น และคิดว่าหมดหวังที่จะประสบ ความสำเร็จในชีวิต

4) มีความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเป็นทีมหรือสร้างการทำงานเป็นทีมให้เข้มแข็ง เพราะทีมงานเป็นกุญแจสำคัญแห่งความสำเร็จและความล้มเหลวในการทำงานได้ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีการยอมรับซึ่งกันและกัน มีความไว้วางใจกัน มีความรักในทีมงาน ร่วมมือร่วมใจใน การทำงานอย่างจริงจังจริงจัง จัดปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลในทีมงาน แบ่งผลประโยชน์ ร่วมกันอย่างยุติธรรม มีการติดต่อประสานงานที่ดีระหว่างกัน และการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน

5) ต้องมีคุณธรรมในการทำงาน คือต้องมีความพอใจและรักใคร่ในงานที่ทำอย่างจริงจัง มีความเพียรพยายามในงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ มีใจจดจ่อต่องาน ที่ทำ มีสมาธิไม่วอกแวกการทำงานผิดพลาดน้อย และมีการทบทวนตรวจสอบงานที่ทำอยู่เสมอ หาก เบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายหรือผิดพลาดต้องปรับปรุงแก้ไข นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรทุกคน จะต้องไม่ปฏิบัติหรือ

ประพจน์ในสิ่งที่อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อองค์กร หรือเกิดความล่าช้าใน การปฏิบัติหน้าที่ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อ ชีวทัศน์สุจริต ยุติธรรม และโปร่งใสตรวจสอบได้ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล (good governance) ในการบริหารงานและปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด

6) ฝึกเป็นคนที่ชอบกระทำหรือลงมือปฏิบัติมากกว่าพูด

7) กระตุ้นเตือนตัวเองหรือสร้างแรงจูงใจภายในให้อยากทำงานตลอดเวลา โดยไม่ต้องให้ ใครบังคับ มีศรัทธาในงานและองค์กรที่ทำงานอยู่

8) ปรับทัศนคติและค่านิยมที่ไม่เหมาะสมเสียใหม่ เช่น การทำงานเป็นเล่น การประจบ สอพลอ การมีระบบพรรคพวก การเกรงใจอย่างไรเหตุผล ตลอดจนนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ

9) สร้างมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน เช่น รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ให้อภัยกัน รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยปกติคนส่วนใหญ่เต็มใจและยินดีที่จะผูกมิตรไมตรีแก่กัน ความสัมพันธ์ในองค์กรจะเป็นเสมือนโซ่ทองคล้องใจซึ่งกันและกัน และจะช่วยผลักดันให้งานบรรลุผล สำเร็จได้ตามที่มุ่งหมายไว้

การบริการมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการดังนี้ (kotler & armstrong, 2008)

1) ไม่มีตัวตน ไม่สามารถจับต้องได้ (intangibility) หมายความว่า บริการไม่สามารถมองเห็นหรือเกิดความรู้สึกได้ก่อนที่จะมีการซื้อ

2) ไม่แน่นอน มีความหลากหลาย (variability) หมายความว่า คุณภาพของบริการไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับว่าผู้ขายบริการเป็นใคร จะให้บริการเมื่อใด ที่ไหน และอย่างไร

3) ไม่สามารถแบ่งแยกการให้บริการ (inseparability) กล่าวคือ การบริโภคบริการจะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ดังนั้น ผู้ให้บริการรายหนึ่งสามารถให้บริการลูกค้าได้เพียงหนึ่งเดียวในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น ไม่เพียงเท่านั้นผู้ให้บริการแต่ละคนจะมีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่สามารถให้คนอื่นให้บริการแทนได้ เพราะต้องผลิต และบริโภคในเวลาเดียวกัน ส่งผลให้การบริการมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา

4) ไม่สามารถเก็บไว้ได้ (perishability) บริการไม่สามารถผลิตเก็บเอาไว้ได้ ถ้าความต้องการมีสม่ำเสมอการให้บริการก็จะไม่มีปัญหา แต่ถ้าลักษณะความต้องการมีไม่แน่นอน จะทำให้เกิดปัญหาคือบริการไม่ทัน หรือในบางกรณีก็ไม่มีลูกค้ามาใช้บริการ

สมนึก แสงเขียว (2544, หน้า 14-17) ได้เสนอแนวคิดขององค์การสหประชาชาติที่ได้จัดให้มีการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ ระหว่างวันที่ 26 กรกฎาคม ถึงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2525 ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรียองค์การสหประชาชาติได้มีแผนการปฏิบัติการระยะยาวระหว่างประเทศเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และมีมติให้สมาชิกได้ดำเนินการจัดบริการสวัสดิการตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ ประกอบด้วย 2 แนวความคิดหลัก ได้แก่ แนวความคิดด้านมนุษยธรรมและแนวความคิดด้านการพัฒนา ดังนี้

แนวความคิดด้านมนุษยธรรม หมายถึง การที่ผู้สูงอายุควรได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ ผู้สูงอายุควรได้รับการรักษาพยาบาล และฟื้นฟูบริการสุขภาพ การโภชนาการและมีมาตรการป้องกันโรคและความพิการ

1.2 ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ผู้สูงอายุควรได้อยู่อาศัยในบ้าน ตนเองอย่างอิสระมากที่สุด การสร้างที่อยู่อาศัยเหมาะสมกับสภาพและมีเครื่องอำนวยความสะดวกให้พอเพียง โดยเฉพาะผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว และผู้พิการ นอกจากนั้น ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานที่ปฏิบัติงาน ด้านบริการสังคม อนามัย วัฒนธรรม งานด้านพักผ่อนหย่อนใจ การคมนาคม เป็นต้น

1.3 ด้านครอบครัว ควรสนับสนุนส่งเสริมให้ครอบครัวได้มีบทบาทในการดูแลผู้สูงอายุ นอกจากนี้ รัฐบาลและองค์กรเอกชนควรจะให้มาตรการหรือบริการใน การสนับสนุนครอบครัวที่เลี้ยงดูผู้สูงอายุ โดยเฉพาะครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ

1.4 ด้านสวัสดิการสังคม การให้บริการในด้านนี้ควรจะมีเป้าหมายที่ เสริมสร้างและคงไว้ซึ่งบทบาทที่เป็นประโยชน์ของผู้สูงอายุในสังคมให้มากที่สุดที่จะกระทำได้ รวมทั้งการสนับสนุนให้กลุ่มเยาวชนและอาสาสมัครต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ โดยที่รัฐบาลต้องพยายามยกเลิกกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานครั้งนี้

1.5 ด้านความมั่นคงทางรายได้และการจ้างงาน รัฐควรมีหลักประกันรายได้ ขั้นต่ำสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งอาจดำเนินการโดยการออกกฎหมายประกันสังคม หรือมาตรการอื่น ๆ นอกจากนี้ ควรจะมีการร่วมมือระหว่างรัฐบาลกับนายจ้างองค์กรลูกจ้าง หรือคนงานเพื่อจัดทำมาตรการที่จะสนับสนุนให้คนสูงอายุได้ปฏิบัติต่อไปภายใต้ สภาพภาพที่เหมาะสมและมีความมั่นคง

1.6 ด้านการศึกษา ควรจัดให้มีโครงการศึกษาที่ให้ผู้สูงอายุเป็นครู หรือเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ วัฒนธรรม ประเพณี ศิลธรรม ควรกระตุ้นให้มีการศึกษา สำหรับผู้ใหญ่ทุกระดับ รวมทั้งในระดับมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังควรจะต้องให้การศึกษแก่ ประชาชนทั่วไปตั้งแต่วัยเยาว์จนถึงผู้สูงอายุ ถึงกระบวนการชราภาพ และ วิธีเตรียมตัวเพื่อรับกับวัยสูงอายุ และการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์

แนวความคิดด้านพัฒนา (development aspect of the aging) หมายถึง บทบาทของผู้สูงอายุในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งรัฐบาลจะต้อง รับผิดชอบในการทำให้ผู้สูงอายุมีผลในทางลบน้อยสุดต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม รวมทั้งในเรื่องของการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในด้านการพัฒนาประเทศโดย ส่วนรวมด้วยจากแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศว่าด้วยผู้สูงอายุที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้เกิดแนวทางดำเนินการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้แก่ การช่วยเหลือผู้สูงอายุในรูปสถาน สงเคราะห์นั้นควรจะเป็นทางเลือกวิธีสุดท้าย ในเมื่อการช่วยเหลือวิธีอื่น ๆ ไม่สัมฤทธิ์ผล และครอบครัวยังต้องเป็นสถาบันหลักสำคัญสำหรับผู้สูงอายุต่อไปอีกแม้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว และควรจะต้องให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นในเรื่องของผู้สูงอายุต่อครอบครัว ทางสังคม และสิทธิพื้นฐาน ตลอดจนบริการอันเท่าเทียมกันระหว่างผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิง เป็นต้น

จากแนวคิดเบื้องต้นของสหประชาชาติเกี่ยวกับการบริการสาธารณะและดูแล สิทธิของผู้สูงอายุ สำหรับประเทศไทย รัฐบาลควรกำหนด แนวทางในการพัฒนาผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีแนวคิดพื้นฐานต่อผู้สูงอายุในปัจจุบัน ดังนี้

1. ผู้สูงอายุได้ทำประโยชน์แก่สังคมในฐานะผู้ให้มากกว่าครั้งชีวิต และจึงควรจะได้รับผลตอบแทนในฐานะเป็นผู้รับทางสังคม โดยเฉพาะความชอบธรรมในสิทธิมนุษยชนที่พึงมีทั้งในด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา ความมั่นคงทางรายได้ สังคม วัฒนธรรม และการบริการต่าง ๆ

2. ผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถ พลังความคิด โดยเฉพาะประสบการณ์ควรนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม และสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุยังคงมีบทบาทมี ส่วนร่วมในสังคมนั้น นอกจากจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกไม่ว่าเหวโดดเดี่ยวเห็นชีวิตมีคุณค่าแล้ว ยังช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ได้ด้วย

3. ผู้สูงอายุควรจะได้อยู่กับครอบครัวอย่างอบอุ่น ได้รับความเคารพนับถือและการดูแลเอาใจใส่จากลูกหลาน

4. ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ และไม่ได้รับการคุ้มครองดูแลจากครอบครัวควรที่จะได้รับการดูแลจากสังคมและภาครัฐ

5. ผู้สูงอายุควรได้รับข้อมูล ข่าวสาร รวมทั้งคำแนะนำถึงวิธีการป้องกันและ รักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง และในกรณีที่เจ็บป่วยควรจะได้รับการดูแลรักษา พยาบาล นอกจากนี้ ยังควรได้รับข่าวสารเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ได้

การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน ได้ว่า เป็นการทำงานของบุคคลหรือหน่วยงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย ในทางที่ดีขึ้น เจริญขึ้น เพื่อสนองความต้องการด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ และการจัดการบริการสาธารณะให้แก่ผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับ บริบทของวัฒนธรรมและสังคมไทย ดังนี้ คือ ควรส่งเสริมในการจัดบริการสาธารณะ ให้แก่ผู้สูงอายุที่ครอบคลุมในประเด็นการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการและให้เงินบำนาญแก่ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป การให้บริการดูแลสุขภาพและการรักษาพยาบาลที่รัฐ ควรสนับสนุนให้การรักษาฟรีที่มีคุณภาพส่งเสริมด้านการศึกษาในการพัฒนาตนเอง โดยใช้ภูมิปัญญา องค์ความรู้จากประสบการณ์ของชีวิตและสถาบันของรัฐตามความเหมาะสม รัฐควรส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดบริการสาธารณะที่ร่วมมือกับภาครัฐให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และควรจัดตั้งสถาบันผู้สูงอายุในระดับ มหาวิทยาลัยเพื่อเปิดสอนหลักสูตรเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุและการพัฒนาองค์ความรู้ เตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว นอกจากนี้ การบริการสาธารณะขั้น พื้นฐานที่ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนควรดำเนินการให้ครอบคลุมในการบริการสาธารณะด้านสุขภาพ ด้านรายได้ ด้านนันทนาการ ด้านที่พักอาศัยและด้านสวัสดิการสังคม เป็นต้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

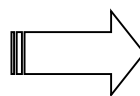
จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ได้ดังนี้

ตัวแปรต้น

- ข้อมูลส่วนตัวของผู้สูงอายุในพื้นที่
- เพศ
 - อายุ
 - สถานภาพ
 - อาชีพก่อนเกษียณอายุ
 - รายได้เฉลี่ยต่อเดือนก่อนเกษียณอายุ
 - การศึกษาที่สำเร็จสูงสุด

ตัวแปรตาม

ประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

- สวัสดิการรัฐด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
- การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน
- การให้บริการของเจ้าหน้าที่
 1. ความเสมอภาค
 2. ความรวดเร็วทันเวลา
 3. การอำนวยความสะดวก
- นโยบายการบริหารงาน
 1. จำนวนเจ้าหน้าที่เพียงพอ
 2. การสื่อสารข้อมูล
 3. การจัดระบบการให้บริการ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากผู้สูงอายุ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ดังนี้

ลักษณะของเครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี แบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

1. ด้านประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่
2. ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่
3. ด้านนโยบายการบริหารงานบริการ

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้จากการออกสำรวจ สัมภาษณ์ และแจกแบบสอบถามผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1.1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อขออนุญาต องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เพื่อทำการแจกแบบสอบถาม

2.2) ผู้ศึกษาจัดส่งแบบสอบถามพร้อมคำชี้แจงด้วยตนเอง โดยขอความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100%

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร งานวิจัยบทความที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและกรุงเทพมหานคร ภาคเอกชนที่ได้เก็บรวบรวมไว้ รวมทั้งจากเว็บไซต์ ต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

1. การคำนวณหาข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจากผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

2. แบบสอบถามส่วนที่ 1 ที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) แล้วสรุปออกมาเป็นค่าร้อยละ (Percentage) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552)

3. แบบสอบถามส่วนที่ 2 วัดระดับความพึงพอใจ ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) แล้ว

นำข้อมูลในรูปตาราง มาประกอบความเรียงเชิงพรรณนา โดยนำข้อมูลค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) มาแปลความหมาย

4. แบบสอบถามส่วนที่ 3 คำนวณหาข้อมูลเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีลักษณะแบบปลายเปิด (Open Ended Question) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษา

ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรค ที่เกิดขึ้นในกระบวนการการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุ ได้แก่ การขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุ บางส่วนขาดคุณสมบัติ มาไม่ทันช่วงเวลาที่เปิดให้ลงทะเบียน (รายใหม่ 1-30 พ.ย. ของทุกปี รายเก่า ก.ย. - ต.ค.) มาณอกเวลาทำการ การเบิกจ่ายยอดเงินไม่ตรงกันระหว่าง องค์การบริหารส่วนตำบล กับ ส่วนกลาง การเข้าใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศ การลงข้อมูล การแก้ไขข้อมูลของเจ้าหน้าที่ ใช้งานได้ยาก มีช่วงเวลาในการเข้าใช้งาน ทำให้ล่าช้า ข้อมูลทะเบียนราษฎร การย้ายเข้า-ออก ไม่สามารถทราบข้อมูลได้ทันที จะทราบตอนเดือนกันยายน ตุลาคม จะได้รับแจ้งเฉพาะกรณีเสียชีวิต ทำให้มีปัญหาเวลาสิ้นงบประมาณ ต้องมีการเรียกเก็บเงินคืน เพราะใช้ระบบโอนเงินเข้าบัญชี / กรมบัญชีกลาง ไม่มีการแจ้งข้าราชการเกษียณอายุที่รับเงินบำนาญกับทาง องค์การบริหารส่วนตำบล เลยจ่ายเงินซ้ำซ้อน (ปกติรับเงินบำนาญจะไม่ได้เบี้ยสูงอายุ) มีแต่การประชาสัมพันธ์ข้อมูล

2. ความพึงพอใจของผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้ พบว่าระดับความคิดเห็นต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่มีการวางแผนการทำงานที่ดี ทำให้ได้รับความประทับใจจากการบริการ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด ด้านการให้บริการ ของเจ้าหน้าที่ที่มีความสะดวกรวดเร็วมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด ด้านการสร้าง ความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเต็มใจมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด สำหรับภาพรวม มีระดับความพึงพอใจมาก

2.1 ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ ($\bar{X} = 3.43$) อยู่ในความพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาความพึงพอใจต่อด้านต่าง ๆ ต่อการจ่ายเบี้ยยังชีพในการให้บริการผู้สูงอายุฯ มีผลกระทบมากที่สุด เจ้าหน้าที่มีการวางแผนการทำงานที่ดี ทำให้ได้รับความประทับใจจากการบริการ ($\bar{X} = 3.78$) อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก รองลงมา มีการวางแผนกำหนดระยะเวลาการให้บริการอย่างเหมาะสม โดยมีการสื่อสารให้กับผู้รับบริการ ($\bar{X} = 3.73$) อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก และด้านการปฏิบัติตามแผนเจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานตามแผนการทำงานที่กำหนดทำให้เกิดความประทับใจจากการบริการ ($\bar{X} = 3.72$) อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ตามลำดับ

2.2 ด้านการให้บริการ ($\bar{X} = 3.45$) อยู่ในความพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาความพึงพอใจต่อด้านต่าง ๆ ต่อการจ่ายเบี้ยยังชีพในการให้บริการผู้สูงอายุฯ มีผลกระทบมากที่สุด การบริการของเจ้าหน้าที่มีความสะดวกรวดเร็ว ($\bar{X} = 3.98$) อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก รองลงมา การบริการของเจ้าหน้าที่สื่อสารอย่างเป็นมิตร ($\bar{X} = 3.75$) อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก และการบริการของเจ้าหน้าที่มีการสื่อสารที่ชัดเจน เข้าใจง่าย ($\bar{X} = 3.56$) อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ตามลำดับ

2.3 ด้านการสร้าง ความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ($\bar{X} = 3.56$) อยู่ในความพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาความพึงพอใจต่อด้านต่าง ๆ ต่อการจ่ายเบี้ยยังชีพในการให้บริการผู้สูงอายุฯ มีผลกระทบ

มากที่สุด เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเต็มใจ ($\bar{X} = 3.98$) อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก รองลงมาเจ้าหน้าที่ให้บริการ ดูแลเสมือนผู้รับบริการเป็นคนในครอบครัว ($\bar{X} = 3.95$) อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก และการบริการของเจ้าหน้าที่ทำให้รู้สึกพอใจอยากกลับมาใช้บริการซ้ำ ($\bar{X} = 3.68$) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากตามลำดับ

3. ปัญหาและอุปสรรค ที่เกิดขึ้นในกระบวนการการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุ ได้แก่ การขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุ บางส่วนขาดคุณสมบัติ มาไม่ทันเวลาที่เปิดให้ลงทะเบียน (รายใหม่ 1 – 30 พ.ย. ของทุกปี รายเก่า ก.ย. - ต.ค.) มานอกเวลาทำการ การเบิกจ่ายยอดเงินไม่ตรงกันระหว่าง องค์การบริหารส่วนตำบล กับ ส่วนกลาง การเข้าใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศ การลงข้อมูล การแก้ไขข้อมูลของเจ้าหน้าที่ ใช้งานได้ยาก มีช่วงเวลาในการเข้าใช้งาน ทำให้ล่าช้า ข้อมูลทะเบียนราษฎร การย้ายเข้า-ออก ไม่สามารถทราบข้อมูลได้ทันที จะทราบตอนเดือนกันยายน ตุลาคม จะได้รับแจ้งเฉพาะกรณีเสียชีวิต ทำให้มีปัญหาเวลาสิ้นงบประมาณ ต้องมีการเรียกเก็บเงินคืน เพราะใช้ระบบโอนเงินเข้าบัญชี / กรมบัญชีกลาง ไม่มีการแจ้งข้าราชการเกษียณอายุที่รับเงินบำนาญกับทาง องค์การบริหารส่วนตำบล เลยจ่ายเงินซ้ำซ้อน (ปกติรับเงินบำนาญจะไม่ได้เบี้ยสูงอายุ) มีแต่การประชาสัมพันธ์ข้อมูล

4. ความพึงพอใจของผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้ พบว่าระดับความคิดเห็นต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่มีการวางแผนการทำงานที่ดี ทำให้ได้รับความประทับใจจากการบริการ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด ด้านการให้บริการ การบริการของเจ้าหน้าที่มีความสะดวกรวดเร็วมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด ด้านการสร้าง ความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเต็มใจมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด สำหรับภาพรวมภาพรวม มีระดับความพึงพอใจมาก

5. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี สรุปผลการวิจัย ดังนี้ จากการแจกแบบสอบถาม พบว่าการให้บริการของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับพึงพอใจมาก เนื่องจากการให้บริการแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เป็นการให้บริการถึงที่บ้าน โดยเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุเพื่อสอบถามและประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการและการทำงานของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ มีความสนิทใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ ดังนั้นการให้บริการจึงเป็นการบริการดูญาติมิตร ในขณะที่การเบิกจ่าย และกระบวนการยังมีปัญหา ซึ่งผู้วิจัย เห็นว่าหากมีการแก้ปัญหาตามข้อเสนอแนะ อันได้แก่ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง ควรมีการตรวจสอบยอดการเบิกจ่ายเงินจากส่วนกลาง ควรมีการปรับปรุงแก้ไขการเข้าใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศ และควรมีการอัปเดตข้อมูลจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง จะสามารถทำให้เพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีได้เพื่อสร้างความพึงพอใจในการกระบวนการดำเนินงานอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่เป็นข้อค้นพบ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ความพึงพอใจโดยรวมของผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจ่ายเบี้ยยังชีพ ศึกษากรณีเทศบาลตำบลเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชาจังหวัดชลบุรี (ทัศนีย์ สุวดิษฐ์, 2554) ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีระดับความคิดเห็นที่เป็นความพึงพอใจต่อการจ่ายเบี้ยยังชีพโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค มีระดับความ คิดเห็นที่เป็น

ความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ด้านการให้บริการ อย่างต่อเนื่อง และ ด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลา

2. ด้านการให้บริการ การบริการของเจ้าหน้าที่ที่มีความสะดวกรวดเร็ว มีคะแนนค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ สูงที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการให้บริการการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพของ องค์การบริหารส่วนตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม (กมลชนก เบญจภูมิริน, 2556) ซึ่งพบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการบริการการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพของ องค์การบริหารส่วนตำบล กระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ มากกว่าด้านอื่น ๆ รองลงมาคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการ และพบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ ด้าน ขั้นตอนในการให้บริการ น้อยกว่าด้านอื่น ๆ

3. ด้านแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ควรมีการปรับปรุงแก้ไขการเข้าใช้ระบบข้อมูล สารสนเทศ และควรมีการอัปเดตข้อมูลจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับโครงการวิจัย “การจัดระบบการดูแลทางสังคมและระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในครอบครัว และชุมชน” (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ, 2558) ได้เสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์แต่ละพื้นที่ ควรส่งเสริมให้หน่วยงาน ต่าง ๆ ในชุมชน นำข้อมูลผู้สูงอายุแต่ละประเภทไปใช้ประโยชน์เพื่อ จัดบริการด้านระบบการดูแลทางสังคมแก่ ผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมและตรงตามความต้องการ กรมกิจการผู้สูงอายุ ควรเพิ่มศักยภาพอาสาสมัครดูแล ผู้สูงอายุ (อผส.) โดยการให้ความรู้ เกี่ยวกับ การทำฐานข้อมูลการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ การตรวจเยี่ยมบ้าน การบริการทางสังคมให้กับผู้สูงอายุใน ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการพัฒนาฐานข้อมูลของ ผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทั้ง ประชากรในพื้นที่และประชากรแฝงเพื่อให้สามารถให้บริการอย่างครอบคลุมได้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรสร้างความเข้าใจระบบทะเบียนกลางให้กับผู้สูงอายุที่ย้าย ถิ่นฐานเกี่ยวกับการ เข้าถึงสิทธิบริการทางด้านสุขภาพให้ครอบคลุมทั้งด้านการตรวจสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการส่งเสริม สุขภาพ และการป้องกันโรค โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ควรอบรมให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพให้กับ ครอบครัว และชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดการบริการด้าน สังคมภายในชุมชนให้สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น พื้นที่ในการจัดกิจกรรมทางสังคมของกลุ่ม/ ชุมชมผู้สูงอายุ การจัดบริการรถ รับ-ส่ง ผู้สูงอายุเพื่อเข้ามามีกิจกรรมหรือการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ หรือเข้าถึงสิทธิบริการทางสังคม ต่าง ๆ ที่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจัดให้บริการ เป็นต้น และ หน่วยงาน ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ควรมีการประชาสัมพันธ์การ บริการต่าง ๆ ที่มีให้บริการแก่ผู้สูงอายุ และเข้าไปให้บริการในลักษณะการบริการ เชิงรุกถึงชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

1. ควรมีการเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับบริการมีการประเมินผลการให้บริการ และเสนอแนะข้อคิดเห็นเพื่อนำไป แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีเพิ่มขึ้น
2. ควรมีการจัดทำระบบข้อมูลกลางที่อัปเดตเพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถตรวจสอบข้อมูลและให้บริการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว
3. ควรมีการจัดอบรม สัมมนาแก่เจ้าหน้าที่ในการดูแลผู้สูงวัย และประชาสัมพันธ์แก่บุตรหลานของ ผู้สูงอายุ เพื่อให้สุขภาพทางกายดีและจิตใจมีความสุข อีกทั้งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว

4. ควรมีการ ติดตามผล เก็บข้อมูลการให้บริการ และกระบวนการการดำเนินการเพื่อนำมาวิเคราะห์ถึง SWOT ให้เกิดการป้องกันปัญหา และ พัฒนาเป็นแม่แบบของโครงการต่อ ๆ ไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากงานวิจัยนี้ ศึกษาเพียงขอบเขตการจ่ายเบี้ยยังชีพต่อการให้บริการผู้สูงอายุในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ดังนั้นหากมีการศึกษาด้านการให้บริการผู้สูงอายุด้านอื่น ๆ เช่นการดูแลสุขภาพ การสนับสนุนการ และอื่น ๆ จะสามารถนำมาพัฒนา ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์ในการให้ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งถือเป็นภารกิจหลักที่จำเป็นที่ประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่สภาวะการณสังคมผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก เบญจภุมรินทร์. (2556). ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการให้บริการการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทักษิณ สุวดีษฐ์. (2554). ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจ่ายเบี้ยยังชีพ ศึกษากรณีเทศบาลตำบลเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชาจังหวัดชลบุรี. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2015). สังคมผู้สูงอายุ : นัยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ. สืบค้นจาก <http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/05-01.html>.
- วิไลพร ขำวงษ์. (2554). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิจังหวัดนนทบุรี.
- สมนึก แสงเขียว. (2544). การจัดสวัสดิการสังคมของรัฐเกี่ยวกับผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมพิศ สุขแสน. (2556). เทคนิคการทำงานให้มีประสิทธิภาพ. สืบค้นจาก <https://bongkotsakorn.wordpress.com/2013/06/06/เทคนิคการทำงานให้ประสบความสำเร็จ/>.
- สมศักดิ์ ชุมหรัศม์. (2555). รายงานประจำปี สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ:มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.).
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ. (2558). การจัดระบบการดูแลทางสังคมและระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในครอบครัว และชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ.
- Kotler and Armstrong, G. (2008). *Principles of Marketing*. 13th Edition. Pearson Education.

การบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ Management Network of Thai Monks Abroad

พระมหาวิวัฒน์ ฌานะโก¹ พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน² และพระมหาเผด็จ จิรกุโล³
PhramahaWiwat Chanesako¹ PhramahaYannawat Thitavaddhano² and PhramahaPadet Chirakulo³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช^{1,2}, มหาวิทยาลัยธรรมกายแคลิฟอร์เนีย³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{1,2}, Dhammakaya Open University, California, USA.³
E-mail: Chanespiero10@gmail.com

Received: 2020-10-17; Revised: 2020-12-07; Accepted: 2020-12-08

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ และ 2) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยมีระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 1) การศึกษาเอกสาร 2) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิจัยเชิงปริมาณ คือ การแจกแบบสอบถามพระสงฆ์ตามวิหารระดับเจ้าอาวาส 74 รูป ด้วยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (1970, pp. 607-610) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ การบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีพิจารณารายเป็นด้าน พบว่า ด้านการปกครอง มีความคิดเห็นอยู่ในอันดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ตามลำดับ

2. การบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ การบริหารตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ครบถ้วนดีทุกประการ อย่างไรก็ตามได้พบปัญหาอุปสรรคในงานแต่ละด้าน ในลักษณะภาพรวม 1. หลักการ พัฒนาการมีส่วนร่วม ให้เกิดความเข้มแข็ง ทั้งระหว่างสมาชิกภายในและภายนอกองค์กร พัฒนาความมั่นคง ให้คณะสงฆ์ไทยดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน 2. เป้าหมาย สร้างความเป็นเอกภาพของคณะสงฆ์ไทย ไม่แบ่งแยกนิกาย หรือ สายปฏิบัติ ยึดหลักการเป็นเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน 3. จุดมุ่งหมาย มุ่งสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่กิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ 1) เครือข่ายด้านการปกครอง 2) เครือข่ายด้านการศึกษา 3) เครือข่ายด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) เครือข่ายด้านการเผยแผ่ 5) เครือข่ายด้านการสาธารณูปการ และ 6) เครือข่ายด้านการสาธารณสงเคราะห์

คำสำคัญ : การบริหารงาน, เครือข่าย, พระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the network management conditions of Thai monks abroad and 2) to manage the networks of Thai monks abroad. It is mixed-methods research with the qualitative research methodology consisting of 1) document study 2) interviewing 10 key informants, analyze the data with content analysis and quantitative research, namely distributing questionnaires for 74 Abbot Administrations by specifying the sample sizes using the finished tables of Krejcie & Morgan (1970, pp. 607-610). Data analysis with basic statistics such as mean and standard deviation the results of the research showed that

1. Network management conditions of Thai monks abroad Network management of Thai monks abroad Overall is at a high level. Having considered each aspect, it was found that the administration with the highest ranking, followed by education, propagation Respectively, the public welfare

2. Network management of Thai monks abroad Management according to the roles and responsibilities that have been defined completely in all respects. However, problems were encountered in each area of work. In an overview. 1. Principle of participation development to be strong Both between internal and external members of the organization Security development For the Thai clergy to live sustainably 2. The goal of creating a unity of the Thai clergy Do not discriminate against sects or lines, adhere to the principles as a common goal of working together Study 3) Network for education and welfare 4) Broadcasting network 5) Utility network and 6) Public welfare network

Keywords: administration, network, Thai monks abroad

บทนำ

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในสมัยที่พระองค์ยังดำรงพระชนม์อยู่นั้น พระองค์ทรงประกาศธรรมด้วยพระองค์เองและให้พระพุทธรูปที่บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์แล้วแยกย้ายกันออกไปประกาศพระศาสนา สิ่งที่ทำให้การประกาศพระพุทธศาสนาในสมัยนั้นประสบความสำเร็จโดยง่าย พระองค์ทรงประกาศธรรมให้เจ้าลัทธิสมัยนั้นได้แก่ ชฎิล 3 พี่น้องที่มีบริวาร 1,000 คนยอมบวชในพระพุทธศาสนา และพระเจ้าพิมพิสาร (วิ.มหา. (ไทย) 4/55/65-66.) แคว้นมคธและชาวเมืองยอมรับนับถือพระรัตนตรัย อีกทั้งพระเจ้าพิมพิสารยังยกที่ให้สร้างวัดเวฬุวัน พร้อมทั้งการสนับสนุนบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ทำให้ข่าวการเกิดขึ้นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแผ่ขยายออกไปยังแคว้นต่างๆ กระแสความต้องการฟังธรรมทั้งพระราชาผู้ครองแคว้น เศรษฐี คหบดี เจ้าลัทธิต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การประกาศพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างรวดเร็ว

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าไปในทวีปยุโรปโดยผ่านทางประเทศกรีซก่อนในช่วงพุทธศตวรรษต้น ๆ แต่ทว่ายังไม่ได้รับความนิยมเท่าใดนักจนกระทั่งหลังจากพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา (การเผยแผ่และการนับถือศาสนาในทวีปยุโรป, 2562) เมื่อชาวยุโรปได้ประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย เช่น อินเดีย ศรีลังกา พม่า เขมร ลาว และบางส่วนของจีนเป็นอาณานิคมแล้ว ก็พบว่าชาวพื้นเมืองส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งมีหลักธรรมคำสั่งสอนอันลึกซึ้ง มีเหตุผลมีผลถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์จึงบังเกิดความสนใจและเมื่อได้

ทำการศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกและคัมภีร์ต่างๆ เพิ่มเติม ก็ประจักษ์ว่าหลักธรรมของพระพุทธศาสนาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างดียิ่ง จึงมีการนำหลักธรรมดังกล่าวออกเผยแพร่นในหมู่ชาวยุโรปด้วยกัน เหตุผลที่ทำให้ชาวยุโรปเริ่มสนใจพระพุทธศาสนาก็เพราะประทับใจ หลักการของพระพุทธเจ้า ที่ทรงสอนให้บุคคลอย่าเชื่อถือคำสอนของพระองค์โดยทันที จนกว่าจะได้ใคร่ครวญพิจารณาหรือทดลองปฏิบัติดูก่อน เมื่อเห็นผลแล้วจึงค่อยเชื่อ นอกจากนี้ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาก็เน้นถึงความมีเมตตา กรุณา ความรัก การไม่เบียดเบียนต่อกัน ส่งเสริมเสรีภาพ ฆราวาสภาพ และความเสมอภาค จึงส่งผลให้ชาวยุโรปประกาศตนเป็นพุทธมามกะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วัดไทยในต่างประเทศมีอายุไม่ถึงร้อยปีหลัง จากที่คนไทยได้อพยพมาอยู่ต่างประเทศกันมากขึ้นและรวมกันเป็นปึกแผ่นได้มากขึ้นตามลำดับ จึงมีแนวคิดที่จะมีวัดเพื่อเป็นที่ทำบุญและเป็นส่วนกลางสำหรับพบปะกัน เมื่อเห็นว่าเป็นไปได้จึงหาสถานที่ที่พออยู่ได้แล้วนิมนต์พระสงฆ์ไทยที่ตนรู้จักหรือคุ้นเคยมาอยู่ ณ ที่นั้นแล้วขึ้นป้ายว่าเป็นวัด สถานที่ตั้งครั้งแรกอาจเป็นบ้าน หรือเป็นห้องเช่า เมื่อผู้คนมากขึ้น จึงไปหาที่ใหม่ซึ่งกว้างขวางกว่าเดิม สามารถทำกิจกรรมทางศาสนาได้สะดวกสบาย นิมนต์พระมาอยู่มากขึ้นและก่อสร้างกุฏิ ศาลา อุโบสถขึ้นตามลักษณะวัดในเมืองไทย วัดไทยในต่างประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น คนไทยมีอยู่ที่ไหนก็มักจะมีวัดที่นั่น แต่วัดที่อยู่ในต่างประเทศนั้นมีลักษณะต่างกัน อย่างแรกคือวัดที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวัดตามแบบเมืองไทยนั้นมีไม่มากนัก เป็นวัดที่กำหนดกันขึ้นเองว่าเป็นวัด (พระมหาโพธิวงศาจารย์, 2558, หน้า 41) วัดไทยในสหภาพยุโรปประเมินได้ว่าอยู่ในลักษณะเจริญกว้างขวางมากขึ้นเรื่อย ๆ ผู้คนในยุโรปรู้จักพระสงฆ์และพระพุทธศาสนามากขึ้น แต่ก็ยังเป็นแบบผิวเผินไม่ละเอียดลึกซึ้งนัก แต่เป็นโอกาสดีของพระสงฆ์ทำให้ไม่มีการต่อต้านการประทุงในการมีวัดและมีพระสงฆ์เข้ามาอยู่ เพียงขอให้ทำไม่ผิดกฎหมายและไม่รบกวนธรรมเนียมนิยมของประเทศหรือท้องถิ่นนั้นๆ ปัจจุบันในสหภาพยุโรปมีวัดไทยจำนวน 92 วัด (รายชื่อวัดไทยในต่างประเทศ, 2562)

การได้รับรู้รับทราบปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสายต่างประเทศทั้งจากบุคคลทั่วไปที่สนใจในพระพุทธศาสนา และจากคณะผู้ดำเนินงานการอบรม ตลอดจนผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งกล่าวไว้ในหนังสือพระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ 13 ว่า “ในการไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศนั้น ความรู้ความสามารถมีด้วยกันทั้งนั้น แต่ที่ไม่ค่อยบรรลุผลตามที่ต้องการคงจะเกี่ยวกับปัญหาเรื่องยุทธศาสตร์ จึงทำให้มีปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ มาก บางท่านเทศน์ดีสอนดีก็ยังไม่ค่อยได้ ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะยังมีปัจจัยอะไรหลายอย่าง งานของพระธรรมทูตมีความละเอียดอ่อนมาก แล้วยังถูกค่อนข้างต่อต้านไปสอนเฉพาะกับคนไทยด้วยกัน เขาเอาเราไปเปรียบเทียบกับพระธรรมทูตทิเบต ญี่ปุ่น หรือแม้กระทั่งศรีลังกา ที่ประสบผลสำเร็จมากกว่าในการเผยแผ่กับชาวต่างประเทศ” อย่างไรก็ตาม จากสภาพการทำหน้าที่ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทำให้ทราบพัฒนาการ ความก้าวหน้าของการปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศ โดยเฉพาะพระธรรมทูตที่เป็นผู้นำในวัดแต่ละวัด เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อผลสำเร็จของการปฏิบัติศาสนกิจ การพัฒนาศักยภาพของพระธรรมทูตสายต่างประเทศจึงเป็นวิธีการที่ช่วยเติมเต็มให้การทำงานของคณะสงฆ์บรรลุเป้าหมายได้ พระธรรมทูตบางรูปก็ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน บางรูปก็มีปัญหาอุปสรรค ทำให้การทำงานขาดความร่วมมือไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น สิ่งที่เป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาให้เกิดขึ้นกับพระธรรมทูตสายต่างประเทศด้วยการพัฒนาศักยภาพที่พระธรรมทูตสายต่างประเทศต้องพัฒนาให้มีให้เกิดขึ้นให้ได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรปให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองตรงตามความต้องการของคณะสงฆ์ไทยได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ
- 2) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ

การทบทวนวรรณกรรม

ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา แนวคิดเรื่อง “เครือข่าย” ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั้งในแวดวงงานพัฒนาและภาคธุรกิจ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุ 3 ประการ คือ ภาวะการแข่งขันแบบใหม่ (New Competition) ในยุคการค้าใหม่ ทำให้ไม่สามารถใช้โครงสร้างและการบริหารจัดการแบบเก่าซึ่งเป็นแบบอำนาจตามลำดับชั้น (Hierarchical) ได้อีกต่อไป อำนาจแนวดิ่งไม่อาจนำองค์กร ให้ไปสู่เป้าหมายในยุคใหม่ได้ จึงต้องมีการปรับความสัมพันธ์ให้เป็นแนวนอน ให้เป็น “เครือข่าย” ประการที่สองความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข่าวสาร (IT) ทำให้องค์กรต่าง ๆ สามารถปรับตัวและมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และประการสุดท้ายความก้าวหน้าทางวิชาการที่ก่อให้เกิดเครื่องมือในการวิเคราะห์โครงสร้างสังคมในลักษณะที่เป็นเครือข่าย และองค์กรต่าง ๆ ล้วนมีลักษณะเป็นเครือข่ายทั้งภายในตัวมันเองและในความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอก (เสรี พงศ์พิศ, 2548, หน้า 33-34)

หลักการระบบบริหารจัดการ ผู้วิจัยได้รวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลมานำเสนอประเด็นหลักสำคัญที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ จำแนกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความหมายและความสำคัญการบริหารจัดการ คำว่า การบริหาร “Administration” มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Administatrae” หมายถึงช่วยเหลือ (Assist) หรืออำนวยความสะดวก การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “Minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า Administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่างๆ ส่วนคำว่า การจัดการ (Management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (Profits) หรือกำไรสูงสุด (Maximum Profits) สำหรับผลประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณะถือเป็นวัตถุประสงค์รองหรือเป็นผลพลอยได้ (By Product) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงแตกต่างจากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการสาธารณะทั้งหลาย (Public Services) แก่ประชาชน การบริหารภาครัฐทุกวันนี้หรืออาจเรียกว่า การบริหารจัดการ (Management Administration) ที่เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น เช่น การนำแนวคิดผู้บริหารสูงสุด (Chief Executive Officer) หรือ ซีอีโอ (CEO) มาปรับใช้ในวงราชการ การบริหารราชการด้วยความรวดเร็วการลดพิธีการที่ไม่จำเป็น การลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการและการมุ่งใจด้วยการให้รางวัลตอบแทน เป็นต้น (สมประสงค์ ปิวไรสง, 2554, หน้า 31-32) 2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ หลักการสำคัญที่เกี่ยวกับแนวคิดของการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพตามกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกทั้งทางด้านความเจริญด้านเทคโนโลยี กระแสสังคมโลกาภิวัตน์ ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครองที่มีลักษณะประชาธิปไตย ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญและด้านการปฏิรูประบบบริการต่างๆ เพื่อยกระดับคุณภาพให้มากขึ้นส่งผลต่อการพัฒนาหน่วยงานในอนาคตสำหรับแนวคิดหลักการบริหารจัดการได้มีวิวัฒนาการเรื่อยมา ฤณี เดชทรัพย์ (2550, หน้า 21-27) 3) หลักการและกระบวนการบริหารจัดการ หลักการบริหารเชิงระบบมีองค์ประกอบพื้นฐานของทฤษฎีระบบ ได้แก่ ปัจจัยการนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และผลกระทบ (Impact) “การบริหารเชิงระบบเป็นวิธีการที่ใช้หลักตรรกศาสตร์วิทยาศาสตร์อย่างมีเหตุผลและมีความสัมพันธ์กันไปตามขั้นตอนช่วยให้กระบวนการทั้งหลายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และสามารถช่วยให้การบริหารบรรลุวัตถุประสงค์ไปด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์อย่างถูกต้องและไม่ลำเอียงการบริหารระบบคุณภาพกระบวนการบริหารจัดการคุณภาพที่สำคัญและมีประสิทธิภาพก็คือการใช้วงจร PDCA เป็นเครื่องมือการบริหารระบบคุณภาพ”(สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2546, หน้า 127)

การปกครองคณะสงฆ์มีมาตั้งแต่พุทธกาล หลังจากที่พระพุทธองค์มอบคุณเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์หลักที่ใช้คือ พระธรรมวินัย เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว เกิดความไม่เรียบร้อยขึ้น จึงได้มีการทำปฐมสังคายนาขึ้น ที่เมืองราชคฤห์ โดยมีพระมหากัสสปะเป็นประธาน การบริหารคณะสงฆ์ ก็เรียบร้อยมาได้ระยะหนึ่ง ต่อมาก็เกิด ถือถ้อยต่างกัน เกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นอีก เป็นเช่นนี้ตลอดมา กระบวนการบริหารสำหรับการบริหารคณะสงฆ์นั้น ได้ใช้หลักการบริหารตามทฤษฎีดังกล่าวที่สำคัญตามคำย่อในภาษาอังกฤษที่ว่า POSDCCR (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2539) คือ

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์การหรือการจัดรูปงาน (Organizing)
3. การบริหารบุคคล (Staffing)
4. การวินิจฉัยสั่งการ (Directing)
5. การควบคุม (Controlling)
6. การประสานงาน (Coordinating)
7. การเสนอรายงาน (Reporting)

ดังนั้น การปกครองคณะสงฆ์ในยุคสถานการณ์ปัจจุบันนี้ คณะสงฆ์ย่อมมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมี กฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์ มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการมี รูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิด และวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ เชื่อว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์ และสังคมโดยรวม และที่สำคัญจะต้องเป็นนักปกครองที่มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม ต้องเว้นจากความมีอคติทั้งปวง ตั้งมั่นในหลักพรหมวิหารธรรมเป็นแกนหลักของการปกครองอยู่เสมอ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ ศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ บทความ หนังสือ วารสาร สื่อออนไลน์ เกี่ยวกับทฤษฎีเครือข่าย กลยุทธ์การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสอบถาม ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ด้วยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (1970, pp. 607-610) จำนวน 74 รูป ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์ด้วยการใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสารที่เป็นหนังสือ ตำรา งานเขียน บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนา แนวคิดการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา และแนวคิดหลักอหิสา 4 และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) ด้วยแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลตามแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

สภาพการบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ การบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีพิจารณาเรียงเป็นด้าน พบว่า ด้านการปกครอง มีความคิดเห็นอยู่ในอันดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการปกครอง อาศัยพระธรรมวินัยเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติและกฎระเบียบของมหาเถรสมาคมที่พระสงฆ์ไทยแม้จะอยู่ในหรือนอกประเทศต้องปฏิบัติตาม การทำงานที่ไม่สามารถจะดึงงบประมาณแผ่นดินมาใช้ ในด้านการบริหารงานงบประมาณไม่สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยังไม่มีแผนการในการควบคุมการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีเวลาในการออกตรวจเยี่ยม ในการออกตรวจเยี่ยมแต่ละครั้งไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะไปควบคุมดูแลงานในเรื่องใด ไม่สามารถดึงบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทำงาน นอกจากนี้ ยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศนั้น ๆ

ด้านการศึกษา สามารถศึกษาความรู้ภาษาอังกฤษหรือภาษาท้องถิ่นนั้น ๆ ในระยะเวลาที่กำหนดได้ เพราะเป็นประโยชน์และสำคัญยิ่งในการเผยแผ่หลักธรรมได้อย่างสนิทแนบแน่น การที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กรได้เข้ามามีส่วนร่วมการบริหารจัดการงานของคณะสงฆ์ หลักการพัฒนาความมั่นคงขององค์กร ต้องเป็นการพัฒนาความมั่นคงขององค์กร ต้องอยู่ได้ด้วยระบบการบริหารไม่ใช่ตัวบุคคล

ด้านการเผยแผ่ หน้าที่โดยรวมขององค์กรที่จะปฏิบัติให้บรรลุผลตามที่องค์กรต้องการ เป็นองค์กรที่ประสานความร่วมมือของพระธรรมทูตในต่างประเทศ เพื่อปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมุ่งประโยชน์ของพระศาสนาเป็นหลัก ต้องเพิ่มกิจกรรมเพื่อสร้างความร่วมมือร่วมใจในการทำองค์กรให้เข้มแข็ง ดำเนินกิจกรรมประจำวัน เช่น ท้าวตราช - เย็น นั่งสมาธิ บิณฑบาต (ในบริเวณวัด) ฉันทิตาหาร กรณียกิจอย่างนี้เป็น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยนวัตวิถีชีวิตที่เรียบง่าย

ด้านสาธารณสงเคราะห์ การช่วยเหลือสิ่งของจำเป็นแก่ครอบครัวคนไทยผู้ประสบภัยและความลำบาก ให้เป็นที่พักอาศัยชั่วคราวแก่ครอบครัวผู้ประสบเคราะห์กรรมของวัดทั่วไปแล้ว ผู้บริหารองค์กรเครือข่ายควรมีการร่วมตรวจสอบและติดตาม การดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรม ว่าเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่ มีการประเมินผลว่าการดำเนินการนั้น ๆ บรรลุตามเป้าหมายและ วัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ถ้ามีการอำนวยความสะดวกที่เป็นโอกาสที่หน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนงานการพระพุทธศาสนาจะมอบนโยบายสาธารณะให้คณะสงฆ์ไทยพัฒนาตนและใช้ความรู้ที่มีอยู่ไปพัฒนาคุณธรรมและสร้างชื่อเสียงให้ประเทศชาติและพระพุทธศาสนาได้มากกว่านี้ ต้องส่งเสริมการผลิตและพัฒนาพระธรรมทูตไทยให้มีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ พบว่า

1. หลักการ หลักการในการบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ ต้องพัฒนาระบบการสื่อสารระหว่างสมาชิก ให้มีความสะดวก รวดเร็ว มีความถูกต้องแม่นยำ พัฒนาการมีส่วนร่วม ให้เกิดความเข้มแข็ง ทั้งระหว่างสมาชิกภายในและภายนอกองค์กร พัฒนาความมั่นคง ให้คณะสงฆ์ไทยดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

2. เป้าหมาย สร้างความเป็นเอกภาพของคณะสงฆ์ไทย ตามคติที่ว่า “พุทธบุตรต้องเป็นหนึ่งเดียวกันเหมือนตะวันที่มีดวงเดียว” ไม่แบ่งแยกนิกาย หรือ สายปฏิบัติ ยึดหลักการเป็นเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน

3. จุดมุ่งหมาย มุ่งสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่กิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ 1) เครือข่ายด้านการปกครอง 2) เครือข่ายด้านการศาสนศึกษา 3) เครือข่ายด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) เครือข่ายด้านการเผยแผ่ 5) เครือข่ายด้านการสาธารณูปการ และ 6) เครือข่ายด้านการสาธารณสงเคราะห์

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพการบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ การบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีพิจารณารายเป็นด้าน พบว่า ด้านการปกครอง มีความคิดเห็นอยู่ในอันดับสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการปกครอง อาศัยพระธรรมวินัยเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติและกฎระเบียบของมหาเถรสมาคมที่พระสงฆ์ไทยแม้จะอยู่ในหรือนอกประเทศต้องปฏิบัติตาม การทำงานที่ไม่สามารถจะตั้งงบประมาณแผ่นดินมาใช้ ในด้านการบริหารงานงบประมาณไม่สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยังไม่มีแผนการในการควบคุมการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีเวลาในการออกตรวจเยี่ยม ในการออกตรวจเยี่ยมแต่ละครั้งไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะไปควบคุมดูแลงานในเรื่องใด ไม่สามารถดึงบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาทำงาน นอกจากนี้ ยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศนั้น ๆ

ด้านการศึกษา สามารถศึกษาความรู้ภาษาอังกฤษหรือภาษาท้องถิ่นนั้น ๆ ในระยะเวลาที่กำหนดได้ เพราะเป็นประโยชน์และสำคัญยิ่งในการเผยแผ่หลักธรรมได้อย่างสนิทแนบแน่น การที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กรได้เข้ามามีส่วนร่วมการบริหารจัดการงานของคณะสงฆ์ หลักการพัฒนาความมั่นคงขององค์กร ต้องเป็นการพัฒนาความมั่นคงขององค์กร ต้องอยู่ได้ด้วยระบบการบริหารไม่ใช่ตัวบุคคล

ด้านการเผยแผ่ หน้าที่โดยรวมขององค์กรที่จะปฏิบัติให้บรรลุผลตามที่องค์กรต้องการ เป็นองค์กรที่ประสานความร่วมมือของพระธรรมทูตในต่างประเทศ เพื่อปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมุ่งประโยชน์ของพระศาสนาเป็นหลัก ต้องเพิ่มกิจกรรมเพื่อสร้างความร่วมมือร่วมใจในการทำองค์กรให้เข้มแข็ง ดำเนินกิจวัตรประจำวัน เช่น ทำวัตรเช้า - เย็น นั่งสมาธิ บิณฑบาต (ในบริเวณวัด) ฉันทัดอาหาร กรณียกิจอย่างนี้เป็น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยนวัตวิถีชีวิตที่เรียบง่าย

ด้านสาธารณสงเคราะห์ การช่วยเหลือสิ่งของจำเป็นแก่ครอบครัวคนไทยผู้ประสบภัยและความลำบาก ให้เป็นที่พักอาศัยชั่วคราวแก่ครอบครัวผู้ประสบเคราะห์กรรมของวัดทั่วไปแล้ว ผู้บริหารองค์กรเครือข่ายควรมีการร่วมตรวจสอบและติดตาม การดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรม ว่าเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่ มีการประเมินผลว่าการดำเนินการนั้น ๆ บรรลุตามเป้าหมายและ วัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ถ้ามีการอำนวยความสะดวกที่เป็นโอกาสที่หน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนงานการพระพุทธศาสนาจะมอบนโยบายสาธารณะให้คณะสงฆ์ไทยพัฒนาตนและใช้ความรู้ที่มีอยู่ไปพัฒนาคุณธรรมและสร้างชื่อเสียงให้ประเทศชาติและพระพุทธศาสนาได้มากกว่านี้ ต้องส่งเสริมการผลิตและพัฒนาพระธรรมทูตไทยให้มีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สอดคล้องกับ คณินิตย์ จันทบุตร (2545, หน้า 45-48) ได้ศึกษาบทบาทของพระธรรมทูต ศึกษาความสำเร็จของการปฏิบัติภารกิจ 6 ด้าน สรุปได้ดังนี้ 1. ภารกิจด้านการปกครอง หมายถึง ภารกิจโดยพระธรรมทูต ซึ่งเป็นภิกษุต้องสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรืออยู่ในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศมหาเถรสมาคม หรือบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่ภิกษุได้ทำหน้าที่ปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ (หน) นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่ภิกษุทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ ในการบรรพชาและอุปสมบทกุลบุตร 2. ภารกิจด้านการเผยแผ่ หมายถึง ภารกิจด้านการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนรับทราบทุก ๆ วิธีที่ไม่ผิดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้ความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรม แล้วน้อมนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวันได้แก่การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ขึ้นในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรม หรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา การดำเนินการใด ๆ ของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัด

และนอกวัด ชื่อว่าภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น 3. ภารกิจด้านการศาสนศึกษา หมายถึง ภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ทั้งแผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญศึกษา การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัย สงฆ์ทั้งสองแห่ง การจัดการศึกษาด้านวิปัสสนาธุระ การฝึกฝนธรรมบ่มเพาะด้านจิตใจ ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึง การที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นครูสอนเป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรม-บาลี สนามหลวง เป็นเลขานุการ สอบธรรมบาลีสสนามหลวง เป็นผู้อำนวยการหรือประธาน จัดสอบธรรมบาลีสสนามหลวงเป็นเจ้าสำนักเรียน ในฐานะเป็นเจ้าอาวาส นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่ภิกษุส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธีที่ไม่ผิดต่อธรรมวินัย เช่น การมอบทุนการศึกษาแก่ภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นต้น 4. ภารกิจ การศึกษาสงเคราะห์ ภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เด็กเยาวชน ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กในวัด โรงเรียนเอกชน การกุศลของวัด ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่ภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส ได้เป็นประธานบริหารทุนสงเคราะห์ จัดตั้งทุนสงเคราะห์ มอบทุนสงเคราะห์ มอบทุนอาหารกลางวันแก่นักเรียนในทุกระดับชั้นการศึกษา บริจาคทุนทรัพย์ส่วนตัวเพื่อการศึกษาแก่เด็กนักเรียนในระบบโรงเรียนของรัฐหรือของเอกชน สร้างหรือซ่อมแซมอาคารสถานศึกษา กล่าวคือ การดำเนินการใด ๆ ของภิกษุ สมณทูต หรือธรรมทูต ที่มีความสามารถโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยที่เป็นไปเพื่อการส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัดวัยเรียน จัดเป็นภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ทั้งสิ้น

5. ภารกิจด้านการสาธารณูปการ เป็นภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณะปฏิสังขรณ์ในเขตวัดทั้งพุทธาวาสและสังฆาวาส เพื่อได้สถานที่อันเหมาะสมเป็นสัปปายะ คือภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เมาส์ เป็นต้น

6. ภารกิจด้านการสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การให้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลเกี่ยวกับเรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์และความสุขแก่มหาชนเป็นสำคัญ การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การจัดให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรม ประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้าย หรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงพยาบาล การบริจาคทรัพย์ส่วนตัวหรือชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์ จัดสร้างโรงพยาบาล การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น

การบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ พบว่า

1. หลักการ หลักการในการบริหารจัดการเครือข่ายของพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ ต้องพัฒนาระบบการสื่อสารระหว่างสมาชิก ให้มีความสะดวก รวดเร็ว มีความถูกต้องแม่นยำ พัฒนาการมีส่วนร่วม ให้เกิดความเข้มแข็ง ทั้งระหว่างสมาชิกภายในและภายนอกองค์กร พัฒนาความมั่นคง ให้คณะสงฆ์ไทยดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

2. เป้าหมาย สร้างความเป็นเอกภาพของคณะสงฆ์ไทย ตามคติที่ว่า “พุทธบุตรต้องเป็นหนึ่งเดียวกันเหมือนตะวันที่มีดวงเดียว” ไม่แบ่งแยกนิกาย หรือ สายปฏิบัติ ยึดหลักการเป็นเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน

3. จุดมุ่งหมาย มุ่งสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่กิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ 1) เครือข่ายด้านการปกครอง 2) เครือข่ายด้านการศาสนศึกษา 3) เครือข่ายด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) เครือข่ายด้านการเผยแผ่ 5) เครือข่ายด้านการสาธารณูปการ และ 6) เครือข่ายด้านการสาธารณสงเคราะห์ สอดคล้องกับ พระสมหมาย อตฺตสิทฺโธ (2559) ทำวิจัยเรื่องรูปแบบการนำหลักอภิธานิยธรรมไปใช้ในการบริหารของผู้บริหารสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด วัดอุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการ

นำหลักอภินิหารธรรมไปใช้ในการบริหารของผู้บริหารสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ดนำหลักอภินิหารธรรมไปบูรณาการเข้าไปในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาการบริหารของผู้บริหารสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมความสามัคคีเป็นทีม (Teamwork) และสามารถนำมาบูรณาการเข้ากับการบริหารงานทั้งในด้านการบริหารจัดการบุคลากร (Staffing) การประสานงาน (Coordinating) และการจัดองค์กร (Organizing) โดยการร่วมแรงร่วมใจเป็นคณะแต่ละฝ่าย เป็นการผนึกกำลัง (Synergy) เป็นไปตามวัตถุประสงค์และพบว่า อภินิหารธรรม เป็นหลักป้องกันความเสี่ยง เป็นไปเพื่อความเจริญขององค์กรฝ่ายเดียว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติด้านการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี ส่วนแนวทางการจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย 1) “เจตนารมณ์” การแสวงหาจุดหมายร่วมกัน (Purpose) 2) “ธรรมนุญองค์กร” การกำหนดความเชื่อพื้นฐานร่วมกัน (Principle) 3) “สมรรถนะ” การกำหนดความสามารถที่ต้องมีร่วมกัน (Capability)

4) “มโนทัศน์” การกำหนดบทบาทของแต่ละฝ่าย และความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน ความรับผิดชอบต่อกัน (Concept) 5) “โครงสร้างองค์กร” การกำหนดกฎ ระเบียบที่ยึดโยงความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน (Structure)

6) “กิจวัตรกิจกรรม” การกำหนดโครงการ กิจกรรมที่ควรทำร่วมกัน (Practice) สอดคล้องกับการจัดผังกลุ่มเครือข่าย (Mapping) ตามแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์หรือนโยบาย การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงการดำเนินงานเครือข่ายซึ่งในประเด็นของการมีส่วนร่วมนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่ององค์ประกอบเครือข่ายในด้านการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ อ้างถึงในประยูร อัครบวรและคณะ ซึ่งมีทั้งสิ้น 7 ประเด็น คือ การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Perception) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence) และการมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของเครือข่ายมีความสำคัญ เพื่อช่วยให้สมาชิกสามารถสร้างเครือข่ายแทนการสร้างเครือข่ายเทียม ประกอบด้วย 1) “รู้เท่า” มีการรับรู้ที่เหมือนกัน (common perception) 2) “มองกว้าง” มีมุมมองที่เหมือนกัน (perspective) 3) “เห็นไกล” การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) 4) “ร่วมมือร่วมใจ” การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย (stakeholders participation) 5) “ร่วมรับผล” มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits) 6) “ช่วยเหลือ” มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) 7) “เกื้อหนุน” การเกื้อหนุนพึ่งพากัน (interdependence) 8) “แลกเปลี่ยน” มีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การระดมความคิด ร่วมคิดและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าทุกคนมีศักยภาพ ควรเปิดโอกาสให้ทุกวัดในยุโรปร่วมคิดและแสดงศักยภาพ เคารพนับถือกัน ไม่ลู่อำนาจ ยึดในความเจริญรุ่งเรืองของการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้องค์กรพัฒนา

2. การวางแผน ร่วมกันคิดกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน ด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย จะต้องอาศัยความร่วมมือกันของทุกส่วน ปราศจากอคติในการวางแผนรวมถึงจะต้องสามัคคีกันในการวางแผนร่วมกัน

3. การปฏิบัติงาน นำแผนงานที่ได้ ไปร่วมกันทำหรือแบ่งงานกันรับผิดชอบเพื่อให้เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่วางไว้ อาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายโดยแต่ละฝ่ายจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมมาเป็นอันดับแรก

4. การติดตามประเมินผล ร่วมกันติดตามผลงานที่ทำและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ร่วมกันคิดพัฒนาปรับปรุงให้งานดีขึ้น ทำเป็นระบบโดยจะต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องโดยผู้บริหารเครือข่ายและสมาชิกต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง

5. การรับประโยชน์ร่วมกัน จากการร่วมคิดร่วมทำและความสัมพันธ์ระหว่างภาคีเครือข่ายที่พัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมที่สมานฉันท์ เสมอภาคและเอื้ออาทรกันมากขึ้นร่วมรับประโยชน์ร่วมกัน ร่วมรับผิดชอบและรับชอบร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์เครือข่ายการบริหารสหภาพองค์กรพระธรรมทูตในทวีปยุโรป

2. ควรศึกษาการพัฒนาการบริหารแบบการประยุกต์ใช้ IT ในการจัดการเครือข่ายสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป

3. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับสหภาพองค์กรพระธรรมทูตในทวีปยุโรป

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การเผยแพร่และการนับถือศาสนาในทวีปยุโรป. ค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2562, จาก <https://www.bloggang.com/>.

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชียเพลส.
- คณินันต์ย์ จันทบุตร. (2545). *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจวัด ศึกษาเฉพาะกรณี วัดป่านานาชาติบ้านมุง หวาย อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวาน กราฟฟิค.
- ณัด เดชทรัพย์. (2550). *การบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอ ทุ่งเสลี่ยม จังหวัด สุโขทัย ตามหลักธรรมาภิบาล*. วิทยานิพนธ์ ร.บ.ม. อุดรดิตถ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- ประยูร อัครบรร. ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และกมลทิพย์ ศรีหาเศษ. (2553). *การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์. (2558). มุมมองการพัฒนาวัดไทยในสหภาพยุโรปในปัจจุบันและอนาคต. *วารสาร สหภาพพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป (ส.ธ.ย.)*. ฉบับที่ 2 (กันยายน): 40-49.
- พระสมหมาย อตถสิทโธ, (2559). *รูปแบบการนำหลักการบริหารนิยธรรมไปใช้ในการบริหารของผู้บริหารสังกัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รายชื่อวัดไทยในต่างประเทศ.ค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2562, จาก <http://www.utse.eu/uploads/2/5/8/6/25865598/>.
- สมประสงค์ ปิวโธสง. (2554). *การพัฒนาการบริหารนโยบายสุขภาพของชุมชน : กรณีศึกษาหมู่บ้านจัดการ สุขภาพอำเภอเมืองชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. รัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2546). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). *วัฒนธรรมองค์การของโลกยุคใหม่ เครือข่าย ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- แสงสุรย์, (2558). พระธรรมทูตไทยกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทวีปยุโรปยุคปัจจุบัน. *วารสารสหภาพ พระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป (ส.ธ.ย.)*. ฉบับที่ 2 (กันยายน): 58-66.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30 (3): 607-610.

ปัญหา แนวทางการพัฒนา และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริม
การประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน
Problems, Development Guidelines, and Strategy of Administration
to Promote Public Relations of the Ministry of Culture
according to the Sustainable Administration Concept

สฤกษ์เกียรติ แจ่มสมบูรณ์
Saritkiat Jamsomboon
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
Eastern Asia University
E-mail: saritkiat@gmail.com

Received: 2020-10-24; Revised: 2020-12-08; Accepted: 2020-12-09

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรม (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรม และ (3) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรม ทั้งนี้ ตามกรอบแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 5 ด้าน ระเบียบวิธีวิจัย เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณที่มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสนามเป็นจำนวนมากด้วยแบบสอบถาม ประชากร คือ ประชาชนทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของสำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร จำนวน 81,689 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว จำนวน 1,097 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนาสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่สำคัญคือ กระทรวงวัฒนธรรมส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิต หรือรายได้ของประชาชนไม่มากเท่าที่ควร (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่สำคัญคือ กระทรวงวัฒนธรรมควรกำหนดนโยบายและแผนงานไว้อย่างชัดเจน ต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณสำหรับส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในทิศทางที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และไม่สร้างภาระให้กับประชาชน และ (3) กระทรวงวัฒนธรรมควรกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนที่ประกอบด้วย 5 ด้าน เรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ ด้าน (1) สิ่งแวดล้อม (2) คุณภาพชีวิต (3) สังคม (4) เครือข่าย และ (5) เทคโนโลยี

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, การประชาสัมพันธ์, กระทรวงวัฒนธรรม, แนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

Abstract

Objectives of this research were to explore (1) problems of administration to promote public relations of the Ministry of Culture, (2) development guidelines of Administration to promote public relations of the Ministry of Culture, and (3) strategy of Administration to promote public relations of the Ministry of Culture. The conceptual framework of the Sustainable Administration Concept consisted of 5 aspects, was applied in this research. this research was designed as quantitative research in the form of survey research collecting large field data with questionnaires. The population was all 81,689 people residing in the areas of Huai Khwang District Office of the Bangkok Metropolitan Authority. A total of 1,097 samples were calculated by using Taro Yamane's formula. The data was analyzed by a descriptive analysis model. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation.

Research findings were (1) the major administrative problem was the Culture Ministry's insufficient public relations promotion focusing on the quality of life or income of the people, (2) the major administrative development guidelines were the Culture Ministry should explicitly and continuously policy and plan as well as allocate the budget for the public relations promotion concentrating on the environment and does not create a burden to the public, and (3) the Culture Ministry should establish a strategy of administration to promote public relations according to the Sustainable Administration Concept, consist of 5 aspects arranging from the most important to the least as follows: environment, quality of life, society, network, and technology.

Keywords: Administration, public relations, the Ministry of Culture, the Sustainable Administration Concept.

บทนำ

กระทรวงวัฒนธรรมจัดตั้งเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2495 โดยจอมพล ป. พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรีจากนั้น ในปี พ.ศ. 2501 เนื่องจากสถานะผันแปรทางการเมือง จึงถูกยุบเลิกตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม โดยโอนย้ายไปสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และอื่น ๆ ต่อมากระทรวงวัฒนธรรมได้รับการสถาปนาขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2545 โดยเป็นหน่วยงานของรัฐระดับกระทรวงมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและจำเป็นเกี่ยวกับศิลปะ ศาสนา และวัฒนธรรม และราชการอื่นตามที่กฎหมายกำหนด อำนาจหน้าที่ดังกล่าวนี้ ครอบคลุมไปถึงการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมที่กำลังศึกษาในครั้งนี้ด้วย นอกจากนี้ กระทรวงวัฒนธรรมได้ปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงานพร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีความรอบรู้ ทันสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมทั้งขยายเครือข่ายทางวัฒนธรรมเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนามรดกวัฒนธรรมไทยอันเปรียบเสมือนรากฐานของชาติให้คงอยู่อย่างมั่นคง

ในส่วนของแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนที่นำมาใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมในครั้งนี้ เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการในทิศทางที่คำนึงถึงเทคโนโลยี ส่วนรวม สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต และเครือข่าย เป็นต้น และหากกระทรวงวัฒนธรรมซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการ การให้บริการประชาชน และการประชาสัมพันธ์ นำแนวคิดดังกล่าวนี้ไปปรับใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา แนวทางการพัฒนา และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการย่อมมีส่วนสำคัญทำให้การบริหารจัดการในเรื่องดังกล่าวของกระทรวงวัฒนธรรมประสบความสำเร็จเพิ่มมากขึ้น

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อ “พัฒนาหน่วยงาน หรือพัฒนาการบริหารจัดการของหน่วยงาน อันได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม” ที่เน้นเรื่องการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ซึ่งหมายถึง “การ

ติดต่อสื่อสารหรือเผยแพร่ข่าวสารเพื่อให้เข้าใจถูกต้องต่อกันในเรื่องเกี่ยวกับศิลปะ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน” โดยมี “ปัญหาการวิจัย” คือ “กระทรวงวัฒนธรรมบริหารจัดการ หรือปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ หรือ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศิลปะ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม อย่างไม่มี ประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่กว้างขวาง ไม่ครอบคลุม และไม่ทั่วถึงมากเท่าที่ควรตามแนวคิด การบริหารจัดการที่ยั่งยืน” และหลังจากศึกษาและค้นคว้าปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการ ประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 5 ด้าน พบว่า มีปัญหาบาง ประการ ดังนี้ (1) ปัญหาด้านเทคโนโลยี เช่น กระทรวงวัฒนธรรมบริหารจัดการหรือปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการ ประชาสัมพันธ์โดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้ไม่มากเท่าที่ควร (2) ปัญหาด้านส่วนรวม เช่น กระทรวง วัฒนธรรมปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม รวมทั้งสร้างและ ปลุกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวมไม่มากเท่าที่ควร (3) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น กระทรวง วัฒนธรรมปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในทิศทางที่ชักชวนให้ประชาชนร่วมมือกันรักษา สภาพแวดล้อมของสังคมไม่มากเท่าที่ควร (4) ปัญหาด้านคุณภาพชีวิต เช่น กระทรวงวัฒนธรรมปฏิบัติงานเพื่อ ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนไม่มากเท่าที่ควร และ (5) ปัญหาด้านเครือข่าย เช่น กระทรวงวัฒนธรรมปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โดยใช้เครือข่าย เช่น สถานีวิทยุ และโทรทัศน์ และกลุ่มในชุมชน อย่างไม่ กว้างขวางและครอบคลุมเท่าที่ควร เหล่านี้ เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวนี้อาจเทียบเคียงได้กับปัญหาเกี่ยวกับการ บริหารจัดการของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนของ สี่ฟ้า แจ่มวุฒิปรีชา (2559, หน้า 54-65) ที่กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 7 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) เศรษฐกิจ (2) สังคม (3) คุณภาพชีวิต (4) ความรู้ (5) ความสมดุล (6) สิ่งแวดล้อม และ (7) การสร้างเครือข่าย

ถ้าหากปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการดังกล่าว ไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข ย่อมเกิดผลเสีย ดังนี้ (1) ผลเสียต่อหน่วยงาน คือ กระทรวงวัฒนธรรม เช่น ทำให้การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ไม่ได้มาตรฐาน และ ไม่เป็นสากล (2) ผลเสียต่อบุคลากรของหน่วยงาน ได้แก่ บุคลากรของกระทรวงวัฒนธรรม เช่น บุคลากรไม่ได้ รับการยอมรับ ไม่ได้รับความเชื่อถือจากการดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของ กระทรวงวัฒนธรรม ตลอดจนทำให้บุคลากรขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ของกระทรวงวัฒนธรรม และ (3) ผลเสียต่อประชาชนและสังคม เช่น ทำให้ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ หรือได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศิลปะ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ไม่มากพอหรือ คลาดเคลื่อน และอาจถูกชักจูงไปในแนวทางที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งไปถึงสังคมขาดความเข้มแข็งได้

ด้วยเหตุผลที่แสดงถึงความเป็นมา ความสำคัญ อำนาจหน้าที่ ปัญหาการวิจัย ตลอดจนตัวอย่างปัญหา เกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหาร จัดการที่ยั่งยืน 5 ด้าน รวมทั้งผลเสียหากปัญหาไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข ดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้ศึกษา สนใจศึกษาครั้งนี้ พร้อมทั้งคาดหวังว่าผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ทั้งด้านวิชาการ และด้านปฏิบัติต่อ บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรม ตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวง วัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

3. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้ศึกษาได้กำหนดให้กรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ และกรอบแนวคิดการวิจัยส่วนที่เป็นตัวแปรตาม โดยกรอบแนวคิดการวิจัยส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระ คือ “แนวคิดการให้บริหารจัดการที่ยั่งยืน 8 ด้าน” ได้แก่ ด้าน (1) เศรษฐกิจ หรือความเจริญก้าวหน้า (2) ความรู้ หรือเทคโนโลยี (3) สังคม หรือส่วนรวม (4) สิ่งแวดล้อม (5) คุณธรรม หรือจิตใจ (6) คุณภาพชีวิต (7) ความสมดุล และ (8) เครือข่าย (วิรัช วิรัชนิภา วรณ, 2559, หน้า 310) แต่ผู้ศึกษาได้ลดหรือตัดออก 3 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) เศรษฐกิจ หรือความเจริญก้าวหน้า (2) คุณธรรม หรือจิตใจ และ (3) ความสมดุล เนื่องจากมีความหมายใกล้เคียง หรือรวมอยู่ใน ด้าน (1) ความรู้ หรือเทคโนโลยี (2) สังคม หรือส่วนรวม และ (3) สิ่งแวดล้อม เรียงตามลำดับ โดยผู้ศึกษานำมาปรับใช้เพียง 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) เทคโนโลยี (2) ส่วนรวม (3) สิ่งแวดล้อม (4) คุณภาพชีวิต และ (5) เครือข่าย (ตัวแปรอิสระ) ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นกรอบแนวคิดที่มีคุณภาพ ตรงประเด็น และเหมาะสมกับหน่วยงานที่กำลังศึกษา ตลอดจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยของการศึกษาค้นคว้า ต่อจากนี้ไปเรียกว่า “แนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 5 ด้าน”

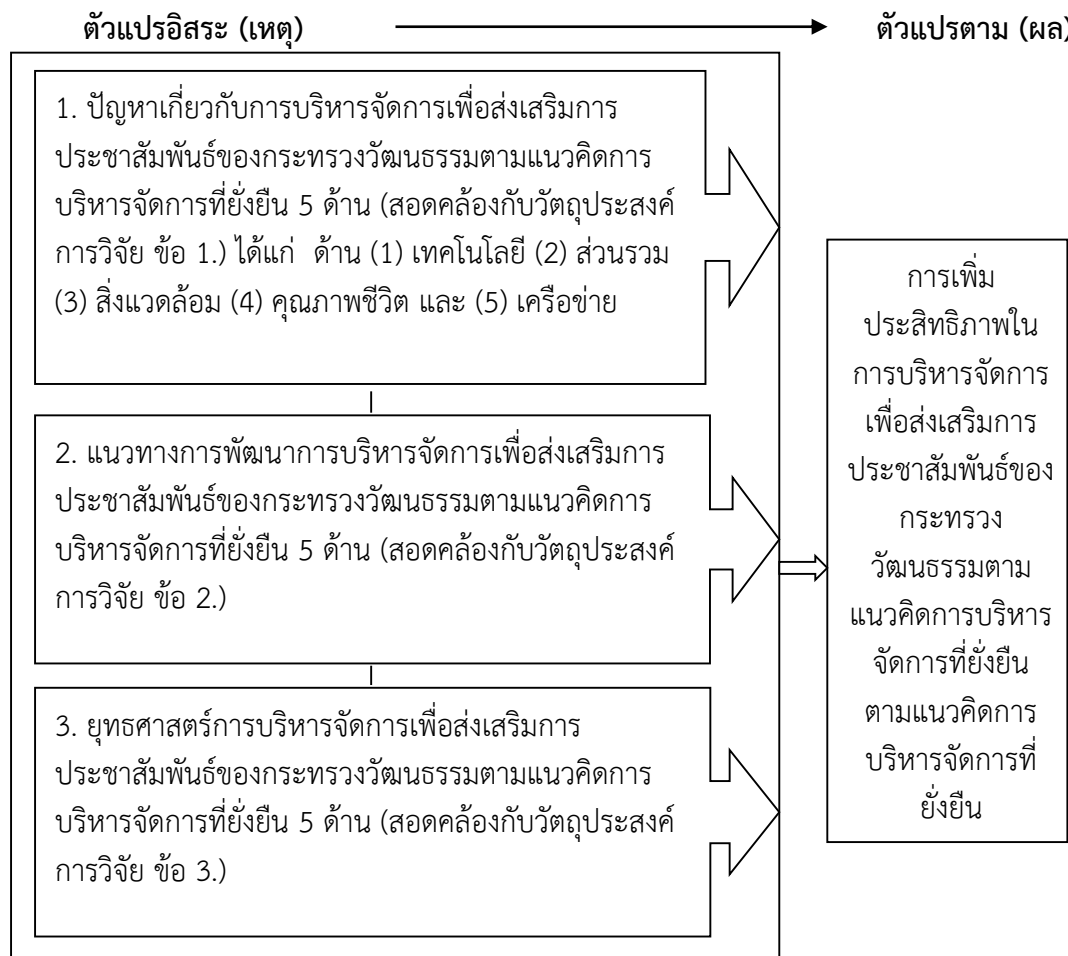
ในเวลาเดียวกัน ผู้ศึกษาได้กำหนดหรือจัดแบ่งกลุ่มของกรอบแนวคิดการวิจัยส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระหรือเหตุ ให้ประกอบด้วย 3 ส่วน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ ตามลำดับ ได้แก่

1) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) เทคโนโลยี (2) ส่วนรวม (3) สิ่งแวดล้อม (4) คุณภาพชีวิต และ (5) เครือข่าย (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 1.)

2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 5 ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 2.)

3) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 5 ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 3.)

สำหรับกรอบแนวคิดการวิจัยส่วนที่เป็นตัวแปรตาม ได้แก่ “การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน” ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณที่จัดแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดให้มีรูปแบบการวิจัย (research design) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey study) ที่ให้ความสำคัญกับการเก็บรวบรวมข้อมูลสนาม (field data collection) หรือการวิจัยสนาม (field research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งมีประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนมาก โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล หัวข้อนี้ประกอบด้วย 4 ข้อ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ประชาชนทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของสำนักงานเขต อันเป็นที่ตั้งของกระทรวงวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร อันได้แก่ เขตห้วยขวาง มี จำนวน 81,689 คน (ที่มา : สถิติประชากรตามทะเบียนราษฎร เขตห้วยขวาง พ.ศ. 2561 ของ สำนักบริหารการทะเบียน (2556) ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของสำนักงานเขตอันเป็นที่ตั้งของกระทรวงวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร อันได้แก่ เขตห้วยขวาง จำนวน 1,097 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณโดยใช้สูตรการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 2012) ที่ระดับความเชื่อมั่น 97.0% หรือที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.03 (เพราะต้องการให้จำนวนกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นมากกว่า 95.0%) เช่นนี้ ถือว่าเป็นการสุ่มตัวอย่างประเภทที่ใช้ความน่าจะเป็น (non probability sampling) และเป็นการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างในประชากรมีโอกาสถูกสุ่มหรือถูกเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่า ๆ กัน

เหตุผลที่ผู้ศึกษาเลือกศึกษากระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากอยู่ในเมืองหลวง เป็นชุมชนเมือง อีกทั้งประชาชนยังมีแนวโน้มรับการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างมาก สำหรับเหตุผลที่ผู้ศึกษาเลือกศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน เนื่องจากประชาชนเป็นผู้รับบริการ และเป็นผู้ที่ได้เสียโดยตรงจากการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ในส่วนของเหตุผลที่ผู้ศึกษาไม่เลือกศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่บุคลากรของกระทรวงวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรม ทำให้ข้อมูลและข้อเท็จจริงที่ได้รับ มีแนวโน้มมีอคติได้ และไม่น่าเชื่อถือเท่าที่ควร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ที่ได้ผ่านการทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.91 และทำการทดสอบ (pretest) จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม หรือหาค่าครอนบาค (Cronbach) ค่าความเชื่อถืออยู่ที่ระดับ 0.89

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการระหว่างวันที่ 1-31 ธันวาคม 2562 โดยผู้ศึกษาแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมา คิดเป็นร้อยละ 94.80 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

4. วิธีวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษานำข้อมูลเชิงปริมาณมาทำการประมวลและวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ในรูปตารางและรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ส่วนสถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51.83) เป็นหญิง และที่เหลือ (ร้อยละ 48.17) เป็นชาย อีกทั้งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 53.75) มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และที่เหลือ (ร้อยละ 46.25) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี เทียบเท่า หรือสูงกว่าปริญญาตรี สำหรับผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ มีดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 5 ด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับปานกลางทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) เทคโนโลยี (2) ส่วนรวม (3) สิ่งแวดล้อม (4) คุณภาพชีวิต และ (5) เครือข่าย โดยปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ 2.24, S.D. 0.58) คือ ด้านคุณภาพชีวิต ได้แก่ คำถามที่ว่า “กระทรวงวัฒนธรรมปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิต หรือรายได้ของประชาชนไม่มากเท่าที่ควร เช่น ทำให้ประชาชนต้องมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นในการจัดซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เป็นต้น”

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 5 ด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับมากทั้ง 5 ด้าน โดยแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 2.38, S.D. 0.59) คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ คำถามที่ว่า “กระทรวงวัฒนธรรมควรปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม หรือสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างภาระให้กับประชาชน เช่น ไม่สร้างถาวรวัตถุขึ้นมาใหม่ที่ทำให้ประชาชนต้องมีการดูแลบำรุงรักษาเพิ่มมากขึ้น”

3. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อจัดระเบียบป้ายโฆษณาของกรุงเทพมหานครตามแนวความคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 5 ด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับมากทั้ง 5 ด้าน โดยยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ 2.48, S.D. 0.57) คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ คำถามที่ว่า “การที่

กระทรวงวัฒนธรรมมีนโยบาย แผนงาน และจัดสรรงบประมาณไว้อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง สำหรับการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในทิศทางที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และไม่สร้างภาระให้กับประชาชน” ดังตาราง 1

ตาราง 1 สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อ 3 เรื่อง เรียงตามแนวทางการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 5 ด้าน จำแนกตามค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับ และลำดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

(n=1,040)

แนวทางการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 5 ด้าน	1. ปัญหา (เห็นด้วยในระดับปานกลาง ทั้ง 5 ด้าน) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ คำถามที่ว่า “กระทรวงวัฒนธรรมปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิต หรือรายได้ของประชาชนไม่มากเท่าที่ควร เช่น ทำให้ประชาชนต้องมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นในการจัดซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เป็นต้น” ($\bar{X}$ 2.24, S.D. 0.58)				2. แนวทางการพัฒนา (ล้วนเห็นด้วยในระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ คำถามที่ว่า “กระทรวงวัฒนธรรมควรปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม หรือสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างภาระให้กับประชาชน เช่น ไม่สร้างถาวรวัตถุขึ้นมาใหม่ที่ทำให้ประชาชนต้องมีการดูแลบำรุงรักษาเพิ่มมากขึ้น” ($\bar{X}$ 2.38, S.D. 0.59)				3. ยุทธศาสตร์ (เห็นด้วยระดับมากทั้ง 5 ด้าน) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ คำถามที่ว่า “การที่กระทรวงวัฒนธรรมมีนโยบาย แผนงาน และจัดสรรงบประมาณไว้อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง สำหรับการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในทิศทางที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และไม่สร้างภาระให้กับประชาชน” ($\bar{X}$ 2.48, S.D. 0.57)			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. เทคโนโลยี	2.00	0.69	ปานกลาง	5	2.34	0.54	มาก	4	2.35	0.57	มาก	5
2. ส่วนรวม	2.06	0.66	ปานกลาง	3	2.35	0.56	มาก	3	2.42	0.54	มาก	3
3. สิ่งแวดล้อม	2.20	0.52	ปานกลาง	2	2.38	0.59	มาก	1	2.48	0.57	มาก	1
4. คุณภาพชีวิต	2.24	0.58	ปานกลาง	1	2.37	0.57	มาก	2	2.46	0.58	มาก	2
5. เครือข่าย	2.00	0.55	ปานกลาง	4	2.34	0.58	มาก	5	2.36	0.55	มาก	4

อภิปรายผลการวิจัย

เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับมาก กับ (1) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ และ (2) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวทางการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 5 ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 2.-3.) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 เรื่องดังกล่าว คือ ด้านสิ่งแวดล้อม (ดังตาราง 1) นั้น

สำหรับเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของสำนักงานเขตห้วยขวาง อันเป็นที่ตั้งของกระทรวงวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เช่นนั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่า สาเหตุสำคัญเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ ฟังพอใจ และเห็นด้วยกับแนวคิดการอนุรักษ์และบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมทั้งการบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐในทิศทางที่ไม่ทำลาย ไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมสลาย หรือเกิดมลพิษ ตลอดจนไม่สร้างภาระให้กับประชาชนรุ่นหลัง หรือไม่ทำให้ประชาชนรุ่นหลังเสียผลประโยชน์ด้วย เช่นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2559, หน้า 234) ที่กล่าวถึงแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมโดยไม่สร้างภาระให้กับประชาชนรุ่นหลัง หรือไม่ทำให้ประชาชนรุ่นหลังเสียผลประโยชน์

ไม่เพียงด้านสิ่งแวดล้อม ของเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการดังกล่าวเท่านั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังเห็นด้วยในระดับมาก 3 ด้านแรกเหมือนกัน อันได้แก่ ด้าน (1) สิ่งแวดล้อม (2) คุณภาพชีวิต และ (3) ส่วนรวม อีกด้วย สำหรับเหตุผลสำคัญที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็น เช่นนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า เนื่องจากทั้ง 3 ด้านนั้น เป็นล้วนจำเป็น และเป็นสาระสำคัญของแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน อีกทั้งยังมีส่วนช่วยให้การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมได้รับการยอมรับจากประชาชน และประสบความสำเร็จเพิ่มมากขึ้นด้วย ดังเห็นตัวอย่างได้จากคำถามเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่มีค่าสถิติสูงสุดของด้านคุณภาพชีวิต และด้านส่วนรวม ตามลำดับ (โดยมีค่าเฉลี่ยรองจากด้านสิ่งแวดล้อมดังกล่าวแล้ว) ดังนี้ (1) การที่กระทรวงวัฒนธรรมควรปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ หรือเผยแพร่ข่าวสารเพื่อให้เข้าใจถูกต้องต่อกันในเรื่องเกี่ยวกับศิลปะ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ 2.46, S.D. 0.58) และ (2) การที่กระทรวงวัฒนธรรมปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม รวมทั้งสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ($\bar{X}$ 2.42, S.D. 0.54)

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ข้อเสนอแนะสอดคล้องกับผลการวิจัย และการอภิปรายผลข้างต้น ข้อเสนอแนะมีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ที่สำคัญคือ

1.1 กระทรวงวัฒนธรรมควรกำหนดนโยบายและแผนงาน ซึ่งเป็นแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณสำหรับการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ซึ่งหมายถึง การติดต่อสื่อสารหรือเผยแพร่ข่าวสารเพื่อให้เข้าใจถูกต้องต่อกันในเรื่องเกี่ยวกับศิลปะ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ในทิศทางที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และไม่สร้างภาระให้กับประชาชน ข้อเสนอแนะทำนองนี้ พอเทียบเคียงได้กับแนวคิดของ สถฤภูมิเกียรติ แจ่มสมบูรณ์ (2559, หน้า 214-226) ที่เสนอแนะไว้ว่า สถาบันวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกควรกำหนดนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนและต่อเนื่องสำหรับการให้ความสำคัญกับการเผยแพร่รายการเทิดพระเกียรติต่อประชาชนในทิศทางที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมด้วย นอกจากนั้น เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับข้อเสนอแนะให้กำหนดนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง รวมทั้งจัดสรรงบประมาณ นั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ นันทิลาวัลย์ จรัสวิภากร (2562, หน้า 361-370) ที่ว่า กรุงเทพมหานครควรกำหนดนโยบาย และแผนงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง รวมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการให้บริการจัดเก็บขยะในตลาดที่อยู่ในสังกัด

1.2 ผู้บริหารทุกระดับของกระทรวงวัฒนธรรมควรดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โดยยึดถือประชาชนเป็นศูนย์กลาง หรือเพื่อให้ประชาชนได้ประโยชน์เพิ่มขึ้น รวมทั้งผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำและทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างชัดเจนในเรื่องดังกล่าวด้วยความซื่อ มุานะ และอดทน เพราะผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เช่นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ฉัตรทิพย์ กวีวัฒนา และวิรัช วิรัชนิภา วรณ (2562, หน้า 1-16) ที่เสนอแนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการไว้ว่า กรุงเทพมหานครควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของกรุงเทพมหานครโดยยึดถือประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกัน ผู้บริหารควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างชัดเจนด้วย เฉพาะข้อเสนอแนะข้างต้นที่เสนอให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีด้วยความซื่อ มุานะ และอดทนนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ วิณา วิจัยธรรมฤทธิ์ (2562, หน้า 116-142) ที่เสนอไว้ว่า ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำเป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลงทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานด้วยความซื่อ มุานะ และอดทน เพราะเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ ในกลุ่ม ซึ่งมีสำคัญทำให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และบุคลากรได้รับการยอมรับจากหน่วยงานอื่นและประชาชนเพิ่มมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรมควรสร้าง และกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนที่ประกอบด้วย 5 ด้าน โดยเรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ ด้าน (1) สิ่งแวดล้อม (2) คุณภาพชีวิต (3) สังคม (4) เครือข่าย และ (5) เทคโนโลยี ดังภาพ 2

ภาพ 2 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนที่ประกอบด้วย 5 ด้าน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

กระทรวงวัฒนธรรม บุคลากร และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องควรทำวิจัยในเรื่องต่อไปนี้

1. ทำวิจัยต่อยอดหรือต่อเนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อค้นหาเหตุผลว่า เพราะเหตุใด ผลการวิจัยจึงพบว่า ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม จึงเป็นด้านที่สำคัญที่สุดโดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุด หรือเพราะเหตุใดด้านเทคโนโลยี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จึงเห็นด้วยในลำดับท้ายสุด ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น ๆ ที่เหลือ

2. ทำวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ ความชำนาญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรมตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอผลการวิจัย และการสร้างองค์ความรู้ใหม่

3. ทำวิจัยโดยใช้กรอบแนวคิด กลุ่มตัวชี้วัด หรือแนวคิดอื่นสำหรับการศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงวัฒนธรรม เช่น การบริหารจัดการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และตามแนวคิดการบริหารจัดการในยุคดิจิทัล เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรทิพย์ กวีวัฒนา และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2562). การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*. ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562): 1-16.
- นัทธิดาวัลย์ จรัสวิภากร. (2562). การเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อให้บริการจัดเก็บขยะใน ตลาดของกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*. ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562): 361-370.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2559). *50 แนวคิด ตัวชี้วัด ตัวแบบของการบริหารจัดการ และการบริหารจัดการที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โพธิ์เพช.
- วีณา วิจัยธรรมฤทธิ์. (2562). การบริหารจัดการด้านการอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. *วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (2562): 116-142.
- สฤณีเกียรติ แจ่มสมบูรณ์. (2559). การบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนรายการเทิดพระเกียรติของสถานีวิทย์โทรทัศน์กองทัพบก. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2559): 214-226.
- สำนักบริหารการทะเบียน. (2556). จำนวนประชากรและบ้าน. ค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2562, จาก <http://stat.dopa.go.th/xstat/popyear.html>.
- สีฟ้า แจ่มวุฒิปรีชา. (2559). การบริหารจัดการเพื่อให้บริการด้านการจัดเก็บขยะของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. ปีที่ 8 ฉบับที่ 16 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559): 54-65.
- Yamane, Taro. (2012). *Mathematics for Economists: An Elementary Survey*. Whitefish, Montana: Literary Licensing, LLC.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
Factors Affecting the Quality of Life Development of The Elderly in
Pasicharoen District Bangkok

อัญรัช สาริกัลยะ

Anyarat Sarikulya

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

Email: anyratsari@gmail.com

Received: 2020-10-31; Revised: 2020-12-09; Accepted: 2020-12-11

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด 26,072 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 393 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็นด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านร่างกาย คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้าน คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจในชีวิตทางเพศ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ท่านมีความรู้สึกพอใจกับสัมพันธ์ภาพระหว่าง ท่านกับสมาชิกในครอบครัว ท่านสามารถให้การช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัว ตามลำดับ

คำสำคัญ: การพัฒนา, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

Research subject Factors affecting the quality of life development of the elderly in Phasi Charoen District, Bangkok. The objectives are 1) to study the quality of life of the elderly in Phasi Charoen District, Bangkok. 2) to study the factors affecting the quality of life development of the elderly in the PhasiCharoen District, Bangkok, and 3) to propose guidelines for the development of the quality of life of the elderly in the PhasiCharoen District, Bangkok. PhasiCharoen, Bangkok. According to the quality of life of the elderly consisting of physical, mental, social relationships and environmental Classified by personal status, consisting of gender, age, education level, and population status used in this study, the elderly in Pasicharoen District, Bangkok. The population is 26,072 people. The sample group is 393 people using a random sampling method using probability theory by simple random sampling. This research is quantitative. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean ($\bar{X}$), and standard deviation (S.D.).

The research results showed that the quality of life of the elderly in Phasicharoen District, Bangkok Overall, the quality of life of the elderly was at a high level. Quality of life of the elderly in social relationships Quality of life of the elderly in the environment

Factors Affecting Quality of Life of Older Persons in Phasicharoen District, Bangkok The overall picture is at a high level. When considered individually, it was found that the environment Very level The highest mean was followed by physical, psychological, and social relations. Very level Have the lowest mean respectively.

Quality of life of the elderly in social relationships The overall picture is at a high level. When considered individually, it was found that the satisfaction of sex life At a high level, followed by a feeling of satisfaction with the relationship between You and your family members You can assist the family members accordingly.

Keywords: Development, Quality of life, Elderly people.

บทนำ

ประเทศไทยในช่วงเวลา 20 ปี ที่ผ่านมามีอัตราการเพิ่มประชากรของประเทศลดลงมาก เนื่องจกนโยบายการคุมกำเนิด เป็นผลทำให้ปัจจุบันและในอนาคตประชากรจะอยู่ในกลุ่ม ผู้สูงอายุมากขึ้นตามลำดับ ประกอบกับการสาธารณสุขและการแพทย์ ที่เจริญขึ้นทำให้ประชากรมีอายุที่ยืนยาวขึ้น เป็นผลให้สังคมไทยเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งทางข้อมูลปี 2543- 2569 การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543- 2568 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คาดการณ์ว่าจำนวนประชากรรวมในปี พ.ศ. 2543 มีประมาณ 67,042,000 คน จำนวนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จะมีประมาณ 7,522,800 คน จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ ทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคม ผู้สูงอายุ ซึ่งหากมีการเตรียมความพร้อมสู่สังคม ผู้สูงอายุ และทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมจะทำให้ประเทศไทยมีประชากรที่มีคุณภาพ (ภูมิ โชคเหมาะ และคณะ, 2552)

จากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากรในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุส่งผลให้อัตราส่วนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่อัตราส่วนและจำนวนประชากรวัยแรงงานเริ่มลดลงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกครอบครัวนับตั้งแต่การดูแลผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพา การคงไว้ของรายได้ ผู้สูงอายุ ตลอดจนผลที่เกิดต่อพลวัตทางเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อถึงวัยสูงอายุสภาพร่างกาย จิตใจ และสังคม มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด สภาพร่างกายจะเสื่อมลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น สภาพจิตใจก็มีการเปลี่ยนแปลง โดยจะหงุดหงิดง่ายและวิตกกังวลสูง ทั้งการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุจะเปลี่ยนไปเพราะเกษียณอายุจากการทำงาน มีกิจกรรมและส่วนร่วมทางสังคมน้อย ทำให้บทบาทและความรู้สึกในคุณค่าของตนเองลดลง (วิไลพร ขำวงษ์ และคณะ, 2554, หน้า 32)

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุถือว่ามีความสำคัญเนื่องจากผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ทำคุณประโยชน์ต่อสังคมมาก่อน เป็นผู้ชี้แนะในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นแบบอย่างสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมสู่คนรุ่นหลัง ดังนั้นถ้าผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตไม่ดีก็จะส่งผลกระทบกับทุกภาคส่วนของสังคม เริ่มตั้งแต่ครอบครัวไม่มีความสุข มีเวลาไม่พอในการดูแลเอาใจใส่ ชุมชนมีปัญหาเพราะสมาชิกในชุมชนไม่เข้มแข็ง ไม่ร่วมมือในการพัฒนาสังคม เตือนร้อนจากปัญหาครอบครัวที่ไม่มั่นคง ปัญหาผู้สูงอายุที่ไม่มีคนดูแลและถูกทอดทิ้ง จึงเป็นต้นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีก คุณภาพชีวิตเป็นสิ่งสำคัญของการมีชีวิตที่ยืนยาว การมีความสุข มีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งประกอบไปด้วยเรื่องของด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงเรื่องความรู้ในอนาคตที่ผู้สูงอายุจะต้องสามารถพึ่งตนเองมากขึ้น เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การที่ผู้สูงอายุ จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ต้องมีการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ในเรื่องเหล่านี้ สามารถดูแลตนเองและ เป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ การที่ผู้สูงอายุจะพึ่งตนเองจะต้องมีการเตรียมพร้อมในทุกด้านของชีวิต หากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจะสามารถยืดหยุ่นและผ่านพ้นปัญหานั้นไปได้ (มาลี ปุยเสาชง, 2555)

จากข้อมูลดังกล่าวมีการเพิ่มของประชากรผู้สูงอายุมากขึ้นทุก ๆ ปี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะได้รับข้อมูลที่แท้จริง และถูกต้องเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ และที่สำคัญในการศึกษาในครั้งนี้ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อให้ทุกภาคส่วนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่กับครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด 26,072 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2561)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร โดยใช้สูตรของ (Taro Yamane, 1973 , p. 727) คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 393 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรตาม ประกอบด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาข้อมูลและเก็บข้อมูล อยู่ในช่วงเดือนตุลาคม – เดือนธันวาคม 2561 จำนวน 3 เดือน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ คำว่า “ผู้สูงอายุ” คนไทยส่วนใหญ่ หมายถึง คนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจไปในทางเสื่อมลงมีบทบาททางสังคมและกิจกรรมในการประกอบอาชีพลดลง ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่เพียบพร้อมไปด้วยความรู้ และประสบการณ์ เป็นผู้ถึงพร้อมทั้ง คุณวุฒิ และวิวุฒิ เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า แม้ผู้สูงอายุจะเข้าสู่วันที่ร่างกายอ่อนแอ เสื่อมถอยแล้ว แต่ท่านก็ยังพร้อมและสามารถที่จะช่วยเหลือครอบครัวได้ เช่น ช่วยดูแล บุตรหลาน ขณะที่พ่อแม่ออกไปทำงาน ช่วยดูแลบ้านเรือน ผู้สูงอายุบางท่าน ยังช่วยหุงหา อาหารต่าง ๆ ช่วยทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามกำลังของท่านได้ นอกจากนี้ ยังช่วยให้คำแนะนำปรึกษาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านอาชีพการงาน ด้านการดำเนินชีวิต ด้านครอบครัว ด้านสังคม และอื่น ๆ ผู้สูงอายุบางท่านมีทักษะในวิชาชีพบางด้าน เช่น ช่างไม้ ช่างแกะสลัก ทำอาหารไทย ขนมไทย เย็บปักถักร้อย ดอกไม้ ดนตรี ฯลฯ ท่านก็จะถ่ายทอดให้แก่บุตรหลาน และผู้ที่สนใจเพื่อดำรงวิชาชีพนั้นสืบไป

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ แต่ละทฤษฎีจะกล่าวถึงความสูงอายุ แตกต่างกันไป ทฤษฎีทางชีววิทยาจะอธิบายความชรา โดยพิจารณาจากประสิทธิภาพการทำงานของร่างกายที่ลดลง ทฤษฎีทางจิตวิทยาจะมองความสูงอายุ โดยพิจารณาจากความจำการเรียนรู้ สติปัญญา อารมณ์ ส่วนทฤษฎีทางสังคมวิทยาพิจารณาความเป็นผู้สูงอายุ จากความสามารถในการคงบทบาท และสถานภาพทางสังคมไว้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีทฤษฎีใดเพียงทฤษฎีเดียว ที่จะอธิบายความเสื่อมถอยของสังขาร การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ จิตใจ และสภาพทางสังคมของผู้สูงวัยได้ทั้งหมด (จันทร์ทิวา เจริญนัย, 2557)

ทฤษฎีของเพค (peck's theory, 1968) ได้แบ่งผู้สูงอายุเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้สูงอายุวัยต้น อายุ 56-75 ปี และผู้สูงอายุตอนปลาย อายุ 75 ปีขึ้นไป ซึ่งทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันทั้งทางกายภาพ และทางจิตสังคม ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิต สังคมของผู้สูงอายุ 3 ลักษณะ คือ ego differentiation and work-role preoccupation เป็น ความรู้สึกเกี่ยวกับงานที่ทำอยู่ โดยจะรู้สึกว่าคุณค่าอยู่ ต่อเมื่อบทบาทลดลงหรือ เปลี่ยนไปจึงพอใจที่จะหาสิ่งอื่น ๆ มาทำทดแทน (วัยผู้สูงอายุตอนต้น) body transcendence and body preoccupation เป็นความรู้สึกที่ผู้สูงอายุยอมรับว่า สภาพร่างกายของตนถดถอยลง และชีวิตจะมีสุขถ้าสามารถยอมรับและปรับความรู้สึกนี้ได้ (อายุที่เพิ่มขึ้น) ego transcendence and ego preoccupation เป็นความรู้สึกที่ยอมรับกฎเกณฑ์ และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ และยอมรับความตายได้ โดยไม่รู้สึกหวาดวิตก (วัยผู้สูงอายุตอนปลาย) นอกจากทฤษฎีทาง จิตสังคมที่กล่าวมาแล้ว ยังมีแนวคิดที่คล้ายคลึงกันอธิบายความหมายของความชราอีก ได้แก่ แนวคิดของ ebersole และ butler and lewis ซึ่งจะไม่ขอกล่าวในที่นี้ ทฤษฎีทางจิตวิทยานี้ได้ เชื่อมโยงทฤษฎีทางชีววิทยา และสังคมวิทยาเข้ามาอธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้สูงอายุนั้น เป็นการปรับตัวและพัฒนาการของบุคลิกภาพ ซึ่งมีผลทำให้ผู้สูงอายุ มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปนั้น ไม่สามารถยืนยันได้จากทฤษฎีใด เพียงทฤษฎีเดียว ดังคำกล่าวที่ว่า "data rich theory poor lack of agreement" อย่างไรก็ตาม นักจิตวิทยายอมรับว่า กระบวนการชราด้านจิตวิทยา สามารถอธิบายได้จากลักษณะ ทางพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในแต่ละวัย ซึ่งพิจารณา ได้จากปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ดังนั้นปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ สติปัญญา ความจำ การรับรู้ การเรียนรู้ และบุคลิกภาพทำให้ พบว่า ผู้สูงอายุจะมีการผันแปรไปตามการเปลี่ยนแปลงในระดับต่าง ๆ ของร่างกาย ตามที่กล่าวไปแล้วในทฤษฎีทางชีววิทยามีงานวิจัยยืนยันว่า ผู้สูงอายุมีการเรียนรู้ได้เกือบเท่ากับคนอ่อนวัย แต่ต้องอาศัยเวลานานกว่า ปัจจัยที่มีผลต่อ

การเรียนรู้ คือ ความเครียด ผลจากประสาท และสรีรวิทยาที่เปลี่ยนแปลง ทำให้เสียความจำ ส่วนแรงจูงใจพบว่า ผู้สูงอายุไม่จำเป็นต้องใช้แรงกระตุ้นในการทำงาน มากกว่าบุคคลวัยอื่น ๆ ปัจจัยภายนอก คือ การเปลี่ยนแปลงทางสรีรภาพ ได้แก่ พันธุกรรม กับปฏิสัมพันธ์ที่ ร่างกายมีต่อสังคม ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม โครงสร้างสังคม

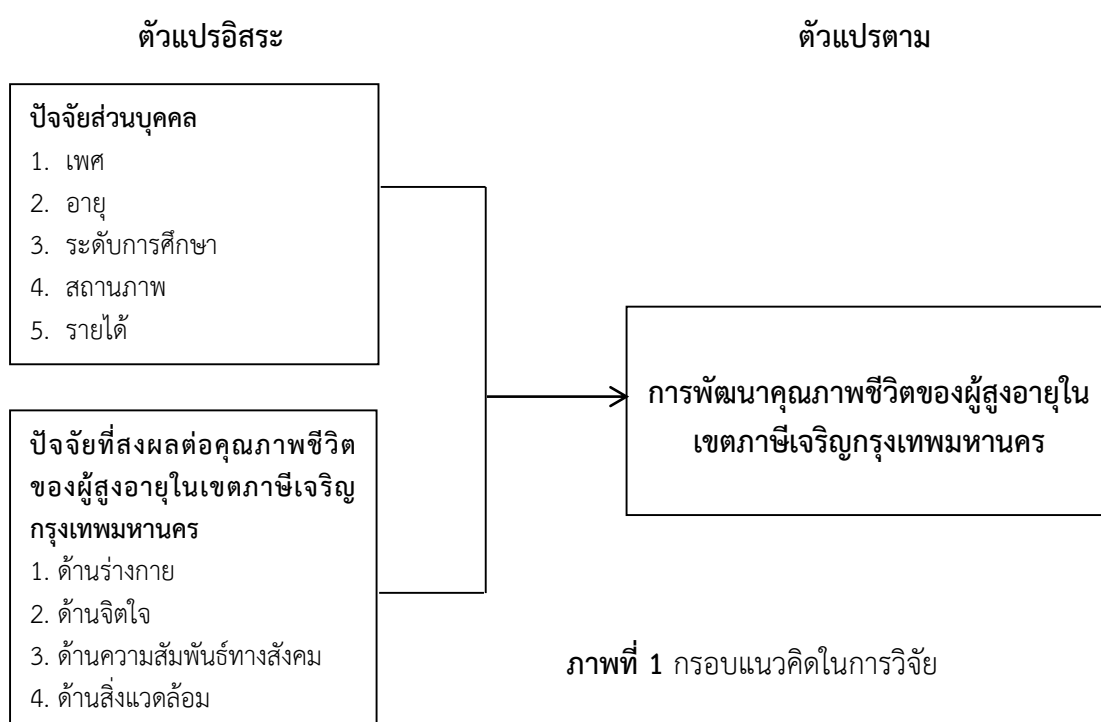
เครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย (whoqol – bref -thai) เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต เลือกลำหมายเลข whoqol-bref ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ชนิด คือแบบภาวะวิสัย และอัตวิสัย จะประกอบด้วยองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสุขภาพทางกาย คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน
2. ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม
4. ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กล่าวคือ ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และรายได้ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะมีผลกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร ซึ่งตัวแปรที่นำมาวิจัยครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบ แนวคิดในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ (lawton, 2000, p. 42) และตัวชี้วัดการประเมินคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย (สุวัฒน์ มหัตนินทรกุล และคณะ, 2559, หน้า 15) เพื่อวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งหมด 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม สามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Study) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีกระบวนการดำเนินการวิจัย ดังนี้คือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารที่มีอยู่แล้ว พร้อมทั้งได้ทำการปรับปรุงคำถามให้เหมาะสมกับสภาพองค์การและบุคลากรในองค์การ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร

กำหนดระดับคุณภาพชีวิตเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิเคิร์ต (Likert)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา งานศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร

2) นำข้อมูลที่ได้จาก ข้อ 1 มากำหนดเป็นกรอบแนวความคิด ตามลักษณะของตัวแปรที่จะศึกษาในการศึกษานี้เป็นตัวบ่งชี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร และนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างแบบสอบถาม

3) ศึกษาแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องที่มีผู้สร้างขึ้นไว้แล้วนำมาปรับเพื่อให้เหมาะสมกับการศึกษาครั้งนี้

4) นำแบบสอบถาม ที่ปรับปรุงขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

5) นำแบบสอบถาม ไปปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน

6) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองให้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่ประชากรเป้าหมาย จำนวน 30 คน และนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 0.7

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 393 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมดในเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน พ.ศ. 2561

3. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลเพื่อหาค่าสถิติดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 คุณภาพชีวิตของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยที่ได้โดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ Best (1981, p. 89)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ สถิติพื้นฐาน ดังนี้

1. ค่าร้อยละ
2. ค่าเฉลี่ย
3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร มีดังต่อไปนี้

1) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านร่างกาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ท่านสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดีเพียงใด ท่านมีกำลังเพียงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวัน ทั้งเรื่องงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ท่านมีสุขภาพแข็งแรงเหมาะสมกับวัยของท่านเอง ท่านจำเป็นต้องไปรับการรักษาพยาบาลมากนักน้อย เพียงใด เพื่อที่จะทำงานหรือมีชีวิตอยู่ไปได้ในแต่ละวัน และท่านมีการพักผ่อนด้วยการนอนหลับอย่างเพียงพอ ตามลำดับ

2) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านจิตใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมีสมาธิในการทำงานต่าง ๆ ดีเพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต (เช่น มีความสุข ความสงบ มีความหวัง) มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ท่านรู้สึกพอใจในตนเองมากน้อยแค่ไหน ท่านยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเองได้ไหม ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง วิตกกังวล บ่อยแค่ไหน และท่านรู้สึกว่าชีวิตท่านมีความหมายมากน้อยแค่ไหน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

3) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจในชีวิตทางเพศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ท่านมีความรู้สึกพอใจกับสัมพันธ์ภาพระหว่าง ท่านกับสมาชิกในครอบครัว ท่านสามารถให้การช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัว และเพื่อนบ้านได้ ท่านรู้สึกพอใจต่อการผูกมิตร หรือการเข้ากับผู้อื่น ๆ อย่างที่ผ่านมา เช่น เพื่อนบ้าน ท่านสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมได้ ท่านพึ่งพาสมาชิกในครอบครัวมากนักน้อยเพียงใด ท่านรู้สึกพอใจในการดูแลจากสมาชิกในครอบครัว และท่านรู้สึกพอใจกับการช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

4) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านรู้เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา สภาพแวดล้อมดีต่อสุขภาพของท่านมากนักน้อยเพียงใด ท่านมีโอกาสดำรงชีพคล้อยคลายเครียดมากนักน้อยเพียงใด ท่านรู้สึกว่าการอาศัยอยู่ในชุมชนทำให้ชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยดี ท่านคิดว่าท่านมีคุณภาพชีวิต (ความเป็นอยู่) อยู่ในระดับใด ท่านรู้สึกสะดวกสบายในการเดินทางไปในที่ต่าง ๆ ท่านพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่

อยู่ ตอนนี้อย่างน้อยๆ เพียงใด ท่านมีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็น และท่านพอใจที่จะสามารถไปใช้บริการสาธารณสุขได้ ตามความจำเป็น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมา ด้านร่างกาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) ด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.92$) ตามลำดับ

2.1 ด้านร่างกาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) รองลงมา ท่านสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดีเพียงใด ($\bar{X} = 4.06$) ท่านมีกำลังเพียงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวัน ทั้งเรื่องงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 4.04$) ท่านมีสุขภาพแข็งแรงเหมาะสมกับวัยของท่านเอง ($\bar{X} = 4.02$) ท่านจำเป็นต้องไปรับการรักษาพยาบาลมากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะทำงานหรือมีชีวิตรอยู่ไปได้ในแต่ละวัน ($\bar{X} = 3.96$) และท่านมีการพักผ่อนด้วยการนอนหลับอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.93$) ตามลำดับ

2.2 ด้านจิตใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมีสมาธิในการทำงานต่าง ๆ ดีเพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมา ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต (เช่น มีความสุข ความสงบ มีความหวัง) มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) ท่านรู้สึกพอใจในตนเองมากน้อยแค่ไหน ($\bar{X} = 4.04$) ท่านยอมรับรูปร่างหน้าตาของตนเองได้ไหม ($\bar{X} = 4.00$) ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง วิตกกังวล บ่อยแค่ไหน ($\bar{X} = 3.92$) และท่านรู้สึกว่าชีวิตท่านมีความหมายมากน้อยแค่ไหน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.85$) ตามลำดับ

2.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมีความพึงพอใจในชีวิตทางเพศ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) รองลงมา ท่านมีความรู้สึกพอใจกับสัมพันธ์ภาพระหว่าง ท่านกับสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X} = 3.94$) ท่านสามารถให้การช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัว และเพื่อนบ้านได้ ($\bar{X} = 3.93$) ท่านรู้สึกพอใจต่อการผูกมิตร หรือการเข้ากับผู้อื่น ๆ อย่างที่ผ่านมา เช่น เพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 3.92$) ท่านสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมได้ ($\bar{X} = 3.90$) ท่านพึงพาสมาชิกในครอบครัวมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.90$) ท่านรู้สึกพอใจในการดูแลจากสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X} = 3.86$) และท่านรู้สึกพอใจกับการช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) ตามลำดับ

2.4 ด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านได้รู้เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมา สภาพแวดล้อมดีต่อสุขภาพของท่านมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 4.07$) ท่านมีโอกาสได้พักผ่อนคลายเครียดมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 4.06$) ท่านรู้สึกว่าการอาศัยอยู่ในชุมชนทำให้ชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยดี ($\bar{X} = 4.06$) ท่านคิดว่าท่านมีคุณภาพชีวิต (ความเป็นอยู่) อยู่ใน ระดับใด ($\bar{X} = 4.03$) ท่านรู้สึกสะดวกสบายในการเดินทางไปในที่ต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.99$) ท่านพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่ ตอนนี้อย่างน้อยๆ เพียงใด ($\bar{X} = 3.97$) ท่านมีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็น ($\bar{X} = 3.95$) และท่านพอใจที่จะสามารถไปใช้บริการสาธารณสุขได้ ตามความจำเป็น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) ตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร มีดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายของผู้สูงอายุมีลักษณะค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไป และเป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบต่าง ๆ ของร่างกาย และการดูแลผู้สูงอายุควรเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุคงไว้ซึ่งความสามารถทางด้านร่างกาย ประเด็นหลักที่

ผู้สูงอายุจำเป็นต้องได้รับการดูแลด้านร่างกายมีดังต่อไปนี้ คือ ด้านอาหาร การออกกำลังกาย ความเครียดและวิตกกังวล การป้องกันอุบัติเหตุ และอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ

3.2 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิต พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ มีความซึมเศร้า วิตกกังวล และความรู้สึกสิ้นหวัง ครอบครัวและผู้ดูแลผู้สูงอายุจำเป็นต้องเข้าใจและหาทางช่วยเหลือ

3.3 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสัมพันธภาพทางสังคม พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมทางสังคมเพิ่มขึ้น สังคมก็ยอมรับ และให้โอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุเช่นกัน แต่ผู้สูงอายุมีสัมพันธภาพทางสังคมต่ำ ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกในคุณค่าของตนเองลดลง ควรสนับสนุนและให้โอกาสผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมทางสังคมตามความชอบและความสนใจของผู้สูงอายุ

3.4 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ครอบครัวต้องเข้าใจ และคำนึงถึงความสำคัญต่อการสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการใช้ชีวิต การเสริมสร้างความพึงพอใจ การจัดการสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยมีประเด็นอภิปรายเพิ่มเติม ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านร่างกาย จากผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ท่านสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดีเพียงใด ท่านมีกำลังเพียงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวัน ทั้งเรื่องงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ท่านมีสุขภาพแข็งแรงเหมาะสมกับวัยของท่านเอง ท่านจำเป็นต้องไปรับการรักษาพยาบาลมากน้อย เพียงใด เพื่อที่จะทำงานหรือมีชีวิตอยู่ไปได้ในแต่ละวัน และท่านมีการพักผ่อนด้วยการนอนหลับอย่างเพียงพอตามลำดับ จากการศึกษาพบว่า ร่างกายของผู้สูงอายุเกิดจากการเสื่อมถอยของร่างกายอันเป็นผลจากภาวะทางอายุของบุคคลที่สูงขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานของร่างกาย โดยเฉพาะระบบกล้ามเนื้อและกระดูกที่เสื่อมถอย เป็นผลให้ผู้สูงอายุมีกล้ามเนื้อที่อ่อนแรง ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ตามปกติ หกล้มได้ง่าย รวมถึงการเสื่อม สลายของแคลเซียมซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างให้กระดูกแข็งแรง เมื่อผู้สูงอายุประสบเหตุ อันตรายจากการทำงาน หรือการเคลื่อนไหวของร่างกาย อาจก่อให้เกิดความเสียหายกับกระดูกของ ผู้สูงอายุได้เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิทย์ งอกศรี (2560) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเตา อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเตา อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อศึกษาปัจจัยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเตา อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ลักษณะโครงสร้างของครอบครัว สวัสดิการกองทุนผู้สูงอายุ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเตา อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 294 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล เมืองเตา อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าภาพรวมระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเตา อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีคุณภาพชีวิตอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}=3.67$) เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า

ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีอยู่ 3 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง มีอยู่ 1 ด้าน ซึ่งสามารถ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ($\bar{X}=3.67$) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ($\bar{X}=3.48$) ด้านร่างกาย ($\bar{X}=3.44$) ด้านจิตใจ ($\bar{X}=3.05$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเตา อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพเดิมของผู้สูงอายุลักษณะโครงสร้างของครอบครัว (ที่พัก อาศัย) การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม พบว่าผู้สูงอายุที่มีที่พักอาศัยต่างกันและการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างกัน มีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

2. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านจิตใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านมีสมาธิในการทำงานต่าง ๆ ดีเพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต (เช่น มีความสุข ความสงบ มีความหวัง) มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ท่านรู้สึกพอใจในตนเอง มากน้อยแค่ไหน ท่านยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเองได้ไหม ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง วิตกกังวล บ่อยแค่ไหน และท่านรู้สึกว่าชีวิตท่านมีความหมายมากน้อยแค่ไหน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตามลำดับ จากการศึกษาพบว่า สภาวะทางจิตใจ เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความคาดหวัง โดยมีความพึงพอใจ และความสุขเป็นผลตอบแทนในการตัดสินใจกระทำตามแรงจูงใจ แสดงให้เห็นว่า สภาวะทางจิตใจของผู้สูงอายุที่ดี หรือมีความคาดหวังต่อชีวิตที่ดีก่อให้เกิดผลดีต่อการมีชีวิตที่ยืนยาว และสุขภาพอนามัยที่ดีในทางตรงข้ามหากผู้สูงอายุขาดความหวังหรือ แรงกระตุ้นทางด้านจิตใจ ส่งผลให้เกิดผลในทางลบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงควรมีสภาวะทางจิตใจที่มีความพร้อมรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งจากภายในและภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริมา อิทธิประเสริฐ (2560) เรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบล แกลงกะเจด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อประเมินสมรรถนะของผู้สูงอายุ ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเมืองเตา อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา อาชีพ ความเพียงพอของรายได้ บุคคลที่ดูแลเมื่อเจ็บป่วย สมรรถนะด้านความสามารถในการดำเนินกิจวัตรประจำวัน และสมรรถนะด้านความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเมืองเตา อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 267 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความถี่และค่าร้อยละและทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test และสถิติ f-test รวมถึง welch และ brownforsythe เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยสถิติ dunnett c ผลการวิจัย พบว่า ผลการประเมินสมรรถนะของผู้สูงอายุตามแบบประเมินความสามารถเชิงปฏิบัติดัชนีบาร์เรลเอ็ดดีแอล ผู้สูงอายุมีความสามารถในการดำรงชีพอยู่ในระดับไม่เป็นภาระพึ่งพาและการประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันขั้นสูง ผู้สูงอายุมีความสามารถในการดำรงชีพอยู่ในระดับไม่เป็นภาระพึ่งพาเช่นกัน ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเมืองเตา อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดระยอง โดยภาพรวม มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเมืองเตา อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดระยองที่มีวุฒิการศึกษา ความเพียงพอของรายได้ สมรรถนะด้านความสามารถ ในการดำเนินกิจวัตรประจำวัน และสมรรถนะด้านความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตร แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้สูงอายุที่มีเพศอายุสถานภาพสมรส และอาชีพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน

3. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจในชีวิตทางเพศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ท่านมีความรู้สึกพอใจกับสัมพันธ์ภาพระหว่าง ท่านกับสมาชิกในครอบครัว ท่านสามารถให้การช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัว และเพื่อนบ้านได้ ท่านรู้สึกพอใจต่อการผูกมิตร หรือการเข้ากับผู้อื่น ๆ อย่างที่ผ่านมา เช่น เพื่อนบ้าน ท่านสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมได้ ท่านพึ่งพาสมาชิกในครอบครัวมากน้อยเพียงใด ท่านรู้สึกพอใจใน

การดูแลจากสมาชิกในครอบครัว และท่านรู้สึกพอใจกับการช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมทางสังคมชนบท ที่เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรม ของสังคมไทย ที่มีลักษณะการเกี่ยวดองระหว่างกัน หรือสังคมเครือญาติ ที่คนในสังคมมีความสนิทสนมคุ้นเคย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดผลดีต่อผู้สูงอายุในทางจิตใจที่ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมและกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีผลทำให้สังคมไทยขาดความอบอุ่น อยู่อาศัยในลักษณะครอบครัวเดี่ยว ทำให้ผู้สูงอายุขาดความอบอุ่น ไม่ได้รับการดูแลจากบุคคลใกล้ชิดและบุคคลอื่นเป็นที่รัก ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับครอบครัวน้อยลง รวมถึงการจากไปของบุคคลที่รู้จัก การจากไปของคู่ครองเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่าเหงา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียา ดา ยังอยู่ (2562) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลดอนยาง อำเภอบะพือ จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลดอนยาง อำเภอบะพือ จังหวัดชุมพร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาารายด้าน มีระดับปัจจัยที่ส่งผลอยู่ในระดับมาก 1 ปัจจัย คือ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมของบุคคล และระดับปานกลาง 3 ปัจจัย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ปัจจัยการมีความสุขทางด้านจิตใจ รองลงมาคือ ปัจจัยความสามารถในการแสดงพฤติกรรม และปัจจัยการรับรู้คุณภาพชีวิต 2) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลดอนยาง อำเภอบะพือ จังหวัดชุมพร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาารายด้าน มีระดับปัจจัยที่ส่งผลอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ด้านร่างกาย รองลงมาคือ ด้านสิ่งแวดล้อม และระดับปานกลาง 2 ด้านคือ ด้านจิตใจ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลดอนยาง อำเภอบะพือ จังหวัดชุมพร โดยรวมมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยความสามารถในการแสดงพฤติกรรม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยการมีความสุขทางด้านจิตใจ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมของบุคคล และปัจจัยการรับรู้คุณภาพชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับต่ำทุกด้าน 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลดอนยาง อำเภอบะพือ จังหวัดชุมพร โดยภาพรวมสามารถอธิบายได้ร้อยละ 51.30 มีค่า $r^2 = 0.513$ และมีค่า $f = 67.844$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมากที่สุดคือ ปัจจัยความสามารถในการแสดงพฤติกรรม มีค่าเท่ากับ 0.494 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการมีความสุขทางด้านจิตใจ มีค่าเท่ากับ 0.311 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมของบุคคลมีค่าเท่ากับ 0.117 และปัจจัยการรับรู้คุณภาพชีวิต มีค่าเท่ากับ 0.079 ตามลำดับ

4. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ท่านได้รู้เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาสภาพแวดล้อมดีต่อสุขภาพของท่านมากน้อยเพียงใด ท่านมีโอกาสได้พักผ่อนคลายเครียดมากน้อยเพียงใด ท่านรู้สึกว่าการอาศัยอยู่ในชุมชนทำให้ชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยดี ท่านคิดว่าท่านมีคุณภาพชีวิต (ความเป็นอยู่) อยู่ในระดับใด ท่านรู้สึกสะดวกสบายในการเดินทางไปในที่ต่าง ๆ ท่านพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่ตอนนี้ มากน้อย เพียงใด ท่านมีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็น และท่านพอใจที่จะสามารถไปใช้บริการสาธารณสุขได้ ตามความจำเป็น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ จากผลการวิจัยพบว่า ควรมีนโยบายปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ โดยจัดสถานที่สำคัญ แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนหรือสถานที่ราชการ ให้มีเครื่องมืออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุให้สามารถปฏิบัติกิจวัตรได้อย่างปลอดภัยมากยิ่งขึ้น รวมถึงการปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสโดยอาศัยแรงงานภายในชุมชนเข้ามาช่วยเหลือในการดำเนินโครงการของภาครัฐ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้สังคมเกิดความเอื้อเฟื้อและเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุในชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปภัสนิรี ไชยวุฒิ (2556) ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบล หนองช้างคืน อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ เฉลี่ยเท่ากับ 65 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสจบการศึกษาระดับอุดมศึกษาผู้สูงอายุ

ส่วนใหญ่ไม่ได้ ประกอบอาชีพมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,001-9,000 บาทซึ่งรายได้หลักส่วนใหญ่ได้รับจากบุตรหลาน หรือญาติพี่น้องลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่กับครอบครัวและเป็นผู้อาศัยผลการศึกษาคือตัวชี้วัดระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข และด้านสังคม พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองช้างคืน อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน มีระดับคุณภาพชีวิตในระดับมากที่สุดในด้านสิ่งแวดล้อม และมีระดับคุณภาพชีวิตในระดับมาก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข และด้านสังคม เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพบว่าลำดับที่ 1 คือ ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ด้านสิ่งแวดล้อม และระดับคุณภาพชีวิตน้อยที่สุดคือตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยการทดสอบแบบไคสแควร์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการสนับสนุนการดูแลสุขภาพด้วยตนเองของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยบุคคลในครอบครัวและชุมชน และสนับสนุนการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีสถานที่ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ
2. ควรมีการดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุจากบุคคลในครอบครัว และชุมชนเป็นอย่างดี สนับสนุนการเสริมสร้างความรู้สึกรักมีคุณค่าของผู้สูงอายุให้มากขึ้น เช่น การไปแสดงความเคารพเนื่องในวันพ่อ วันแม่ การรดน้ำดำหัวในวันสงกรานต์ เป็นต้น และตั้งกลุ่มชมรมผู้สูงอายุขึ้นในแต่ละชุมชนเพื่อผู้สูงอายุมีกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในวัยเดียวกัน
3. ควรมีการออกแบบจัดสภาพแวดล้อมทั้งในที่อยู่อาศัย และในชุมชนที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อการมีสุขภาพที่ดีและปลอดภัย มีการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และสนับสนุนการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่ทันสมัยครอบคลุม และสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย
4. ควรมีการรณรงค์ให้ผู้สูงอายุสมัครเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มหรือ ชมรมผู้สูงอายุมากขึ้น ถึงแม้ว่าปัจจัยการเป็นสมาชิกชมรมไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิต แต่จากการศึกษา ในด้านสัมพันธภาพทางสังคม ผู้สูงอายุรับรู้ได้ถึงประโยชน์ของการพบปะผู้สูงอายุ ทำกิจกรรมร่วมกันทำให้สุขภาพร่างกายทั้งทางร่างกายและจิตใจดี ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ เช่น วิธีการสัมภาษณ์เพื่อที่จะได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกของกลุ่มผู้สูงอายุ
2. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับญาติ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุข และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
3. ควรมีการขยายพื้นที่ในการทำวิจัยให้กว้างยิ่งขึ้น โดยอาจจะทำการวิจัย ให้ครอบคลุมในพื้นที่ระดับจังหวัด ภาค และประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2561). ข้อมูลสถิติจำนวนผู้สูงอายุประเทศไทย ปี 2561 ด้วยระบบ POWER BI. ค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2562, จาก http://www.dop.go.th/download/knowledge/th1550973505-153_0.pdf
- จันทร์ทิวา เจริญชัย. (2557). การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรังด้วยระบบเตือนผู้ป่วยอัตโนมัติทางโทรศัพท์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี: นครราชสีมา.
- ปภัสสิริ ไชยวุฒิ. (2556). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองช้างคืน อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรียาตา ยิ่งอยู่. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลคอนยาง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภูมิ โชคเหมาะ และคณะ. (2552). กฎหมายการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- มาลี ปุยเสถียร. (2555). การสำรวจคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลบ้านไร่ อำเภอกะทู้ม่วน จังหวัดพิษณุโลก. การศึกษาค้นคว้าอิสระคหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการพัฒนา ครอบครัวและสังคม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิไลพร ขำวงษ์ และคณะ. (2554). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี.
- สิริมา อิทธิประเสริฐ. (2560). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแก่งกะเจ็ด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล, วีระวรรณ ตันติพิวัฒนสกุล และวนิดา พุ่มไพศาลชัย. (2559). เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์กรอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย. ผู้แปล. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต.
- สุวิทย์ งอกศรี. (2560). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเตา อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Best, J.W. (1981). *Research in Education*. New Jersey: Prentice – Hall.
- Lawton, J. (2000). *The dying process: Patients's experiences of palliative care*. London : Routledge.
- Peck R. (1968). *Psychological developments in the second half of life*. In: Neugarten, B. (Ed.), *Middle Age and Aging*. Chicago: University of Chicago Press; 1968 .pp.88-92.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd Ed. New York. Harper and Row Publications.

ศึกษาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระสงฆ์ไทย

Study the Learning Management of the Buddhist Scriptures of Pali of Thai Monks

พระมหาวุฒ์ สุวุฒโก¹, พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน² และพระมหาเผด็จ จิรกุโล³
PhramahaWoot Suvuddhiko¹, PhramahaYannawat Thitavaddhano² and PhramahaPadet Chirakulo³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช^{1,2}, มหาวิทยาลัยธรรมกายแคลิฟอร์เนีย³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{1,2}, Dhammakaya Open University, California, USA.³
Email: phrawoot072@gmail.com

Received: 2020-10-17; Revised: 2020-12-02; Accepted: 2020-12-07

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระสงฆ์ไทย และ 2) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระสงฆ์ไทย เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยมีระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 1) การศึกษาเอกสาร 2) การสัมภาษณ์เจ้าสำนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม พระอาจารย์สอนบาลี 10 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิจัยเชิงปริมาณ คือ การแจกแบบสอบถามพระภิกษุสามเณรนักเรียนบาลี 200 รูป จากโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่มีผลงานดีเด่น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระสงฆ์ไทย พบว่า 1) ผู้บริหารขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน 2) ใช้ระบบพี่สอนน้อง 3) อุปสรรคสำคัญในการจัดการการศึกษาพระบาลี 4) การจัดการเรียนการสอน 5) การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

2. ผลศึกษาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระสงฆ์ไทย ประกอบด้วย 1. ส่วนนำ คือ 1) หลักการสร้างศาสนทายาท 2) วัตถุประสงค์การสร้างศาสนทายาท 3) บริบทความพร้อมของสำนักเรียน 2. กระบวนการจัดการเรียนรู้ศาสนทายาท ประกอบด้วย 1) วิธีการจัดการเรียนรู้ศาสนทายาท 2) การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ศาสนทายาท 3) กิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ศาสนทายาท 4) หลักธรรมเพื่อการพัฒนามนุษย์และคุณลักษณะที่พึงเกิดขึ้น 3. การนำกระบวนการไปปฏิบัติจริง ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนเตรียมการดำเนินงาน 2) ขั้นตอนดำเนินงาน 3) ขั้นตอนประเมินผลการดำเนินงาน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, พระปริยัติธรรมแผนกบาลี, คณะสงฆ์ไทย

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the conditions of the Buddhist monks' learning management in Pali, and 2) to study the learning of Pali in the Pali section of Thai monks. It is mixed-methods research with the qualitative research methodology consisting of 1) document study 2) an interview with a student body. Phrapariyattidhamma School Administrators The 10 Pali monks analyzed the data by analyzing the content. The quantitative research was to distribute questionnaires for monks, novices, and 200 Pali students from the Pali Pariyatidhamma School, Pali Department with outstanding results. The data were analyzed by basic statistics such as mean and standard deviation. The research results were found that

1. The results of the study of the conditions of the learning management of the Buddhist Scriptures in the Pali of the Thai monks found that 1) the administrators lack teachers with knowledge and ability in teaching and learning management 2) use the elder teaching system 3) important obstacles in managing Pali education 4) Teaching and learning management 5) Creating an atmosphere in the classroom and outside the classroom

2. The result of the study of the learning management of the Buddhist Scriptures of the Pali of the Thai monks consists of 1. Introduction: 1) Principles of creating an heir of religion 2) Objectives for creating an heir of religion 3) Context of readiness of the school 2. Religious learning processes the heirs consist of 1) the methods of managing the learning of the heirs 2) the operation of the learning of the heirs 3) activities for promoting the learning of the heirs 4) principles The Human Development and the features that happen to real operating 3. The process consists of 1) the preparation, implementation, 2) operation, 3) to evaluate operating performance.

Keywords: Learning management. Buddhist Scriptures, Pali department Thai clergy.

บทนำ

พระพุทธศาสนาจะตั้งมั่นในประเทศใดได้นั้นจะต้องมีการสืบต่อศาสนทายาท คือ มีการบวชกุลบุตรในประเทศนั้นๆ เพื่อที่จะทำให้อุบาสกอุบาสิกาได้กลายเป็นญาติแห่งพระ พุทธศาสนา เมื่อครั้งที่พระโสณะและพระอุตตรเถระมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งแรก ในสุวรรณภูมินั้นได้มีกุลบุตรกุลธิดาชาวสุวรรณภูมิเข้ามาอุปสมบทเป็นจำนวนมาก เมื่อพระโสณะและพระอุตตรเถระนิพพานไปแล้ว พระภิกษุชาวพื้นเมืองก็ได้สืบต่อพระพุทธศาสนา เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไป ถ้าไม่มีการบวชศาสนบุคคลก็ต้องหมดไป ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธานุญาตแสดงไว้ในธรรมทายาทสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเป็นธรรมทายาทของเราเถิดอย่าเป็นอามิส ทายาทของเราเลย เรามีความเอ็นดู ในพวกเธออยู่ว่าทำอย่างไรหนอสาวกทั้งหลายของเราจะพึงเป็นธรรมทายาท จะไม่พึงเป็นอามิสทายาท ” พระภิกษุ สามเณรจึงเป็นศาสนทายาทที่สำคัญของพระพุทธศาสนา รากฐานอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างศาสนทายาทในพระพุทธศาสนาสำหรับประเทศไทยนั้น มี 3 ประการ คือ 1) การจัดบรรพชา อุปสมบท กุลบุตร 2) การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา 3) การศึกษาพัฒนาฝึกฝนการปฏิบัติธรรม

ศาสนทายาทต้องมีการสืบต่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้อง มีความเป็นกัลยาณมิตรก็จะได้ผลแห่งการอุปสมบทและบรรพชา นั่นคือพระพุทธศาสนา ย่อมมีธรรมทายาทสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา การศึกษาแผนกบาลีนับเป็นรากฐานที่คณะสงฆ์ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จึงต้องส่งเสริมการสร้างศาสนทายาทผ่านช่องทางนี้ เมื่อผู้บริหารคณะสงฆ์ไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของปริยัติธรรมว่า เป็นองค์ความรู้ที่ดีใช้ในการสร้างและการพัฒนาบุคลากร คือ พระภิกษุ สามเณร ให้เป็นพุทธศาสนทายาทจึงกำหนดให้

มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณร เพื่อการพัฒนารูปแบบการศึกษา ภายหลังต่อมาได้จัดให้มีการพัฒนาการศึกษาตามมติของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

การศึกษาภาษาบาลีนั้นนับว่าเป็นประตูเปิดทางไปสู่การศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ถูกบันทึกไว้ด้วยภาษาบาลีที่ละเอียดลึกซึ้ง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ช่วยรักษาคำสอนของพระบรมศาสดาให้สืบทอดยั่งยืนมาได้จนถึงทุกวันนี้ อาจกล่าวได้ว่าความเจริญก้าวหน้าของการศึกษาภาษาบาลี คือ ความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงถือว่าเป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพราะคัมภีร์สำคัญ เช่น พระไตรปิฎกของฝ่ายเถรวาทจารึกไว้เป็นภาษาบาลี และการรักษาต้นฉบับเดิมซึ่งเป็นภาษาบาลี เพื่อป้องกันพระพุทธพจน์ไม่ให้คลาดเคลื่อนที่เรียกว่า สัทธรรมปฏิรูปจึงต้องมีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพราะในปัจจุบันน่าเป็นห่วงพระศาสนา มีคำกล่าวชวนให้คิดว่า ทุกวันนี้ปริยัติก็อาภัพ ปฏิบัติก็อาเพศ ปฏิเวธเลยอาพาธ คือ เป็นนักปริยัติ มิได้เป็นนักปฏิบัติ เพราะรู้จัก รู้จำ แต่ไม่รู้จริง ไม่รู้แจ้ง บ้างก็เป็นนักปฏิบัติ มิได้เป็นนักปริยัติ เพราะรู้จัก รู้แจ้ง แต่ไม่รู้จัก ไม่รู้จำ ยิ่งกว่านั้นคือมิได้เป็นทั้งนักปริยัติทั้งนักปฏิบัติ เป็นแต่เพียงนักคึกคักพูด ทั้งไม่รู้จัก ไม่รู้จริง และไม่รู้แจ้ง แต่ถ้าได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีแล้วนำไปปฏิบัติ ให้รู้แจ้ง เห็นจริงตามพระสัทธรรม จะเป็นทั้งนักปริยัติเป็นทั้งนักปฏิบัติ เพราะทั้งรู้จัก รู้จำ รู้จริง รู้แจ้ง และรู้จบนั่นเอง (พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวาทโน), 2544, หน้า 14-15)

ฉะนั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะรักษาศาสนธรรมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ กษัตริย์ผู้เป็นศาสนูปถัมภกตั้งแต่โบราณกาลมา เช่น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 พระองค์ทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาภาษาบาลี ในช่วงเวลาที่พระองค์ทรงผนวชอยู่เป็นเวลานาน พระองค์ทรงสนใจศึกษาเล่าเรียนจนทรงแตกฉานเชี่ยวชาญ ในภาษามคธ ภาษาบาลี พระองค์จึงสามารถสอบสวนข้อความต่างๆ ในพระคัมภีร์พระไตรปิฎก ทุกฉบับได้โดยละเอียด ตลอดจนสามารถเรียนรู้และกำหนดจดจำตามพระอรรถกถาด้วยพระองค์เอง จึงทรงถวายพระบรมราชูปถัมภ์ในการศึกษา ทรงจัดให้เป็นพิธีใหญ่ ทรงประกอบพิธีทรงตั้งเปรียญพระราชทานประกาศนียบัตร-พัดเปรียญ ถวายนิตยภัตแก่ผู้สอบเปรียญได้ ทรงถวายพระบรมราชูปถัมภ์โดยประการทั้งปวงในการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งนี้เพื่อยกย่องเชิดชูผู้ศึกษาให้เห็นความสำคัญของการศึกษาพระปริยัติธรรมนั่นเอง (นพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์, 2550, หน้า 20)

พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ยังเป็นระบบ “พี่สอนน้อง” ขาดทักษะในการสอน ไม่มีการพัฒนาไม่มีการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน การนำหลักไตรสิกขามาใช้นั้นมีความสำคัญมากต่อการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพราะการปลูกฝังไตรสิกขา จะทำให้นักเรียนผู้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีเป้าหมายในการบวชที่แท้จริง มีความสำนึกในการเป็นศาสนทายาท มีความรู้ ความเข้าใจพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้ดีขึ้น จนทำให้เรียนรู้พระสัทธรรมของพระพุทธเจ้า คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธได้ง่าย ครุจึงควรนำหลักไตรสิกขาและหลักสัทธรรม 3 มาใช้ในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สาเหตุที่สำคัญอีกอย่างคือการบริหารจัดการหรือการดำเนินการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ต้องมีคุณภาพมีเป้าหมายในการสร้างศาสนทายาทที่ชัดเจนซึ่งเป็นอำนาจและภาระรับผิดชอบสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนโดยตรง (พระมหาวิเชียร ตุ่นแก้ว, 2548, หน้า 2)

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีซึ่งเป็นการศึกษาระดับสูง ที่คณะสงฆ์ยอมรับ โดยสมบูรณ์ว่า เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน เพื่อทรงศาสนา และเผยแผ่คำสอนไปสู่ประชาชนเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสังคมโดยรวมก็ตาม แต่การจัดการศึกษาในแผนกนี้ ยังมีปัญหาอีกมากมายที่รอการแก้ไข ดังจะเห็นได้จากปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ บุคคลเข้ามาบวชเรียนหนังสือลดน้อยลงเรื่อยๆ ผู้ปกครองส่งเสริมบุตรหลานไปเรียนหนังสือในโรงเรียนภาคบังคับตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นักเรียนขาดแรงจูงใจในการศึกษา สำนักเรียนมี

วิสัยทัศน์ไม่ชัดเจน พันธกิจ ของสำนักเรียนไม่เหมาะสมกับยุคสมัย นอกจากนั้น บุคลากรในสำนักเรียนไม่พร้อม คือ อาจารย์ผู้สอนหนังสือแต่ละชั้นประโยค ไม่มีการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานในวิชาที่ตนสอนให้มีความทันสมัย และไม่มีการเปรียบเทียบวุฒิการศึกษาให้มีความชัดเจนเป็นต้น (พระปลัดสัมฤทธิ์ เทวธมโม (เปจิตตัง), 2553, หน้า 379)

ปัจจุบันมีสำนักเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทอย่างต่อเนื่องตลอดต่อเนื่องผ่านการเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี เช่น สำนักเรียนบาลีส่วนกลางวัดสามพระยา สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม สำนักเรียนวัดเทพศิลา สำนักเรียนวัดพระธรรมกาย มีระบบการจัดการศึกษาตามหลักพุทธบริหาร การศึกษา มีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทเพื่อให้คณะสงฆ์ ในระดับต่าง ๆ นำไปใช้ได้

ทั้งนี้จากแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ระยะ 20 ปี ระยะที่ 1 พ.ศ.2560 - 2564 ยุทธศาสตร์ด้านศาสนศึกษาของการคณะสงฆ์ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ (คณะกรรมการประสานงานแผน ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา, 2561)

1) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านการศึกษา พระปริยัติธรรม ธรรมศึกษา บาลีศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท

2) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายตามหลัก “บ ว ร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาล ระบบสารสนเทศ พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย

3) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารศาสนศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี พระปริยัตินิเทศก์ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

4) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณ สนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน

ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีกรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2574 ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 6 ด้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2560) คือ

1) การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ

2) การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของ ประเทศ

3) การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

4) การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา

5) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

6) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบ การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทย” เพื่อนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการ เรียนการสอนเพื่อสร้างศาสนทายาทเป็นศาสนบุคคลของพระพุทธศาสนา ที่จะทำหน้าที่รักษาและสืบทอดคำ สอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นฐานข้อมูลสำคัญด้านการสร้าง ศาสนทายาท เพื่อเป็นประโยชน์ในการ สนับสนุนการผลิตบุคลากรของคณะสงฆ์ไทยให้มีประสิทธิภาพ และเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระสงฆ์ไทย

2) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระสงฆ์ไทย

การทบทวนวรรณกรรม

Quirk (1987, p. 668) ให้ความหมายคำว่า รูปแบบ (Model) ไว้ 3 ลักษณะใหญ่ คือ (1) Model ในความหมายว่าเป็นแบบย่อส่วนของของจริง ตรงกับความหมายในภาษาไทยว่า แบบจำลองของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น บ้านจำลอง หรือ เรือจำลอง เป็นต้น (2) Model ที่หมายถึง สิ่งของหรือคนที่เป็นต้นแบบ เช่น ครูต้นแบบ นักเดินแบบ หรือแม่แบบในการพิมพ์ภาพ เป็นต้น และ (3) แบบหรือรุ่นของผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยได้สรุปความหมายของรูปแบบหมายถึง สิ่งที่เป็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ มีลักษณะเป็นตัวแทนของความเป็นจริง เปลี่ยนความสลับซับซ้อนให้มีความเข้าใจง่ายขึ้นและสะท้อนลักษณะบางส่วนออกมาให้เป็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องเชื่อมโยงมีความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันโดยใช้เหตุผลและสมมติฐานมาประกอบอาจเป็นได้ทั้งรูปแบบที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นรูปธรรมและรูปแบบที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรม

การศึกษาหรือการเรียนรู้เป็นเรื่องที่สำคัญของมนุษย์ทุกคนและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของตนทั้งด้านความรู้ความสามารถคุณธรรมจริยธรรมสุขภาพและการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์เจริญงอกงามขึ้น อริสโตเติล (Aristotle) เป็นนักปรัชญาการศึกษาได้ให้ความหมายของการศึกษาหรือการเรียนรู้ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อการสร้างคุณธรรมและคุณธรรมเกิดจากความรู้และการฝึกจิตใจให้มีศีลธรรมเรียกว่า Character Development วิชา ดันศิริ กล่าวว่า การฝึกจิตใจให้มีศีลธรรมต้องฝึกภาคปฏิบัติมิใช่เพียงสอนคุณธรรมในภาคทฤษฎี (วิชา ดันศิริ, 2550, หน้า 8) สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชวรมุนี (ป.อ.ปยุตฺโต) (2530, หน้า 70) ที่ได้ให้นิยามการศึกษาหรือการเรียนรู้ว่าเป็นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นอกจากนั้นท่านยังได้กล่าวอีกว่าหมายถึงการเรียนรู้การฝึกฝนการพัฒนาตนการพัฒนาคนให้มีปัญญาที่จะทำการได้ถูกต้องจึงต้องมีการศึกษาที่เรียกว่าสิกขาคือต้องศึกษาต้องเรียนรู้ต้องพัฒนาตนโดยไม่ประมาทการฝึกฝนแก้ไขปรับปรุงตนเองอยู่เสมอตั้งนั้นการเรียนรู้จึงเป็นการกระทำเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาภายในตัวตนทั้งด้านจิตใจ ร่างกายสังคมและสติปัญญาเพื่อให้เป็นบุคลากรที่ดีในองค์กรเป็นประชาชนที่ดีของสังคมทั้งนี้ตลอดชีวิตของมนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งจากธรรมชาติ ภูเขา ต้นไม้ สิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ บุคคลรอบข้างหรือแม้แต่ความรู้สึกลึกซึ้งภายในใจของตนเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้รู้เท่าทันและปฏิบัติตนต่อโลกธรรม (โลกธรรม 8 คือมีลาภสูญเสียมียศเสื่อมยศดีมีสุขเสวยความสุขและความทุกข์) ได้โดยไม่ตกเป็นทาสของโลกธรรม 8 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2548, หน้า 295-297)

การศึกษาพระปริยัติธรรมยุคนี้นับได้ว่าเป็นยุคที่ทันสมัยแล้ว สำนักเรียนบาลีมีขึ้นทั่วราชอาณาจักรความนิยมต่อการเรียนพระบาลีมีมากขึ้น ทั้งนี้ มาจากการเทียบหรือรับรองวิทยฐานะของผู้เรียน ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2494 ได้มีระเบียบองค์การศึกษาว่าด้วยการจัดการศึกษา พุทธศักราช 2494 ขึ้นมาแทนฉบับเดิม ที่เคยใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2491 (สำนักเรียนวัดปากน้ำ, 2549, หน้า 395) สำหรับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบันได้ดำเนินการจัดการตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยมีหลักสูตร และวิธีปฏิบัติพร้อมทั้งคุณภาพรวมถึงการสอบวัดผล และการอื่นๆ และมีเจ้าหน้าที่สายปกครองทุกระดับชั้นเป็นผู้ควบคุมดูแลในระดับสำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษา รูปแบบการบริหารการศึกษาก็ยังคงเป็นรูปแบบที่สืบเนื่องมาจากสมัยโบราณ คือ กระบวนการศึกษา จะเน้นการสอบวัดผลความรู้โดยมีกองบาลีสนามหลวงเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการสอบวัดผล ส่วนกระบวนการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของแต่ละสำนักเรียนจะดำเนินการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศานตทายาทของคณะสงฆ์ไทย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการสัมภาษณ์เจ้าสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ที่มี

ผลงานดีเด่นด้านผลการสอบบาลีสนามหลวง จำนวน 10 รูป ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการผลิตบุคลากร หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการศึกษา หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการบริหารสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม จำนวน 17 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้เป็นศาสนทายาทที่เป็นพระภิกษุสามเณรนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย จำนวน 500 รูป กำหนดกลุ่มตัวอย่างได้ 222 รูปจากตารางทาร์โรว์ ยามาเน่ (Yamane, Taro, 1967) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้าง ศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย 2) คู่มือและแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย และ 3) แบบประเมิน เป็นแบบประเมินเพื่อตรวจสอบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสัมภาษณ์ (Interview) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังต่อไปนี้ 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มประชากร สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) 2) วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมิน 4 ด้าน คือ (1) ด้านความเป็นประโยชน์ (2) ด้านความเป็นไปได้ (3) ด้านความเหมาะสม (4) ด้านความถูกต้อง โดยมีมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) เพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระสงฆ์ไทย

1) ผู้บริหารขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ถ้าได้คณาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นแรงขับเคลื่อนให้ระบบการศึกษาพระบาลี จะมีความเติบโตและเจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ การแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบของคณาจารย์ ความสอดคล้องต้องตรงกันของเนื้อหาสาระ และคณาจารย์ทำงานกันอย่างเข้าใจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) ใช้ระบบพี่สอนน้อง กล่าวคือ พระภิกษุสามเณรผู้สอบได้นักธรรมชั้นเอกและประโยค ป.ธ.3 ถือว่าเป็นคณะครู มีหน้าที่สอนรุ่นน้อง โดยผู้จัดการสำนักเรียนและอาจารย์ใหญ่ เป็นผู้จัดให้สอนในรายวิชาตามความเหมาะสมของแต่ละรูป บางรูปเป็นทั้งครูเป็นทั้งนักเรียน โดยไม่คำนึงถึงค่าตอบแทน และทุก ๆ สัปดาห์ก็จะมีประชุมคณะครูเพื่อวางแผนทางการศึกษา เสริมจุดแข็ง แก้ไขจุดอ่อนของการเรียนการสอน

3) อุปสรรคสำคัญในการจัดการการศึกษาพระบาลี นักเรียนอ่านหนังสือไม่ออก หนังสือไม่เพียงพอสำหรับผู้เรียน สื่ออุปกรณ์ไม่เพียงพอ ผู้เรียนขาดแรงจูงใจ

4) การจัดการเรียนการสอน ทางสำนักเรียนโดยเฉพาะคณะผู้บริหารจะมุ่งถึงตัวนักเรียนหลัก จะเห็นได้จากคณะผู้บริหารและคณะครูอาจารย์ทุกท่านจะต้องเข้าร่วมประชุมเพื่อสรุปผลของการเรียนการสอน พร้อมทั้งอุปสรรคและวิธีแก้ไข รวมถึงการจัดสอบประเมินผลของนักเรียน ทุกสัปดาห์

5) การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนและนอกห้องเรียน มีความสำคัญ โดยคณาจารย์ต้องทำหน้าที่เป็นครูสอนทั้งในห้องเรียนด้วยจะมีครูผู้ช่วย และพระพี่เลี้ยงซึ่งเป็นรุ่นพี่ที่อาสามาดูแลน้อง เมื่อรุ่นน้องมีปัญหา

รุ่นพี่ก็พร้อมจะทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาในเบื้องต้น แล้วขยายผลรายงานปัญหาที่เกิดขึ้นแก่คณาจารย์เป็นลำดับไป

2. ผลศึกษาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระสงฆ์ไทย ประกอบด้วย ส่วนนำ กระบวนการจัดการเรียนรู้ศาสนทายาท และการนำกระบวนการไปปฏิบัติการจริง ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย 1) หลักการสร้างศาสนทายาท 2) วัตถุประสงค์การสร้าง ศาสนทายาท 3) บริบทความพร้อมของสำนักเรียน

1) หลักการสร้างศาสนทายาท พัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสำนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ ส่งเสริมบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่เกิดประสิทธิผล

2) วัตถุประสงค์การสร้างศาสนทายาท ประกอบด้วย เพื่อจัดการให้พระปริยัติธรรม ศึกษาหาความรู้ แผนกบาลีผ่านได้ตามลำดับขั้นจนบรรลุขั้นสูงสุดของหลักสูตร และสร้างนิสัยการใฝ่ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาพระปริยัติธรรมให้มีความสามารถเผยแผ่หลักพุทธธรรม ให้แพร่หลายไปได้ทั่วโลก วางรากฐานของพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคง ยั่งยืน ต่อไป

3) บริบทความพร้อมของสำนักเรียน ประกอบด้วย สำนักเรียนมีสภาพแวดล้อม ที่สะอาด เป็นระเบียบ เรียบร้อย ร่มรื่น สวยงาม บรรยากาศค่าน้ำอภิมมัย ปลอดภัย ไร้มลพิษ มีวัสดุอุปกรณ์ สนับสนุนการจัดการ เรียนรู้ที่เหมาะสม เพียงพอ มีทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ มีบุคลากรผู้สอนที่เป็นกัลยาณมิตร ต้นแบบ ที่ดีในการดำรงสมณเพศ

ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท ประกอบด้วย 1) วิธีการจัดการเรียนรู้ ศาสนทายาท 2) การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ศาสนทายาท 3) กิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ศาสนทายาท 4) หลักธรรมเพื่อการพัฒนามนุษย์และคุณลักษณะที่บังเกิดขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท ประกอบด้วย ผู้บริหารสำนักเรียนกำหนดนโยบายการ สร้างศาสนทายาทไว้อย่างชัดเจน กำหนดกลยุทธ์การบริหารสำนักเรียนที่ปฏิบัติได้จริง สร้างความร่วมมือร่วม จากทุกฝ่าย ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้พร้อมกับการกิจ/สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการสร้างสรรค์ร่วมกัน คุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้มาตรฐาน

2) การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ศาสนทายาท ประกอบด้วย การจัดการองค์การแบบมืออาชีพ การ พัฒนาบุคลากรให้มีอุดมการณ์เดียวกัน การจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงานเพียงพอและทั่วถึง การพัฒนา และประเมินหลักสูตร การเรียนการสอนที่มีคุณภาพ การเชื่อมโยงกับผู้สนับสนุนและชุมชน การเสริมแรงจูงใจ เพื่อปฏิบัติงานให้เข้าเป้าหมาย (Reinforcing incentives for working to meet goals)

3) กิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ศาสนทายาท ประกอบด้วย กิจกรรมสำหรับปลูกฝังอุดมการณ์ กิจกรรมสำหรับความร่วมมือในองค์กร กิจกรรมสำหรับกลยุทธ์การบริหาร กิจกรรมสำหรับโครงสร้างและ วัฒนธรรมองค์กร กิจกรรมสำหรับคุณภาพการจัดการศึกษา

4) หลักธรรมเพื่อการพัฒนามนุษย์และคุณลักษณะที่บังเกิดขึ้น ประกอบด้วย หลักสัทธรรม 3 และ หลักไตรสิกขา

ส่วนที่ 3 การนำกระบวนการไปปฏิบัติการจริง ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนเตรียมการดำเนินงาน 2) ขั้นตอน การดำเนินงาน 3) ขั้นตอนประเมินผลการดำเนินงาน มีรายละเอียดดังนี้

1) ขั้นตอนเตรียมการดำเนินงาน ตรวจสอบสภาพแวดล้อม กำหนดพื้นที่ดำเนินงาน กำหนดคุณสมบัติ ของบุคคลที่เข้าร่วมโครงการ ออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท เตรียมงบประมาณที่ ต้องใช้

2) ขั้นตอนดำเนินงาน เจ้าสำนักเรียนกำหนดนโยบาย แต่งตั้งอาจารย์ใหญ่หรือรองเป็นหัวหน้าโครงการ คณะครูวิทยากร

3) ขั้นตอนประเมินผลการดำเนินงาน ก่อน ขณะ หลังการใช้รูปแบบ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระสงฆ์ไทย 1) ผู้บริหารขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ถ้าได้คณาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถเป็นแรงขับเคลื่อนให้ระบบการศึกษาพระบาลี จะมีความเติบโตและเจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ การแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบของคณาจารย์ ความสอดคล้องต้องตรึงกันของเนื้อหาสาระ และคณาจารย์ทำงานกันอย่างเข้าใจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน 2) ใช้ระบบที่สอนน้อง กล่าวคือ พระภิกษุสามเณรผู้สอบได้นักธรรมชั้นเอกและประโยค ป.ธ.3 ถือว่าเป็นคณะครู มีหน้าที่สอนรุ่นน้อง โดยผู้จัดการสำนักเรียนและอาจารย์ใหญ่ เป็นผู้จัดให้สอนในรายวิชาตามความเหมาะสมของแต่ละรูป บางรูปเป็นทั้งครูเป็นทั้งนักเรียน โดยไม่คำนึงถึงค่าตอบแทน และทุก ๆ สัปดาห์ก็จะมีประชุมคณะครูเพื่อวางแผนทางการศึกษา เสริมจุดแข็ง แก้ไขจุดอ่อนของการเรียนการสอน 3) อุปสรรคสำคัญในการจัดการการศึกษาพระบาลี นักเรียนอ่านหนังสือไม่ออก หนังสือไม่เพียงพอสำหรับผู้เรียน สื่ออุปกรณ์ไม่เพียงพอ ผู้เรียนขาดแรงจูงใจ 4) การจัดการเรียนการสอน ทางสำนักเรียนโดยเฉพาะคณะผู้บริหารจะมุ่งถึงตัวนักเรียนหลัก จะเห็นได้จากคณะผู้บริหารและคณะครูอาจารย์ทุกท่านจะต้องเข้าร่วมประชุมเพื่อสรุปผลของการเรียนการสอนพร้อมทั้งอุปสรรคและวิธีแก้ไข รวมถึงการจัดสอบประเมินผลของนักเรียน ทุกสัปดาห์ 5) การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนและนอกห้องเรียน มีความสำคัญ โดยคณาจารย์ต้องทำหน้าที่เป็นครูสอนทั้งในห้องเรียนด้วยจะมีครูผู้ช่วย และพระพี่เลี้ยงซึ่งเป็นรุ่นพี่ที่อาสาดูแลน้อง เมื่อรุ่นน้องมีปัญหารุ่นพี่ก็พร้อมจะทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาในเบื้องต้น แล้วขยายผลรายงานปัญหาที่เกิดขึ้นแก่คณาจารย์เป็นลำดับไป สอดคล้องกับ มงคลชัย ศรีสะอาด (2555, หน้า 235-237) ได้จัดทำการศึกษาการศึกษารูปแบบการบริหารงานสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-แผนกบาลี พบว่า ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบพี่สอนน้อง มีปัจจัยหลายอย่างที่ไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ด้านวิชาการยังขาดสื่อและวัสดุอุปกรณ์ ขาดการนิเทศติดตาม ขาดการประกันคุณภาพภายใน ด้านบุคลากร ขาดการสรรหาคัดเลือกผู้บริหารและผู้สอน ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ขาดการพัฒนาในการเรียนรู้ ขาดสวัสดิการในการทำงาน ด้านงบประมาณ ไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน รัฐบาลและหน่วยงานที่รับผิดชอบให้ความสำคัญไม่เท่าที่ควร ผู้บริหารขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ถ้าได้คณาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถเป็นแรงขับเคลื่อนให้ระบบการศึกษาพระบาลี จะมีความเติบโตและเจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ การแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบของคณาจารย์ ความสอดคล้องต้องตรึงกันของเนื้อหาสาระ และคณาจารย์ทำงานกันอย่างเข้าใจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับจารุวรรณ ธรรมวัตร และคณะ (2545, หน้า 23) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดบึงอำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า อีกประเด็นหนึ่งคือการกระจายงานบริหาร เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก กล่าวคือต้องมอบหมายงานให้คณะกรรมการบริหารงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เจ้าสำนักเรียนจะต้องสร้างบุคลากรที่สามารถจะดำเนินในลักษณะที่เป็นตัวแทนกันและกันได้ เช่นเมื่อเจ้าสำนักเรียนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ก็มีบุคลากรที่สามารถสานต่องาน ไม่ให้เกิดความชะงักงันและดำเนินงานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดิม อีกอย่างหนึ่ง “ควรทำให้คณะกรรมการทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมทั้งการบริหารจัดการ อำนาจในการตัดสินใจ โดยการทำงานเป็นกลุ่ม และผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่จะวางแผนในการบริหารจัดการอย่างชัดเจน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนในองค์กรโดยจำเป็นต้องวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งขององค์กร แล้วแก้ไขปัญหานั้นในส่วนที่เป็นจุดอ่อนและสร้างเสริมในส่วนที่เป็นจุดแข็ง ซึ่งจะสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในองค์กร ซึ่งโดยธรรมชาติขององค์กรการศึกษาของพระสงฆ์ เป็นองค์กรที่มีวัฒนธรรมการบริหารแบบความเป็นเครือญาติ มีความขัดแย้งน้อยมีความยึดหยุ่นสูง ถ้ามีการวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารอย่างชัดเจนก็จะทำให้การจัดการศึกษาได้ประสบผลสำเร็จได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ”

2. ผลศึกษาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระสงฆ์ไทย ประกอบด้วย ส่วนนำ กระบวนการจัดการเรียนรู้ศาสนทายาท และการนำกระบวนการไปปฏิบัติการจริง ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย 1) หลักการสร้างศาสนทายาท 2) วัตถุประสงค์การสร้างศาสนทายาท 3) บริบทความพร้อมของสำนักเรียน

ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ศาสนทายาท ประกอบด้วย 1) วิธีการจัดการเรียนรู้ศาสนทายาท 2) การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ศาสนทายาท 3) กิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ศาสนทายาท 4) หลักธรรมเพื่อการพัฒนามนุษย์และคุณลักษณะที่บังเกิดขึ้น

ส่วนที่ 3 การนำกระบวนการไปปฏิบัติการจริง ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนเตรียมการดำเนินงาน 2) ขั้นตอนการดำเนินงาน 3) ขั้นตอนประเมินผลการดำเนินงาน สอดคล้องกับศรินทิพย์ สติ์ศิลป์และคณะ (2545, หน้า 16) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดพระธรรมกาย อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในด้านการจัดการศึกษาพบว่า “รูปแบบการจัดการศึกษาของวัดพระธรรมกายมีที่มาจากแนวคิดในการสร้างวัดของคณะผู้บุกเบิก รูปแบบดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการคือ คณะกรรมการบริหารวัดและหลักปฏิรูปเทศ 4 และผลลัพธ์ที่ได้คือศาสนทายาทและภิกษุสามเณรที่มีพลังศรัทธาหาศาลในอันที่จะอุทิศชีวิตเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา คณะผู้บริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกายเห็นชอบให้จัดอบรมโครงการเรื่องเทคนิคการสอนพระบาลี ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มศักยภาพครูสอนพระบาลีที่มีอยู่เดิมให้มีความสามารถในการจัดระบบการเรียนการสอน การจัดทำหลักสูตรและมีศิลปะในการถ่ายทอดวิชาความรู้ ทั้งนี้พระภิกษุและสามเณรสนใจเข้ารับการอบรมพอสมควร” หลักพุทธธรรมและคุณลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท (Threefold Training) ประกอบด้วย 1) สัทธรรม 3 ใช้จัดการเรียนรู้ 2) ไตรสิกขา 3 ใช้สร้าง ศาสนทายาท สอดคล้องกับพรุณี อาชาวาร์และคณะ (2545, หน้า 7) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดสุทธาวาส อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ในด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม พบว่า “ลักษณะการบริหารการศึกษาใช้รูปแบบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม และจัดแบ่งงานตามความถนัดและความรู้ความสามารถของพระภิกษุ แต่ละรูป ทำให้ผลการดำเนินการของวัดสุทธาวาสเกิดผลดีต่อพระภิกษุสามเณรที่เข้ามาศึกษา วัดสุทธาวาสให้ความสำคัญมากกับจุดแข็งการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี เพราะเป็นภาษาที่ใช้จารึกพระธรรมคำสอนซึ่งเป็นรากแก้วของพระพุทธศาสนา การจัดระบบการเรียนการสอนจะมีแนวที่สอดคล้องกับระบบการบริหารการปกครองของคณะสงฆ์ และเน้นการอบรมสั่งสอนให้พระภิกษุสามเณรตั้งอยู่ในหลักปฏิบัติไตรสิกขาคือศึกษา ศีล ศึกษาวินัย และศึกษาข้ออาชญาขอปฏิบัติ กฎ ระเบียบ คำสั่งของมหาเถรสมาคมและถือตามกฎระเบียบวัด มีการทำอุโบสถปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน หมั่นรักษาความสะอาดภายในวัดและเสนาสนะที่อยู่อาศัย การจัดการศึกษาของวัดสุทธาวาส ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี พระภิกษุสามเณรสามารถสอบผ่านสนามหลวงได้จำนวนมากในแต่ละปี เนื่องจากมีรูปแบบการจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาและการบริหารการศึกษาเป็นหลักสำคัญ ด้านการบริหาร ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม การจัดแบ่งงานให้พระภิกษุผู้สอนตามความสามารถ เน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการ ทำให้พระภิกษุในระดับตั้งแต่รองเจ้าอาวาสและพระภิกษุผู้สอนได้แสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี จึงมีผลทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ด้านการส่งเสริมโรงเรียนพระปริยัติธรรมของวัดสุทธาวาสได้มียุทธศาสตร์ในการดำเนินการเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสเข้ามาศึกษา โดยการดำเนินการประชาสัมพันธ์ไปยังวัดต่าง ๆ ทั้งภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง ทำให้มีพระภิกษุสามเณรจากจังหวัดใกล้เคียงมาร่วมด้วย ในแต่ละปีจึงมีพระภิกษุสามเณรมาเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการสอบสนามหลวง ดังนั้นในแต่ละปีจึงมีการดำเนินการโครงการ

อบรมบาลีก่อนสอบสนามหลวง เพื่อเป็นการปรับปรุงและกวัดขันพระภิกษุสามเณรก่อนเข้าสอบสนามหลวง ทำให้พระภิกษุสามเณรของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสุทธาวาสมีจำนวนของการสอบผ่านสนามหลวงได้เป็นจำนวนมากในแต่ละปี ด้านการส่งเสริมจึงเป็นความสำคัญของปัจจัยด้านการบริหารที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จของการดำเนินงานได้”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 คณะสงฆ์ ควรนำศึกษาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระสงฆ์ไทย ไปดำเนินการสร้างสรรค์โครงการ/กิจกรรม เพื่อปลูกฝังการจัดการเรียนรู้ให้สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้กับครูและผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมได้

1.2 สำนักเรียนพระปริยัติธรรม ควรตระหนักถึงปริมาณของศาสนทายาทที่ลดลง มีการติดตามควบคุมและผลิตเพิ่ม และพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นให้มีศาสนทายาทเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

1.3 สำนักเรียนพระปริยัติธรรม ควรร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน จัดกิจกรรมการสนับสนุนการสร้างศาสนทายาทอย่างจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษารูปแบบการสร้างแรงจูงใจในการสร้างศาสนทายาท เพื่อสร้างแรงจูงใจในการผลิตบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพ เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาออกไปทั่วโลก

2.2 ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ส่วนกลางกับคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

2.3 ควรทำการศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับรูปแบบและหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรต้นแบบเพื่อสร้างศาสนทายาทอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา. (2561). *การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา*. ค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2562, จาก <http://www.buddhism4.com/web/index.php/9-1/4-2017-10-21-19-13-40>.

จารุวรรณ ธรรมวัตร และคณะ. (2545). *รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาวัดบึงอ่าวเมือง จังหวัดนครราชสีมา*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

นพรัตน์ เบญจวัฒน์นันท์.(2550). *การศึกษาภาษาบาลี*. กรุงเทพมหานคร: กองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พรชูลี อาชาวาร์ และคณะ. (2545). *รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาวัดสุทธาวาส อ่าวเมือง จังหวัดจันทบุรี*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

พระปลัดสัมฤทธิ์ เทวธมโม (เปจิตตัง). (2553). *รวมบทความวิชาการโครงการสัมมนาวิชาการ*. ผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ดีเด่น, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่10. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์จำกัด.

พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมมวฑฺฒโน). (2544). *นักเทศนายุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.

- พระมหาวิเชียร ตุ่นแก้ว. (2548). *สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร*. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตฺโต). (2530). *ทางสายกลางของการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- มงคลชัย ศรีสะอาด. (2555). *รูปแบบการบริหารงานสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-แผนกบาลี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย*. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชัย ตันศิริ. (2550). *อุดมการณ์ทางการศึกษาทฤษฎีและภาคปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรินทิพย์ สกัธสีลปิน และคณะ. (2545). *รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาวัดพระธรรมกาย อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2545.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักเรียนวัดปากน้ำ. (2549). *ประวัติความเป็นมาของสำนักเรียนวัดปากน้ำ*. กรุงเทพมหานคร: สตาร์กรุ๊ป.
- Quirk, R. (1987). *Longman dictionary of contemporary English*. (2nd ed.). London, England : Richard Clay Ltd.
- Yamane, Taro. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. 2 nd ed. New York: Harper and Row.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาปารมิตาในทฤษฎีปรัชญาหลังนวยุค สายกลาง
The development of quality of life in accordance to the Prajnaparamita
in the moderate Postmodern Philosophy

บรรพดี รำพึงนิตย์, รวิช ตาแก้ว และ กิรติ บุญเจือ

Bhanpatee Rumpuengnit, Ravich Takaew and Kirti Bunchua

สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Philosophy and Ethics Graduate School of Suan Sunandha Rajabhat University

Email: bhanpateerumpuengnitb@gmail.com

Received: 2020-10-19; Revised: 2020-12-02; Accepted: 2020-12-07

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักปรัชญาปารมิตาในทฤษฎีปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามความเป็นจริง ผลการวิจัยพบว่า หลักปรัชญาปารมิตามีเป้าหมายในการยกระดับจิตเพื่อเข้าสู่สุญญตาหรือความว่าง พระสูตรมุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติศรัทธาเข้าไปปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง การละความยึดมั่นถือมั่นทำให้มีปัญญาพิจารณาอย่างมีเหตุมีผล เมื่อเกิดความเข้าใจก็จะสามารถนำปัญญาที่เกิดขึ้นมาพัฒนาคุณภาพจิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ เมื่อจิตดีมีกำลัง ใจกายก็จะดีตามไปด้วย ทำให้ใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขด้วยปัญญา สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่ส่งเสริมให้ใช้ปัญญาพิจารณาทุกปัญหาด้วยการใช้วิจารณ์ญาณ สำหรับผู้ที่ไม่มีความเชื่อเรื่องโลกหน้า เรื่องจิต ก็สามารถใช้หลักปรัชญานี้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อพบกับความสุขแท้ ด้วยการใช้หลัก 3 กล้า คือ กล้าเผชิญปัญหา กล้าประเมินวิธีปฏิบัติ และกล้าลงมือทำด้วยความรับผิดชอบ และพลัง 4 คือ พลังสร้างสรรค์ พลังร่วมมือ พลังปรับตัว และพลังแสวงหา ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางจึงเป็นปรัชญาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางกายและจิต ที่ตอบสนองต่อปรัชญาปารมิตาในระดับขั้นเบื้องต้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาสัจยชาติญาณปัญญา ส่วนปรัชญาปารมิตามีเป้าหมายในระดับสูงเพื่อยกระดับจิตใจเข้าสู่สุญญตา

คำสำคัญ : ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง, ปรัชญาปารมิตา, คุณภาพชีวิต

Abstract

This research aimed to study the Prajnaparamita sutra in the paradigm of moderate postmodern philosophy for the principle to develop the quality of life according to reality. The research showed that the Prajnaparamita aims to raise the mind to enter the Thaana or emptiness. Sutra focuses on the devotees to practice and achieve real understanding. A lack of adherence leads to wise consideration. When it comes to understanding, the wisdom that arises can be used to improve mental quality and quality of life. When a good mind has strength The body will be good as well. Makes living a normal life with wisdom It is consistent with the post-medieval philosophy that encourages the use of wisdom to consider every problem by using judgment. For those who do not have a belief in the next world and mind, this philosophy can be used to improve the quality of life to find true happiness. With the use of 3 principles: dare to face Courage to assess practice And daring to act with responsibility and power 4: creative power, collaboration, adaptation, and seeking power The post-medieval philosophy, therefore, aims to improve the quality of life both physically and mentally. That responds to the Prajnaparamita at the initial level to improve the quality of life. Develop intuition The Prajnaparamita has a high-level goal of raising the mind into the Sujata.

Keywords: Moderate Postmodern Philosophy, the prajnaparamita, Quality of life.

บทนำ

โลกในปัจจุบันมีการพัฒนาทางวัตถุอย่างรวดเร็วด้วยความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นช่วยให้ผู้คนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สะดวกสบายมากขึ้นในทุก ๆ ด้าน แต่ก็ส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนที่ปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงไม่ทันอย่างรุนแรง ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคม ผลที่ตามมาคือ ความทุกข์ อันเกิดจากความขัดแย้งกันระหว่างวิถีชีวิตกับความเป็นอยู่ จนเกิดความตกต่ำทางคุณธรรมและจริยธรรม ปัญหาเหล่านี้มีปรากฏทางสื่อต่าง ๆ ทุกวัน และมีแนวโน้มของความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ผู้คนง่ายต่อการเกิดความเครียดและภาวะซึมเศร้า สภาพสังคมในปัจจุบันมีแต่การแก่งแย่งแข่งขัน การทำลายซึ่งกันและกัน เพื่อมุ่งไปสู่ความเป็นหนึ่งในหน้าที่การงาน การสร้างฐานะ การพยายามเป็นที่ยอมรับของสังคม หากจิตใจตกต่ำก็จะไม่สามารถเอาตัวรอดจากกระแสความคิดเหล่านี้ได้ แต่ถ้าบุคคลใดมีจิตใจที่เข้มแข็งยอมผ่านพ้นทุกปัญหาไปได้ ด้วยการใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีสติมีวิจารณ์ญาณ ผู้มีปัญญาจึงมุ่งแสวงหาแนวทางรับมือความเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ทั้งทางกายและทางจิตวิญญาณ โดยมีทรรศนะว่า การป้องกันไว้ก่อน ดีกว่าแก้ไขภายหลัง จึงสนใจประเด็นไปที่การพัฒนาทุกมิติและครอบคลุมถึงมิติทางจิตวิญญาณ

การพัฒนาทางจิตวิญญาณ เป็นการพัฒนาขั้นตอนสำคัญที่สุดเพราะบุคคลผู้มีพัฒนาการทางจิตเป็นผู้ที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีชีวิตที่เป็นสุข ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็มีแต่ความสงบ เยือกเย็น ไม่สร้างปัญหาเพราะเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีเหตุมีผล สุขุม ยอมรับได้กับความเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน อีกทั้งยอมอุทิศตนเป็นผู้ช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมได้อย่างยอดเยี่ยม พร้อมทั้งจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสัตว์ช่วยนำพาพัฒนาสังคมไปสู่ความสุข สร้างความสามัคคีกลมเกลียวปรองดองให้เกิดขึ้น (พระพรหมบัณฑิต, 2561) ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพจิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็น หน้าที่หลักที่มนุษย์สมควรกระทำและควรเป็นเป้าหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิต การพัฒนาจิตจะสามารถทำให้มนุษย์พบสุขแท้ตามความเป็นจริง

การพัฒนาจิตตามแนวพุทธศาสนา เป็นการเรียนรู้และปฏิบัติเพื่อไปสู่ความพอดี มีคุณภาพของชีวิต พุทธศาสนานำการปฏิบัติตนให้พ้นจากทุกข์ มีความสุข สุขมีความสำคัญมากในการปฏิบัติธรรม อาจกล่าวได้ว่า พุทธจริยธรรมมุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติเรียนรู้และปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดความสุขกายและความสบายใจ ในขั้นต้นคือการทำความดีละเว้นความชั่ว การทำกรรมดีทั่ว ๆ ไปจึงเรียกว่า “บุญ” พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า “บุญเป็นชื่อของความสุข” ในขั้นสูงขึ้นไปคือการบำเพ็ญเพียรทางจิตหรือการเจริญภาวนา สุขเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดสมาธิ ดังพุทธพจน์ว่า “ผู้มีสุข จิตย่อมตั้งมั่น” จุดหมายสูงสุดของพุทธศาสนาที่เป็นบรมสุขหรือโพธิ์ก็บรรลุได้ด้วยความสุข หรือด้วยข้อปฏิบัติที่มีความสุข มิใช่บรรลุด้วยข้อปฏิบัติที่มีทุกข์หรือก่อให้เกิดทุกข์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552) ดังนั้น การฝึกจิตก็เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธศาสนา เพื่อให้มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตอย่างรู้เท่าทัน แสวงหาแนวทางที่ยั่งยืนด้วยการพึ่งพาตนเองอย่างไม่ยึดติด การรู้จักยับยั้งความต้องการของตนให้อยู่ในขอบเขตที่พอเหมาะพอดี ใช้ความรู้และสติปัญญาของตนในทางสร้างสรรค์ ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเบียดเบียนให้โทษ นับเป็นการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า ดังนั้น การฝึกให้เกิดสมาธิจึงเป็นรากฐานของการฝึกและพัฒนาตนเองให้มีปัญญารู้ตามความเป็นจริง สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิด ความเป็นมาและปัญหาดังที่กล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาค้นคว้า “ปรัชญาปารมิตาหุทัยสูตร” ด้วยเชื่อว่าพระสูตรนี้จะสามารถให้แนวคิด ให้แนวทางปฏิบัติ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ลดความสับสนในจิตใจ สร้างความสงบร่มเย็นให้เกิดขึ้น ทำให้มีปัญญาคิดวิเคราะห์แยกแยะได้อย่างมีวิจารณ์ญาณ สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างปกติสุข และยังก่อให้เกิดความก้าวหน้าในทางธรรมได้ นับเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีคุณภาพ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาปารมิตาที่สอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง และนำความรู้จากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ทบทวนวรรณกรรม

1. ปรัชญากระบวนทรรศน์หลังนวยุค (Post-Modern Philosophy) เป็นกระแสที่ไม่หนีขอบเขตเริ่มต้นชัดเจนแต่เป็นการปรับท่าทีต่อการใช้ปรัชญา โดยชี้ว่าปัญหาใหญ่ของโลก เช่น สงครามโลกล้วนเกิดจากความยึดมั่นถือมั่น (attachment) ของผู้ถือปรัชญายุคก่อนหน้าทั้งสิ้น การค้นหาความเป็นจริงตามแนวคิดทางอภิปรัชญาที่เกิดขึ้นตามแนวคิดกระบวนทรรศน์หลังนวยุค เกิดจากการต่อต้านแนวทางวิทยาศาสตร์ และกระบวนทรรศน์ทางสังคมที่เรียกว่านวยุคภาพ ปรัชญามองว่าความรุนแรงของสงครามเกิดจากการพัฒนาวิทยาศาสตร์ตามปรัชญาสมัยใหม่ (modern philosophy) ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นกระแสดิถีที่มุ่งเน้นความเป็นเอกภาพในความหลากหลาย สามารถอ่านความคิดของผู้อื่นได้มากขึ้น ร่วมมือกับผู้อื่นได้โดยไม่จำเป็นต้องคิดเหมือนกัน สามารถยืดหยุ่นเพื่อให้มีจุดมุ่งหมายที่แน่ชัดได้โดยไม่ยึดติด ไม่ยึดมั่นถือมั่นว่าความคิดของตนนั้นถูกต้องแต่เพียงฝ่ายเดียว กระแสดิถีของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไม่เน้นการรู้ทุกอย่างตั้งแต่ให้ใช้ปัญญาในการย้อนอ่านใหม่หมดไม่ลดละอะไรเลย จากนั้นให้อ่านทำความเข้าใจพิจารณาอย่างมีวิจารณ์ญาณ เพื่อเก็บสิ่งที่แน่ใจว่าจะสามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตและเข้าถึงความเป็นจริงความสุขที่แท้จริงได้วิธีทางที่จะทำให้เกิดความสันติสุขได้นั้นต้องไม่มีการยึดมั่นถือมั่น (กิริติ บุญเจือ, 2545ก, หน้า 197) ได้กล่าวไว้ว่า การยึดมั่นถือมั่นเป็นเหตุให้เกิดการแบ่งแยก การแบ่งแยกเป็นเหตุให้เกิดการแข่งขัน การแข่งขันเป็นเหตุให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน ความไม่ไว้วางใจกันเป็นเหตุให้เกิดการทำลายกัน แนวทางที่ควรส่งเสริมและสนับสนุนคือ ควรหันหน้ามาปรึกษาหารือกันให้รอบคอบ และเปิดโอกาสให้พิจารณารับส่วนดีจากทุกส่วนทุกทางสามารถร่วมมือกันได้โดยไม่ต้องคิดเหมือนกัน สร้างบรรยากาศเอกภาพในความหลากหลาย ช่วยเสริมกัน

และกันโดยความไม่ยึดมั่นถือมั่นนำไปสู่การแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบนำไปสู่การส่งเสริมกัน การส่งเสริมกันนำไปสู่ความไว้วางใจกัน ความไว้วางใจกันนำไปสู่ความร่วมมือกัน ความร่วมมือกันนำไปสู่สันติภาพ ดังนั้น แนวทางการสร้างกระบวนการทศกัณฐ์ใหม่นี้จะเป็นแนวทางที่ส่งเสริมสันติสุขของโลกได้ ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากความรู้ได้อย่างถูกต้องที่สุดในแนวทางการแสวงหาความรู้ของปรัชญา

2. ปรัชญาปารมิตา เป็นส่วนหนึ่งของคัมภีร์พุทธศาสนาชื่อ “ปรัชญาปารมิตาสูต” พระสูตรพูดถึงการเจริญปัญญาปารมิตาโดยเน้นเรื่องการบรรลุญาณธรรมด้วยปัญญาญาณอันลึกซึ้ง ชาวพุทธเรียกว่าความว่างหรือสุญญตา ธรรมบรรยายขององค์พระโสดาบันและจากอรรถกถาที่เขียนขึ้นในศตวรรษที่ 15 ได้ อธิบายพระสูตรนี้ว่าคัมภีร์มีนัยยะแฝงเป็นเรื่องราวของการปฏิบัติธรรมขั้นสูง ที่นำไปสู่การตรัสรู้สำหรับผู้ที่ตั้งปณิธานปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ หัวใจของปรัชญาปารมิตาคือความกรุณาและปัญญาที่ผสมผสานกันอย่างแนบแน่น (องค์พระโสดาบัน, 2559) พุทธจริยศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์พระโพธิสัตว์ หลักโพธิจิต หลักมหากรุณา ล้วนมีรากฐานมาจากปรัชญาปารมิตา สารสำคัญของจริยธรรมของปรัชญาปารมิตาคือสภาพสุญญตา ในความว่างจะไม่มีความเห็นแก่ตัวหลงเหลืออยู่ เป็นความเต็มบริบูรณ์ด้วยปัญญา ในภาวะเช่นนี้ความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่นก็ไม่มีอีก มีแต่ความเมตตาสงสารในสัตว์ทั้งหลาย เพราะมีความเข้าใจในสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริงว่าอยู่ในสภาพสุญญตา ไม่มีสัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขาใดอีก คำสอนในปรัชญาปารมิตาหทัยสูตรนำไปสู่ความกรุณาและเมตตาในสัตว์ทั้งหลาย ด้วยความต้องการสร้างความรักแบบพระโพธิสัตว์ให้มีในตัวตนที่เห็นแก่ตัวไม่หลงเหลืออยู่ ความสมบูรณ์ทางจริยธรรมจะบังเกิดขึ้นได้ก็โดยอาศัยหลักปรัชญาปารมิตา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปรัชญาที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับปรัชญาปารมิตาหทัยสูตร และปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
2. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพจิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. นำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงและวิเคราะห์เพื่อแยกแยะประเด็น
4. นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เข้าสู่ประเด็นการศึกษาวิจัย
5. ประมวลผลการศึกษาเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์การวิจัย
6. ประเมินคุณค่างานวิจัยเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต

ผลการวิจัย

ปรัชญาปารมิตาหทัยสูตร (Prajnaparamita hrdaya heart sutra) หรือ "พระสูตรอันเป็นหัวใจแห่งปัญญาปารมิตา" ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า "หทัยสูตร" (The Heart sutra) พระสูตรนี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นพระสูตรที่มีผู้รู้จักและเป็นนิยมที่สุดของพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน เช่น เซน ตันตระ และวัชรญาณ จัดอยู่ในหมวดปรัชญาปารมิตาของพระไตรปิฎกฝ่ายมหายานและถือเป็นพระสูตรที่โดดเด่นที่สุดในหมวดนี้ เช่นเดียวกับวัชรเจติกปรัชญาปารมิตา ปรัชญาปารมิตากล่าวถึงความแปรเปลี่ยนและความหลุดพ้นด้วยการไม่ยึดมั่นถือมั่นโดยการใช้ปัญญาพิจารณา ในเนื้อความของพระสูตรพรรณนาถึงพระโพธิสัตว์อวโลกิตเตศวรที่บำเพ็ญวิปัสณาจนเกิดปัญญาเห็นแจ้งในความว่าง และได้สนทนากับพระสารีบุตรบนยอดเขาคิสมภูฏว่า “รูปคือความว่างเปล่า ความว่างเปล่าคือรูป รูปไม่อื่นไปจากความว่างเปล่า ความว่างเปล่าก็ไม่อื่นไปจากรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณก็ว่างเปล่า” จากบทสนทนานี้ หากมองอย่างผิวเผินอาจจะเหมือนว่า ในความว่างนั้นคือการดับสูญ ไม่มีสิ่งใดหลงเหลืออยู่เลย แต่แท้จริงนั้น ความว่างที่พระอวโลกิตเตศวรกล่าวถึง คือ ความไม่ยึดมั่นถือมั่นในรูปและนาม ปรัชญาปารมิตาแสดงให้เห็นถึงการใช้อนุญาพิจารณาความจริงแท้ที่มีอยู่เบื้องหลังสรรพสิ่ง มนุษย์มีความสับสนเพราะไม่รู้จักตัวเองอย่างชัดเจนว่าประกอบไปด้วย “ตัวปลอม” และ “ตัวจริง” ตัวปลอมคือรูป

กายสังขารที่พ่อแม่ให้กำเนิดมา ถึงวันหนึ่งก็จะเปลี่ยนแปลงเป็นธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ ไปตามกาลเวลาเป็นวัฏจักร แต่สิ่งที่ไม่สูญสลายหายไปคือจิตวิญญาณ ไม่ได้สลายไปตามธาตุตามสังขาร แต่จะหมุนวนไปตามเหตุปัจจัยตามกฎแห่งกรรมหรือกฎสงสาร นี่คือตัวจริงที่มนุษย์ส่วนใหญ่มองข้ามไป และเมื่อยึดมั่นถือมั่นในตัวปลอมว่าเป็นสิ่งที่จริง จึงปฏิบัติตัวผิด ๆ ทำให้ต้องวนเวียนเกิดตายไม่รู้จักจบสิ้น แต่หากมนุษย์ได้เข้าใจถึงความว่างที่แท้จริง เมื่อหมดความยึดมั่นจะรู้ว่าไม่มีสิ่งใดจริง แม้แต่รูปและนามของตนเองก็ไม่มีอยู่จริง มีเพียงความว่างเปล่าเท่านั้นที่คงอยู่ (ทุกสรรพสิ่งแปรเปลี่ยน) มนุษย์ก็จะรู้จักปลดปล่อยวาง และมุ่งมั่นทำความดี

“ปรัชญาปารมิตา” คือ ปัญญาที่พาให้มนุษย์ข้ามพ้นไปจากทะเลแห่งสังสารวัฏ หมายถึง เมื่อเข้าใจในหลักปรัชญานี้จะสามารถหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด เพราะพิจารณาเห็นสภาวะที่แท้จริงของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง สามารถแยกสังขตธรรมและอสังขตธรรมออกจากกัน ปัญญาที่ทำให้เวไนยสัตว์เข้าสู่ภาวะตรัสรู้มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะถือกำเนิดมาจากฐานะแตกต่างกันอย่างไรก็มีปัญญาเท่าเทียมกัน แต่เป็นเพราะมีวิชาครอบงำจิตใจจึงมองไม่เห็นปัญญาดด้วยตัวเอง ต้องเสาะแสวงหาคำแนะนำ ตักเตือนจากผู้อื่น ซึ่งการจะเข้าถึงปัญญานี้ต้องปฏิบัติด้วยใจ จะท่องสูตรนี้หรือไม่ ไม่ใช่ข้อสำคัญ การท่องพระสูตรเฉย ๆ โดยไม่ลงมือปฏิบัติก็จะให้แต่ความเข้าใจในตัวบทเท่านั้น คนที่ชอบสวดมนต์ไม่ว่าจะเป็นบทใดโดยมากไม่มีความหมายของมนต์ การปฏิบัติก็จะให้ผลเป็นสมาธิขั้นต้น คือจิตใจจดจ่ออยู่กับบทสวดมนต์ แต่ผู้ที่รู้ความหมายของมนต์แล้วนำไปปฏิบัติจึงจะได้ผลจริงตามมนต์นั้น ปรัชญาปารมิตาหลุดพ้นสูตรปฏิเสธความมีอยู่ของตัวตนที่เที่ยงแท้ของทุกสิ่งโดยไม่มีข้อยกเว้น ปฏิเสธสภาวะของขันธห้า แม้การบรรลุและไม่บรรลุธรรมก็ไม่มีอยู่ เพราะเมื่อไม่มีตัวเราแล้วใครที่จะเป็นผู้บรรลุธรรม ผู้ถือครองรูปขันธ์และนามขันธ์ไร้สภาวะ สิ่งที่ถูกถือครองก็ย่อมหมดไป หายที่สุดซึ่งเป็นจุดสำคัญก็คือแม้แต่ความว่างเองก็ย่อมไม่มี เมื่อมองเห็นความไม่แตกต่างกันในทุกสิ่งว่าเรา เขา ไม่มีอยู่จริงก็เกิดความปล่อยวาง ไม่ยึดถือก็ไม่หวงแหน ไม่หวังไม่เห็นแก่ตัวก็มีความเมตตากรุณาเกิดขึ้นในจิตใจ การจะปลดปล่อยตนเองให้เป็นอิสระทางจิตวิญญาณ จะทำได้ก็ต่อเมื่อเลิกมองโลกและตนเองอย่างยึดมั่นถือมั่น เมื่อไม่ยึดถือก็จะทำให้เปิดใจกว้างยอมรับสิ่งรอบตัวได้อย่างไม่มีอคติ และพิจารณาทุกสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยปัญญา ไม่ใช่อารมณ์ในการตัดสินใจ ทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ดี หลักคิดจากปรัชญาปารมิตานี้จึงเป็นหลักธรรมที่ผู้ปฏิบัติตนตามแนวพระโพธิสัตว์นิยมนับปฏิบัติตามกันมาก

เมื่อมองในประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านปรัชญาปารมิตาพบว่า เป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักคิดนี้ คือ การพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีปัญญาพิจารณาทุกสิ่งตามความเป็นจริง มีจิตใจเมตตากรุณาด้วยการไม่ยึดมั่นถือมั่น และจะเข้าถึงความหลุดพ้นจากวัฏสงสารได้ในที่สุด แต่เป็นการหลุดพ้นที่ไม่ยึดถือเพื่ออยู่ทำงานช่วยเหลือสรรพสัตว์ หลักการละวางความยึดมั่นถือมั่นในปรัชญาปารมิตา ตรงกับแนวคิดของหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในเรื่องของการเปิดใจกว้างยอมรับข้อมูลที่หลากหลาย ยืดหยุ่น โดยไม่ยึดติด ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (moderate postmodern philosophy) เป็นกระแสดคิดที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิต เน้นให้เกิดการดูแลและพัฒนาตนเองอย่างมีวิจารณญาณ (critical mind) ด้วยความสนใจใฝ่รู้ และแสวงหาข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจเหตุผลและความเป็นจริงของชีวิต โดยไม่สนับสนุนให้ปักใจเชื่อข้อมูลที่ได้รับฟังมาทันทีหากยังไม่ได้รับการยืนยันจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

หลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสามารถสรุปได้ 3 ประเด็น

1. ไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่เชื่อ หมายถึง การวางท่าทีด้วยใจที่เป็นกลาง ไม่มีอคติ ไม่ยึดมั่นถือมั่นว่าสิ่งที่ตนเชื่อเท่านั้นถูกต้องทั้งหมด ควรเปิดโอกาสให้ตั้งข้อสงสัยเพื่อที่จะได้ทำการพิสูจน์ และเมื่อได้คำตอบแล้วก็นำมาพิจารณาว่าสามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างไร

2. ย้อนอ่านใหม่หมดไม่ลดอะไรเลย หมายถึง การเปิดใจกว้างเพื่อย้อนอ่านความคิดของมนุษย์ทั้งโลกในทุกวัฒนธรรมทุกลัทธิความเชื่อ (reread all, reject non) เพื่อเลือกประเด็นที่น่าสนใจมาคิดใหม่เพื่อการนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวม

3. แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง หมายถึง การแสวงหาความร่วมมือกันของทุก ๆ ฝ่ายที่จะหันหน้าเข้าหากัน โดยใช้วิธีเสวนา (dialogue) เปิดโอกาสให้พิจารณาข้อดีจากทุกทาง เพื่อนำมาปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และ สงวนจุดต่างในสิ่งที่เห็นต่างกัน

นอกจากนี้ ให้ยึดหลัก 3 กล้า คือ กล้าเผชิญปัญหา กล้าประเมินวิธีปฏิบัติ และกล้าลงมือทำด้วยความรับผิดชอบ รวมทั้งใช้แนวคิดพลัง 4 ได้แก่ 1) พลังสร้างสรรค์หรือการสร้างสรรค์ (Creativity) คือ การคิดหรือทำสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน 2) พลังปรับตัวหรือการปรับตัว (Adaptivity) คือ การดัดแปลง การประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดคุณค่า มีคุณประโยชน์ 3) พลังร่วมมือหรือการร่วมมือ (Collaboration) เป็นการประสานความร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วม (participation) 4) พลังแสวงหาหรือการแสวงหา (Requisitivity) เป็นศักยภาพทางปัญญาที่สามารถคิดค้นสิ่งที่ยากมาเติมเต็มให้กับชีวิต พลังแห่งการแสวงหานี้ นอกจากจะช่วยให้เกิดการพัฒนาย่างไม่หยุดยั้ง ยังมีศักยภาพทำให้เข้าใจถึงโลกหน้าด้วยการหยั่งรู้อีกด้วย กิริติ บุญเจือ กล่าวว่า “ปัญญาของมนุษย์มีศักยภาพที่จะคิดเข้าใจถึงโลกหน้าด้วย จึงไม่ควรละเลย เพราะเพิ่มคุณภาพความสุขแก่ผู้แสวงหาอย่างถูกต้อง” (กิริติ บุญเจือ, 2556, หน้า 72)

การแสวงหาความสุขทางกายและทางใจที่จะนำไปสู่ความสุขแท้ของมนุษย์นั้น ขึ้นอยู่กับความเชื่อพื้นฐาน มุมมอง ระบบคิดหรือกระบวนทัศน์ของแต่ละบุคคล ปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลางเชื่อว่า มนุษย์มีความเชื่อพื้นฐานมาจากความเข้าใจที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์ การศึกษาอบรม การลงมือปฏิบัติและความเชื่อมั่นในปัญญาของแต่ละบุคคล สิ่งที่จะทำให้มีความสุขได้นั้นคือการรู้สึกว่าคุณค่า เช่น การทำความดี การมีเมตตา กรุณาต่อตนเองและผู้อื่น เมื่อสามารถยกระดับจิตใจได้ก็จะสามารถเข้าถึงความสุขแท้ตามความเป็นจริงได้ โดยการเข้าถึงความสุขแท้ นั้น จะต้องไม่ยึดมั่นถือมั่นในความคิดในอุดมการณ์ของตนแต่เพียงฝ่ายเดียว เมื่อเปิดใจยอมรับข้อมูลจากหลายฝ่าย คิด วิเคราะห์ด้วยใจที่เป็นกลางก็จะได้รับความรู้ที่แท้จริง ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมีจุดมุ่งหมายหลักที่การพัฒนาสุขภาพปัญญา กิริติ บุญเจือ (2556) กล่าวว่า “มนุษย์เป็นสัตว์มีกُر” (Homo Curiosus) เนื่องจากมนุษย์มีปัญญาและมีสุขภาพปัญญา คือ มีความสุขสูงสุดด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตสุขภาพปัญญามีกُرเป็นกระบวนการขั้นแรกสุดของการพัฒนาคุณภาพปัญญา อันเป็นปัจจัยจำเป็นและพอเพียง (necessary and sufficient cause) ของการมีความสุขสูงสุดของความเป็นมนุษย์ จึงควรรู้ขั้นตอนการเกิดความรู้จนถึงขั้นมีความสุขในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

หลักคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทศวรรษของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาปารมิตา เพราะมีเป้าหมายเดียวกัน แม้ว่าเป้าหมายที่วางไว้นั้นจะมีระดับความสำเร็จที่แตกต่างกันในแง่มุมมองโลกียะและโลกุตระ แต่บทสรุปสุดท้ายก็เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์

ความสุขทางโลกียะที่ได้จากการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดขึ้นจากความอยากรู้อยากฉลาดของมนุษย์นำไปสู่การสนใจในเนื้อหาความรู้ต่างๆ ที่ได้มีการคิดและตกทอดไว้นั้นจนถึงปัจจุบัน หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการพัฒนาสุขภาพปัญญาให้สูงขึ้น โดยเฉพาะสุขภาพปัญญาที่ตนเองและการทำดีมีสุขทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวม ปรัชญาเป็นวิชาที่เกิดจากการคิดของมนุษย์ เมื่อมนุษย์คิดและมีคำถามก็จะคิดต่อเพื่อหาคำตอบ ทุกการคิดในทุกเรื่องที่มนุษย์สนใจอยากรู้ต้องคิดให้ถึงระดับปรัชญา คือ คิดให้ถึงเรื่องของความเป็นจริงและสิ่งคู่ประกันความจริง เพราะปรัชญาเน้นให้มองหาคำตอบทุกคำตอบที่เป็นไปได้ สมรรถภาพคิดของมนุษย์จึงไม่ได้เป็นเพียงแค่สมรรถภาพของสมองเท่านั้น หากแต่มีปัจจัยอื่นที่เชื่อมโยงกับจิตด้วย

มนุษย์ทุกคนต้องการปัจจัย 4 เพื่อการดำรงชีพ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค หากว่าผู้ใดยังไม่มีครบก็ต้องดิ้นรนแสวงหาให้ครบ เมื่อมีทุกอย่างเพียงพอแก่ความต้องการทางโลกแล้ว สิ่งที่มนุษย์ต้องการในลำดับถัดไปคือผลที่ตอบสนองทางใจ ต้องการพึงพาปัจจัยที่สูงกว่าที่พึงได้ในระดับวัตถุ เพราะ

การยึดติดในวัตถุสิ่งของไม่ได้ให้ความสุขแท้ตามความเป็นจริง เมื่อยังไม่พบที่สุดของความสุขมนุษย์จึงแสวงหาจนพบคำสอนทางศาสนา ซึ่งมีอยู่จำนวนมากและสามารถตอบสนองต่อความต้องการเหนือระดับวัตถุของจิตใจมนุษย์ได้ เนื้อหาของทุกศาสนาเชื่อว่ามีโลกหน้าที่มีความสืบเนื่องมาจากชีวิตในโลกนี้ เมื่อเชื่อว่ามีโลกหน้าที่ต้องสั่งสมความดีในโลกนี้ เพื่อให้มีโลกหน้าที่สมบูรณ์และเพียบพร้อม (กิริติ บุญเจือ, 2545ก) หลักการและแนวคิดของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางจึงเน้นตอบสนองต่อความสุขทางโลกียะ

ความสุขทางโลกุตระที่ได้จากการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาปารมิตา คือ ทำให้มนุษย์เข้าใจ ลด ละความยึดมั่นถือมั่น สามารถรับรู้ทุกสิ่งได้โดยปราศจากความอยากมี อยากเป็น เห็นความผันแปรที่เกิดขึ้นในจิตของตนจากการรับรู้ด้วยความอยาก ด้วยความไม่รู้หรือวิชาที่เข้ามาบดบัง สามารถรับรู้ และเข้าใจสภาวะ ตั้งแต่เบื้องต้น ท่ามกลาง และในที่สุด จึงเกิดเป็นปัญญาญาณที่เข้าใจในภาวะปัจจุบันขณะที่เป็นโลกุตระญาณ สามารถยกระดับพัฒนาจิตให้เข้าถึงสภาวะความว่างที่ละ แยกแยะ และรับรู้ความเป็นไปในปัจจุบันขณะ คงอยู่แต่การรู้ที่เป็นความว่าง หรือความว่างของจิตเดิมแท้ เห็นความเป็นไปของธรรม เห็นธรรมชาติของทุกสิ่งตามเหตุปัจจัยที่ไม่มีการปรุงแต่ง เป็นการพัฒนาจิตวิญญาณในระดับโลกุตระเพื่อแสวงหาทางดับทุกข์ที่แท้จริง หลุดพ้นจากวัฏสงสาร ยังสามารถเข้าสู่เส้นทางโพธิสัตว์เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นได้อีกด้วย หลักการปรัชญาปารมิตาจึงเน้นตอบสนองต่อความสุขทางโลกุตระ

ในทรรศนะของผู้วิจัยจึงเห็นว่าแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตปรัชญาทั้งสองสอดคล้อง ส่งเสริม และเติมเต็ม ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ แนวคิดของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเน้นความสุขทางกายหรือกายภาพ ส่วนหลักการปรัชญาปารมิตาเน้นความสุขทางจิต จึงเป็นการเติมเต็มให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามเป้าหมายของการพัฒนาศักยภาพมนุษย์

สรุปผลการวิจัย

ปรัชญาปารมิตามีเป้าหมายในการยกระดับจิตเพื่อเข้าสู่สุญญตาหรือความว่าง พระสูตรมุ่งเน้นให้ผู้บำเพ็ญสมาธิไปปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง การละความยึดมั่นถือมั่นทำให้มีปัญญาพิจารณาอย่างมีเหตุมีผล เมื่อเกิดความเข้าใจก็จะสามารถนำปัญญาที่เกิดขึ้นมาพัฒนาคุณภาพจิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ เมื่อจิตดีมีกำลัง ใจกายก็จะดีตามไปด้วย ทำให้ใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขด้วยปัญญา สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่ส่งเสริมให้ใช้ปัญญาพิจารณาทุกปัญหาด้วยการใช้วิจารณ์ญาณ สำหรับผู้ที่ไม่มีความเชื่อเรื่องโลกหน้า เรื่องจิต ก็สามารถใช้หลักปรัชญานี้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อพบกับความสุขแท้ ด้วยการยึดหลัก 3 กล้า และพลัง 4 ปรัชญาหลังนวยุค สายกลางจึงเป็นปรัชญาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางกายและจิตที่ตอบสนองต่อปรัชญาปารมิตาในระดับขั้นเบื้องต้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาสันติภาพปัญญา ส่วนปรัชญาปารมิตามีเป้าหมายในระดับสูงเพื่อยกระดับจิตใจเข้าสู่สุญญตาหรือความว่าง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาปารมิตาในทรรศนะปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง” พบว่า มีประโยชน์ต่อการนำหลักปรัชญาทั้งสองอย่างนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก ดังนั้น จึงควรมีการวิเคราะห์เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ เช่น การจัดกิจกรรมพัฒนาจิต การจัดคอร์สฝึกอบรมเรื่องระบบคิด การใช้ปัญญาอย่างมีวิจารณ์ญาณ เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

เอกสารอ้างอิง

กิริติ บุญเจือ. (2545ก). *ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มต้น เริ่มรู้จักปรัชญา*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.

_____. (2556). *ปัญหาและทางแก้เกี่ยวกับการอบรมคุณธรรมจริยธรรม รวมศีลธรรมในประเทศไทยจากมุมมองของแฮมมวล์ ฮันติงตัน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. ฉบับปรับปรุงและขยาย ความ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระพรหมบัณฑิต. (2561). *พระไตรปิฎกฉบับสากล: วิถีธรรมจากพุทธปัญญา*. พระนครศรีอยุธยา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

องค์ทะไลลามะ. (2559). *ปรัชญาปารมิตาหทัยสูตร*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง. แปลโดย/นัยนา นาควัชระ.

การพัฒนาระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัด
กรุงเทพมหานคร

The Development of Happiness Promotion System According to
Buddhadhamma Principles of Teachers in Schools under the Bangkok
Metropolitan Administration

ชลตวรรณ ขุมเพชร, ระวิง เรืองสังข์ และ สมศักดิ์ บุญป๋
Chontawan Khumphet, Rawing Ruangsanka, and Somsak Boonpoo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Email: chontawan31@gmail.com

Received: 2020-10-16; Revised: 2020-12-09; Accepted: 2020-12-15

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหาร สถานศึกษา การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านปัจจัยป้อนเข้า มีองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ คือ (1) สภาพแวดล้อมการทำงาน (2) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (3) ค่าตอบแทน (4) คุณลักษณะงาน (5) สัมพันธภาพระหว่างบุคคล 2) กระบวนการส่งเสริมความสุข มีองค์ประกอบย่อย 6 องค์ประกอบ (1) การสร้างศรัทธาต่อความสุข (2) เปิดโลกทัศน์ความสุข (3) เปิดโอกาสในการพัฒนาองค์ประกอบของความสุข (4) ประสานงานในการสร้างความสุข (5) สร้างดัชนีความสุข ในที่ทำงาน 3) ปัจจัยป้อนออก คือ ครูมีความสุขทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย จิต สังคม จิตวิญญาณ (ปัญญา) 4) ข้อมูล ป้อนกลับ คือการดำเนินงานส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงานของครู 5) สภาพแวดล้อม คือ ได้แก่ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านเทคโนโลยี

คำสำคัญ: ระบบ, การส่งเสริมความสุข, โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

Abstract

This research aims to develop a system for promoting happiness according to the teacher's Dharma principles. For schools under the Bangkok Metropolitan Administration, this research was qualitative. By studying documents In-depth interviews School Administrators Group chat 10 qualified persons. The instrument used in the research is a study document. In-depth interview To analyze the data in this research, the researcher used a three-prong investigative method.

The results showed that: The development encouragement of happiness in Buddhist holy for teachers in the school of Bangkok administration consisting of 5 components which are 1) Inputs, there are 5 sub-elements are (1) Work environment (2) Leadership of administrators (3) Compensation (4) Work characteristics (5) Interpersonal relations 2) The processes of encouragement for happiness, there are 5 sub-elements such as (1) Creating faith in happiness (2) Open your mind to happiness. (3) Creating the opportunity to develop elements of happiness. (4) Coordinate to create happiness. (5) Create a happy workplace index. 3) Outputs are 4 such as physicals, minds, socials, and spirits 4) Feedback are operations to promote happiness in the performance of teachers. 5) Environment is such as political, economic, social, and technology.

Keywords : System, Happiness Promotion, Schools under the Bangkok Metropolitan Administration.

บทนำ

ครูมีหน้าที่แนะแนวทางในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนและมีความสำคัญในการดูแลเด็กและเยาวชนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ครูเป็นบุคคลที่สังคมคาดหวังและยกย่องให้เป็นแม่พิมพ์ของชาติ มีเกียรติ เป็นที่เคารพเชื่อถือและศรัทธาของชุมชน การที่ครูปฏิบัติกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดขึ้น จะต้องใช้ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน รวมถึงความคิดความรู้สึก และการแสดงออกในทางสร้างสรรค์ของครูที่มีต่องานและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ครูต้องรู้สึกสนุกและพึงพอใจในงานที่ทำ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ทำตัวให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน ตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างผู้ร่วมงาน มีความผูกพันในงานที่ทำ ทำให้เกิดแรงผลักดันในทางบวกให้กับตนเองและองค์กร ทั้งยังสามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้อย่างเหมาะสม (ธรรมรัตน์ โพธิ์สุวรรณปัญญา, 2560, หน้า 190) ดังที่ Manion (2003, หน้า 652-655) ได้กล่าวไว้ว่า การกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้พฤติกรรม การแสดงออก และความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง มีพลังมีการแสดงออกได้ทั้งทางร่างกายและคำพูด การแสดงออกเต็มไปด้วยพลัง และความตื่นเต้น ความสุขในการทำงานเกิดขึ้นเมื่อมีคนมองเห็นคุณค่าในตัวบุคคลให้การยอมรับนับถือ ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ พึงพอใจที่ได้ปฏิบัติงาน รู้สึกรักและอยากที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จได้ผลดี และดังที่ บุญจง ชวศิริวงศ์ (2550, หน้า 61-63) ได้กล่าวว่า ความสุขในการทำงาน คือความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคลที่ตอบสนอง ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการทำงาน โดยที่บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกเพลิดเพลินและสนุกกับงานที่ทำ รู้สึกว่าได้ทำงานที่ดีและมีความภูมิใจในงานที่ทำ ได้ทำงานกับเพื่อนร่วมงานที่ดี รับรู้ว่าการที่ทำงานอยู่นั้นมีความสำคัญ มีบุคคลที่เห็นคุณค่าในงานของตน มีความรับผิดชอบต่องานที่ทำ รู้สึกสนุกและมีความสุขในที่ทำงาน ได้รับการกระตุ้นและเสริมพลังในการทำงาน (Are motivated and energized)

นอกจากนี้ การศึกษาเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ย่อมมีปัญหา เพราะไม่ครอบคลุมพฤติกรรมทุกส่วนขององค์การทั้งระบบ ทำให้สามารถอธิบายพฤติกรรมทุกส่วนของ องค์การได้ทุกระดับทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ ทฤษฎีนี้จึงเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานเป็นอย่างมาก ปัจจุบันองค์การมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อนมากขึ้นจึงยากที่จะพิจารณาถึงพฤติกรรมของ

องค์การโดยให้ครอบคลุมได้หมดทุกแง่มุม ทำให้นักวิชาการการบริหารทฤษฎีองค์การสมัยใหม่หันมาศึกษาเรื่องพฤติกรรมองค์การ โดยมีความเห็นว่า องค์การเป็นระบบสังคมซึ่งเป็นระบบใหญ่ จึงต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา (จันทรานี สงวนนาม, 2553, หน้า 83) แสดงให้เห็นว่า ทฤษฎีระบบนั้นจะสามารถแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมทุกแง่มุมของความสัมพันธ์ โดยเฉพาะการนำระบบมาแก้ไขปัญหาการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน เพราะระบบมีประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษา ดังที่จันทรานี สงวนนาม (2553, หน้า 87-89) ได้กล่าวว่า การศึกษาเป็นระบบ (Educational System) และในระบบการศึกษาก็มักจะมีระบบย่อย (Sub-System) อีกหลายระบบ เช่น ระบบบริหารระบบการเรียนการสอน ระบบการวางแผน เป็นต้น ดังนั้น การนำวิธีระบบมาใช้ในการแก้ปัญหการศึกษาจะช่วยให้เกิดประโยชน์ คือ 1) ช่วยกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา 2) ช่วยให้การจัดทรัพยากรเป็นไปอย่างมีระบบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 3) ช่วยกำหนดคุณลักษณะ/รายละเอียดที่จำเป็นและไม่ตรงประเด็น 4) ช่วยให้เห็นวัตถุประสงค์ที่สามารถวัดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น 5) ช่วยเสนอแนะวิธีการในการพัฒนานวัตกรรมและการแก้ปัญหาที่รุนแรง (Critical) ทางการศึกษา 6) ก่อให้เกิดความยุติธรรมเพราะวิธีระบบเป็นวิธีการที่ปราศจากความลำเอียง 7) เป็นเครื่องมือที่ช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจ 8) ช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจและนโยบายภายใต้กรอบความรับผิดชอบ เหตุนี้ การนำระบบมาประยุกต์ในการส่งเสริมความสุขจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้คนในองค์การ โดยเฉพาะบุคลากรทางการศึกษาได้อีกวิธีหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง ในฐานะเมืองไทยเป็นเมืองพุทธประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธนั้น การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมความสุขของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะหลักพรหมวิหารธรรม สอดคล้องกับที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2551, หน้า 113-114) ได้กล่าวว่า พรหมวิหารธรรม เป็นธรรมสำหรับพรหมวิหารธรรมสำหรับการครองเรือนหลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ได้แก่ 1) สัจจะ ความจริงซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง ทำจริง 2) ทมะ การฝึกฝนการข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัวรู้จักควบคุมจิตใจฝึกหัดตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา 3) ขันติ ความอดทนตั้งหน้าทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียรเข้มแข็งทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย 4) จาคะความเสียสละสละกิเลสสละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังความทุกข์ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว

กรุงเทพมหานครมีลักษณะเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล จัดระบบการบริหารการศึกษาในลักษณะสายการบังคับบัญชา คือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปลัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขต และโรงเรียนตามลำดับ โดยมีสำนักงานการศึกษาเป็นฝ่ายอำนวยการหรือหน่วยงานที่ปรึกษาส่งเสริมสนับสนุนกำกับดูแลในระดับกรุงเทพมหานคร และฝ่ายการศึกษาเป็นส่วนราชการที่ทำหน้าที่เช่นเดียวกันในระดับสำนักงานเขต ซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารงานของผู้อำนวยการเขต โดยมีศูนย์วิชาการเขต กลุ่มโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ให้เป็นไปตามนโยบายบรรลุเป้าหมาย (สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร, 2557, หน้า 6)

ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่การสอนมักจะประสบปัญหาจากการทำงานเนื่องจากบทบาทหน้าที่ครูที่กล่าวไว้ข้างต้น ครูที่ไม่ได้ทำหน้าที่เฉพาะการเรียนการสอน แต่ครูยังมีการงานอื่นๆ อีกหลายประการที่จะต้องรับผิดชอบ และปัจจัยอีกหลายประการ ที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เช่น 1) พฤติกรรมนักเรียนที่ครูต้องมีบทบาทหน้าที่เข้าไปแก้ปัญหาไม่ว่าจะเป็นยาเสพติด ปัญหาความก้าวร้าวต่อเพื่อนต่อครู และการขู่ว่าในสถานศึกษา 2) เวลาการทำงานและภาระงานที่นอกเหนือจากการสอน 3) การขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชน 4) การไม่มีส่วนร่วมในการบริหารทำให้เป็นอุปสรรคต่อการสอนของครูผู้สอน 5) ขาดการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา (ยนต์ ชุ่มจิต, 2550, หน้า 13-15) ดังนั้น สภาพปัญหาวิชาชีพครูในปัจจุบันนับว่ามีความสลับซับซ้อนและรุนแรงขึ้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพการ

จัดการการศึกษาต่อคุณภาพผู้เรียน ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ที่ล้วนส่งผลต่อขวัญและกำลังใจและขีดความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพทั้งสิ้น (สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, 2550, หน้า 2) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรชา ประสาทชัย (2560, หน้า 2) ได้กล่าวว่า ครูเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาและทำให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งเป็นแบบอย่างให้เด็กในการดำเนินชีวิตและความประพฤติ ครูจึงต้องเป็นบุคคลที่ต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลาในการศึกษาหาความรู้และการปรับวิธีการสอนโดยยึดเด็กเป็นสำคัญจึงได้รับความคาดหวังของสังคม ชุมชนอย่างสูง ที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาเด็กให้เป็นคนเก่ง คนดี และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สิ่งเหล่านี้อาจทำให้ครูเกิดความกดดันและไม่มีความสุขในการทำงานเป็นได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวมา หากมีการนำหลักระบบมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการสร้างความสุขโดยบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ ขรวาสาธรรม 4 ประการ ก็อาจเป็นอีกหนึ่งหนทางในการที่จะเป็นการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาตามหลักการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษารื่อง “ระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีความสุข มีชีวิตชีวาในการปฏิบัติงาน กระตือรือร้นที่จะพัฒนางาน อันจะทำให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพของตน มีขวัญและกำลังใจที่จะปฏิบัติงานอย่างทุ่มเท ส่งผลให้เกิดความสุขและรักในการทำงาน ทำให้บุคลากรคงอยู่กับองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

การที่จะศึกษาถึงองค์การ โดยเน้นเฉพาะโครงสร้างตามแนวคิดของนักวิชาการกลุ่มการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์หรือเน้นเฉพาะการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มบริหารเชิงมนุษย์สัมพันธ์ย่อมมีปัญหา เพราะไม่ครอบคลุมพฤติกรรมทุกส่วนขององค์การทั้งระบบทำให้สามารถอธิบายพฤติกรรมทุกส่วนของ องค์การได้ทุกระดับทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ ทฤษฎีนี้จึงเป็นประโยชน์ต่อ การบริหารงานเป็นอย่างมาก ปัจจุบันองค์การมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้นจึงยากที่จะพิจารณาถึง พฤติกรรมขององค์การโดยให้ครอบคลุมได้หมดทุกแง่มุม ทำให้นักวิชาการการบริหารทฤษฎีองค์การสมัยใหม่หันมาศึกษาเรื่อง พฤติกรรมองค์การ โดยมีความเห็นว่าองค์การเป็นระบบสังคมซึ่งเป็นระบบใหญ่ จึงต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา (จันทราณี สงวนนาม, 2545, หน้า 83)

ระบบ หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน และขึ้นต่อกัน โดยส่วนประกอบต่าง ๆ ร่วมกันทำงานอย่างผสมผสานกัน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ระบบนั้น ควรทำความเข้าใจและทำความรู้จักกับระบบก่อนว่าระบบคืออะไร หมายถึงอะไร มีส่วนประกอบหรือองค์ประกอบที่จะประกอบเป็นระบบได้อย่างไร ซึ่งได้มีผู้ให้คำจำกัดความและความหมายของระบบเอาไว้หลายความหมายด้วยกัน ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ระบบ (System) หมายถึง กลุ่มของสิ่งซึ่งมีลักษณะประสานเข้าเป็นอันเดียวกันตามหลักแห่งความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน ด้วยระเบียบของธรรมชาติหรือหลักเหตุผลทางวิชาการ เช่น ระบบประสาท ระบบทางเดินอาหาร ระบบจักรวาล ระบบสังคม ระบบการบริหารประเทศ เป็นกระบวนการต่าง ๆ อยู่ในเครือข่ายเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันระหว่างกระบวนการเหล่านั้น และเชื่อมต่อกันเพื่อทำงานใดงานหนึ่งให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้

Bertalanffy (1968, p. 105) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของระบบไว้ 4 ประการ ดังนี้

- 1) ปัจจัยนำเข้า (Inputs) หมายถึงสิ่งที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินงานของระบบ
- 2) กระบวนการ (Process) หมายถึงขั้นตอนหรือวิธีดำเนินการเปลี่ยนปัจจัยนำเข้าไปสู่ผลผลิตที่ต้องการ
- 3) ผลผลิต (Outputs) หมายถึงผลที่ได้รับจากกระบวนการดำเนินงานของระบบ
- 4) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) หมายถึง การนำผลที่ได้รับจากระบบเป็นข้อมูลย้อนกลับไปสู่ปัจจัยนำเข้า และกระบวนการในลักษณะการป้องกันและควบคุมตนเองเพื่อรักษาภาวะสมดุลของระบบ

ผู้วิจัยได้สรุปดังนี้

- 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง ทรัพยากรทางการบริหาร ทุก ๆ ด้าน ได้แก่ บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) การบริหารจัดการ (Management) และแรงจูงใจ (Motivations) ที่เป็นส่วนเริ่มต้นและเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงานขององค์กร
- 2) กระบวนการ (Process) คือ การนำเอาปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหารทุกประเภทมาใช้ในการดำเนินงานร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ เนื่องจากในกระบวนการจะมีระบบย่อย ๆ รวมกันอยู่หลายระบบครบวงจร ตั้งแต่การบริหาร การจัดการ การนิเทศ การวัดและประเมินผล การติดตามตรวจสอบ เพื่อให้ปัจจัยทั้งหลายเข้าสู่กระบวนการทุกกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) ผลลัพธ์ (Product or Output) เป็นผลที่เกิดจากระบวนการของการนำเอาปัจจัยมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
- 4) ผลกระทบ (Outcome or Impact) เป็นผลที่เกิดขึ้นหลังจากผลลัพธ์ที่ได้ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่คาดไว้หรือไม่เคยคาดคิดมาก่อนว่าจะเกิดขึ้น
- 5) สภาพแวดล้อม (Environment) ซึ่งมีผลกระทบต่อระบบ ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจเทคโนโลยีสังคม การเมือง สภาพภูมิศาสตร์สภาพการสนองตอบต่อระบบสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบ ซึ่งจำเป็นจะต้องพิจารณาอย่างถ่องแท้ ประเภทของระบบออกเป็น 2 ประเภทคือ

- 1) ระบบปิด (Close System) หมายถึง ระบบที่มีการควบคุมการทำงาน และการแก้ไขด้วยตัวของระบบเองอย่างอัตโนมัติ โดยระบบไม่เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้าไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง หรือไม่เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้เข้าร่วม การดำเนินการ เมื่อบุคคลภายนอกต้องการขอใช้บริการจะต้องส่งงานให้บุคคล ในระบบงานเป็นผู้ปฏิบัติให้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันความเสียหายอันจะเกิดขึ้น ของระบบหรือเพื่อป้องกันความลับของการปฏิบัติงานก็ได้
- 2) ระบบเปิด (Open System) หมายถึง ระบบที่ไม่มีการควบคุมการทำงานด้วยตัวระบบเอง จะต้องควบคุมดูแลโดยมนุษย์ ระบบที่เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้าไปปฏิบัติงานได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาสรุปในประเด็นดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การพัฒนาระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ยกร่างระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยการพัฒนากระบวนการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้วยการยกร่างระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามแบบศึกษาเอกสาร (Document Study) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

- 2) พัฒนาระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

- 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป/คน
- 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกิจกรรมการส่งเสริมความสุข จำนวน 3 คน และ
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน รวมจำนวน 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจงและกำหนดเกณฑ์ในการ

คัดเลือก ด้วยแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (ฉบับร่างที่ 1) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครูในการปฏิบัติงาน สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป/คน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกิจกรรมการส่งเสริมความสุข จำนวน 3 คน และ 3) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน รวมจำนวน 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจง และกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป/คน มีเกณฑ์ ดังนี้
 - 1.1 เป็นผู้ที่ได้รับรางวัลเกี่ยวกับการส่งเสริมความสุข
 - 1.2 เป็นผู้ทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมความสุขอย่างต่อเนื่อง
 - 1.3 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก
2. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกิจกรรมการส่งเสริมความสุข จำนวน 3 คน มีเกณฑ์ ดังนี้
 - 2.1 เป็นผู้ที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมความสุข
 - 2.2 เป็นผู้ได้รับรางวัลเกี่ยวกับการส่งเสริมความสุขอย่างต่อเนื่อง
 - 2.3 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก
3. ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน มีเกณฑ์ ดังนี้
 - 3.1 โรงเรียนที่ได้รับรางวัล ในระดับประเทศ
 - 3.2 ผู้บริหารโรงเรียนได้รับรางวัลดีเด่น ในระดับประเทศ
 - 3.3 ผู้บริหารโรงเรียนมีผลงานด้านจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. แบบศึกษาเอกสาร(Document Study) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และแนวทางการแก้ไขปัญหาในการส่งเสริมความสุข

3. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และแนวทางการแก้ไขปัญหาในการส่งเสริมความสุข

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับระบบ การส่งเสริมความสุข หลักพุทธธรรม ข้อมูลสถานศึกษานักวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ

2. ศึกษาจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมความสุขความเข้าใจเรื่องการส่งเสริมความสุขกิจกรรมการส่งเสริมความสุข, ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมความสุขและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการส่งเสริมความสุข

3. ยกย่องระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (โดยผู้วิจัย)

4. พัฒนาระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ใหม่ การวิเคราะห์ผลการศึกษานี้จะใช้แบบการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎี ดังนี้

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2547) ซึ่งวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) มีประเด็น ดังนี้

1. ด้านข้อมูล (Data) ดังนี้ 1) ด้านเอกสาร ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ที่มาจากแหล่งต่างกัน 2) ด้านบุคคล ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันจากบุคคลหลายคน ได้แก่ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมความสุขของครู และผู้ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมความสุขต่างๆ

2. ด้านทฤษฎี ได้ใช้ทฤษฎีตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 เป็นเครื่องตรวจสอบ

3. ด้านผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากผู้วิจัยหลายคนที่วิจัยเรื่องเดียวกัน มาตรวจสอบว่าได้ข้อมูลผลการวิจัยตรงกันหรือไม่

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ดังต่อไปนี้

1. การสร้างศรัทธาต่อความสุข ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการวางแผนให้มีการประชุมบุคลากรในโรงเรียนเดือนละครั้ง เพื่อชี้ สร้างความรู้ ความเข้าใจในงานที่รับผิดชอบเพื่อเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการชี้แจงให้ทุกคนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองในงานที่รับผิดชอบ มีการประชุมวางแผนงาน ชี้แจง ทำความเข้าใจรายละเอียด เชิญวิทยากรผู้มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญด้านความสุข เป็นบุคคลที่สามารถกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความรักในองค์กร มีการดำเนินงาน สรุป วัดประเมินผล เพื่อพัฒนา ปรับปรุงครั้งต่อไป โรงเรียนใช้ Face book Line เพื่อเผยแพร่ข่าวสาร มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเผยแพร่เพื่อให้บุคลากรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ส่งเสริมความสุข โรงเรียนจัดทำเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับความสุข มีการติดตามการประเมินผลการเผยแพร่ข่าวสาร

2. เปิดโลกทัศน์ความสุข พาบุคลากรไปศึกษาดูงานเยี่ยมชมองค์กรที่มีการพัฒนาความสุขในการทำงาน เชิญผู้แทนขององค์กรที่ประสบความสำเร็จด้านความสุขมาบรรยาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้มีจุดมุ่งหมายในใจ เป้าหมายที่ตัวเองต้องการ มีจิตสำนึกที่ดี มีความตระหนักรู้อยู่ตลอดเวลา การกระตุ้นจิตใจและสร้างพลังให้กับตัวเอง รู้จักพอเพียง รู้ว่าแค่ไหน เท่าไร อยู่ท่ามกลางกลุ่มคนที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับคุณ มีการทำความเข้าใจ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

3. ประสานพลังในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานอย่างมีความสุข มีความร่วมมือประสานพลังกันเพื่อแสวงหาว่าวัฒนธรรมในองค์กรแบบไหนคือวัฒนธรรมในแบบที่โรงเรียนต้องการ ผู้บริหารจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายที่แน่นอน และมีแนวทางการสร้างวัฒนธรรมที่ครูสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจน มีการเลือกบุคคลที่มีความสามารถและทัศนคติที่ใกล้เคียงกับวัฒนธรรมที่ตั้งไว้ จัดให้มีผู้เป็นหัวหน้าหรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลว่าแต่ละคนว่ายังดำเนินรอยตามวัฒนธรรมมาถูกทาง ผู้บริหารที่รับผิดชอบควรจะมีการหมั่นคอยวัดผลถึงความเปลี่ยนแปลงของผู้คนในทีมอย่างสม่ำเสมอ มีส่งเสริมให้ครูมีสุขภาพจิตที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม เชื่อมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างให้ครูสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

สร้างสรรค์ ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้อย่างเต็มศักยภาพ การประสานพลังสร้างวัฒนธรรมนั้น ต้องทำให้ครูสามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมและยังสามารถดำรงความเป็นครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพที่ยั่งยืน จัดให้มีบรรยากาศสวยงามและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพที่ดี ไม่มีสิ่งเป็นพิษรบกวน สร้างความดีต่อร้อนรำคาญ

4. ด้านปัจจัยส่งออก มีนโยบายส่งเสริมสุขภาพที่ครอบคลุมสุขภาพกาย สุขทางจิต สุขทางสังคม และ สุขทางจิตวิญญาณ (ทางปัญญา) มีการรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงาน มีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงาน โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่เป็นไปตาม มาตรฐานสุขภาพ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้รับการตรวจสุขภาพโดยบุคลากรสาธารณสุขอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีปัญหาด้านสุขภาพได้รับการดูแลรักษาและกรณีเจ็บป่วยเกินขอบเขต การบริการได้รับการส่งต่อและดูแลเป็นอย่างดี มีปัญหาได้รับคำปรึกษา แนะนำ และสามารถแก้ปัญหาได้ บุคลากรทุกคนในโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความสุข

5. ข้อมูลย้อนกลับ คณะกรรมการส่งเสริมความสุขของโรงเรียนที่มีความตั้งใจ มีจิตสาธารณะเห็นประโยชน์ในการส่งเสริมความสุข มีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ส่งผลให้บุคลากรทุกฝ่าย สภาพแวดล้อมของโรงเรียน สะอาด น่าอยู่ ปลอดภัย มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์และเป็นผู้ที่สามารถเผยแพร่ความรู้ ด้านความสุขให้ผู้อื่นได้ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู มีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสุขของครู ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีกิจนิสัยในการออกกำลังกาย เล่นกีฬา และนันทนาการ

6. สภาพแวดล้อม หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมความสุขของครูในการปฏิบัติงานในโรงเรียนที่เด่นชัด เศรษฐกิจประเทศชาติหรือชุมชนดีจะส่งผลต่อการ ดำเนินงานส่งเสริมความสุขของครูในการปฏิบัติงานในโรงเรียน คนในสังคมเป็นผู้มีการศึกษา ย่อมตระหนักและเห็นคุณค่า และประโยชน์ของการส่งเสริมความสุขของครู เทคโนโลยีของเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน หรืออำนวยความสะดวกให้ครูในการปฏิบัติ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. การสร้างศรัทธาต่อความสุข ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการวางแผนให้มีการประชุมบุคลากรในโรงเรียนเดือนละครั้ง เพื่อชี้ สร้างความรู้ ความเข้าใจในงานที่รับผิดชอบเพื่อเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการชี้แจงให้ทุกคนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองในงานที่รับผิดชอบ มีการประชุมวางแผนงาน ชี้แจง ทำความเข้าใจรายละเอียด เชิญวิทยากรผู้มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญด้านความสุข เป็นบุคคลที่สามารถกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความรักในองค์กร มีการดำเนินงาน สรุป วัดประเมินผล เพื่อพัฒนา ปรับปรุงครั้งต่อไป โรงเรียนใช้ Face book Line เพื่อเผยแพร่ข่าวสาร มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเผยแพร่เพื่อให้บุคลากรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ส่งเสริมความสุข โรงเรียนจัดทำเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับความสุข มีการติดตามการประเมินผลการเผยแพร่ข่าวสาร สอดคล้องกับการศึกษาของ การเกิด อนันต์นาวินสุรณ (2553) ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ ในกลุ่มอุตสาหกรรมสุวินทวงศ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ของพนักงานระดับปฏิบัติการ ในกลุ่มอุตสาหกรรมสุวินทวงศ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ระดับความผูกพันต่อองค์กร ของพนักงานระดับปฏิบัติการ ในกลุ่มอุตสาหกรรมสุวินทวงศ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3. พนักงานระดับปฏิบัติการที่มีเพศ รายได้ และลักษณะธุรกิจแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เปิดโลกทัศน์ความสุข พานบุคลากรไปศึกษาดูงานเยี่ยมชมองค์กรที่มีการพัฒนาความสุขในการทำงาน เชิญผู้แทนขององค์กรที่ประสบความสำเร็จด้านความสุขมาบรรยาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้มีจุดมุ่งหมายในใจ เป้าหมายที่ตัวเองต้องการ มีจิตสำนึกที่ดี มีความตระหนักรู้อยู่ตลอดเวลา การกระตุ้นจิตใจและสร้างพลังให้กับตัวเอง รู้จักพอเพียง รู้ว่าแค่ไหน เท่าไร อยู่ท่ามกลางกลุ่มคนที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับคุณ มีการทำความเข้าใจ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ดังที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2554) ได้นำเสนอแนวทางการสร้างองค์กรแห่งความสุข Happy Workplac ความสุข 8 ประการ ได้แก่ 1) ส่งเสริมสุขภาพของพนักงานให้แข็งแรงทั้งกายและจิตใจ 2) กระตุ้นให้เกิดความเอื้ออาทรต่อกันและกัน 3) สนับสนุนให้เอื้อเพื่อต่อชุมชนในสถานที่ทำงานและที่พักอาศัย 4) ให้พนักงานได้ผ่อนคลายจากความเครียดในงาน ด้วยกิจกรรมบันเทิง 5) ส่งเสริมให้หาความรู้พัฒนาตนเองตลอดเวลา 6) ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา ให้มีศีลธรรมในการดำเนินชีวิต 7) สนับสนุนให้บริหารการใช้จ่ายของตนเอง และ 8) ส่งเสริมให้พนักงานสร้างครอบครัวที่เข้มแข็งเพศ

3. ประสานพลังในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานอย่างมีความสุข มีความร่วมมือประสานพลังกันเพื่อแสวงหาว่าวัฒนธรรมในองค์กรแบบไหนคือวัฒนธรรมในแบบที่โรงเรียนต้องการ ผู้บริหารจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายที่แน่นอน และมีแนวทางการสร้างวัฒนธรรมที่ครูสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจน มีการเลือกบุคคลที่มีความสามารถและทัศนคติที่ใกล้เคียงกับวัฒนธรรมที่ตั้งไว้ จัดให้มีผู้เป็นหัวหน้าหรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลว่าแต่ละคนว่ายังดำเนินรอยตามวัฒนธรรมมาถูกทาง ผู้บริหารที่รับผิดชอบควรจะมีการหมั่นคอยวัดผลถึงความเปลี่ยนแปลงของผู้คนในที่อย่างสม่ำเสมอ มีส่งเสริมให้ครูมีความสุขจิตที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม เชื่อมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างให้ครูสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้อย่างเต็มศักยภาพ การประสานพลังสร้างวัฒนธรรมนั้นต้องทำให้ครูสามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมและยังสามารถดำรงความเป็นครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพที่ยั่งยืน จัดให้มีบรรยากาศสวยงามและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพที่ดี ไม่มีสิ่งเป็นพิษรบกวนสร้างความเดือดร้อนรำคาญ ดังที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2554) ได้นำเสนอแนวทางการสร้างความสุขไว้ว่า ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา ให้มีศีลธรรมในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยัง Rego and Cunha (2008) ได้เสนอแนวปฏิบัติให้องค์กรนำไปสร้างความสุขให้กับพนักงานและเป็นเส้นทาง ด้วยการสร้างความยุติธรรม และรูปแบบลักษณะงานกับครอบครัวของ พนักงานต้องไม่ขัดแย้งกัน

4. ด้านปัจจัยส่งออก มีนโยบายส่งเสริมสุขภาพที่ครอบคลุมสุขทางกาย สุขทางจิต สุขทางสังคม และสุขทางจิตวิญญาณ (ทางปัญญา) มีการรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงาน มีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมความสุขในการปฏิบัติงาน โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ที่เป็นไปตามมาตรฐานสุขภาพ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้รับการตรวจสอบสุขภาพโดยบุคลากรสาธารณสุขอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีปัญหาด้านสุขภาพได้รับการดูแลรักษาและกรณีเจ็บป่วยเกินขอบเขต การบริการได้รับการส่งต่อและดูแลเป็นอย่างดี มีปัญหาได้รับคำปรึกษา แนะนำ และสามารถแก้ปัญหาได้ บุคลากรทุกคนในโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความสุข สอดคล้องกับการศึกษาของ ธารณ์ ทองอก (2558) ศึกษาความสุขและความต้องการความสุขในการทำงานของบุคลากรในสำนักงานการศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า ความสุขในการทำงานเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ด้านน้ำใจงาม ด้านปลอดภัย ด้านทางสงบ ด้านสุขภาพด้านสังคมดี ด้านหาความรู้ และด้านผ่อนคลาย เปรียบเทียบความสุขในการทำงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน ความต้องการความสุขในการทำงานมีความต้องการในทุกด้าน

5. ข้อมูลย้อนกลับ คณะกรรมการส่งเสริมความสุขของโรงเรียนที่มีความตั้งใจ มีจิตสาธารณะเห็นประโยชน์ในการส่งเสริมความสุข มีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ส่งผลให้บุคลากรทุกฝ่ายสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สะอาด น่าอยู่ ปลอดภัย มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์และเป็นผู้ที่สามารถเผยแพร่ความรู้ ด้านความสุขให้ผู้อื่นได้ ผู้บริหารสถานศึกษาคณะครู มีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมส่งเสริม

ความสุขของครู ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีกีดกันในการออกกำลังกาย เล่นกีฬา และนันทนาการ ดังที่ ก้านทอง บุหระ (2560, หน้า 169-176) ได้กล่าวไว้ว่า สุขภาพของครูทำงานในองค์กร เป็นการจับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงาน การให้บริการ ข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร และความยืดหยุ่นทางด้านสุขภาพ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้ครูทำงานมีการดำเนินชีวิตที่มีสุขภาพที่ดี สุขภาพของครูจะเป็นสิ่งที่สะท้อนสภาพทางกายภาพและสังคมของชุมชน

6. สภาพแวดล้อม หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมความสุขของครูในการปฏิบัติงานในโรงเรียนที่เด่นชัด เศรษฐกิจประเทศชาติหรือชุมชนจะส่งผลต่อการ ดำเนินงานส่งเสริมความสุขของครูในการปฏิบัติงานในโรงเรียน คนในสังคมเป็นผู้มีการศึกษา ย่อมตระหนักและเห็นคุณค่า และประโยชน์ของการส่งเสริมความสุขของครู เทคโนโลยีของเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน หรืออำนวยความสะดวกให้ครูในการปฏิบัติ สอดคล้องกับการศึกษาของ ชัยภัทร หอมทอง (2549) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลตราด พบว่าพยาบาลที่มีสถานที่ปฏิบัติงานต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการทำงานด้านการทำงานภายใต้บรรยากาศองค์การที่ถูกลักษณะและปลอดภัย ด้านความสามารถในการรักษาสัมดุลระหว่างชีวิตการทำงาน ด้านอื่น และด้านมีโอกาสเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคมไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านค่าตอบแทนหรือเงินชดเชยที่เพียงพอและเป็นธรรมด้านการมีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ด้านการมีความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานด้านการทำงานภายใต้การบริหารที่เป็นธรรม เสมอภาค และด้านการทำงานภายใต้ธรรมเนียมในองค์การที่ตนเองพอใจมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. สถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต ให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการวางแผน การกำหนดของระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรม เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของระบบการส่งเสริมความสุขตามหลักพุทธธรรมของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร แล้วนำไปดำเนินการจัดทำโครงการกิจกรรม เพื่อฝึกฝนทักษะการดำเนินชีวิตให้กับบุคลากร ครู และ นักเรียน

2. สถานศึกษาควรเลือกระบบที่เหมาะสมกับบุคลากรครูในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้ความสุขในการทำงานของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. การทำการวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการส่งเสริมความสุขของนักเรียน หรือผู้บริหาร สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร หรือสังกัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ก้านทอง บุหระ. (2560). องค์การแห่งความสุข: แนวคิด กระบวนการ และบทบาทของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 28(3): 169-176.
- การเกิด อนันต์นาวิสูตร. (2553). *คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ ในกลุ่มอุตสาหกรรมสุวินทวงศ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการองค์การ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.
- จันทรานี สงวนนาม. (2545). *ทฤษฎีแนวปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : บิ๊ค พอยท์.
- _____. (2553). *ทฤษฎีแนวปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : บิ๊คพอยท์.
- ชยภัทร หอมทอง. *ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลตราด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธรรมรัตน์ โพธิ์สุวรรณปัญญา. (2560). การสร้างสรรค์ความสุขของครูผู้สอน. *วารสารบัณฑิตแสงไคมคำ*. 2 (2): 190.
- ธารณ์ ทองอก. (2558). *ความสุขและความต้องการความสุขในการทำงานของบุคลากรในสำนักการศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญจง ชวศิริวงศ์. (2550). ความสุขในที่ทำงาน (Happy Workplace). *วารสารพัฒนาสังคม*. 9 (2):61-63.
- ปฐม นิคมานนท์. (2529). *การวางแผนและการประเมินโครงการ*. กรุงเทพมหานคร: สมาคมการศึกษานอกระบบแห่งประเทศไทย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2550). *ความเป็นครู*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา. (2550). *การวิจัยการทดลองตัวแบบการพัฒนาครูแบบอิงพื้นที่เป็นฐานและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาครู*. นครปฐม: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2557). *สรุปติดตามผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักการศึกษา.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2554). *Happy Workplace มาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ*. ค้นเมื่อ 22 มกราคม 2563, จาก <http://resource.thaihealth.or.th/media/thaihealth/12916#0>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2554). *คู่มือความสุข 8 ประการในที่ทำงาน HAPPY WORK PLACE*. ค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2561, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/20757.html>
- สุภางค์ จันทวานิช. (2540). *วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรชา ประสาชชัย. (2560). *แนวทางการพัฒนาความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Bertalanffy, L. V. (1968). *General Systems Theory*. New York: George Braziller.
- Bittel, L. R.. (1980). *Encyclopedia of Profession Management*. New York: McGraw-Hill.

- Manion, J., (2003). Joy at work: creating a positive work place. *Journal of Nursing Administration*. 33(12): 652-655.
- Rego, A. and Cunha, M.P.. (2008). Workplace Spirituality and Organizational Commitment: An Empirical Study. *Journal of Organizational Change Management*, 21: 53-75.
- Schoderbek, P. P., Schoderbek, C. G. and Kefalas, A. G. (1990). *Management Systems: Conceptual Consideration*. Boston: Richard D. Irwin.
- Smith Smith, A. W.. (1982). *Management Systems: Analysis and Application*. New York: The Dryden Press.

ยุทธศาสตร์พลังประชารัฐกับชัยชนะในภาคใต้ Strategy of Palangpracharath party and Victory in the South

สันหพจน์ สุขศรีเมือง
Sanhaphot Suksrimuang
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
E-mail: sittichai16@hotmail.com

Received: 2020-10-16; Revised: 2020-12-09; Accepted: 2020-12-15

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐในพื้นที่ภาคใต้ 2) เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐในพื้นที่ภาคใต้ และ 3) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองกับยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองของประเทศไทย รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี พื้นที่วิจัยคือภาคใต้จำนวน 14 จังหวัด กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลสำคัญ ผู้บริหารของพรรคพลังประชารัฐ จำนวน 4 คน นักการเมือง ผู้ทรงคุณวุฒิทางการเมือง จำนวน 3 คน และนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 1 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก 2) การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีอุปนัย และการวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาผลการวิจัยพบว่า

1. การปกครองประเทศภายใต้รัฐบาลของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นไปตามคติพจน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยที่ผู้วิจัยสามารถสรุปบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองผ่านคติพจน์ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

2. ยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐเป็นการนำเอาแนวนโยบายหลักของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ได้คิดและปฏิบัติไว้แล้วนั้น นำมาต่อยอดและสานต่อแนวทางต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายเป็นไปตามวิถีทางที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติดำเนินไว้

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองกับยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐส่งผลให้การเมืองการปกครองไทยยังคงเป็นประชาธิปไตยครึ่งใบอยู่เท่า่นั้น

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์ทางการเมือง, พรรคพลังประชารัฐ, การเมืองในภาคใต้

Abstract

The objectives of this article are 1) to study the political structural contexts of the Palang Pracharat Party in the southern region, 2) to study the political strategy of the Palang Pracharat Party in the southern area, and 3) to study the interaction between the political structural contexts. The political strategy of the Pracharat Party affects the political and government of Thailand. Research model The research area is the southern region of 14 provinces. The sample group gave important information. Four executives of the Palang Pracharat Party, 3 politicians with qualified political figures, and one academic in political science used a random selection method with a specific selection method. There are two types of research instruments: 1) in-depth interviews and 2) document research. The data were analyzed in two ways: in-depth interviews. The researcher analyzes the data using an inductive method. And research papers The data were analyzed by content analysis.

1. The ruling of the country under the government of General Prayut Chan-o-cha, head of the National Council for Peace and Order, follows the motto of "Stability, Wealth and Sustainability" by which the researcher can summarize the political context through the motto of the National Council for Peace and Order.

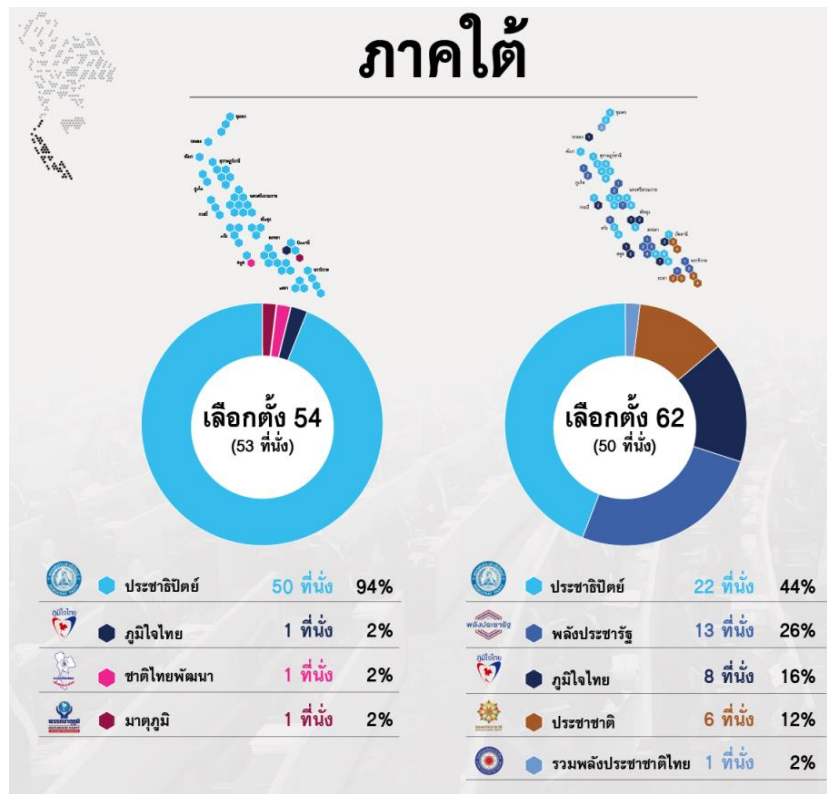
2. The political strategy of the Palang Pracharat Party is the introduction of the main policy of the government of the National Council for Peace and Order that has already thought and implemented

3. Interaction between the structural political context and the political strategy of the Palang Pracharat Party has resulted in the politics of the National Council for Peace and Order. The government of Thailand is still half the democracy.

Keywords: Political strategy, Palangpracharath party, Political in south of Thailand.

บทนำ

การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ที่ผ่านไปได้สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทยในหลายประเด็น ซึ่งประเด็นที่มีความน่าสนใจ คือ ผลการเลือกตั้งในพื้นที่ภาคใต้ของพรรคพลังประชารัฐ พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองไทยที่สามารถครองฐานเสียงในภาคใต้ได้อย่างต่อเนื่องพื้นที่ภาคใต้เป็นพื้นที่ผูกขาดของพรรคประชาธิปัตย์ แต่สำหรับการเลือกตั้งในครั้งนี้กลับพบว่า ไม่ได้เป็นไปอย่างที่เคยเกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมา กล่าวคือ จากการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2554 พรรคประชาธิปัตย์ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ภาคใต้รวมทั้งสิ้น 50 คน คิดเป็นร้อยละ 94 แต่ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 พรรคประชาธิปัตย์ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ภาคใต้ไปเพียง 22 คน คิดเป็นร้อยละ 44 เท่านั้น โดยมีพรรคการเมืองที่ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของภาคใต้ไปหลายคน อาทิเช่น พรรคพลังประชารัฐ 13 คน พรรคภูมิใจไทย 8 คน พรรคชาติไทย 6 คน และพรรครวมพลังประชาชาติไทย 1 คน รวมทั้งพรรคอนาคตใหม่ที่ประสบความสำเร็จในส่วนของการคะแนนแบบบัญชีรายชื่ออีกด้วยนั้น ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 ผลการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2562 ของพื้นที่ภาคใต้ (เวิร์คพอยนิวส์, 2562)

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตจากผลการเลือกตั้งครั้งนี้ในพื้นที่ภาคใต้ได้ว่า ผลพวงจากการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะ ซึ่งนับเป็นการรัฐประหารครั้งที่ 13 ในประวัติศาสตร์ชาติไทย (ประภาพร สีหา, 2560, หน้า 148) และในเวลา ที่ คสช. บริหารประเทศอยู่นั้น มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นมากมาย แต่มีพรรคการเมืองหนึ่งมีสายสัมพันธ์และเคยทำงานร่วมกับ คสช. คือ พรรคพลังประชารัฐ (พปชร.) โดยมีแกนนำคนสำคัญล้วนเป็นรัฐมนตรีในยุคของ คสช. เช่นนายอุตตม สาวนายน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นหัวหน้าพรรค นายสุวิทย์ เมษินทรีย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นรองหัวหน้าพรรค นายสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นเลขาธิการพรรค และมีนายกอบศักดิ์ ภูตระกูล รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นโฆษกพรรค ชื่อพรรคก็ยังไปตรงกับนโยบายหลักของ คสช. คือ “โครงการประชารัฐ” ที่ขึ้นป้ายโดดเด่นอยู่ทั่วทุกหมู่บ้านของประเทศไทย นอกจากนั้นยังพบอีกว่า สมาชิกพรรคพลังประชารัฐยังมีอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคเพื่อไทย พรรคประชาธิปัตย์ และแกนนำ กปปส. รวมอยู่ด้วย

แม้ว่าพรรคพลังประชารัฐจะเป็นพรรคการเมืองใหม่ที่มีอายุการก่อตั้งเพียง 1 ปีเท่านั้น แต่สามารถสร้างปรากฏการณ์ให้แก่การเมืองไทย เช่น ผู้สมัครพรรคพลังประชารัฐหน้าใหม่สามารถชนะการเลือกตั้ง ผู้สมัครพรรคการเมืองเดิมที่เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ที่เคยเป็นของพรรคประชาธิปัตย์ แต่พรรคพลังประชารัฐกลับได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากภาคใต้จำนวนถึง 13 คน ส่วนภาพรวมของการเลือกตั้งทั่วไปทั้งประเทศพรรคพลังประชารัฐสามารถประสพชัยชนะได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาเป็นอันดับที่สองรองจากพรรคเพื่อไทย ผู้สมัครของพรรคได้รับการเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากกว่า 100 คน จากจำนวนทั้งสิ้น 500 คน การเลือกตั้งในครั้งนี้เกิดขึ้นภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจที่แตกต่างจากการเลือกตั้งในครั้งก่อนที่มีมากกล่าวคือ การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่เกิดขึ้นภายใต้กฎกติกาใหม่ของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่อยู่ภายใต้

การบริหารประเทศของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติมีสายสัมพันธ์กับพรรคพลังประชาชนในเชิงการเมืองมาตั้งแต่ก่อนการก่อตั้งพรรค

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ทำให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การปรับปรุงการเลือกตั้งที่เรียกว่าระบบจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed Member Apportionment--MMA) สร้างมาเพื่อตอบโจทก์ทางการเมืองเฉพาะหน้าของ คสช. ด้วยเหตุนี้ จึงมีโอกาสน้อยที่พรรคการเมืองจะได้ที่นั่งในสภามากพอจะเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งจะสร้างความได้เปรียบให้กับ คสช. ที่มีเสียงสมาชิกวุฒิสภา 250 คน อยู่ในมือ ดังนั้น หาก คสช. รวบรวมเสียงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างน้อย 126 เสียงได้ ก็จะได้เสียงในสภาครบ 376 เสียง ซึ่งเพียงพอจะทำให้สามารถเลือก พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีได้อีกสมัยหนึ่ง กล่าวคือ ตามระบบใหม่นี้ดังกล่าวข้างต้น ถ้าพรรคใดได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตมากก็จะได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่ออย่างน้อยหรืออาจไม่ได้เลย และถ้าพรรคการเมืองใดได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตน้อยหรือไม่ได้เลยก็อาจได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบัญชีรายชื่อมาก ซึ่งระบบนี้ทำให้พรรคการเมืองขนาดใหญ่ ได้รับผลกระทบมากหากส่งผู้สมัครลงทุกเขตและชนะเยอะ ก็อาจจะได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเยอะ เราจึงเห็นปรากฏการณ์ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคเพื่อไทยย้ายไปสังกัดพรรคที่เกิดขึ้นใหม่หลายพรรคหรือนี้อาจเป็นยุทธศาสตร์ “แยกกันเดินร่วมกันตี” (โกลด์วู้ด, 2562, หน้า 20-30) ด้านพรรคขนาดกลาง อย่างเช่น พรรคภูมิใจไทย พรรคชาติไทยพัฒนา ฯลฯ ก็มีแนวโน้มจะได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นจากระบบนี้เช่นกัน

จากประวัติศาสตร์ทางการเมืองอันยาวนานของพรรคประชาธิปัตย์ที่ผูกขาดผลการเลือกตั้งในภาคใต้ กับบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองของพรรคพลังประชาชนที่กล่าวไปแล้วในข้างต้น จึงนำมาสู่คำถามของการวิจัยที่ว่า ภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างดังกล่าวข้างต้น และยุทธศาสตร์ที่แท้จริงของพรรคพลังประชาชนในการหาเสียงเลือกตั้งในครั้งนี้เป็นอย่างไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษายุทธศาสตร์พลังประชาชนกับชัยชนะในภาคใต้ ครั้งนี้ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือเพื่อแสดงให้เห็นถึงยุทธศาสตร์ของพรรคพลังประชาชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จจากการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองของไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองของพรรคพลังประชาชนในพื้นที่ภาคใต้
2. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคพลังประชาชนในพื้นที่ภาคใต้
3. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองกับยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคพลังประชาชนที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองของประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์พลังประชาชนกับชัยชนะในภาคใต้” ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรัฐประหารกับการเมืองไทย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพรรคการเมืองไทย และยุทธศาสตร์ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมือง โดยกำหนดการดำเนินงานวิจัยวิธีวิจัยแบบผสม (mixed method) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และการศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research)

การทบทวนวรรณกรรม

ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งสำคัญจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า

เจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 7 ได้ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 และต่อมาในปี พ.ศ. 2476 ได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ชาติไทย ผลผลิตทางการเมืองที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบันนอกเหนือจากรัฐธรรมนูญ ก็คือ พรรคการเมือง ซึ่งมีข้อสังเกตได้ว่า พรรคการเมืองของไทยนั้น มักอยู่ได้ไม่นานก็ต้องล้มเลิกไป ที่อยู่ได้นานก็ขาดเสถียรภาพและการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ไม่อาจยืนยงคงอยู่เป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งและยาวนานได้ ในกรณีดังกล่าวนี้ อาจมีข้อสรุปที่ตรงกับความความเป็นจริง เมื่อปรากฏว่ามีพรรคการเมืองหนึ่ง นั่นคือ “พรรคประชาธิปัตย์” ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2489 แม้จะต้องล้มลุกคลุกคลานแต่ก็สามารถผ่านอุปสรรคต่าง ๆ มาได้โดยตลอด และแม้ว่าจะมีการเกิดปฏิวัติรัฐประหารขึ้นมาแล้วหลายครั้งหลายหน แต่พรรคประชาธิปัตย์ก็ยังคงดำรงฐานะความเป็นพรรคการเมืองไม่ล้มหายไปเหมือนพรรคการเมืองอื่น ๆ และดำรงอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ นอกจากนี้ พรรคประชาธิปัตย์ก็ยังคงเป็นพรรคการเมืองที่เป็นหนึ่งในพรรคร่วมรัฐบาลของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน (จิราภรณ์ คำจันทร์, 2547, หน้า 1-4)

การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้นมามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นกับการเมืองในพื้นที่ทางภาคใต้ หากเรากล่าวถึงเรื่องนี้ขึ้นมาเมื่อใดทุกคนก็ต้องนึกถึงและให้ความสำคัญกับพรรคการเมืองที่สามารถสร้างความผูกขาด ฟัน้องประชาชนชาวภาคใต้มาได้อย่างยาวนานหลายทศวรรษ ซึ่งพรรคการเมืองดังกล่าว คือ พรรคประชาธิปัตย์ แต่สำหรับการเลือกตั้งครั้งนี้ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษาว่า การเมืองในพื้นที่ทางภาคใต้เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างไร และทำไมพรรคพลังประชารัฐ ถึงสามารถเข้ามาแทรกแซงพื้นที่ทางการเมืองในภาคใต้ได้ต่อไป

หลังการยึดอำนาจรัฐประหารทุกครั้งการเมืองไทยต้องเข้าสู่กระบวนการเลือกตั้งเสมอ ซึ่งการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่าการเมืองการปกครองของไทยเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แล้ว สอดคล้องกับที่นักวิชาการอย่างโจเซฟ ชุมปีเตอร์ (Joseph Schumpeter, 1943) ได้เสนอประชาธิปไตยแบบชุมปีเตอร์เรียน (Schumpeterian Democracy) เอาไว้ว่า ในบรรดาความเข้าใจประชาธิปไตยแบบต่าง ๆ คนมองกันว่าวิธีทำความเข้าใจความเข้าใจโน้ตค้นเรื่องประชาธิปไตยแบบนี้มีขอบเขตครอบคลุมน้อยที่สุดและให้แรงบันดาลใจน้อยที่สุด แต่ในขณะเดียวกันประชาธิปไตยดังกล่าวก็จะเป็นวิทยาศาสตร์มากที่สุดด้วย ซึ่งโจเซฟ ชุมปีเตอร์ วิเคราะห์ว่าประชาธิปไตยหมายถึง “การจัดแจงเชิงสถาบันที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งการตัดสินใจทางการเมือง อันเป็นการตัดสินใจที่ให้อำนาจ แก่ปัจเจกบุคคลที่จะตัดสินใจผ่านการต่อสู้แข่งขันของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งหลายในการช่วงชิงคะแนนเสียงของประชาชน” (Schumpeter, 1943, p. 269) กล่าวให้เข้าใจง่ายขึ้น คือ ความเข้าใจแบบนี้มองว่าประชาธิปไตยมีหัวใจอยู่ที่การแข่งขันกันของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเข้ามามีและใช้อำนาจทางการเมือง และประชาชนมีบทบาทเป็นเพียงผู้เลือกบุคคลเหล่านี้ โดยพิจารณาจากแนวนโยบายที่แต่ละฝ่ายนำเสนอ และเมื่อเลือกตั้งไปแล้ว ก็ต้องปล่อยให้บรรดาผู้ได้รับเลือกเหล่านี้ใช้อำนาจแทนตนในการตัดสินใจทางการเมือง ประชาชนจะกลับมามีโอกาสได้ใช้อำนาจอีกครั้งก็ต่อเมื่อครบกำหนดเลือกตั้งคราวหน้า ซึ่งทุกคนมีอิสระที่จะมอบอำนาจให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งรายเดิมที่ทำผลงานได้ดี หรือเปลี่ยนไปมอบอำนาจให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งรายใหม่แทนก็ได้ (ปิยฤดี ไชยพร, 2554)

ส่วนแนวโน้มของการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ที่มีความสำคัญกับเรื่องของผลประโยชน์มาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนระบบการเมืองผ่านการเลือกตั้งทำให้การเมืองเชื่อมโยงกับการตลาดทางการเมือง (political marketing) โดยมีผู้ขาย คือ นักการเมือง ผู้ซื้อ คือ ประชาชน และสินค้า คือ นโยบาย ซึ่งการติดต่อในการตลาดทางการเมืองจำเป็นต้องดำเนินการอย่างใกล้ชิดกับการสื่อสารทางการเมือง ทำให้การเมืองมีลักษณะเช่นเดียวกับการโฆษณาขายสินค้า และมีเป้าหมายที่ไม่ต่างกัน คือ การแสวงหากำไรสูงสุด พรรคการเมืองและนักการเมืองจึงจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ในการหาเสียง เช่นเดียวกันกับความจำเป็นที่ร้านค้าต้องมีกลยุทธ์ในการดึงดูดลูกค้า การเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2562 เป็นการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันกันสูงมากที่สุดครั้ง

หนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทย เนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ปัญหาความขัดแย้งในสังคมช่วงหลังรัฐประหารของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ และการเคลื่อนไหวของพรรคการเมืองใหม่ เป็นต้น ทำให้การเลือกตั้งครั้งนี้ แต่ละพรรคการเมืองต่างนำกลยุทธ์ในการรณรงค์หาเสียงหลากหลายรูปแบบมาใช้ในการแสวงหาคะแนนเสียงจากประชาชนผู้ลงคะแนนเสียงให้ได้มากที่สุด เพราะหากพรรคการเมืองใดได้คะแนนเสียงมากที่สุด ก็เปรียบเสมือนว่า พรรคการเมืองดังกล่าวเป็นพรรคการเมือง ที่ได้รับความชอบธรรมจากความขัดแย้งในช่วงเวลา 4-5 ปีก่อนที่ประเทศถูกปกครองด้วยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติเป็นเวลาอีก 4-5 ปี (สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์, 2554, หน้า 50-51) ด้วยเหตุผลข้างต้นดังกล่าว การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคพลังประชารัฐในครั้งนี้ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อชัยชนะในพื้นที่ภาคใต้

ยุทธศาสตร์ของพรรคการเมืองจึงเป็นปัจจัยที่ทรงพลังที่สุด เนื่องจากถึงแม้ผู้ใช้สิทธิมีแนวโน้มจะตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในการเลือกตั้งแล้วก็ตาม แต่การตัดสินใจนั้นถูกชี้นำโดยยุทธศาสตร์ของพรรคการเมืองที่ปรับเปลี่ยนให้เป็นไปตามบริบทเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และเงื่อนไขทางการเมืองในแต่ละขณะ พรรคการเมืองจึงต้องหาช่องโหว่ของกฎ กติกา เพื่อแสวงหาประโยชน์และทำให้ผลเลือกตั้งเป็นคุณต่อพรรคมากที่สุด ยุทธศาสตร์ของพรรคการเมืองจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการตัดสินใจของประชาชน ดังนั้น องค์ความรู้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์พรรคพลังประชารัฐสำหรับการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ครั้งนี้ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองไทย ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาเพื่อให้ประจักษ์ถึงยุทธศาสตร์ของพรรคพลังประชารัฐที่แท้จริงต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอระเบียบวิธีวิจัย โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบผสม (mixed method) โดยการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น มีผู้บริหารของพรรคพลังประชารัฐ จำนวน 4 คน นักการเมือง ผู้ทรงคุณวุฒิทางการเมือง จำนวน 3 คน และนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 1 คน โดยอาศัยเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (non-structured interview) ในการเก็บข้อมูล ซึ่งข้อคำถามในการสัมภาษณ์ได้มาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด นอกจากนั้น ยังมีการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยอาจารย์ที่ปรึกษาจะทำการพิจารณาขอบเขตเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการวัด และพิจารณาว่าหัวข้อการสัมภาษณ์นั้นตรงกับทฤษฎีและครอบคลุมเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาหรือไม่ หลังจากนั้นข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดจะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อจะนำไปใช้ในการสังเคราะห์และจัดทำรูปแบบที่มีความครอบคลุมแนวคิด ทฤษฎี และองค์ประกอบทั้งหมดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ของพรรคพลังประชารัฐกับชัยชนะในภาคใต้

ผลการวิจัย

บริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐ

การเมืองการปกครองของไทยภายใต้การปกครองประเทศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งเป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ”พร้อมคิดพัฒนาประจำชาติ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” สนองตอบผลประโยชน์แห่งชาติ คือ การมีเอกราช อธิปไตย การดำรงอยู่อย่างมั่นคง และยั่งยืน เพื่อให้ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว คนไทยมีความสุข อยู่ดี กินดี สังคมมีความมั่นคง เสมอภาค และเป็นธรรม กล่าวคือ บริบท

เชิงโครงสร้างทางการเมืองของพรรคพลังประชาชนจะอยู่ภายใต้คตินิยมของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ดังกล่าว ดังนี้

1. ความมั่นคง กล่าวได้ว่า รัฐบาลของคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีศักยภาพอำนาจในฐานะรัฐอธิปไตย ควบคุมสั่งการ แก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ผ่านการออกประกาศและคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ รวมถึงการใช้อำนาจพิเศษ ตามมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวปี พ.ศ. 2557 เพื่อสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นในห้วงเวลาที่ตนเองปกครองประเทศได้อย่างต่อเนื่อง

2. ความมั่นคง กล่าวได้ว่า คณะรักษาความสงบแห่งชาติสามารถสร้างสรรค์การดำเนินงานต่าง ๆ เข้ามาบูรณาการได้อย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการดำเนินงานทุกอย่างจะอยู่ภายใต้การใช้อำนาจที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 44 ที่กำหนดให้รัฐบาลทหารสามารถดำเนินการใด ๆ ได้อย่างราบรื่น แต่ก็ยังคงมีความเคลือบแคลงในการใช้อำนาจดังกล่าวอยู่เช่นกัน มีประเด็นปัญหาบางอย่างที่ประชาชนมองว่า รัฐบาลทหารไม่ยอมใช้อำนาจที่ตนเองมีในการแก้ไขปัญหาของบ้านเมืองไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจหรือด้านการเมืองให้หมดสิ้นไป ทั้งที่เป็นสิ่งที่รัฐบาลสามารถดำเนินการได้

3. ความยั่งยืน กล่าวได้ว่า รัฐบาลของคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้วางรากฐานของรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 ไว้ให้ยากต่อการแก้ไข รัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งต้องแถลงนโยบายให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กล่าวคือ รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ทำให้ทหารมีที่ยืนอย่างถาวรในรัฐบาล เพื่อให้การแทรกแซงทางการเมืองกลายเป็นเรื่องปกติที่ทหารสามารถทำได้ โดยเฉพาะเงื่อนไขเวลาบังคับใช้ซึ่งยาวนานถึง 20 ปี อำนาจของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติในลักษณะซูเปอร์บอร์ดมีอำนาจล้นมือ ความไม่ชัดเจนและเป็นนามธรรมต้องตีความ ความไม่ยืดหยุ่นทำให้การปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงเป็นไปได้อย่างยาก เป็นต้น ปัญหาใหญ่จึงมีได้อยู่ที่หาอย่างไรให้ยุทธศาสตร์เอื้อต่อการพัฒนาและแก้ปัญหาประเทศได้ตรงจุด แต่ปัญหากลับไปอยู่ที่ยุทธศาสตร์อาจเป็นอุปสรรคในการนำพาประเทศไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ (บรรณาธิการ, 2561) โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกิดขึ้นกับการเลือกตั้งครั้งล่าสุด อาทิเช่น กฎหมายเผด็จการที่จำกัดเสรีภาพในการแสดงออก การสมาคม และการชุมนุม การเซ็นเซอร์สื่อ การเข้าถึงสื่อที่ไม่เท่าเทียมกันของบรรดาพรรคการเมือง วุฒิสภาที่แต่งตั้งโดยรัฐบาลทหารมีอำนาจเกินกว่าที่ควรจะเป็นในการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ และคณะกรรมการการเลือกตั้งขาดความเป็นอิสระและความไม่ลำเอียง ส่งผลให้มีการยุบพรรคฝ่ายค้านที่สำคัญ เป็นต้น

นอกจากบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองของพรรคพลังประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองประเทศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่เป็นไปตามคตินิยม “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” แล้วนั้น บริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 ที่ถูกออกแบบไว้ให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติสามารถสืบทอดอำนาจได้ต่อไปอีกยาวนานนั้น ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นประโยชน์ทำให้พรรคพลังประชาชนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการหาเสียงเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิเช่น รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาชุดแรกมาจากการคัดเลือกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือนายกรัฐมนตรีไม่ต้องมาจากการเลือกตั้ง หรือระบบเลือกตั้งแบบบัตรใบเดียวที่ทำให้พรรคการเมืองใหญ่ถูกตัดที่นั่งไป เป็นต้น แต่ที่เป็นปัจจัยที่สำคัญไปกว่านั้น คือ รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่แก้ไขได้ยากกว่าทุกฉบับที่ผ่านมา ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนแล้วแต่เป็นการสถาปนาอำนาจนำทางการเมืองให้กับพรรคพลังประชาชนแทบทั้งสิ้น

ยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคพลังประชาชน

ยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคพลังประชาชนเป็นการนำเอาแนวนโยบายหลักของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ได้คิดและปฏิบัติไว้แล้วนั้น นำมาต่อยอดและสานต่อแนวทางต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายเป็นไปตามที่วิสัยทัศน์ที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติดำเนินการไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายที่ได้รับการตอบรับจากประชาชนเป็นไปในทิศทางที่ดีหรือประชาชนให้การตอบรับกับนโยบายนั้นเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ นโยบายค่าแรงขั้นต่ำ การพักหนี้กองทุน เรือสวัสดิการมารดาประจำ

รัฐ เป็นต้น ดังนั้น ประชาชนในพื้นที่ภาคใต้จึงตอบรับกับนโยบายของพรรคพลังประชารัฐในการหาเสียงเลือกตั้งครั้งนี้เป็นจำนวนมาก และถือเป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้พรรคพลังประชารัฐสามารถกวาดเก้าอี้ในพื้นที่ภาคใต้มาได้หลายที่นั่ง

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อชัยชนะของพรรคพลังประชารัฐในพื้นที่ภาคใต้นั้นประกอบไปด้วย 3 ส่วน (1) กระแสสังคมในพื้นที่ภาคใต้ที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลง (2) ผู้สมัครของพรรคพลังประชารัฐที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการที่จะเปลี่ยนแปลงพื้นที่ภาคใต้ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และ (3) บริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2560 กระแสทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐที่มาจากการบริหารประเทศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ทำไว้ แต่สิ่งที่มีอิทธิพลสำคัญที่สุดต่อชัยชนะในภาคใต้ของการเลือกตั้งในครั้งนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีมุมมองความคิดเห็นเพิ่มเติมที่หลากหลาย แต่อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องและเห็นด้วยไปในทิศทางเดียวกันทั้งสิ้น จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยทั้งหมดทั้งมวลดังกล่าวข้างต้นจึงกลายมาเป็นยุทธศาสตร์ของพรรคพลังประชารัฐที่ทำให้พรรคพลังประชารัฐชนะการเลือกตั้งในพื้นที่ภาคใต้ได้มาหลายที่นั่ง ซึ่งในความเป็นจริงพื้นที่ดังกล่าวต้องเป็นพื้นที่เดิมของพรรคประชาธิปัตย์มากกว่าที่จะเป็นของพรรคพลังประชารัฐ ดังนั้น ยุทธศาสตร์ดังกล่าวทำให้พรรคพลังประชารัฐประสบความสำเร็จ และเป็นสิ่งที่นำไปสู่ชัยชนะของพรรคพลังประชารัฐในพื้นที่ภาคใต้ได้อย่างสมบูรณ์

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองกับยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองของประเทศไทย

รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงต่อการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 และรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวก็เป็นรัฐธรรมนูญที่เขียนขึ้นมาเพื่อให้พรรคพลังประชารัฐชนะการเลือกตั้งในครั้งนี้ เนื่องจากการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นเพียงประชาธิปไตยครึ่งใบเท่านั้น กล่าวคือ เป็นการเลือกตั้งในระบบการปกครองที่มีลักษณะเป็นทั้งประชาธิปไตย และเผด็จการในคราวเดียวกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นระบอบที่ประชาชนทั่วไปไม่ได้มีอำนาจสูงสุดอย่างแท้จริง อำนาจยังคงเป็นของชนชั้นสูง (elite) อาทิเช่น ข้าราชการทหาร หรือกลุ่มทุน เป็นต้น ซึ่งแม้จะมีการเลือกตั้ง เป็นการทั่วไปจนได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วก็ตาม พรรคการเมืองต่าง ๆ ก็ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าสู่สภาแล้ว แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนของประชาชนดังกล่าว ก็ไม่ใช่ผู้ที่จะมาเลือกนายกรัฐมนตรีหรือรัฐบาลเองได้ แต่เป็นชนชั้นสูงดังกล่าวเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลแทนเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับชัยชนะในพื้นที่ภาคใต้ที่ก่อนการเลือกตั้งคงไม่มีใครคิดว่าพรรคพลังประชารัฐจะได้ที่นั่งในสภาจากพื้นที่ภาคใต้ถึง 13 ที่นั่ง (ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา มีพรรคการเมืองในที่สามารถมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ภาคใต้มากเท่านั้น) หลักฐานที่ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดในโค้งสุดท้ายก่อนการเลือกตั้ง แกนนำพรรคพลังประชารัฐขึ้นเวทีใหญ่ที่จังหวัดสงขลาด้วยสโลแกนที่ว่า “ลุงตู่...อยู่ต่อ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เมื่อประชาชนในพื้นที่ภาคใต้เลือกพรรคพลังประชารัฐแล้ว กอปรรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 ที่เขียนขึ้นมาไว้ให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา สามารถดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้อีกสมัย แม้จะไม่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ตาม รวมทั้งแกนนำยังคงย้ำให้เห็นอีกว่า ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมาภาคใต้เหมือนยักษ์หลับไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรเลยทั้ง ๆ ที่ภาคใต้คือด้านขวานทอง เพราะมีศักยภาพควรที่จะพัฒนาให้ก้าวไกลไปกว่านี้ยังเป็นการตอกย้ำให้คนภาคใต้ต้องตระหนักในการเลือกผู้สมัครจากพรรคพลังประชารัฐในครั้งนี้มากยิ่งขึ้น จนในที่สุดพรรคพลังประชารัฐก็ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ทางภาคใต้มาเป็นอันดับที่สองเป็นรองพรรคประชาธิปัตย์เพียงไม่กี่ที่นั่งเท่านั้น

การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 พรรคพลังประชารัฐส่งผู้สมัครลงแข่งขันในพื้นที่ภาคใต้เป็นจำนวนถึง 50 เขตเลือกตั้งใน 14 จังหวัด เพื่อเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลงภาคใต้ที่ขาดโอกาสในการพัฒนาพื้นที่มาตลอดสามทศวรรษ การลงพื้นที่ของผู้สมัครพรรคพลังประชารัฐในพื้นที่ภาคใต้จึงจบลงไปด้วยความ

มุ่งมั่น ยกตัวอย่างเช่น อดีตรองผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง ผู้สมัครพรรคพลังประชารัฐ เขตเลือกตั้งที่ 1 พร้อมทีมงานหาเสียงและรถยนต์ติดตั้งเครื่องขยายเสียง เร่งลงพื้นที่หาเสียงตามอำเภอ และตำบลต่าง ๆ รอบนอกในเขตเลือกตั้งที่ 1 เพื่อพบปะกับประชาชน และหวัคะแนนในการประชาสัมพันธ์นโยบายเด่น ๆ ของพรรคพลังประชารัฐที่ออกมาใช้ในการหาเสียงครั้งนี้ เช่น นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพิ่มคนเพิ่มเงิน นโยบายมารดาประชารัฐ ดูแลเด็กตั้งแต่ในครรภ์มารดาจนถึง 6 ขวบ การเพิ่มเบี้ยผู้สูงอายุ นโยบายหมอถึงบ้านพยาบาลถึงเรือน หวังเข้าไปเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลที่มีชื่อ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีต่ออีก 1 สมัย ทั้งนี้ ผู้สมัครพรรคพลังประชารัฐจะเน้นการเดินพบปะกับประชาชนเจ้าของบ้าน กลุ่มพลังมวลชน และแกนนำในพื้นที่ต่าง ๆ โดยทำการสำรวจคะแนนนิยมของผู้สมัครพรรคพลังประชารัฐในพื้นที่ตลอด จึงทำให้ทราบความต้องการของประชาชนและเร่งเดินหน้าหาเสียงหวัคะแนนให้หนีห่างผู้สมัครของพรรคคู่แข่งเสมอ แม้ว่าสถานการณ์คงเป็นไปได้ในลักษณะคู่ต่อสู้กับคู่แข่งทำให้ต้องลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และต้องอธิบายนโยบายที่เป็นประโยชน์ให้กับชาวบ้าน เพื่อเป็นข้อมูลให้เขาตัดสินใจเลือกพรรคพลังประชารัฐ ส่วนระยะเวลาที่เหลือในช่วงเข้าสู่โค้งสุดท้ายของการหาเสียงจะต้องใช้เวลาทุกนาทีให้มีประโยชน์ในการพบปะประชาชน ทั้งการเคาะประตู นัดพบปะที่บ้านรายหมู่บ้าน รายตำบล และใช้วิธีการปราศรัยย่อยสลับกันไปด้วย โดยจะเน้นเรื่องนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเป็นหลัก (สยามรัฐออนไลน์, 2562)

กล่าวคือ ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้สมัครจากพรรคพลังประชารัฐ คือ การลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการที่แท้จริงของประชาชน แล้วสามารถประสานกับประชาชนนำเอาความต้องการของประชาชนไปจัดทำเป็นนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้ง การกระทำดังกล่าว จึงถือได้ว่าผู้สมัครจากพรรคพลังประชารัฐเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นไปตามลักษณะพื้นฐานของการเป็นพรรคการเมืองได้อย่างสมบูรณ์ จึงทำให้ประชาชนยอมรับในตัวนักการเมืองของพรรคพลังประชารัฐได้โดยง่าย รวมทั้งปัจจัยทางการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นจากการปกครองประเทศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ อาทิเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กระแสทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐที่มาจากการบริหารงานของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในห้วงเวลาดังกล่าวด้วยนั้น ยังเป็นปัจจัยที่จะมาช่วยผลักดันให้นักการเมืองหน้าใหม่ของพรรคพลังประชารัฐสามารถได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เป็นจำนวนมากในพื้นที่ภาคใต้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์พลังประชารัฐกับชัยชนะในภาคใต้ในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ผู้สมัครของพรรคพลังประชารัฐที่สามารถประสานกับประชาชนแล้วนำความต้องการของประชาชนไปจัดทำเป็นนโยบายเพื่อใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งได้แล้วนั้น ก็ถือได้ว่านักการเมืองดังกล่าวเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นไปตามลักษณะพื้นฐานของการเป็นพรรคการเมืองได้อย่างสมบูรณ์ จึงทำให้ประชาชนยอมรับในตัวนักการเมืองของพรรคพลังประชารัฐได้โดยง่าย รวมทั้งปัจจัยบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กระแสทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐที่มาจากการบริหารประเทศของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในห้วงเวลาดังกล่าวด้วยนั้น ยังเป็นปัจจัยที่จะมาช่วยผลักดันให้นักการเมืองหน้าใหม่ของพรรคพลังประชารัฐสามารถได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ภาคใต้ได้เกือบทั้งหมด ภายใต้สภาพแวดล้อมทางการเมืองที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติกำหนด ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองของไทยทั้งก่อนและหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยทั้งช่วงก่อนและหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญดังกล่าว การพัฒนาประชาธิปไตยของไทยก็เป็นเพียงประชาธิปไตยครึ่งใบเท่านั้น โดยผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยดังกล่าวเรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อ ดังนี้

1. บริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองของพรรคพลังประชาชนภายใต้การปกครองประเทศของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่เป็นไปตามคติพจน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยที่ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ในมิติของความมั่นคง รัฐบาลของคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีกฤษฎีกาอำนาจในฐานะรัฐอธิปไตย ควบคุมสั่งการ แก่ไขอุปสรรคต่าง ๆ ผ่านการออกประกาศและคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ รวมถึงการใช้อำนาจพิเศษ ตามมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวปี พ.ศ. 2557 เพื่อสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นในห้วงเวลาที่ตนเองปกครองประเทศได้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ในมิติของความมั่นคงรัฐบาลของคณะรักษาความสงบแห่งชาติสามารถสร้างสรรค์การดำเนินงานต่าง ๆ เข้ามาบูรณาการได้อย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการดำเนินงานทุกอย่างจะอยู่ภายใต้การใช้อำนาจที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 44 ที่กำหนดให้รัฐบาลทหารสามารถ ดำเนินการใด ๆ ได้อย่างราบรื่น แต่ก็ยังคงมีความเคลือบแคลงในการใช้อำนาจดังกล่าวอยู่เช่นกัน มีประเด็นปัญหาบางอย่างที่ประชาชนมองว่า รัฐบาลทหารไม่ยอมใช้อำนาจที่ตนเองมีในการแก้ไขปัญหาของบ้านเมืองให้หมดสิ้นไป ทั้งที่เป็นสิ่งที่รัฐบาลสามารถดำเนินการได้

1.3 ในมิติของความยั่งยืน พบว่า รัฐบาลของคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้วางรากฐานของรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2560 ไว้ให้ยากต่อการแก้ไข รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งต้องแถลงนโยบายให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กล่าวคือ รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ทำให้ทหารมีที่ยืนอย่างถาวรในรัฐบาล เพื่อให้การแทรกแซงทางการเมืองกลายเป็นเรื่องปกติที่ทหารสามารถทำได้

นอกจากที่บริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองของพรรคพลังประชาชนจะอยู่ภายใต้การปกครองประเทศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่เป็นไปตามคติพจน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” แล้ว การสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ออกแบบไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สามารถทำให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติใช้ในการสืบทอดอำนาจต่อไปได้อีกยาวนาน หากไม่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้เป็นอย่างอื่น กล่าวคือ สมาชิกวุฒิสภาชุดแรกมาจากการคัดเลือกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือนายกรัฐมนตรีไม่ต้องมาจากการเลือกตั้ง หรือระบบเลือกตั้งแบบบัตรใบเดียวที่ทำให้พรรคการเมืองใหญ่ถูกตัดที่นั่งไป เป็นต้น แต่ประเด็นที่สำคัญ คือ รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่แก้ไขได้ยากกว่าทุกฉบับที่ผ่านมา ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ไปเอื้อต่อการสถาปนาอำนาจนำทางเศรษฐกิจและการเมืองให้กับคณะรักษาความสงบแห่งชาติทั้งสิ้น โดยสอดคล้องกับบรรพชน นิโรจน์ (2553) ศึกษาเรื่อง ปัญหากฎหมายการจัดองค์การพรรคการเมืองไทย พบว่า การจัดองค์การของพรรคการเมืองในประเทศสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและประเทศสหพันธ์รัฐมาเลเซีย ทั้งประเทศที่มีกฎหมายพรรคการเมืองกำหนดการจัดองค์การพรรคการเมืองไว้เป็นการเฉพาะ และประเทศที่ไม่มีกฎหมายพรรคการเมืองกำหนดการจัดองค์การพรรคการเมืองไว้เป็นการเฉพาะ การจัดองค์การของพรรคการเมืองจะคำนึงถึงการดำเนินงานของแต่ละพรรคเป็นหลักและเป็นไปตามพัฒนาการของแต่ละพรรค ทำให้พรรคการเมืองแต่ละพรรคสามารถพัฒนาและดำเนินงานทางการเมืองได้โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นพรรคขนาดใหญ่หรือพรรคของนายทุนเท่านั้น พรรคขนาดเล็กหรือพรรคที่เพิ่งเริ่มดำเนินงานก็สามารถดำเนินงานทางการเมืองได้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการพรรคการเมืองของประเทศไทย จึงเห็นควรแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ในบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ที่ทำให้การดำเนินงานของพรรคการเมืองไม่สอดคล้องกับพัฒนาการและไม่เหมาะสมต่อการดำเนินงาน เพื่อให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ได้มีโอกาสสามารถพัฒนาพรรคการเมืองเพื่อความเป็นสถาบันทางการเมืองต่อไปได้

2. ยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคพลังประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ความสำเร็จของพรรคพลังประชาชนกับชัยชนะในภาคใต้ คงปฏิเสธไม่ได้ว่า การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมานั้น พรรคพลังประชาชนที่ถือได้ว่าเป็นพรรคการเมืองใหม่ และลงแข่งขันทางการ

เมืองเป็นครั้งแรก แต่สามารถที่จะได้รับชัยชนะในพื้นที่ภาคใต้ได้จำนวนที่นับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาถึง 13 ที่นั่ง คิดเป็นร้อยละ 26 ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในภาคใต้นั้น ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จอย่างสูง เนื่องจากต้องแข่งขันกับพรรคการเมืองพรรคอื่นที่มีความเข้มแข็งและจุดเด่น ของตนเองมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับพรรคประชาธิปัตย์ที่เป็นเจ้าของพื้นที่ภาคใต้มายาวนาน พรรคประชาธิปัตย์ที่สามารถยึดครองพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ได้ รวมถึงพรรคภูมิใจไทยที่เป็นเจ้าของพื้นที่จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสตูล อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพรรคพลังประชารัฐเองแม้จะเป็นพรรคเกิดใหม่ แต่ก็ เป็นพรรคการเมืองที่ก่อตั้งมาเพื่อต่อสู้ศึกเลือกตั้งในครั้งนี้ และเป็นพรรคการเมืองที่ตั้งใจจะเข้ามาทำงานในฐานะแกนนำรัฐบาล เพื่อสานต่อนโยบายเดิมของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติอยู่แล้ว ดังนั้น พรรคพลังประชารัฐย่อมต้องมีการวางแผนวางยุทธศาสตร์และเตรียมตัวเข้าสู่ศึกเลือกตั้งครั้งนี้อย่างเต็มที่

กล่าวคือ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อชัยชนะของพรรคพลังประชารัฐในพื้นที่ภาคใต้นั้นประกอบไปด้วย 3 ปัจจัย คือ (1) กระแสสังคมในพื้นที่ภาคใต้ที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลง (2) ผู้สมัครของพรรคพลังประชารัฐที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการที่จะเปลี่ยนแปลงพื้นที่ภาคใต้ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และ (3) บริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2560 กระแสทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐที่มาจากการบริหารประเทศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ดำเนินการไว้ แต่สิ่งที่มีอิทธิพลสำคัญที่สุดต่อชัยชนะในภาคใต้ของการเลือกตั้งในครั้งนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ ดังนั้น ยุทธศาสตร์ดังกล่าวทำให้พรรคพลังประชารัฐประสบความสำเร็จ และเป็นสิ่งที่นำไปสู่ชัยชนะของพรรคพลังประชารัฐในพื้นที่ภาคใต้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยสอดคล้องกับวาทกรรม คำสิงห์นอก (2559) ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสร้างพรรคการเมืองอย่างยั่งยืน พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสร้างพรรคการเมืองอย่างยั่งยืนประกอบไปด้วย 1. ยุทธศาสตร์การเรียนรู้เพื่อการมีส่วนร่วม ส่งเสริมผู้ที่สนับสนุนพรรคการเมืองให้ได้ประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองกับพรรคการเมือง สนับสนุนให้มีการเรียนรู้ระบบพรรคการเมืองว่ามีความเป็นมาอย่างไร เพื่อก่อให้เกิดอุดมการณ์ร่วมกัน 2. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ การที่พรรคการเมืองต้องจัดการระบบพรรคการเมืองให้เกิดความสลับซับซ้อนภายในองค์กรไม่ว่าจะเป็นการกระจายสาขาพรรคการเมืองให้เกิดความทั่วถึงแก่ประชาชนทั่วประเทศ และเป็นการเปิดช่องให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองกับยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองของไทย สามารถอธิบายผลได้ดังนี้

3.1 บริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่เป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของประเทศไทย เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 20 ซึ่งจัดทำโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา ซึ่งมีประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองของไทยที่สำคัญ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ไม่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน รัฐธรรมนูญฉบับนี้พยายามสร้างนวัตกรรมใหม่โดยการโยกย้ายสิทธิบางประการ เช่น สิทธิในการศึกษาฟรี 12 ปี สิทธิของผู้บริโภค สิทธิการรับบริการสาธารณสุขโดยเสมอกัน ออกจากหมวดสิทธิเสรีภาพและไปอยู่ในหมวดหน้าที่ของรัฐ ทำให้เรื่องสิทธิเสรีภาพที่มนุษย์พึงมีโดยธรรมชาติถูกทำให้พร่าเลือน กลายเป็นรัฐเป็นคนกำหนดสิทธิเสรีภาพให้ประชาชน นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังเพิ่มเงื่อนไขในการจำกัดเสรีภาพไว้อีกสองข้อ คือ การกระทบต่อความมั่นคงหรือความสงบเรียบร้อย ซึ่งเป็นคำที่ตีความได้กว้างเกินไป

แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะกำหนดให้กฎหมายที่จำกัดเสรีภาพต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่สร้างภาระหรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพเกินสมควร แต่รัฐธรรมนูญก็ยังรับรองบรรดาประกาศและคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนตามกติกาสากลอยู่อีกด้วย ซึ่งที่ผ่านมาภาคประชาชนพยายาม

อ้างรัฐธรรมนูญเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ อาทิเช่น ภาคประชาชนยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินให้ตรวจสอบคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 ข้อ 12 เรื่องห้ามชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป แต่ผู้ตรวจการแผ่นดินกลับอ้างว่าคำสั่งดังกล่าวชอบด้วยกฎหมายเพราะมีผลบังคับใช้ตามรัฐธรรมนูญหรือกรณีภาคประชาชนยื่นฟ้องต่อศาลปกครองให้ตรวจสอบคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 4/2559 เรื่อง ยกเว้นการบังคับใช้ผังเมืองและกฎหมายผังเมือง ซึ่งขัดต่อหลักสิทธิชุมชน แต่ศาลปกครองกลับยกฟ้องเนื่องจากรัฐธรรมนูญให้การคุ้มครองคำสั่งดังกล่าว และที่สำคัญที่สุดรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นรัฐธรรมนูญที่ไม่ไว้ใจประชาชน ซึ่งนับว่าเป็นความถดถอยของระบอบประชาธิปไตยไทย เพราะเนื้อหาส่วนใหญ่ในรัฐธรรมนูญแสดงออกถึงความไม่ไว้ใจประชาชน อาทิเช่น เรื่องการคุ้มครองเสรีภาพการชุมนุม จะเห็นได้ชัดว่ามีการขยายความเงื่อนไขในการจำกัดเสรีภาพการชุมนุมให้กว้างขึ้น จากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้าอย่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 ที่มีการกำหนดเงื่อนไขด้วยคำที่มีความหมายเฉพาะเจาะจง เช่น สภาวะสงครามหรือกบฏยการศึก แต่รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2560 กำหนดให้จำกัดเสรีภาพได้ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี ซึ่งการใช้คำที่คลุมเครือเช่นนี้ เท่ากับเป็นการเปิดให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางเกินไป

สุดท้ายสังคมไทยก็ยังควมวุ่นอยู่ในวงจรอุบาทว์ทางการเมืองเรื่อยมาการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 จึงเป็นการเลือกตั้งที่เป็นเพียงประชาธิปไตยครึ่งใบเท่านั้น กล่าวคือ ประชาธิปไตยครึ่งใบหมายถึง ระบบการปกครองที่มีลักษณะเป็นทั้งประชาธิปไตย และเผด็จการในคราวเดียวกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นระบอบที่ประชาชนทั่วไปไม่ได้มีอำนาจสูงสุดอย่างแท้จริง อำนาจยังคงเป็นของชนชั้นสูง (elite) เช่น ข้าราชการ ทหาร หรือกลุ่มทุน เป็นต้น ซึ่งแม้จะมีการเลือกตั้ง เป็นการทั่วไปจนได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วก็ตาม พรรคการเมืองต่าง ๆ ก็ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าสู่สภาแล้ว แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนของประชาชนดังกล่าว ก็ไม่ใช่ผู้ที่จะมาเลือกนายกรัฐมนตรีหรือรัฐบาลเองได้ แต่เป็นชนชั้นสูงดังกล่าวเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลแทนนั้น

แม้ผู้นำทางการเมืองจะมีความสำคัญ แต่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่จะมีผลขั้นมูลฐานต้องเน้นที่ผู้ตามหรือผู้สนับสนุนทางการเมืองมากกว่า หากคณะทหารที่จ้องจะแทรกแซงการเมืองไม่มีคนชั้นกลางผู้แทนหน่วยงานการเมืองคอยเรียกหา หรือผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นกับกลุ่มธุรกิจการเมืองไม่มีชาวชนบทซึ่งต้องพึ่งพิงระบบอุปถัมภ์เป็นฐานเสียงอันหนาแน่นเสียแล้ว พวกเขาก็จะหมดบทบาทไปในที่สุด กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือทางออกของปัญหาประชาธิปไตยไม่ได้อยู่ที่การเปลี่ยนแปลงผู้นำ (leadership) หรือชนชั้นนำ (elite) เป็นหลัก หากอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงประชาชนที่เป็นผู้ตามหรือเป็นฐานให้ผู้ผู้นำ (followership) มากกว่า กล่าวคือ บริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองของไทยที่ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจน คือประเทศไทยแม้จะเกิดการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 แล้วก็ตาม แต่การเลือกตั้งในครั้งนี้ก็ยังคงเป็นเพียงประชาธิปไตยครึ่งใบเท่านั้น การจะสร้างประชาธิปไตยที่สมบูรณ์จึงต้องไม่อยู่ในบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองเช่นนี้ ดังนั้น วิธีการที่จะทำให้สังคมไทยกลับมาเป็นสังคมประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบได้นั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงเรื่องดังกล่าวต่อไป

3.2 ยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองของไทยในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 นั้น มาจากปัจจัยที่หล่อหลอมขึ้นมาในห้วงเวลาดังกล่าวทั้งหมด 3 ปัจจัย อันประกอบด้วย (1) กระแสสังคมในพื้นที่ภาคใต้ที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลง (2) บริบทเชิงโครงสร้างทางการเมือง และ (3) ผู้สมัครของพรรคพลังประชารัฐมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการที่จะเปลี่ยนแปลงพื้นที่ภาคใต้ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน ซึ่งทั้งสามปัจจัยส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองของไทยในหลายมิติ ดังนั้น ผู้สมัครของพรรคพลังประชารัฐที่สามารถประสานกับประชาชนแล้วนำความต้องการของประชาชนไปจัดทำเป็นนโยบายเพื่อใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งได้แล่นั้น ก็ถือได้ว่าเป็นการเมืองดังกล่าวเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นไปตามลักษณะพื้นฐานของการเป็นพรรคการเมืองได้อย่างสมบูรณ์ จึงทำให้

ประชาชนยอมรับในตัวนักการเมืองของพรรคพลังประชาชนได้โดยง่าย รวมทั้งปัจจัยบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กระแสทางการเมืองของพรรคพลังประชาชนที่มาจากการบริหารประเทศของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในห้วงเวลาดังกล่าวด้วยนั้น ยิ่งเป็นปัจจัยที่จะมาช่วยผลักดันให้นักการเมืองหน้าใหม่ของพรรคพลังประชาชนสามารถได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ภาคใต้ได้เกือบทั้งหมด โดยสอดคล้องกับวารุณี สิลีศพันธ์ (2560) ศึกษาเรื่อง การสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ พบว่า วิธีการสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ที่สำคัญ โดยมีตัวแปรสำคัญ 3 ส่วน ดังนี้ (1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรค-ประชาธิปัตย์ในภาคใต้ (2) สาขาพรรคและแกนนำพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ และ (3) ผู้นำชุมชนและประชาชนในภาคใต้ ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 ส่วนทำงานประสานกันเป็นอย่างดี มีความสัมพันธ์กันในทุกมิติ โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นตัวแปรสำคัญ ในการลงพื้นที่พบปะพี่น้องประชาชนโดยตรง เหมือนการนำเสนอขายสินค้าตรงสู่ประชาชนในพื้นที่ด้วยการเปิดการขาย นำเสนอตัวผู้นำพรรค นโยบายพรรค และอุดมการณ์ของพรรค เพราะพรรคที่ไม่มีทุนแบบพรรคประชาธิปัตย์ต้องอาศัยตัวบุคคลเป็นจุดขายให้สาขาพรรคและแกนนำเป็นตัวแทนของพรรคในการประชาสัมพันธ์ ประสานงานติดต่อกับผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ เรียกว่า เป็นการติดตามดูแลหลังการขาย อีกทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสาขาพรรค และแกนนำในพื้นที่ร่วมมือกันสร้างเครือข่ายหรือแนวร่วม โดยการให้ผู้นำชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคและสามารถร่วมกันจัดตั้งเครือข่าย เช่น สมาคมแม่บ้านประชาธิปัตย์ องค์กรเกษตรกร เป็นต้น การสร้างเครือข่ายลักษณะนี้ทำให้พรรคได้รับความนิยมทำให้ฐานเสียงเป็นปึกแผ่นมั่นคงแข็งแรงมากขึ้น เพราะการมีคนอยู่ทุกกลุ่ม ทุกวัฒนธรรม ถือเป็นการสร้างฐานและขยายฐานเสียงที่ดี ตัวแปรทั้งสามทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบทำให้สามารถรักษาฐานคะแนนเสียงในภาคใต้ต่อเนื่องและยาวนาน

องค์ความรู้ใหม่

บริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองที่เกิดขึ้นในห้วงเวลาที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ล้วนมาจากการบริหารบ้านเมืองของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) อาทิเช่น การอาศัยอำนาจในการควบคุม สั่งการ แก้อัปเดตอุปสรรคต่าง ๆ ผ่านคำสั่งหัวหน้า คสช. รวมถึงการใช้อำนาจพิเศษมาตรา 44 รวมถึงการวางรากฐานของรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2560 ไว้ให้ยากต่อการแก้ไข ไปจนถึงเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการสืบทอดอำนาจของคสช. ผ่านรัฐธรรมนูญดังกล่าว เป็นต้น ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ที่เกิดขึ้นจากการบริหารประเทศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงได้กลายมาเป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่สำคัญของพรรคพลังประชาชนในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 อาทิเช่น บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หรือความสุขของสังคมหลังการรัฐประหาร เป็นต้น แต่ที่สำคัญกระแสทางการเมืองดังกล่าวไปเกิดอิทธิพลขึ้นในพื้นที่ของภาคใต้ ซึ่งพื้นที่ของพรรคประชาธิปัตย์ ผู้สมัครที่ลงนามของพรรคประชาธิปัตย์แทบจะได้ชัยชนะในทุกเขตการเลือกตั้งอยู่แล้ว แต่การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ได้เกิดช่องว่างตรงพื้นที่ภาคใต้ขึ้นมา กล่าวคือ การเลือกตั้งครั้งนี้มีประชาชนชาวใต้ส่วนใหญ่ส่วนหนึ่งที่ไม่ต้องการพรรคการเมืองฝั่งที่อยู่กับอดีตนายกรัฐมนตรีอย่างนายทักษิณ ชินวัตร และไม่ต้องการพรรคประชาธิปัตย์ เพราะตลอดช่วงเวลาสามทศวรรษที่ผ่านมา แม้จะเลือกพรรคประชาธิปัตย์ไปแล้วก็ไม่ได้ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าเดิม ประชาชนชาวใต้ส่วนนี้จึงตัดสินใจหันไปหาพรรคการเมืองใหม่ที่เขาคิดว่า อาจจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เป็นอยู่ได้ พรรคพลังประชาชนจึงเข้ามาเป็นตัวเลือกแรกของพี่น้องชาวใต้ เนื่องจากหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ในขณะนั้น ประกาศชัดเจนว่าไม่ร่วมทางการเมืองกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งทุกคนทราบกันดีอยู่แล้วว่าพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นตัวเลือกแรกที่จะมาเป็นนายกรัฐมนตรีให้กับพรรคพลังประชาชน จึงทำให้ประชาชนชาวใต้ตัดสินใจได้ง่ายว่า

การเปลี่ยนไปเลือกพรรคการเมืองใหม่อย่างพรรคพลังประชารัฐจึงเป็นเรื่องที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในเวลานั้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

พรรคการเมืองควรมีการปรับปรุงและพัฒนาบทบาทและการดำเนินงาน ทางการเมือง เพื่อแสวงหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากประชาชน เช่น การกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองต้องมาจากความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง โดยทำการสำรวจหรือการวิจัยเพื่อให้ได้รับข้อมูลจากประชาชนที่อยู่ในทุกพื้นที่อย่างแท้จริง ส่วนนักการเมืองต้องเข้าร่วมกิจกรรมกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ โดยจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งการให้ความรู้เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และรับฟังความคิดเห็นกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อสรุปนำเสนอพรรคการเมืองในการกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน กล่าวคือ นักการเมืองควรใช้นโยบายทางเลือกที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ตรงต่อความต้องการของประชาชน ที่อยู่ในเขตเลือกตั้งของตนเอง นอกจากนี้ นักการเมืองต้องปรับปรุงพฤติกรรมให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกในการเป็นผู้แทนของประชาชนด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ และทำประโยชน์เพื่อประชาชนและประเทศชาติให้ได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษายุทธศาสตร์พลังประชารัฐกับชัยชนะ ในภาคใต้ นั้น ผู้วิจัยพบว่า โครงสร้างของระบบประชาธิปไตยในประเทศไทยของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 เป็นโครงสร้างแบบประชาธิปไตยครึ่งใบ ซึ่งบางเรื่องเป็นสิ่งที่ควรกระทำให้สำเร็จ แต่ก็ไม่สามารถกระทำได้ และการบริหารบ้านเมืองแบบประชาธิปไตยครึ่งใบทำไมถึงไม่สามารถเป็นที่ยอมรับของสังคมไทยในทุกภาคส่วนได้

2. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมือง ของพรรคพลังประชารัฐ และยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐ รวมทั้งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองของไทยจากบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองและยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคพลังประชารัฐ ซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงโครงสร้างทางการเมืองทั้งหมดของพรรคการเมืองไทย ดังนั้น การศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมืองของพรรคการเมืองอื่น ๆ ในห้วงเวลาปกติจะมีผลกระทบ ต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยต่างจากการศึกษาในครั้งนี้หรือไม่อย่างไร จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจและควรดำเนินการศึกษาวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ คำจันทร์. (2547). *ความนิยมของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้: ศึกษากรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 และที่ 10 จังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงทิพย์ พรหมเขต. (2558). *แนวคิดและยุทธศาสตร์ทางการเมืองของ ดี. เอ็น. ไอเดีย ในช่วง ค.ศ. 1951-1965*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพวรรณ นิโรจน์. (2553). *ปัญหากฎหมายการจัดองค์การพรรคการเมืองไทย*. คุุณินพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บรรณาธิการ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติต้องสร้างโอกาสประเทศ*. ค้นเมื่อ 23 มีนาคม พ.ศ. 2562, จาก <https://www.prachachat.net/columns/news-235769>.
- ประภาพร สีหา. (2560). *ความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2557*. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์*, 4(2): 146-166.

- ปิยฤดี ไชยพร. (2554). *ประชาธิปไตย*. ค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2562, จาก <http://www.parst.or.th/philospedia/democracy.html#31>.
- ปิยฤดี ไชยพร. (2554). *ประชาธิปไตย*. ค้นเมื่อ 23 มีนาคม พ.ศ. 2562. จาก <http://www.parst.or.th/philospedia/democracy.html#31>.
- วรกร คำสิงห์นอก. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อ สร้างพรรคการเมืองอย่างยั่งยืน. *ดุสิตนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- วรรณิ แกมเกตุ. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันชัย พรหมภา. (2554). *กฎหมายพรรคการเมืองคือเครื่องจอบำประชาธิปไตย*. ค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2562. จาก <http://lovedemocracy.com/WANCHAI.html>.
- วารุณี ลีเลิศพันธ์. (2560). *การสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เวิร์คพอยน์ทส์. (2562). เทียบผลการเลือกตั้ง 54-62 แต่ละภาคคะแนนโหวตเปลี่ยนแปลงอย่างไร. ค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2562. จาก <https://workpointnews.com/2019/05/31/news190531/>.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2548). *กฎหมายรัฐธรรมนูญหลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์-มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สยามรัฐออนไลน์. (2562). *ผู้สมัครพรรคพลังประชารัฐ เขต 1 จังหวัดตรัง เร่งลงพื้นที่หาเสียงกับประชาชน*. ค้นเมื่อ 23 มีนาคม พ.ศ. 2562. จาก <https://siamrath.co.th/n/68250>.
- สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์. (2554). *การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554: ศึกษาบทบาทพรรคการเมืองและพฤติกรรมและการตัดสินใจเลือกตั้ง ของประชาชนในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์.
- สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์. (2554). *การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554: ศึกษาบทบาทพรรคการเมืองและพฤติกรรมและการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สีดา สอนศรี. (2545). *พรรคการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. กรุงเทพฯ: พัฒนวิจัย.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). *เสนานิธิปไตย: รัฐประหารกับการเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2556). *สองนคราประชาธิปไตย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ไอลอว์. (2562). *3 ปี ประชาคมติ: คสช. ร่างรัฐธรรมนูญอย่างไรให้ตัวเองอยู่ต่อหลังเลือกตั้ง*. ค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <https://ilaw.or.th/node/5356>.
- Schumpeter, Joseph. (1943). *Capitalism, socialism, and democracy*. London: George Allen & Unwin.

การพัฒนาศูนย์ซ่อมอากาศยานในประเทศไทยเพื่อเสริมสร้างศักยภาพ
ให้เป็นศูนย์กลางของอาเซียน

The Development of Aircraft Repair Center in Thailand
to Enhance Capacity as a Center of ASEAN

ถนอมชาติ ชำนิราชกิจ

Thanomchat Chamnirachakit

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkok Thonburi University

Email: dr.kan_phd@hotmail.com

Received: 2020-10-16; Revised: 2020-12-10; Accepted: 2020-12-16

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการขนส่งทางอากาศในภูมิภาคอาเซียน 2) เพื่อหาแนวทางในการเสริมสร้างให้ประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการซ่อมอากาศยานของไทยในภูมิภาคอาเซียน และ 3) เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการซ่อมอากาศยานในภูมิภาคอาเซียน อันจะสนองตอบต่อเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยอย่างยั่งยืน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทฤษฎีที่ได้จากแนวความคิดทฤษฎี หลักการ รวมทั้งการทบทวนวรรณกรรมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ร่วมกับการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ซ่อมอากาศยาน และโลจิสติกส์ แล้วนำข้อมูลที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า การที่จะผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการซ่อมอากาศยานในอาเซียน จะต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญ อันประกอบด้วย 1) การผลิตและพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมอากาศยานอย่างเป็นระบบ 2) ส่งเสริมอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง เช่น การสร้างการวิจัยและพัฒนา 3) การจัดตั้งห้องทดลองทางอากาศพลศาสตร์ และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องนำมาใช้ร่วมกับอุตสาหกรรมซ่อมอากาศยาน 4) การจัดหางบการเงินให้ผู้ประกอบการได้นำมาใช้หมุนเวียนในอุตสาหกรรมซ่อมอากาศยาน 5) การกำหนดให้การส่งเสริมอุตสาหกรรมซ่อมอากาศยานเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญ โดยส่งเสริมให้ส่วนราชการและวิสาหกิจเอกชนให้ความสนใจ

คำสำคัญ: ศูนย์ซ่อมอากาศยาน, ศักยภาพ, ศูนย์กลางของอาเซียน

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the development of transportation systems in the ASEAN region. 2) to find ways to enhance Thailand as the center of repairing Thai aircraft in the ASEAN region, and 3) to prepare a strategy for developing Thailand as an aircraft repair center in the ASEAN region, there is a response to Thailand's sustainable economic development goals. It is qualitative research, by analyzing the secondary data obtained from the concepts, theories, principles, including literature reviews from various sources, together with interviews with personnel involved in the aircraft maintenance center. And take the received data for analysis

The results found that to push Thailand as a repair center for aircraft in ASEAN Must consider important factors, consisting of 1) systematic production and development of personnel in the aircraft industry 2) promotion-related industries such as research and development 3) the establishment of aerodynamic laboratories and other industries That needs to be used in conjunction with the aircraft repair industry 4) procurement of money for operators to revise in the aircraft repair industry. 5) the promotion of the aircraft repair industry is an important industry. By encouraging government agencies and private enterprises to pay attention.

Keywords: Aircraft Repair Center, Potential, A Center of ASEAN.

บทนำ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของไทย พ.ศ. 2558-2565 กระทรวงคมนาคมได้พิจารณาเหตุผลความจำเป็นและสภาพโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งในปัจจุบันและแนวโน้มการเติบโตของความจำเป็นในการใช้บริการโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่ง ตลอดจนทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) รวมทั้ง กระทรวงคมนาคมได้ประชุมหารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของไทย ดังนี้

1. เหตุผลความจำเป็นในการพัฒนา กล่าวคือ

1.1 ปัจจุบันประเทศไทยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม และภาคบริการ (ท่องเที่ยว) ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็ว มีการใช้พลังงานในภาคเศรษฐกิจต่างๆ เป็นจำนวนมาก แบ่งเป็นการใช้พลังงานในภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 36 ภาคขนส่งร้อยละ 35 หรือคิดเป็นประมาณ 700,000 ล้านบาทต่อปี ซึ่งล้วนก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยมีการขนส่งสินค้าและบริการเฉลี่ยปีละประมาณ 805 ล้านตัน โดยสัดส่วนรูปแบบการขนส่งไม่สอดคล้องกับต้นทุน กล่าวคือ การขนส่งทางถนนที่มีต้นทุนการขนส่งสูง 2.12 บาท/ตัน-กิโลเมตร กลับมีการขนส่งสูงร้อยละ 87.50 ในขณะที่การขนส่งทางรถไฟที่มีต้นทุนการขนส่ง ร้อยละ 0.95 บาท/ตัน-กิโลเมตร และการขนส่งทางน้ำที่มีต้นทุนการขนส่งต่ำที่สุด คือ 0.65 บาท/ตัน-กิโลเมตร กลับมีสัดส่วนการขนส่งเพียงร้อยละ 1.40 และ 11.08 ตามลำดับ จึงทำให้ต้นทุนโลจิสติกส์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) ยังคงอยู่ในระดับ สูงถึงร้อยละ 14.3 (ในจำนวนนี้เป็นต้นทุนด้านการขนส่งประมาณร้อยละ 7.1 ของ GDP)

1.2 ตามรายงานคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานจาก World Economic Forum ประจำปี พ.ศ. 2556-2557 พบว่า คุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานในภาพรวมของประเทศไทย ถูกจัดอยู่ในลำดับที่ 61 ต่ำกว่าประเทศสิงคโปร์และประเทศมาเลเซีย ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 5 และ 25 ตามลำดับ รวมทั้งคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานทางถนน รถไฟ ท่าเรือ สนามบิน ถูกจัดอยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย กล่าวคือ ทางถนนประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 42 ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซีย อยู่ในลำดับ

ที่ 7 และ 23 ตามลำดับ ส่วนคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานทางรถไฟ ประเทศไทยถูกจัดลำดับที่ 72 ต่ำกว่าประเทศสิงคโปร์และประเทศมาเลเซียที่อยู่ในลำดับที่ 10 และ 18 ตามลำดับ ในส่วนของโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางน้ำ ไทยมีลำดับที่ 56 และโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางอากาศ มีลำดับที่ 34

สำหรับด้านความปลอดภัยภาคคมนาคมขนส่ง ในปี 2555 ประเทศไทยมีจำนวนผู้เสียชีวิตทางถนนถึง 8,675 คน และในปี 2556 ก็ถูกจัดอันดับประเทศที่มีอุบัติเหตุทางถนนเป็นอันดับ 3 ของโลก รองจากประเทศนีอูเอ (Niue) และสาธารณรัฐโดมินิกัน (Dominican Republic) (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.) กระทรวงคมนาคม, 2557)

สำหรับประเทศไทย การรวมตัวกันอย่างใกล้ชิดทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าวจะช่วยเพิ่มโอกาสทางการค้าและการลงทุนให้กับไทย อีกทั้งส่งผลให้ไทยมีศักยภาพที่จะเป็นศูนย์กลางทางคมนาคมและขนส่งของอาเซียน ที่มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ และบุคคลระหว่างประเทศสมาชิกที่สะดวกขึ้นทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยถือเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมในการเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศในอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับสนามบินสุวรรณภูมิได้เริ่มต้นเปิดให้บริการในฐานะท่าอากาศยานแห่งชาติแห่งใหม่เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ.2549 นอกเหนือจากสนามบินแห่งนี้จะเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของคนไทยทั้งประเทศแล้ว ศักยภาพและประสิทธิภาพในการให้บริการของสนามบินจะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะในด้านระบบโลจิสติกส์ที่จะรองรับการไหลเวียนของผู้โดยสาร สินค้า และการบริการระหว่างประเทศที่จะเติบโตต่อเนื่องต่อไปในอนาคต การเปิดตัวของสนามบินสุวรรณภูมิจึงไม่เพียงสามารถแก้ไขปัญหาความแออัดของผู้โดยสารที่สนามบินแห่งเดิม แต่ยังสามารถขยายโอกาสการรองรับภาคเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวที่กำลังขยายตัวของประเทศ นอกจากนี้การลงทุนในโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสนามบินแห่งนี้จะมีส่วนในการกระตุ้นภาคการลงทุนอันจะช่วยสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะข้างหน้า อีกทั้งยังเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน ที่จะนำไปสู่การยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาวได้อีกด้วย

หากพิจารณาจากทิศทางของการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ซึ่งมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคนและสังคมเป็นหลัก แผนหลักการขนส่งของกระทรวงคมนาคม พ.ศ.2542-2549 จึงให้ความสำคัญกับประโยชน์ของประชาชนและสังคม โดยได้กำหนดแนวนโยบายเอาไว้ดังนี้คือ เน้นการเพิ่มความปลอดภัยในระบบการขนส่ง เน้นการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากระบบการขนส่ง เร่งพัฒนาระบบการเชื่อมต่อระหว่างขนส่งรูปแบบต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มการแข่งขันในระบบการขนส่ง ขยายโครงการพื้นฐานและปรับปรุงบริการการขนส่งในภูมิภาคและในชนบทให้เพียงพอกับความต้องการให้มีความสำคัญและสนับสนุนการขนส่งในเชิง Mass Transportation มากขึ้นทั้งในการขนส่งคนและสินค้า พัฒนาประสิทธิภาพและปรับบทบาทขององค์กรของรัฐทางด้านการขนส่ง การตั้งภาษีอากรค่าธรรมเนียมและอัตราค่าขนส่ง การพัฒนาเครือข่ายการขนส่งในเชิงรุกเพื่อขึ้นนำการใช้ที่ดินที่เหมาะสม การเชื่อมโยงระบบการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้านและการสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการขนส่งของภูมิภาค

จากนโยบายด้านการสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการขนส่งของภูมิภาคดังกล่าว แผนหลักการขนส่งจึงกำหนดกลยุทธ์ที่สำคัญด้านการขนส่งทางอากาศดังต่อไปนี้ คือ (สิทธิพงศ์ ธนิตยวงศ์. 2553, หน้า 4-5)

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการขนส่งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความได้เปรียบของประเทศในการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในภูมิภาค
2. การเร่งเจรจาข้อตกลงว่าด้วยการขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้านสำหรับประเทศที่ยังไม่มีข้อตกลง

3. เร่งพัฒนาท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและเลือกรูปแบบการใช้งานร่วมกับท่าอากาศยานกรุงเทพ (ดอนเมือง) เพื่อให้กรุงเทพ ฯ เป็นศูนย์กลางการขนส่งทางการบินที่สำคัญที่สุดในภูมิภาคนี้ ในเวลาเดียวกันให้ดำเนินการเจรจาสิทธิทางการบินอย่างต่อเนื่อง

4. พัฒนาระบบการขนส่งเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบโดยเฉพาะกับสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อส่งเสริมการส่งออก เพิ่มความสะดวกในการขนส่งสินค้า ก่อสร้าง Airfreight Station และปรับปรุงขั้นตอนศุลกากรพร้อมทั้งระบบข่าวสารข้อมูลที่ทันสมัย

5. ปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินงานในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน และพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศเพื่อนบ้านและสร้างระบบขนส่งเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้าน

6. พิจารณาช่วยเหลือหรือร่วมลงทุนในการพัฒนาสถานีขนถ่ายสินค้าทางอากาศที่ได้มาตรฐานกับประเทศเพื่อนบ้านและระบบขนส่งเชื่อมโยงทางถนนและทางรถไฟเพื่อคงความได้เปรียบของประเทศ

การพัฒนากรุงเทพ ฯ ให้เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงท่าอากาศยานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญประการหนึ่งในการนำประเทศไปสู่การพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งหากมิได้มีการเตรียมการในเรื่องการเชื่อมอากาศยานที่มีขีดความสามารถเป็นมาตรฐาน ได้รับการยอมรับจากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบินในต่างประเทศอย่างแท้จริง การพัฒนากิจการขนส่งทางอากาศในประเทศไทยย่อมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ ในการนี้ นับว่าเป็นความจำเป็นอย่างเร่งด่วน เพื่อที่จะรองรับการเปิดเสรีทางการค้าและบริการเต็มรูปแบบของประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 ดังนั้น จากความสำคัญดังกล่าวนี้เองผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาในประเด็นนี้อย่างจริงจัง เพื่อสร้างองค์ความรู้ถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และการนำไปสู่การสร้างแบบจำลองในการพัฒนาศูนย์เชื่อมอากาศยานในประเทศไทย เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศในภูมิภาคอาเซียนอย่างแท้จริง ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการขนส่งทางอากาศในภูมิภาคอาเซียน
2. เพื่อหาแนวทางในการเสริมสร้างให้ประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการเชื่อมอากาศยานของไทยในภูมิภาคอาเซียน
3. เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการเชื่อมอากาศยานในภูมิภาคอาเซียน อันจะสนองตอบต่อเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยอย่างยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

ประเทศไทยต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมหลายประการที่จะกระทบต่อการพัฒนาระบบโลจิสติกส์และระบบการขนส่งในอนาคต นอกจากการดำเนินงานภายใต้ทิศทางการพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ในภูมิภาคอินโดจีนแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นที่เข้ามาเป็นตัวกำหนดความต้องการโครงสร้างด้านโลจิสติกส์และการขนส่ง คือ การขยายตัวของประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจการค้า รวมทั้งการเปิดเสรีทางการค้าและการขนส่ง (Free trade agreement) ที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต ทำให้ข้อจำกัดและการกีดกันทางการค้าในรูปของภาษีลดลง เป็นผลให้ปริมาณการค้าและบริการระหว่างประเทศมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจมากขึ้น ประเทศไทยจึงต้องเตรียมความพร้อมให้กับธุรกิจโลจิสติกส์และขนส่งของไทย เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ในที่สุด

พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์เพื่อรองรับการขนส่งที่มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานสูง จึงกลายมาเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการเตรียมความพร้อมให้กับประเทศ เพราะนอกจากจะเป็นปัจจัย

สนับสนุน (Enabling factor) ต่อภาคธุรกิจหรือภาคเอกชนแล้ว ยังก่อให้เกิดสมรรถนะความสามารถในการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งต่างๆ ด้วย โดยในส่วนของความเป็นปัจจัยสนับสนุนต่อภาคเอกชน เป็นเรื่องของการลดต้นทุน และสร้างความรวดเร็วคล่องตัวในการขนส่ง เกิดผลิตภาพ (Productivity) แก่ผู้ประกอบการ และในส่วนของการพัฒนาประเทศโดยรวม โครงสร้างพื้นฐานทางด้านโลจิสติกส์ที่ดีจะทำให้เกิดความสามารถในการเชื่อมโยงทั้งภายในประเทศและเชื่อมโยงสู่ต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสมรรถนะที่สามารถแข่งขันได้กับประเทศคู่แข่งต่าง ๆ และต้องมีการให้บริการตามมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อให้ผู้มารับบริการได้รับบริการที่ดีที่สุด ตรงตามความคาดหวังหรือมากกว่าที่ผู้มารับบริการคาดหวังไว้ ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ดังนี้ 1. เจ้าหน้าที่ที่จะให้บริการมีศักยภาพในด้านความรู้ทางวิชาการ มีความสุภาพต่อ ผู้รับบริการ และมีการต้อนรับที่เหมาะสม 2. กระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ รวมทั้งผลลัพธ์ของการบริการ มีคุณภาพ มีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้และขั้นตอนไม่ยุ่งยาก 3. สถานที่สำหรับการให้บริการ มีความสะอาด ปลอดภัย และจัดเตรียมอุปกรณ์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการอย่างทั่วถึงและทันสมัย (ณัฐยา ศุภนิรติศัย, 2550, หน้า 10 -11) ได้กล่าวว่า การบริการนั้นเป็น กระบวนการของการปฏิบัติตนเพื่อผู้อื่น

อุปสงค์ด้านการขนส่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับภาวะเศรษฐกิจโลก กล่าวคือ เมื่อเศรษฐกิจมีความเจริญเติบโต ประชาชนมีรายได้สูงขึ้น ความต้องการเดินทางทั้งเพื่อการท่องเที่ยวและการติดต่อทางธุรกิจก็จะเพิ่มตามไปด้วย นอกจากนั้น การค้าระหว่างประเทศซึ่งปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจแบบเปิด และการสื่อสารยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ความต้องการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ การขนส่งทางอากาศมีความได้เปรียบการขนส่งรูปแบบอื่นเนื่องจากสามารถสนองตอบความต้องการได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

สาเหตุที่ประเทศไทยควรจะต้องจัดตั้งศูนย์ซ่อมอากาศยาน (กระทรวงคมนาคม, 2555) เป็นอุตสาหกรรมรองรับตลาดโลก มีมูลค่าสูง และอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง เป็นธุรกิจที่มีความยั่งยืน และส่งผลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ เนื่องจากมีห่วงโซ่อุปทานที่ยาว เช่น การจ้างงาน การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคบริการขนส่งทางอากาศ ขยายการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว รัฐได้ภาษี สร้างความเจริญ สร้างรายได้และคุณภาพชีวิตในชุมชนรอบข้าง ยากต่อการเกิดผู้ประกอบการรายใหม่และประเทศไทยยังมีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาอุตสาหกรรมอากาศยานและศูนย์ซ่อมอากาศยาน ทั้งการเป็นศูนย์ซ่อมและการเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนอากาศยานเนื่องจากความได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์และอุตสาหกรรมสนับสนุนที่พัฒนามาจากอุตสาหกรรมการบิน

การส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมอากาศยาน โดยตั้งเป้าหมายให้เป็นศูนย์กลางหรือฮับ (Hub) ด้านอุตสาหกรรมอากาศยานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โครงการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) พ.ศ. 2560-2564 เพื่อขับเคลื่อนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการซ่อมบำรุงอากาศยาน (Maintenance, Repair and Overhaul : MRO) ที่ทันสมัยที่สุดในเอเชียแปซิฟิก เพียบพร้อมด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยด้วยมาตรฐานระดับสากล รวมทั้งส่งเสริมอุตสาหกรรม ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริการด้านการบินตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งปัจจุบันฐานการซ่อมบำรุงอากาศยาน ตั้งอยู่ในประเทศสิงคโปร์ สำหรับประเทศไทยนอกจากความได้เปรียบของลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมกับการเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมการบินแล้วนั้น ยังมีความได้เปรียบในด้านอื่น ๆ คือ

1. อุตสาหกรรมสนับสนุน
2. ค่าแรงต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านในอุตสาหกรรมนี้ เช่น สิงคโปร์และมาเลเซีย
3. ค่าใช้จ่ายในการให้บริการด้านการบิน (Landing/Take off/Parking) ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์
4. สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุนจากบีโอไอช่วยให้แข่งขันได้
5. ท่าอากาศยานที่มีศักยภาพ อยู่ใจกลาง AEC

6. การสนับสนุนจากรัฐบาลทั้งในแง่ของการผลิตและซ่อมบำรุงอากาศยาน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2559)

เป้าหมายที่คาดหวัง คือ ไทยจะต้องเป็นศูนย์กลางด้านการฝึกอบรม การผลิตและการซ่อมบำรุงอากาศยาน แม้จะริเริ่มดำเนินการล่าช้ากว่าประเทศเพื่อนบ้านเช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย แต่หากมีการปรับปรุงจุดที่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุน การสนับสนุนจากภาครัฐต่อผู้ประกอบการอันเป็นส่วนประกอบอื่น ๆ ในการสร้าง นิคมอุตสาหกรรมให้มีความสะดวก ทันสมัย ปลอดภัย ก็จะเป็นการเพิ่มความสนใจต่อนักลงทุนไม่น้อย ดังนั้น ประเทศไทยต้องใช้ความได้เปรียบในหลายประการที่มากกว่าประเทศคู่แข่ง ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางภูมิศาสตร์ ที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาค ประเทศไทยมีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ใกล้ประเทศที่มีการผลิตอะไหล่อากาศยานที่สำคัญ คือ สิงคโปร์ และจีน เกิดความสะดวกต่อการขนส่งและนำเข้าอะไหล่อากาศยาน (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2558) การมีพื้นที่และอัตราค่าแรงที่ไม่สูง ให้เกิดความแข็งแกร่งที่มากขึ้น ในขณะเดียวกัน ส่วนของจุดอ่อนก็เป็นสิ่งที่ ต้องแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นความล่าช้าในด้านระเบียบการดำเนินการของภาครัฐ การปรับแก้กฎหมายเกี่ยวกับ สิทธิประโยชน์สำหรับการลงทุน การถือครองทรัพย์สิน อีกทั้งการเร่งสร้างเสถียรภาพทางการเมืองให้เกิด ความเชื่อมั่นต่อนักลงทุนในธุรกิจ หากมีการศึกษาปัจจัยของบริษัทยักษ์ใหญ่ เช่น โรลส์-รอยซ์ ตัดสินใจเลือกที่ตั้งโครงการมหานครอากาศยานที่เซเลตาร์ แอโรสเปซ พาร์ค จะพบว่าปัจจัย ที่ส่งเสริมให้โรลส์-รอยซ์ ตัดสินใจเลือกสิงคโปร์เป็นศูนย์ปฏิบัติงานแห่งใหม่เพราะมีที่ตั้งใกล้กับลูกค้า รายสำคัญของโรลส์-รอยซ์ อีกทั้งสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีทักษะและกำลังการผลิตอยู่ในระดับสูงพร้อมรับการ แข่งขัน และได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลของสิงคโปร์ โดยคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจสิงคโปร์ รวมถึง สิทธิประโยชน์มากมาย เพื่อจูงใจ เช่น มาตรการยกเว้นอากรขาเข้าสินค้าอากาศยานและชิ้นส่วนการลดอัตรา ภาษีการขายสินค้า บริการสำหรับธุรกิจซ่อมบำรุงเครื่องบินและชิ้นส่วน (ยุทธนา คณาสวัสดิ์, 2555) ทำให้ บริษัท ชื่นนำด้านอุตสาหกรรมการบินเลือกที่จะตัดสินใจลงทุนได้ไม่ยากนัก ดังนั้น ไม่เพียงแต่การผลิตชิ้นส่วน อากาศยานระดับโลก แต่โรลส์-รอยซ์ ได้นำเทคโนโลยีการผลิตอันล้ำสมัยมาถ่ายทอดแก่เจ้าหน้าที่และผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง โดยจะเป็นการส่งเสริมและต่อยอดทักษะทางวิศวกรรมขั้นสูงสู่ประเทศสิงคโปร์ด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศูนย์ซ่อมอากาศยานในประเทศไทยเพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้เป็นศูนย์กลางของอาเซียน ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อศึกษาศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของระบบการขนส่งทางอากาศในภูมิภาคอาเซียน เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการซ่อมอากาศยานของไทยในภูมิภาคอาเซียน และเพื่อจัดทำแนวทางในการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการซ่อมอากาศยานในภูมิภาคอาเซียน อันจะสนองตอบต่อเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยอย่างยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ

1. การรวบรวมข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นในรูปของแบบบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูลในประเด็นต่างๆ รายละเอียดของแหล่งอ้างอิง และแยกแยะประเด็นหลักของข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่เพื่อความสะดวกในการนำมาใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

2. การรวบรวมข้อมูลจากการจัดทำ In Depth Interview ด้วยการสร้าง Interview Guide เพื่อใช้ในการควบคุมทิศทางของการสัมภาษณ์ให้อยู่ในขอบเขตที่ต้องการ ซึ่งจะทำให้เกิดความประหยัดในการใช้เวลา ประชุมสัมภาษณ์ ทั้งนี้ แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและหาข้อเห็น

ของแบบสอบถาม (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำไปทดลอง (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ซึ่งได้ความเชื่อมั่นที่ระดับ .89 กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ รวม 8 คน

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

วิธีการเข้าภาคสนามของผู้วิจัยมีขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอนคือ (1) การนัดหมายและกำหนดวันสัมภาษณ์ (2) การแนะนำตัวและการสร้างความสัมพันธ์ (3) การสัมภาษณ์ (4) การยุติสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การนัดหมายและกำหนดวันสัมภาษณ์ ผู้วิจัยประสานกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ 8 ท่าน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย กำหนดสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การลดทอนข้อมูล การแสดงข้อมูล และการสร้างข้อสรุป (Miles & Huberman, 1994) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปและการจดบันทึกมาอ่านหลายๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูลที่ได้ และพิจารณาประเด็นที่สำคัญ การตีความ ซึ่งใช้วิธีการแยกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) โดยการตั้งข้อความหรือประโยคที่สำคัญที่เกี่ยวข้องจากประเด็นการสัมภาษณ์

2. การแสดงข้อมูล (Data Display) หลังจากลดทอนข้อมูลตามประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้แสดงข้อมูลโดยใช้ตาราง (Table) ในลักษณะเชิงพรรณนา โดยเรียงตามประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การสร้างข้อสรุป (Conclusion) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยกำหนดรหัสข้อมูล (Code) กำกับทุกข้อความหรือทุกประโยค แล้วจึงตั้งชื่อคำสำคัญ ซึ่งจะจัดเป็นทั้งกลุ่มประเด็นหลัก (Themes) และ กลุ่มคำหลัก (Sub-theme) ที่อยู่ภายใต้ความหมายของกลุ่มใหญ่ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงความสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งเป็นการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) จากข้อสรุปย่อยไปหาข้อสรุปใหญ่ ซึ่งแสดงความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรและผล

สรุปผลการวิจัย

ผลของการวิจัย พบว่า การปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจโลกแบบหลายศูนย์กลางในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาทำให้ภูมิภาคเอเชียทวีความสำคัญเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ อาทิ ฮองกง เกาหลี สิงคโปร์ ไต้หวัน และกลุ่มประเทศอาเซียน ที่มีบทบาทเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมโลก โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันระหว่างผู้ประกอบการที่อยู่ในโซ่การผลิตภายในภูมิภาคเดียวกันและต้นทุนการผลิตที่ต่ำ ขณะเดียวกันนโยบายการเปิดประเทศของจีน รัสเซีย พลวัตการขยายตัวของบราซิลและอินเดีย และการเพิ่มของชนชั้นกลางในภูมิภาคเอเชียทำให้ตลาดเอเชียมีกำลังซื้อเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เกิดโอกาสทางเศรษฐกิจที่น่าลงทุนสำหรับธุรกิจไทย

ศูนย์กลางกิจกรรมการค้าของโลกได้ย้ายจากตลาดเดิม (ยุโรป อเมริกา และญี่ปุ่น) ไปสู่ตลาดใหม่ (GMS จีน และเอเชีย) เนื่องจากประเทศในเอเชียมีการเปิดเสรีทางการค้ามากขึ้น และมีกำลังซื้อของชนชั้นกลางเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่กลุ่มตลาดเดิมเชิงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

อุปสงค์ด้านการขนส่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับภาวะเศรษฐกิจโลก กล่าวคือ เมื่อเศรษฐกิจมีความเจริญเติบโต ประชาชนมีรายได้สูงขึ้น ความต้องการเดินทางทั้งเพื่อการท่องเที่ยวและการติดต่อทางธุรกิจก็จะ

เพิ่มตามไปด้วย นอกจากนั้น การค้าระหว่างประเทศซึ่งปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจแบบเปิด และการสื่อสารยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ความต้องการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ การขนส่งทางอากาศมีความได้เปรียบการขนส่งรูปแบบอื่นเนื่องจากสามารถสนองตอบความต้องการได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ดังนั้น นอกเหนือจากบทบาทของการให้บริการแล้ว การขนส่งทางอากาศยังมีบทบาทต่อเนื่องถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศและของโลก ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไป บทบาทนี้ยิ่งจะปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดโดยจะสัมพันธ์ไปกับการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลของการวิจัย พบว่า การปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจโลกแบบหลายศูนย์กลางในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาทำให้ภูมิภาคเอเชียทวีความสำคัญเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ อาทิ ฮองกง เกาหลี สิงคโปร์ ไต้หวัน และกลุ่มประเทศอาเซียน ที่มีบทบาทเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมโลก โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันระหว่างผู้ประกอบการที่อยู่ในโซ่การผลิตภายในภูมิภาคเดียวกันและต้นทุนการผลิตที่ต่ำ ขณะเดียวกันนโยบายการเปิดประเทศของจีน รัสเซีย พลวัตการขยายตัวของบราซิลและอินเดีย และการเพิ่มของชนชั้นกลางในภูมิภาคเอเชียทำให้ตลาดเอเชียมีกำลังซื้อเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เกิดโอกาสทางเศรษฐกิจที่น่าลงทุนสำหรับธุรกิจไทย

ศูนย์กลางกิจกรรมการค้าของโลกได้ย้ายจากตลาดเดิม (ยุโรป อเมริกา และญี่ปุ่น) ไปสู่ตลาดใหม่ (GMS จีน และเอเชีย) เนื่องจากประเทศในเอเชียมีการเปิดเสรีทางการค้ามากขึ้น และมีกำลังซื้อของชนชั้นกลางเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่กลุ่มตลาดเดิมเผชิญภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

อุปสงค์ด้านการขนส่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับภาวะเศรษฐกิจโลก กล่าวคือ เมื่อเศรษฐกิจมีความเจริญเติบโต ประชาชนมีรายได้สูงขึ้น ความต้องการเดินทางทั้งเพื่อการท่องเที่ยวและการติดต่อทางธุรกิจก็จะเพิ่มตามไปด้วย นอกจากนั้น การค้าระหว่างประเทศซึ่งปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจแบบเปิด และการสื่อสารยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ความต้องการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ การขนส่งทางอากาศมีความได้เปรียบการขนส่งรูปแบบอื่นเนื่องจากสามารถสนองตอบความต้องการได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ดังนั้น นอกเหนือจากบทบาทของการให้บริการแล้ว การขนส่งทางอากาศยังมีบทบาทต่อเนื่องถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศและของโลก ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไป บทบาทนี้ยิ่งจะปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดโดยจะสัมพันธ์ไปกับการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ด้วยการเปิดเสรีการค้าการลงทุนในธุรกิจอุตสาหกรรมขนส่งทางอากาศ โลจิสติกส์ และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้

1. การลงทุนหรือร่วมดำเนินงาน โดยประเทศสมาชิกสามารถลงทุนหรือร่วมดำเนินงานในการให้บริการท่าอากาศยาน และบริการการบิน
2. การเปิดตลาดบริการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการบิน เช่น ซ่อมและบำรุงรักษาอากาศยานและบริษัท บริการสำรองที่นั่งด้วยระบบคอมพิวเตอร์ และบริการให้เช่าอากาศยานแบบมีลูกเรือ เป็นต้น
3. การขยายบริการขนส่งและโลจิสติกส์ภายในประเทศสมาชิก โดยสามารถเข้าไปลงทุนหรือดำเนินการขนส่งและคลังสินค้าภายในท่าอากาศยานของประเทศสมาชิกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในการขนส่งทางอากาศและการบูรณาการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Integration)

ยอดเงินลงทุนในกิจการผลิตหรือซ่อมอากาศยาน รวมทั้งชิ้นส่วนอุปกรณ์ อากาศยานหรือเครื่องบิน อากาศยานระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2561 มีเงินลงทุนทั้งสิ้นประมาณ 5,500 ล้านบาท (พลพัฒน์ , 2561, หน้า 46 - 47) ซึ่งสำหรับประเทศไทยอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับอากาศยานและชิ้นส่วนอากาศยาน นับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เทคโนโลยีในลักษณะ Knowledge -

Based Industries การผลิตต้องใช้มาตรฐานสูง หากแรงงานไทยได้เรียนรู้ที่จะทำงานในระบบการผลิตดังกล่าว จะสามารถพัฒนาคุณภาพของแรงงานไทยให้เข้าสู่มาตรฐานการผลิตระดับโลกได้ อุตสาหกรรมนี้ถึงแม้จะเกิดขึ้นในประเทศไทยมาแล้วระยะหนึ่ง แต่ยังมีขนาดเล็กมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง เช่น สิงคโปร์ ผู้ประกอบการที่เข้ามาลงทุน ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในลักษณะของการซ่อมแซมโดยใช้ฝีมือของแรงงานที่มีอยู่ในประเทศ

การพัฒนาอุตสาหกรรมการซ่อมแซมอากาศยานและชิ้นส่วนจะเป็นพื้นฐานเบื้องต้นก่อนการพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการผลิตอากาศยาน ซึ่งประเทศไทย มีการดำเนินการอยู่แล้วในบางหน่วยงานที่ใช้อากาศยานอยู่ในปัจจุบัน จึงมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาขีดความสามารถในการซ่อมบำรุงด้วยตนเองแทนการส่งออกไปซ่อมบำรุงในต่างประเทศ

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีนิคมอุตสาหกรรมและศูนย์ซ่อมเกี่ยวกับอากาศยานอย่างเป็นทางการ ถึงแม้ว่าประเทศไทยมีอัตราการเติบโตของธุรกิจการบินอย่างต่อเนื่องมานาน การจัดตั้งศูนย์ซ่อมอากาศยานในประเทศไทย จะช่วยให้ประเทศไทยมีความความพร้อมมากขึ้นในการเป็นศูนย์กลางการบินของเอเชียแปซิฟิก และรองรับการเปิดเสรีทางการบินในอนาคต

การพัฒนาอุตสาหกรรมการซ่อมแซมอากาศยานและชิ้นส่วนจะเป็นพื้นฐานเบื้องต้นก่อนการพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการผลิตอากาศยาน ซึ่งประเทศไทย มีการดำเนินการอยู่แล้วในบางหน่วยงานที่ใช้อากาศยานอยู่ในปัจจุบัน จึงมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาขีดความสามารถในการซ่อมบำรุงด้วยตนเองแทนการส่งออกไปซ่อมบำรุงในต่างประเทศ

แนวทางในการจัดตั้งศูนย์ซ่อมอากาศยานในประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จ

1. การผลิตและพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมอากาศยานอย่างเป็นระบบ
2. ส่งเสริมอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง เช่น การสร้างการวิจัยและพัฒนา การจัดตั้งห้องทดลองทางอากาศพลศาสตร์ และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องนำมาใช้ร่วมกับอุตสาหกรรมการซ่อมอากาศยาน
3. การจัดหางบเงินให้ผู้ประกอบการได้นำมาใช้หมุนเวียนในอุตสาหกรรมซ่อมอากาศยาน
4. การกำหนดให้การส่งเสริมอุตสาหกรรมซ่อมอากาศยานเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญ โดยส่งเสริมให้ส่วนราชการและวิสาหกิจเอกชนให้ความสนใจ
5. กำหนดระบบมาตรฐานในการควบคุมคุณภาพการบริการซ่อมอากาศยานให้ได้รับการยอมรับเป็นสากล
6. กำหนดนโยบายในการเชิญชวนผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งทางอากาศให้หันมาใช้ประเทศไทยเป็นแหล่งกระจายสินค้า หรือการเดินทางเข้ามาของสายการบินต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ประเทศไทยควรมีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและศูนย์ซ่อมเกี่ยวกับอากาศยานอย่างเป็นทางการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงพัฒนาที่เกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์ซ่อมอากาศยานในประเทศไทย
2. ควรศึกษากลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติม เช่น บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องการจัดตั้งศูนย์ซ่อมอากาศยานในต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงคมนาคม. (2555). *โครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและศูนย์ซ่อมอากาศยาน*. กรุงเทพฯ:อัสสัมชัญ.
- ณัฐยา ศุภนิรติศัย. (2550). *ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่องานบริการของสำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการ
บริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2558). *ภาพรวมเศรษฐกิจไทย*. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2562, จาก <https://www.kasikornbank.com/th/IR/ShareholderServices/Publications/00-SHD-19-TH-All-Page-Final.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2559). *การส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมอากาศยาน*. ค้นเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2562, จาก https://www.sciencepark.or.th/documents/news/autopart_2016
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.) กระทรวงคมนาคม. (2557). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของไทย พ.ศ. 2558-2565*. ค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2562, จาก https://www.mot.go.th/mot_strategy/index.php.
- สิทธิพงศ์ ธนิตยวงศ์. (2543). *การพัฒนากรุงเทพฯ ให้เป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- Miles, MB. & Huberman, AM. (1994). *Qualitative Data Analysis*. (2nd edition). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

ความสัมพันธ์และรูปแบบของระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น:
กรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง
Relationship and Pattern of Patronage System in Local Administrative
Organizations: A Case Study of Local Administrative Organizations
Ang-Thong Province

อิทธิศักดิ์ วรกิจ

Ittisak Worakit

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

Email: ittisak.fah@gmail.com

Received: 2020-12-09; Revised: 2020-12-24; Accepted: 2020-12-25

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะกลุ่มและอำนาจทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดอ่างทอง และ ศึกษาการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการเมืองของจังหวัดอ่างทอง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร ศึกษาข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 55 คน แบ่งเป็นสามฝ่าย คือ ฝ่ายข้าราชการการเมือง จำนวน 20 คน ฝ่ายข้าราชการประจำ จำนวน 15 คน และฝ่ายประชาชนในพื้นที่จำนวน 20 คน

ผลการวิจัยพบว่า การเมืองท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองมีการกระจุกตัวของอำนาจอยู่ที่กลุ่ม ๆ เดียว ที่ใช้ชื่อว่า กลุ่มสำนักรักบ้านเกิด ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกของกลุ่มขณะการเลือกตั้งในการเมืองท้องถิ่นและเข้ามาบริหารบ้านเมืองด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบอุปถัมภ์จากอดีตนักการเมืองระดับชาติ ผู้ซึ่งยังคงมีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลต่อการเมืองท้องถิ่นของจังหวัดอ่างทองอยู่ และเมื่อสมาชิกของกลุ่มสำนักรักบ้านเกิดนี้จะต้องตัดสินใจในการบริหารบ้านเมือง ก็จะมีผลต่อการเอื้อผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่ม จึงทำให้เห็นว่าระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่นของจังหวัดอ่างทองมีความเข้มข้นและเป็นปึกแผ่นมาเป็นระยะเวลายาวนาน ผลของการศึกษาวิจัยฉบับนี้ ทำให้เห็นถึงรูปแบบของการเมืองไทยที่มีระบบอุปถัมภ์เป็นพื้นฐานของโครงสร้างทางการเมือง รวมไปถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลที่เป็นเสมือนเครือญาติที่สนิทชิดเชื้อ ซึ่งส่งผลไปถึงการเมืองในทุก ๆ ระดับ ไม่เว้นแม้กระทั่งการเมืองในระดับท้องถิ่น สามารถสรุปประเด็นในเรื่องผลประโยชน์ที่ได้เป็น 3 ด้านได้แก่ผลประโยชน์เชิงบุคคล เชิงนโยบายสาธารณะและเชิงพาณิชย์

คำสำคัญ : ระบบอุปถัมภ์, การเมืองท้องถิ่น, นักการเมืองท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were to study the nature of groups and political power of various groups in Ang Thong province and to study the use of the patron-client system in the politics of Ang Thong province. Using qualitative research methods. Collect data from research papers, study-related documents, and in-depth interviews, using purposive sampling. Using a structured interview and a non-structured interview. There are 55 people of a representative sample divided into 3 parties; 20 people of political officials, 15 people of government officials, and 20 people in the area.

The research results were found that local politics in Ang Thong province is concentrated in a single group called Sam Neuk Rak Ban Kerd group. Which is a group whose members won elections in local politics and took over the administration of the country altogether. Which is part of the patron-client system from former national politicians who still play an important role and influence on the local politics of Ang Thong province and when the members of this hometown group must make decisions in the administration of the country. It will affect the benefit of the group members. It was therefore seen that the patron-client system in the local politics of Ang Thong Province has been concentrated and united for a long time. The results of this research study show the form of Thai politics with a system of patronage as the basis of the political structure. Including the social relations of the person who is like a close relative, which affects all levels of politics, not even local politics. Can be summarized in three areas: personal interests, public and commercial policy.

Keywords: Patronage System, Local Administrative, Local politician.

บทนำ

ระบบอุปถัมภ์ (Patron-client system) เป็นรูปแบบหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม เป็นความสัมพันธ์ที่ต่างจากความสัมพันธ์ตามสายงานบังคับบัญชาอย่างเป็นทางการตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่เห็นกันอยู่ในสังคมสมัยใหม่ ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่เคยดำรงอยู่ในสังคมจารีตของประเทศต่าง ๆ นั้นยังคงแฝงเร้นอยู่ในสังคมสมัยใหม่ เพราะมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวให้เข้ากับลักษณะทางสังคมในแต่ละช่วงของประวัติศาสตร์ จึงยังแฝงเร้นอยู่ในสังคมสมัยใหม่มาจนถึงทุกวันนี้

ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เป็นรูปแบบหนึ่งของความสัมพันธ์ส่วนตัวเชิงแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต่างกัน คนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงกว่า กล่าวคือ ผู้อุปถัมภ์ (Patron) จะใช้อิทธิพลและสิ่งที่ตนมีอยู่คุ้มครองหรือให้ผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างแก่ผู้รับอุปถัมภ์ (Client) ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า โดยผู้รับอุปถัมภ์จะตอบแทนด้วยการให้ความจงรักภักดี แรงงาน การรับใช้ การรับเอาวัตถุหรือบริการโดยไม่สามารถตอบแทนคืนได้เต็มที่ จะสร้างหนี้สินทางใจที่ผูกพันผู้นั้นเข้ากับผู้อุปถัมภ์ ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบเฉพาะบุคคล คือตัวต่อตัวที่รู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ เกิดมิติทางอารมณ์ที่ผู้รับมีหนี้สินทางวัตถุหรือทางใจได้สะสมเอาไว้และจะต้องชดใช้คืนอย่างไม่มีวันจบสิ้น (ธีรยุทธ บุญมี, 2533, หน้า 199)

ระบบอุปถัมภ์มีความเป็นมาที่ยาวนาน สืบเนื่องมาจากการเจริญเติบโตของระบบศักดินายุโรป ตะวันตกและญี่ปุ่น (ปรีชา คูวินทร์พันธุ์, 2539, หน้า 28) ซึ่งความสัมพันธ์ส่วนตัวและการฝากตัวเป็นผู้อุปถัมภ์

ระหว่างเจ้าของที่นากับชาวนาได้กลายมาเป็นรากฐานของการจัดระเบียบองค์กรทางธุรกิจ สังคม และการเมือง เช่น ชุมชนชนบทในประเทศเม็กซิโก ไร่นาขนาดใหญ่ในประเทศบราซิล ตอนใต้ของประเทศอิตาลี ละตินอเมริกา แอฟริกา และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น

ขณะที่วิถีชีวิตของชาวบ้านในสังคมชนบทไทยดำเนินไปตามครรลอง การพัฒนาได้ถูกนำเข้ามาสู่สังคมชนบทในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นนิติบุคคล โดยที่ภายหลังองค์การบริหารส่วนตำบลบางส่วนได้ถูกยกฐานะให้เป็นเทศบาล ที่มีอำนาจบริหารจัดการคนและงบประมาณตามสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่กระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น ในมาตรา 334 ของรัฐธรรมนูญได้มีบทบังคับให้รัฐบาลต้องออกกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่นภายในเวลา 2 ปี ทำให้รัฐบาลตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ขึ้น

ผู้วิจัยได้พบเห็นและมีประสบการณ์กับระบบอุปถัมภ์ในหมู่บ้าน ในหมู่มิตรสหาย ในองค์กร และการอุปถัมภ์ระหว่างอาชีพ พบว่า ปัญหาที่สำคัญที่เป็นสาเหตุหลักของปัญหาการบริหารงานในจังหวัดอ่างทอง คือการกระจุกตัวของอำนาจที่อยู่กับชนชั้นนำหรือผู้มีอิทธิพลทางการเมืองของจังหวัดอ่างทอง ส่งผลกระทบถึงการเมืองท้องถิ่นที่มีการแข่งขันทางการเมืองระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในระดับต่ำมาก หรือกล่าวได้ว่าแทบจะปราศจากการแข่งขันโดยสิ้นเชิง จนกระทั่งมีกลุ่มใหญ่เพียงกลุ่มเดียวซึ่งแทบจะครอบงำการเมืองในจังหวัดอ่างทองได้ทั้งหมด ซึ่งส่งผลต่อการมีอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจ และสภาพสังคมของจังหวัดอ่างทองไปด้วย

จากสภาพปัญหาและสาเหตุที่วิเคราะห์ข้างต้น จึงนำไปสู่การค้นคว้าว่ากลุ่มชนชั้นนำ หรือกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองในจังหวัดอ่างทองมีกี่กลุ่ม มีลักษณะอย่างไร และสมาชิกเป็นคนประเภทใด สังกัดกลุ่มไหน และมีการเข้ามาแข่งขันทางการเมืองด้วยวิธีใด และมีบทบาททางการเมืองมากน้อยแค่ไหน จนกระทั่งกลายเป็นตัวช่วยส่งเสริมการครอบงำของกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองใหญ่ ๆ ของจังหวัดอ่างทอง อันเป็นลักษณะรูปแบบของระบบอุปถัมภ์ ที่ส่งผลต่อรูปแบบทางการเมืองของจังหวัดอ่างทองหรือไม่

คำตอบสำหรับความสงสัยดังกล่าวจึงส่งผลจำเป็นให้มีการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ ในฐานะที่ผู้วิจัยเองก็เป็นหนึ่งในคณะทำงานภายใต้การกำกับดูแลของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย จึงถือโอกาสนี้ในการทำวิจัยเพื่อนำผลจากการวิจัยไปวางแผนและพัฒนากลยุทธ์สำหรับการบริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น เป็นพิเศษสำหรับพื้นที่เทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ที่ตนเองทำงานอยู่ เพื่อจะได้เข้าใจบริบทอย่างชัดเจน และวางแผนการดำเนินงานร่วมกับคณะทำงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะกลุ่มและอำนาจทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อศึกษาการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการเมืองของจังหวัดอ่างทอง

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยนี้ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อการวิเคราะห์ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย (1) แนวความคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ (2) แนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์ (3) แนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจ (4) แนวความคิดเกี่ยวกับผู้นำ (5) แนวความคิดเกี่ยวกับท้องถิ่นนิยม (6) แนวความคิดเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจ และ (7) แนวความคิดเกี่ยวกับเครือข่ายฝักฝ่ายทางการเมือง

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น ประกอบไปด้วย (1) งานวิจัยทางด้านโครงสร้างอำนาจในชุมชน และ (2) งานวิจัยทางการเมืองท้องถิ่น

แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์

ระบบอุปถัมภ์ เป็นกรณีของความสัมพันธ์ระหว่าง 2 คน ที่เป็นกลไกของความสัมพันธ์ในลักษณะที่บุคคลหนึ่งจะมีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจในระดับสูงจะเป็นผู้อุปถัมภ์ ที่จะใช้อิทธิพลและทรัพยากรของตนในการช่วยปกป้องคุ้มครองหรือให้ประโยชน์หรือทั้งสองอย่างแก่บุคคลที่มีสถานภาพต่ำกว่าคือ ผู้รับอุปถัมภ์ ผู้ซึ่งจะต้องตอบแทนโดยการให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนให้บริการแก่ผู้อุปถัมภ์ ลักษณะความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์ที่มีโชติญาติและทั้งสองฝ่ายมีฐานะไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายที่เหนือกว่าจะอยู่ในฐานะผู้อุปถัมภ์ และฝ่ายที่อยู่ต่ำกว่าจะเป็นผู้รับอุปถัมภ์ ทั้งสองฝ่ายมีความผูกพันกันเป็นการส่วนตัว มีการแสวงหาผลประโยชน์ ต่างฝ่ายต่างแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน ผู้อุปถัมภ์จะให้ประโยชน์ในความคุ้มครอง สนับสนุน ส่วนผู้รับอุปถัมภ์จะให้ผลประโยชน์ตอบแทน ในรูปของความจงรักภักดี ใช้แรงงานและของกำนัล เป็นที่รับรู้หรือยอมรับกันตามธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรมของสังคม

ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย เป็นระบบอุปถัมภ์อย่างไม่เป็นทางการยังมีอยู่มากในสังคมทุกระดับชั้น และได้มีการพัฒนาการสืบเนื่องมาโดยตลอด ปัจจัยที่มีอิทธิพลให้เกิดความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์คือ ค่านิยมของสังคมไทย ในเรื่อง “การให้” เพื่อหวังจะได้รับความช่วยเหลือและความคุ้มครองเป็นการตอบแทน ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เป็นรากฐานสำคัญของการจัดองค์การของสังคมไทยมาแต่โบราณ ซึ่งสังคมไทยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์กับลูกน้องคือ ความสัมพันธ์เช่นนี้มีลักษณะเปราะบาง เพราะขึ้นอยู่กับตัวบุคคลมากกว่าหลักการ ดังนั้นการจะรักษาเสถียรภาพของความสัมพันธ์ไว้ได้จะต้องมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่อกันอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์

จุมพล หนีพานิข (2545, หน้า 42) ได้อธิบายความสำคัญของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีต่อการเมืองไว้ว่า กลุ่มผลประโยชน์เป็นกลุ่มการเมืองที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลที่มีวัตถุประสงค์ ทัศนคติ และผลประโยชน์ร่วมกันมารวมตัวกันเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ โดยผ่านกระบวนการทางการเมือง ซึ่งผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นได้ต้องมีการระดมทรัพยากรเพื่อสร้างกำลัง และเพื่อใช้กำลังเพื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะหรือนโยบายของรัฐบาล

กลุ่มผลประโยชน์จะกลายเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองก็ต่อเมื่อมีการเรียกร้องหรือมีการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ ซึ่งการเรียกร้องหรือการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์มักเป็นการเรียกร้องหรือการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ต่อรัฐบาลต่อกลไกของรัฐ ซึ่งในการได้มาซึ่งผลประโยชน์ดังกล่าวมักจะเป็นผลมาจากการต่อสู้แข่งขันกับกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งผลประโยชน์ที่ได้มา จะได้มามากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบดัง

ต่อไปนี้เป็น ขนาดของกลุ่ม สถานภาพทางสังคม ความสามัคคีของกลุ่ม และภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (จุมพล หนีพานิข, 2545, หน้า 43) ปัจจุบันกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้ามามีบทบาทอย่างสูงต่อการเมืองไทยคงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่ากลุ่มนั้นก็คือ กลุ่มทุน (นักธุรกิจ) แต่เดิมกลุ่มทุนนี้จะทำหน้าที่สนับสนุนด้านการเงินแก่นักการเมืองในการเลือกตั้งพร้อมกับการได้รับประโยชน์ตอบแทนจากนักการเมืองที่กลุ่มตนได้สนับสนุน

แนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจ

แนวคิดเชิงอำนาจ – อิทธิพล (Power – Influence approach) เป็นแนวคิดการวิจัยที่มุ่งเน้นลักษณะอำนาจของผู้นำ รูปแบบของอำนาจลักษณะการอำนาจ ตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีฐานอำนาจทางสังคม (The Base of Social Power) ซึ่งนำเสนอโดยเฟรนช์ และราเวน (France and Raven, 1959, pp.561-567) ที่อธิบายถึงปรากฏการณ์ของอำนาจและอิทธิพลในความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้ใช้อำนาจกับปฏิกิริยาของผู้รับอำนาจ จะสามารถอธิบายอำนาจและอิทธิพลที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงได้ 3 ประการ กล่าวคือ

1) การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิทยา เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเรื่องของความคิดเห็น ทักษะคติ เป้าหมาย ค่านิยม และความต้องการที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาบุคคล

2) อิทธิพลทางสังคมเป็นอิทธิพลของผู้บังคับบัญชาที่สามารถควบคุมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชา

3) อำนาจทางสังคม เป็นความสามารถของผู้บังคับบัญชาที่มีอิทธิพลเหนือผู้ใต้บังคับบัญชา จากแนวคิดดังกล่าวนี้ เฟรนช์และราเวน จึงได้กำหนดอำนาจทางสังคมออกเป็น 5 ฐาน คือ

(1) อำนาจการให้รางวัล (Reward Power) เป็นอำนาจที่ผู้ใต้บังคับบัญชาเชื่อว่าผู้บังคับบัญชามีความสามารถที่จะให้รางวัลตอบแทนการยินยอมปฏิบัติตาม ที่การแสดงผลพฤติกรรมที่พึงปรารถนาอย่างเหมาะสมและยุติธรรม

(2) อำนาจการบังคับ (Coercive Power) เป็นอำนาจที่ผู้ใต้บังคับบัญชาเชื่อว่าผู้บังคับบัญชามีความสามารถที่จะบังคับให้ปฏิบัติตาม หรือลงโทษผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม เพื่อรักษามาตรฐานหรือกำกับดูแลให้มีแนวทางปฏิบัติตามที่ได้กำหนดไว้

(3) อำนาจตามกฎหมาย (Legitimate Power) เป็นอำนาจที่ผู้ใต้บังคับบัญชาเชื่อว่าผู้บังคับบัญชามีอำนาจที่มาจากตำแหน่งที่มีพื้นฐานมาจากกฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งขององค์การที่ทำให้การใช้อำนาจมีความชอบธรรม ภายใต้ขอบเขตของอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย

(4) อำนาจการอ้างอิง (Referent Power) เป็นอำนาจที่ผู้ใต้บังคับบัญชาเชื่อว่าผู้บังคับบัญชาบนพื้นฐานของความศรัทธาเลื่อมใส การยอมรับ และความนิยมชมชอบในบุคลิกภาพความเฉลียวฉลาด ความประพฤติ และการปฏิบัติตนในด้านคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ อันเป็นแบบอย่างที่ดี

(5) อำนาจความเชี่ยวชาญ (Expert Power) เป็นอำนาจที่เกิดจากองค์ความรู้ในสาขาวิชาชีพ ความสามารถในทางวิชาการ ความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศ เกิดประสิทธิผลต่อองค์การตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

แนวความคิดเกี่ยวกับผู้นำ

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำหรือชนชั้นนำเริ่มแพร่หลายเมื่อปลายศตวรรษที่ 19 ซึ่งได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของคนในสังคมว่าสามารถแบ่งกลุ่มคนออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือกลุ่มคนที่มีอำนาจ มีอิทธิพลมากในสังคม ซึ่งเรียกว่าชนชั้นนำ (Elite) อันหมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งสูงในสังคม หรืออยู่ที่ยอดพีรามิดของโครงสร้าง

ทางสังคมนั้น ๆ เช่น เป็นผู้ปกครองระดับประเทศ ระดับชุมชน หรือบุคคลที่ดำรงตำแหน่งสูงในสังคม ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคือผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง (Non-Elite) หรือสามัญชน (Mass) ซึ่งไม่มีอำนาจและอิทธิพล หรือจะมีก็เพียงจำนวนน้อย รวมทั้งไม่ได้มีบทบาทในการตัดสินใจทางสังคมได้โดยตรง

Mosca (อ้างอิงใน สมยศ ศิลปียอดม, 2540, หน้า 20) เป็นบุคคลแรกที่ได้กำหนดความแตกต่างอย่างเป็นระบบระหว่างชนชั้นผู้นำกับชนชั้นผู้ตาม โดยอธิบายแนวความคิดของเขาว่า สิ่งที่ปรากฏให้เห็นในทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมที่พัฒนาแล้วหรือด้อยพัฒนา มักจะมีบุคคลในสังคมอยู่ 2 กลุ่ม คือ ชนชั้นผู้ปกครองและชนชั้นถูกปกครอง กลุ่มแรกมีจำนวนน้อยคอยทำหน้าที่ทางการเมืองผูกขาดอำนาจ และเป็นผู้ที่คอยเอาเปรียบจากผลที่อำนาจนำมาให้ ส่วนกลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากกว่ากลุ่มแรกในลักษณะที่เป็นการควบคุมทางกฎหมาย การตัดสินใจขาดจากการครอบงำของชนกลุ่มน้อยที่มีองค์การที่จัดระเบียบแล้ว อำนาจของชนกลุ่มน้อยนั้นๆ มักจะเป็นสิ่งที่บุคคลแต่ละคนในชนส่วนใหญ่ไม่อาจจะต่อต้านได้ และหากจะกล่าวตามข้อเท็จจริงก็คือ ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ประกอบด้วยบุคคลที่เป็นชนชั้นนำ ซึ่งโดยปกติจะเป็นผู้มีอิทธิพลในสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่

Koontz และ Donnell (อ้างอิงใน เนาวรัตน์ แก้วสว่าง, 2547, หน้า 24) อธิบายว่า ผู้นำ หมายถึงผู้มีอิทธิพลทำให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามในอันที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์ร่วมกัน การเป็นผู้นำเป็นวิธีการของการสั่งการเพื่อให้กลุ่มได้บรรลุวัตถุประสงค์แต่ขณะเดียวกันผู้นำก็ต้องไม่เสียเอกลักษณ์เฉพาะตัวของตนเอง

Halpin (อ้างอิงใน เนาวรัตน์ แก้วสว่าง, 2547, หน้า 24) ให้ความหมายเกี่ยวกับผู้นำไว้กว้าง ๆ ว่าเป็นบุคคลที่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่งใน 3 ข้อดังต่อไปนี้

- 1.บุคคลที่มีบทบาทหรือมีอิทธิพลต่อคนในหน่วยงานมากกว่าผู้อื่น
- 2.บุคคลที่มีบทบาทเหนือผู้อื่น
- 3.บุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการทำให้หน่วยงานดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

สมพิศ นันทศิริพร (อ้างอิงใน เนาวรัตน์ แก้วสว่าง, 2547, หน้า 24) กล่าวว่า ผู้นำคือผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชนหมู่มากให้เป็นหัวหน้าคนอื่น มีความสามารถโน้มน้าวชักจูงใจให้คนอื่นปฏิบัติตามคำสั่ง เพื่อให้ทำงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้หากจะกล่าวถึงความหมายของผู้นำท้องถิ่น ฤกษ์ พินิจ (2539, หน้า 13) ได้อธิบายไว้ว่า ผู้นำท้องถิ่นคือผู้ที่มีบุคลิกเด่น ประกอบกับความสามารถเป็นพิเศษในชุมชนหรือในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งในกลุ่มชนแต่ละกลุ่มมักประกอบด้วยบุคคลที่มีบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ หรือทักษะที่แตกต่างกันไป ในขณะที่ทุกคนมีความผูกพันซึ่งกันและกันในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม จะต้องยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและกัน ด้วยเหตุนี้เอง สถานการณ์ที่บีบตัวขึ้นจึงผลักดันให้สมาชิกบางคนของกลุ่มกลายเป็นผู้นำ อันเนื่องมาจากคุณลักษณะพิเศษประจำตัวอีกด้วย เช่น ความยุติธรรม ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ นอกจากนี้ยังหมายความว่า บุคคลซึ่งมีบุคลิกภาพ อุปนิสัย และความสามารถที่โดดเด่นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง หรือในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะเป็นผู้ที่สามารถจูงใจประชาชนให้มีความคิดเห็นคล้อยตามและลงมือทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง จุมพล หนีมพานิช (2547, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำ ไว้ว่า ความสามารถที่ชักจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ เพื่อทำให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บรรลุผล ผู้นำจะเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่แตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่ คุณลักษณะสำคัญของบุคคลที่เป็นผู้นำมี 6 ประการ

- 1) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Characteristic) ได้แก่ อายุ ลักษณะท่าทาง ส่วนสูง น้ำหนัก

2) ภูมิหลังทางสังคม (Social Background) บุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูง เป็นข้อดีหรือข้อที่มีประโยชน์ในการนำไปสู่สถานภาพการเป็นผู้นำที่มากกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมที่ต่ำกว่า ผู้นำในปัจจุบันมีแนวโน้มที่ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นกว่าผู้นำในอดีต

3) สถิติปัญญาความรู้ความสามารถ (Intelligence) บุคคลที่เป็นผู้นำมักจะเป็นผู้ที่มีการตัดสินใจ มีความรู้ความสามารถดี กล่าวอีกนัยหนึ่ง บุคคลที่เป็นผู้นำโดยทั่วไปมักจะมีรู้ความสามารถที่ค่อนข้างสูงกว่าผู้ตามหรือผู้ร่วมงาน

4) บุคลิกภาพ (Personality) ถ้าเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้นำต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าบุคลิกภาพจะเป็นตัวกำหนดภาวะผู้นำได้ชัดเจนมากกว่าคุณลักษณะอื่น ๆ บุคลิกภาพได้รวมเอาสิ่งต่าง ๆ ไว้มากมาย ซึ่งมักจะหมายถึงคุณลักษณะทางกาย สถิติปัญญาความรู้ความสามารถ หรือคุณลักษณะทางสังคมถือว่ารวมอยู่ในการจำแนกประเภทกว้างๆ ของบุคลิกภาพ จึงเป็นความจริงที่มีการพูดว่า บุคลิกภาพของผู้นำคือกุญแจที่นำไปสู่ความสำเร็จ

5) ลักษณะเกี่ยวกับงาน (Task-Related Characteristic) ผู้นำตามคุณลักษณะแบบนี้ จะมีความต้องการความสำเร็จและมีความรับผิดชอบสูงนอกเหนือไปจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

6) ลักษณะด้านสังคม (Social Characteristic) ผู้นำในลักษณะนี้ มักจะเป็นผู้นำที่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างกระตือรือร้น เป็นผู้ที่ชอบพบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่น และชอบให้ความร่วมมือกับบุคคลต่าง ๆ เป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ใช้อิทธิพลซึ่งมีอยู่ในตนเองในการโน้มน้าวชักจูงให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาช่วยกันปฏิบัติงานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกแบบใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

แนวความคิดเกี่ยวกับท้องถิ่นนิยม

ความเป็นท้องถิ่นนิยมหรือภูมิภาคนิยม เป็นการปลุกเร้าโดยนักการเมืองหรือพรรคการเมืองให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้สึกร่วมของความเป็นท้องถิ่นหรือภูมิภาคเดียวกัน เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของกลุ่มทางการเมืองมิได้สร้างขึ้นเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นหรือภูมิกานั้น ซึ่งในการปลุกเร้าหรือสร้างให้เกิดความรู้สึกร่วมของประชาชน ในทางการเมืองย่อมมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ที่ประชาชนต่างมีค่านิยม ความคิด ความเชื่อทางการเมืองที่แตกต่างกัน ดังนั้นแต่ละพรรคการเมืองก็ย่อมจะต้องมีวิธีการสร้างความรู้สึกร่วมของความเป็นภูมิภาคนิยมที่แตกต่างกัน

ความเป็นภูมิภาคนิยมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองและความผูกพันพรรคการเมือง ความเป็นภูมิภาคนิยมนั้นมีมิติทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมทางการเมือง และมีมิติทางด้านประวัติศาสตร์รวมอยู่ด้วยกัน เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าคุณสมบัติ ส่วนบุคคลของผู้สมัครนโยบาย และการสร้างฐานคะแนนเสียง เพราะการเป็นภูมิภาคนิยมเป็นการแสดงความผูกพัน ความเป็นพวกพ้อง ความเป็นพวกเดียวกัน ภาคเดียวกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาของบุคคล ผ่านกระบวนการสังคมนิยม โดยเริ่มมาตั้งแต่เด็กที่ได้รับมาจากบิดามารดา เด็กได้รับรู้และเข้าใจการปฏิบัติของบิดามารดา เลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม ตลอดจนการเติบโตในสิ่งแวดล้อมได้สิ่งแวดล้อมหนึ่ง ที่มีการปลูกฝังค่านิยมให้ฝังรากลึกผ่านทางจิตวิทยาแล้วนั้น ความคิดความเชื่อจะส่งผลต่อพฤติกรรมในสังคม

การเมืองด้วย แบบแผนต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์โดยผ่านกระบวนการอบรมกล่อมเกล่าทางการเมืองทั้งสิ้น (ลิขิต ชีรเวคิน, 2529, หน้า 23)

กระบวนการท้องถิ่นนิยมที่เกิดขึ้นและกำลังเคลื่อนไหวในปัจจุบัน ซึ่งสามารถมองเห็นปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้จากงานเขียนที่ถูกนำเสนอโดยนักวิชาการ สื่อมวลชน นักคิดและปราชญ์พื้นบ้าน และมองผ่านปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวต่อสู้เรียกร้องของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น ทั้งทางด้านการจัดการทรัพยากรในชุมชน การเคลื่อนไหวของกลุ่มองค์กรชุมชนและภาคประชาสังคมของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ และมองผ่านปรากฏการณ์ที่เชื่อมโยงปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยในปัจจุบัน หากจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นไทยในบางแง่มุมให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ยุทธศาสตร์ท้องถิ่นนิยมที่น่าสนใจและกำลังเคลื่อนไหวในสังคมไทยปัจจุบัน ได้แก่ การปฏิรูปการเมืองการปกครองไทยเพื่อกระจายอำนาจให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 ซึ่งถือว่าได้ให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ซึ่งเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญคือ การปฏิรูปการเมืองและการเมืองภาคพลเมือง มีเป้าหมาย 3 ประการ คือ 1) ขยายสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของพลเมือง 2) การเพิ่มการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยประชาชน เพื่อให้เกิดความสุจริตและโปร่งใส 3) การทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพ (พัฒนา กิตติอาษา, 2546, หน้า 42-43)

การมองปรากฏการณ์ผ่านกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น องค์กรภาคประชาชน องค์กรวิชาชีพ องค์กรพัฒนาเอกชน และขบวนการประชาสังคมที่เคลื่อนไหวของภาคพลเมือง เพื่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการบริหารการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาแนวทางการพัฒนากระแสหลักในสังคมไทยนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมสำคัญ 2 ประการคือ อุดมการณ์ทุนนิยม และอุดมการณ์ของชาติ ซึ่งเป็นลักษณะวัฒนธรรมที่ยึดติดกับรูปแบบตายตัว ทำให้ทิศทางการพัฒนามุ่งไปสู่ความทันสมัยเพียงทางเดียว และจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยม การส่งเสริมระบบกรรมสิทธิ์เอกชน การพัฒนาอำนาจรัฐและกฎหมาย (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2544, หน้า 206)

การพิจารณาท้องถิ่นนิยมควบคู่ไปกับโลกาภิวัตน์ช่วยให้มองเห็นว่า ท้องถิ่นนิยมโดยเนื้อแท้แล้วก็คือ อุดมการณ์ความคิด ความรู้หรือปฏิบัติการทั้งในระดับวาทกรรมและระดับปรากฏการณ์ เพื่อตอบโต้อำนาจและการครอบงำของรัฐ ตอบโต้การพัฒนาที่ยึดเอาศูนย์กลางอำนาจรัฐ เมืองและภาคอุตสาหกรรมเป็นตัวตั้ง (พัฒนา กิตติอาษา, 2546, หน้า 28)

แนวความคิดเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจ

โครงสร้างอำนาจในท้องถิ่นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ (นิธิตา สิริพงศ์ทักขิณ, 2561, หน้า 130-136) ดังต่อไปนี้

1) โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบขั้วเดียวหรือแบบรวมศูนย์

โครงสร้างลักษณะนี้ เกิดจากชนชั้นผู้นำท้องถิ่นเพียงกลุ่มเดียวทำการผูกขาดอำนาจและการตัดสินใจของสังคมในทุกเรื่อง ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ในระดับจังหวัดและระดับชุมชน เพราะเป็นเพียงกลุ่มเดียวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์จำนวนมาก อีกทั้งมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น จึงทำให้สามารถผูกขาดอำนาจทางการเมืองได้อย่างเบ็ดเสร็จ (Monopolistic Politics) ด้านการแข่งขันทางการเมือง สืบเนื่องความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับหน่วยงานในท้องถิ่น และมีผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์อย่างกว้างขวาง จึงทำให้คู่แข่งทางการเมืองไม่สามารถทำคะแนนเพื่อชนะฝ่ายที่กุมอำนาจทางการเมืองได้

อีกทั้งกลุ่มผู้นำท้องถิ่นนี้ พยายามจะสืบทอดอำนาจทางการเมืองนี้ไปยังลูกหลานและเครือญาติในตระกูล รวมทั้งคนใกล้ชิด เพื่อจะผลักดันให้กลุ่มคนเหล่านี้เข้าสู่การเมืองและรักษาอำนาจแบบเบ็ดเสร็จเช่นนี้ต่อไป

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผูกขาดทางการเมืองในท้องถิ่นอาจเริ่มเกิดขึ้นจากการก่อตัวของผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้มีอิทธิพลในส่วนงานราชการ หรือแม้กระทั่งผู้ที่มิผลงานเป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่นนั้น จนทำให้คนกลุ่มนี้ชนะการเลือกตั้ง และได้รับการเลือกเข้ามาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นวัฒนธรรมการเมืองแบบผูกขาด-รวมศูนย์อำนาจ (Monopolistic centralized politic culture)

2) โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบสองหรือสามชั่วอำนาจ

ด้านการเมืองของรูปแบบโครงสร้างแบบนี้จะมีการแข่งขันกันตลอดเวลา โครงสร้างอำนาจแบบนี้จึงไม่ตายตัว และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะไม่มีกลุ่มใดมีอำนาจเหนือกลุ่มใดอย่างเบ็ดเสร็จ เนื่องจากปัจจัยสะสมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมืองในท้องถิ่นนั้น ๆ และมีจำนวนผู้อยู่ภายใต้อุปถัมภ์ใกล้เคียงกันดังนั้น การต่อสู้ทางการเมืองจึงมีความจริงจังเข้มข้นในทุกช่วงเวลาการแข่งขันทางการเมือง ซึ่งรูปแบบของการแข่งขันก็ยังคงเป็นการส่งลูกหลาน ญาติพี่น้อง ลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีเป้าหมายหลักในการยึดกุมและขยายอิทธิพลพื้นที่ทางการเมืองท้องถิ่นไว้ในเครือข่ายตระกูลให้มากที่สุด

3) โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบไม่มีชั่วอำนาจที่ชัดเจน

โครงสร้างอำนาจแบบนี้จะไม่ถูกครอบงำอย่างเบ็ดเสร็จ และไม่มี ความรุนแรงเท่ากับโครงสร้างแบบอื่น ๆ เนื่องจากอำนาจนั้นไม่ได้ถูกผูกขาดอยู่กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง นอกจากนั้น การสะสมทุนทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ยังมีไม่มากพอและมีข้อจำกัดหลายอย่าง จึงทำเครือข่ายอุปถัมภ์และระบบทางการเมืองยังไม่แข็งแรงพอที่จะกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลภายในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ด้วยข้อจำกัดดังกล่าว อำนาจทางการเมืองไม่ได้ตกอยู่ใต้ชั่วคราวเมืองอันหนึ่งอันใดและกระจายไปในชั่วที่หลากหลายแตกต่างกันไป ดังนั้น กลุ่มต่าง ๆ จึงต้องตกลงปลงใจเป็นพันธมิตรกันเป็นการชั่วคราวเพื่อร่วมกันบริหารงานท้องถิ่น ซึ่งอาจจะกลายเป็นลักษณะของกลุ่มอำนาจทางยุทธศาสตร์ (Strategic power group) ที่รวมตัวกันเป็นการชั่วคราว เพื่อเข้าสู่ฐานอำนาจและเป็นหนทางในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองต่อไป

แนวความคิดเกี่ยวกับเครือข่ายฝักฝ่ายทางการเมือง

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2527) ได้อธิบายว่า เครือข่ายฝักฝ่ายที่นักการเมืองระดับชาติจัดตั้งขึ้นในระดับจังหวัดเพื่อเชื่อมโยงตนเองเข้ากับหัวคะแนน และจากหัวคะแนนเชื่อมโยงต่อไปยังผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้านตามลำดับ ถึงแม้ว่ากลุ่มนี้จะมีลักษณะเป็นการคงอยู่ถาวร แต่ยังคงใช้คำว่า “เครือข่าย” ก็เพราะเนื่องจากเป็นกลุ่มที่เป็นลักษณะขององค์กรหลวม ๆ แต่ไม่ได้มีไว้เพื่อทำการเฉพาะกิจหรือทำภารกิจในช่วงเวลาสั้น ๆ ส่วนเหตุผลที่ใช้คำว่า “ฝักฝ่าย” ก็เพราะว่ามีลักษณะเป็นพรรคพวก ไม่ใช่เป็นกลาง มีการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับนักการเมืองคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ที่พรรคการเมืองมักจะทำในช่วงที่มีการเลือกตั้ง แต่มุ่งไปที่การหาเสียงหรือการสร้างโอกาสให้นักการเมืองสร้างความสัมพันธ์และสร้างบุญคุณให้กับผู้นำท้องถิ่นและประชาชนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย พร้อมทั้งรับฟังปัญหาและข้อเรียกร้องจากผู้นำท้องถิ่นและประชาชนเอาไปแก้ไข โดยจะต้องพยายามดึงงบประมาณจากส่วนกลาง โครงการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทางราชการมาช่วยแก้ปัญหา เพื่อตอบสนองและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่น

งานวิจัยด้านโครงสร้างอำนาจในชุมชน

วรพันธุ์ สุวรรณยุหะ (2535) ศึกษาปัญหาเรื่อง “การรักษาอำนาจของกลุ่มการเมืองในระบบการเมืองท้องถิ่นไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มการเมือง “พลังสังคม” ในเทศบาลเมืองสงขลา” พบว่า การได้มาและรักษาไว้ซึ่งอำนาจของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของสังคมไทย กับการจัดสรรผลประโยชน์ของสมาชิกภายในกลุ่มการเมืองท้องถิ่น โดยหัวหน้ากลุ่มการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการจัดสรรผลประโยชน์ดังกล่าว ซึ่งอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวตามลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของสังคมไทยเป็นหลัก จนเป็นที่ยอมรับแก่สมาชิกภายในกลุ่มการเมืองท้องถิ่น ตลอดจนกลุ่มผู้สนับสนุน ทำให้สามารถรักษาอำนาจทางการเมืองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

สุรเชษฐ์ เนียมทัง (2538) ได้ศึกษาเรื่อง “ลักษณะและพัฒนาการของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นเทศบาลนครเชียงใหม่ ระหว่าง พ.ศ. 2517-2537” เป็นการศึกษาถึงลักษณะการก่อกำเนิดของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในระบบเทศบาล และความเข้มแข็งหรือความอ่อนแอของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น รวมถึงพัฒนาการของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น การได้อำนาจทางการเมืองของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น และการดำรงรักษาอำนาจของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นไว้ ซึ่งผลการศึกษาวิจัยพบว่า การรวมตัวเป็นกลุ่มการเมืองท้องถิ่น อาศัยรากฐานความสัมพันธ์ส่วนตัวตามระบบอุปถัมภ์ มีการพัฒนาการและการดำรงรักษากลุ่ม โดยอาศัยปัจจัยความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของสังคมไทย องค์ประกอบของกลุ่มประกอบด้วย กลุ่มพลังมวลชน กลุ่มทางสังคม และกลุ่มทุนท้องถิ่น โดยอาศัยความสัมพันธ์โยงใยกับพรรคการเมืองและระบบราชการ โครงสร้างของกลุ่มมีลักษณะการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ไม่มีการจัดองค์กรอย่างเป็นทางการ

อิงชนิษฐ ศิริณภาพันธ์ (2538) ศึกษาถึงเรื่องราวในชุมชน พฤติกรรมของคนในชุมชนที่จะมีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ ปรากฏว่า การจัดตั้งชุมชนมีอิทธิพลต่อการเลือกตั้ง ประชาชนในชุมชนเห็นว่าการเมืองยังมีการซื้อเสียงอยู่ ผลจากการช่วยเหลือเกื้อกูล ความใกล้ชิดระหว่างคนในชุมชนกับนักการเมืองท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจ หรือจงใจให้ชาวชุมชนเลือกผู้แทนของเขา และความด้อยโอกาสของคนในชุมชนเป็นช่องว่างหรือช่องทาง ที่นักการเมืองจะเข้าไปใช้ระบบอุปถัมภ์เป็นแนวทางในการสร้างฐานเสียงของตนเองหรือของกลุ่ม

งานวิจัยด้านการเมืองท้องถิ่น

งานศึกษาของ บุษมอรี หยิมะ (2549) เรื่อง “นักการเมืองถิ่นจังหวัดปัตตานี” ผลการศึกษาพบว่า ในอดีตนั้นการเมืองถิ่นจังหวัดปัตตานีผูกพันอยู่กับตระกูลชนชั้นนำทางศาสนาและตระกูลอดีตเจ้าเมือง ซึ่งมีอิทธิพลทั้งในจังหวัดปัตตานีและจังหวัดใกล้เคียง กล่าวคือ หะยีสุหลง อับดุลกาเดร์ หรือ หะยีสุหลง โต๊ะมีนา ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีใน พ.ศ. 2488 นอกจากนี้ยังเป็นบุคคลที่มีบทบาทในการต่อสู้ทางการเมืองให้กับประชาชนในพื้นที่ในยุครัฐบาลจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยการมีชื่อเสียงและเป็นผู้มีบทบาทดังกล่าวของหะยีสุหลง ดังกล่าว ได้ส่งผลให้ลูกชายทั้งสองคน คือ นายอาหมิน โต๊ะมีนา และนายเด่น โต๊ะมีนา ได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองในระดับพื้นที่และระดับชาติในเวลาต่อมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ในขณะที่ตระกูลเจ้าเมืองคือ ตระกูลของพระพิพิธภักดี หรือ ตนกูมุกดา อับดุลบุตร สำหรับการเมืองในยุคที่สอง หรือนับจาก พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา การเมืองจังหวัดปัตตานีมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก โดยมิได้จำกัดการแข่งขันหรือต่อสู้ทางการเมืองระหว่าง 2 ตระกูลเท่านั้น หากแต่มีกลุ่มต่าง ๆ ได้เข้าร่วมต่อสู้ทางการเมืองด้วย ทั้งนี้ด้วยปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึง

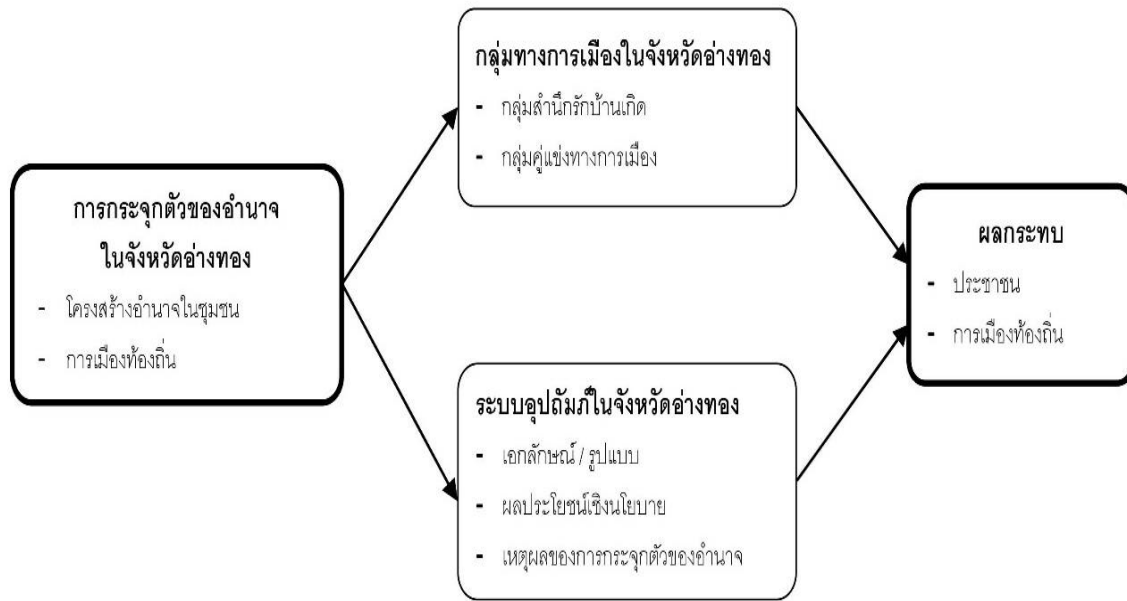
เกิดการรวมกลุ่มทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่กระจายอยู่ในพรรคการเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่ม “วะตะห์” หรือ “กลุ่มเอกภาพ” ที่มีนายเด่น โต๊ะมีนา เป็นผู้นำ ทั้งนี้เพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับพรรคการเมืองในด้านการผลักดันนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่และการเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง ความสำเร็จของกลุ่มวะตะห์ดังกล่าวทำให้นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ และพรรคประชาธิปัตย์ได้จัดตั้งกลุ่มที่เรียกว่า “ญามาอะฮ์อุลามะฮ์” ในการต่อสู้ทางการเมือง เช่นเดียวกัน สำหรับการเมืองในยุคปัจจุบันมีเงื่อนไขหลายประการเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยนับจากยุครัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งผู้สมัครที่สังกัดพรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้งตั้งแต่ใน พ.ศ. 2548 กลับปรากฏว่าฝ่ายแพ้การเลือกตั้งอย่างสิ้นเชิง โดยปรากฏการณ์ทางการเมือง ถิ่นจังหวัดปัตตานีแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นระหว่างการเมืองระดับพื้นที่ของจังหวัดปัตตานีกับการเมืองในระดับชาติ ทั้งนี้เมื่อประชาชนปฏิเสธหรือไม่เลือกผู้สมัครจากพรรครัฐบาล (ในช่วงเวลาก่อนการเลือกตั้งครั้งใหม่) และหันไปเลือกผู้สมัครจากพรรคฝ่ายค้านแม้จะเป็นผู้สมัครที่ไม่มีชื่อเสียง หรือที่เรียกว่า “โนเนม” ซึ่งเป็นปฏิกิริยาด้านความรู้สึกต่อนโยบายของรัฐบาล

ทั้งนี้ บุญอริ หิมีะ ได้สรุปว่า การเมืองของปัตตานีในปัจจุบันและอนาคต มีความสัมพันธ์กับการเมืองระดับชาติเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ และส่งผลต่อความอยู่รอดของนักการเมืองและพรรคการเมืองในระดับพื้นที่ ทั้งนี้ นักการเมืองปัตตานีจำเป็นต้องมีบทบาทหรือแสดงบทบาททางการเมืองในระดับที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน รวมถึงการปกป้องและรักษาวิถีชีวิต

ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่

รุจน์จาลักษณ์รายา คณานุรักษ์ (2551) ทำการศึกษาเรื่อง “นักการเมืองถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผลการศึกษาพบว่า นักการเมืองถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยส่วนใหญ่มาจากการันการเมืองท้องถิ่นของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งพรรคที่มีฐานสนับสนุนในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์ การเป็นพรรคพวก บริวาร รวมถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ในการสืบทอดอำนาจทางการเมืองในลักษณะเครือญาติ หรือเป็นคนที่ใกล้ชิดกับพรรคประชาธิปัตย์ โดยอิงอยู่ในกรอบของ “พรรคเลือกคน คนเลือกพรรค” ทั้งนี้ นักการเมืองถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีเครือข่ายกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ มีระบบการจัดตั้งหัวคะแนน มีตัวแทนทำงานในพื้นที่ และมีฐานเสียงค่อนข้างมั่นคง ในขณะที่การหาเสียงโดยส่วนใหญ่ใช้กลยุทธ์ที่คล้ายกัน กล่าวคือ การลงพื้นที่พบปะประชาชนด้วยตนเองของผู้สมัคร ทั้งในช่วงที่ไม่มีการเลือกตั้งและช่วงของการเลือกตั้งที่สำคัญยังจำเป็นต้องลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ การเข้าร่วมกิจกรรมงานบุญประเพณีต่าง ๆ กิจกรรมทางสังคม นอกจากนี้ ยังมีการปราศรัยใหญ่เพื่อแถลงนโยบายของพรรคในส่วนกลางของจังหวัด ทำให้ประชาชนมีความผูกพันกับพรรคประชาธิปัตย์มาโดยตลอด ทั้งนี้ หากนักการเมืองย้ายออกจากพรรคประชาธิปัตย์ไปอยู่พรรคการเมืองอื่นจะส่งผลต่อการเลือกตั้งหรือไม่ได้รับเลือกในทันที หากแต่กลับมาอยู่พรรคประชาธิปัตย์ก็จะได้รับเลือกตั้งเช่นเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความผูกพันของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองมากกว่าการให้ความสำคัญกับตัวบุคคล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนการศึกษาเอกสาร (Documentary)

ในการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะทำการศึกษาเอกสารเป็น 2 ระดับชั้น ดังนี้

1.1 การค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นต้น (Primary Documents)

- ศึกษาเอกสารข้อมูลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ประวัติความเป็นมา การเลือกตั้ง ลักษณะโครงสร้างการทำงาน ลักษณะทางกายภาพและผู้นำรวมไปถึงสมาชิกขององค์กร
- ศึกษาเอกสารการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีผู้ทำการศึกษาวิจัยและรวบรวม จัดทำไว้ในรูปแบบรายงานการวิจัย

1.2 การค้นคว้ารวบรวมจากเอกสารชั้นรอง (Secondary Documents)

- ศึกษาเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิด ในการวิจัย เช่น แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ บทบาทผู้นำชุมชน การแลกเปลี่ยน รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ศึกษาบทความจากเอกสารหรือวารสารต่าง ๆ รวมไปถึงสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีผู้เขียนหรือรวบรวมไว้

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการสัมภาษณ์บุคคลที่คัดเลือกแล้วว่ามีความรู้และมีรายละเอียดข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ซึ่งวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sample) จะใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง เพื่อจะได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกสำหรับการวิจัย รวมทั้งสิ้นจำนวน 55 คน ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่สำคัญ ออกเป็นฝ่ายได้เป็นสามฝ่าย คือ ฝ่ายข้าราชการการเมือง จำนวน 20 คน ฝ่ายข้าราชการประจำ จำนวน 15 คน และฝ่ายประชาชนในพื้นที่จำนวน 20 คน

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

งานวิจัย เรื่องความสัมพันธ์และรูปแบบของระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น กรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง มีปัญหาในงานวิจัยคือ การปกครองท้องถิ่นของจังหวัดอ่างทองมีลักษณะผูกขาดทางอำนาจอยู่กับกลุ่มคนเฉพาะกลุ่ม และปราศจากการแข่งขันโดยสิ้นเชิง ซึ่งระบบนี้อาจก่อให้เกิดผลกระทบกับการบริหารงานและก่อให้เกิดผลกระทบโดยรวมกับประชาชนได้

1) ผลการศึกษาลักษณะกลุ่มและอำนาจทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดอ่างทอง

ผลการศึกษาที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่ามีความสอดคล้องกับสมมติฐาน กล่าวคือ จังหวัดอ่างทองมีการกระจุกตัวของอำนาจอยู่เฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นนำที่เข้าสู่โครงสร้างอำนาจโดยกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งหมายถึง กลุ่มสำนักรักบ้านเกิด อันมีรากฐานมาจากเครือข่ายฝักฝ่ายทางการเมืองที่สอดคล้องกับหลักการของ อนันท์ เหล่าธรรมรัตน์ (2557) เนื่องจากกลุ่มสำนักรักบ้านเกิดนั้นไม่ใช่องค์กรของพรรค หรือสาขาของพรรคใด ๆ เพราะกลุ่มสำนักรักบ้านเกิดอยู่ในรูปแบบกลุ่มส่วนตัวของอดีตนักการเมืองระดับชาติ กล่าวคือ นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล และมีสมาชิกที่เป็นวงชั้นในและวงชั้นนอกตามโครงสร้างของกลุ่ม ซึ่งกลุ่มดังกล่าวมีบทบาทในการกำหนดทิศทางด้านการเมืองของจังหวัดอ่างทองมาเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งสมาชิกของกลุ่มดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันทั้งในฐานะผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ที่กลายเป็นต้นเหตุสำคัญในการทำให้สมาชิกของกลุ่มมีอิทธิพลในโครงสร้างอำนาจ หรือเป็นชนชั้นนำของจังหวัดอ่างทองที่สามารถรวมตัวกันได้อย่างเหนียวแน่น และครองอำนาจทางการเมืองในจังหวัดอ่างทองได้อย่างผูกขาด และจากการเป็นชนชั้นนำทางการเมืองในจังหวัดอ่างทองของกลุ่มสำนักรักบ้านเกิดนั้น จึงก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับประชาชนผู้สนับสนุนกลุ่มสำนักรักบ้านเกิดอีกต่อหนึ่งด้วย ลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของกลุ่มสำนักรักบ้านเกิดจึงมีลักษณะเป็นพีรามิด โดยมีนายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล อดีตนักการเมืองผู้มีอิทธิพลระดับชาติในจังหวัดอ่างทอง ในฐานะผู้ก่อตั้งกลุ่มสำนักรักบ้านเกิด หรือ “บ้านใหญ่” คือผู้ที่อยู่สูงสุดของพีรามิดเป็นผู้อุปถัมภ์หลัก ส่วนผู้ที่อยู่ตรงกลางคือแกนนำหลักของกลุ่ม คือ นายสุรเชษฐ์ นิ่มกุล นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง รวมไปถึง นายภราดร ปริศนานันทกุล และนายกรวีร์ ปริศนานันทกุล บุตรชายของนายสมศักดิ์ เป็นกลุ่มที่อยู่ในโครงสร้างอำนาจทางการเมือง ซึ่งเป็นผู้ได้รับอุปถัมภ์จากนายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล และในเวลาเดียวกันก็เป็นผู้อุปถัมภ์ของสมาชิกคนอื่น ๆ ของกลุ่ม รวมไปถึงประชาชนที่ให้การสนับสนุนกลุ่มสำนักรักบ้านเกิด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์แบบพีรามิด ของ เจมส์ ซี สกอตต์ (อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์, 2533, หน้า 22)

แต่หากจะมองในมุมของกลุ่มตระกูลเปาอินทร์ ซึ่งเป็นกลุ่มตรงกันข้ามกับกลุ่มสำนักรักบ้านเกิดที่พยายามแข่งขันเพื่อชิงชัยทางการเมืองอยู่เป็นระยะ แต่ก็ไม่ได้รับชัยชนะในสนามการเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง และไม่ได้มีการวางแผนด้านการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทองในระยะยาว เนื่องด้วยปัจจัยทางการเมืองการแข่งขันที่เป็นรองในด้านการวางกลยุทธ์ด้านประชาชนเมื่อเทียบกับกลุ่มสำนักรักบ้านเกิด ดังเห็นได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ ทำให้เห็นได้ชัดเจนถึงการใส่ใจดูแลประชาชนที่น้อยกว่ากลุ่มสำนักรักบ้านเกิด จึงส่งผลในทางบวกให้กับกลุ่มสำนักรักบ้านเกิด และเป็นการส่งเสริมให้กลุ่มสำนักรักบ้านเกิดมีอิทธิพลทางการเมืองในจังหวัดอ่างทองเพิ่มมากขึ้นในเวลาเดียวกัน

2) ผลการศึกษาการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการเมืองของจังหวัดอ่างทองที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายข้าราชการการเมือง ฝ่ายข้าราชการประจำ และฝ่ายประชาชนในพื้นที่

ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ 2 ฝ่ายแรก ได้แก่ ฝ่ายข้าราชการการเมือง และฝ่ายข้าราชการประจำ มีผลการให้สัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยเน้นว่าระบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ที่อยู่คู่เคียงกับสังคมไทย ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแม้จะมีความเป็นสังคมสมัยใหม่แล้วแต่ระบบอุปถัมภ์และความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ก็ยังแฝงเร้นอยู่ จารีตประเพณีต่าง ๆ ในอดีต ก็สะท้อนความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์มาสู่ปัจจุบันและอาจจะต่อเนื่องไปในอนาคตแต่เมื่อพิจารณาจากข้อมูลกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ฝ่ายประชาชนในพื้นที่ พบความเห็นที่แตกต่าง มีผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนหนึ่งมีความเห็นถึงความเป็นธรรมชาติของระบบอุปถัมภ์ มีการพูดถึงความถูกต้องและไม่ถูกต้องของความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ เนื่องจากอำนาจในการดำรงความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ไม่เท่าเทียมกัน ผู้ถูกอุปถัมภ์มีผู้อุปถัมภ์เพียงคนเดียวให้พึ่งและอาจหลุดพ้นจากความสัมพันธ์ได้ง่าย ผู้ถูกอุปถัมภ์มักถูกมองเป็นเพียงบริวารหรือเครื่องมือรับใช้ของผู้อุปถัมภ์ ระบบอุปถัมภ์มีการมุ่งเน้นให้ยึดถือตัวบุคคล เช่น นิยมผู้มีฐานะทางสังคม มีอำนาจบารมี มีทรัพย์สินเงินทอง ซึ่งถึงแม้ผู้ถูกอุปถัมภ์จะรับรู้ถึงการขาดความเป็นธรรม แต่ก็มักถูกความผูกพันทางใจ ตลอดจน ค่านิยม จารีตประเพณีในสังคมตอกย้ำอยู่เสมอ การแสดงความคิดเห็นทางลบต่อระบบอุปถัมภ์จึงเป็นไปอย่างจำกัดหากพิจารณาในเรื่องการได้มาซึ่งอำนาจและตำแหน่งของนักการเมือง สามารถสรุปประเด็นในเรื่องผลประโยชน์ที่ได้จากอำนาจและตำแหน่งทางการเมืองของสมาชิกกลุ่มสำนักรักบ้านเกิดได้เป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ผลประโยชน์เชิงตัวบุคคล

อำนาจที่มาพร้อมกับตำแหน่งทางการเมืองของสมาชิกกลุ่มสำนักรักบ้านเกิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาแกนนำหลักของกลุ่ม มีโอกาสในการสั่งสมความสนิทชิดเชื้อ ความรู้จักมักคุ้น และความใกล้ชิดส่วนตัวกับผู้ใหญ่ของบ้านเมืองหรือผู้ที่ทำหน้าที่ทางการเมืองในส่วนต่าง ๆ รวมไปถึงทราบวิธีการที่รวดเร็วและช่องทางโดยตรงในการติดต่อประสานงานในเรื่องต่าง ๆ กับหน่วยงานทั้งในจังหวัดและระดับชาติได้เป็นอย่างดี เมื่อมีประชาชนในพื้นที่มาขอความช่วยเหลือก็สามารถให้คำปรึกษากับประชาชนที่มีความเดือดร้อนเหล่านั้นได้อย่างรวดเร็วทันท่วงที ดังนั้น จึงเป็นเหตุทำให้การได้มาซึ่งอำนาจหรือตำแหน่งทางการเมืองเกิดผลประโยชน์ต่อตัวผู้อุปถัมภ์เองโดยตรง ซึ่งโดยหลักแล้วก็คือ นายสมศักดิ์ ปริตนันทนกุล และ นายสุรเชษ นิมกุล สองบุคคลที่เป็นผู้นำหลักของกลุ่มสำนักรักบ้านเกิด ที่ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้ใหญ่บ้านเมืองในการเป็นที่พึ่งให้ประชาชนในพื้นที่ ประชาชนเหล่านั้นจึงมีความเชื่อมั่นว่า พวกเขาจะได้รับการช่วยเหลืออยู่เสมอหากมีสมาชิกจากกลุ่มสำนักรักบ้านเกิดได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในพื้นที่ของเขา เพราะประชาชนต่างทราบดีว่า ผู้นำหลักทั้งสองบุคคลนั้นจะคอยอยู่เบื้องหลังสมาชิกของกลุ่มสำนักรักบ้านเกิดเพื่อช่วยเหลือพวกเขาอยู่เสมอ

2. ผลประโยชน์เชิงนโยบาย

ผลประโยชน์ที่ชัดเจนของการได้มาซึ่งอำนาจการตัดสินใจในฐานะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของพื้นที่นั้น ๆ คือโครงการที่ถูกนำเสนอเพื่อพิจารณาประสานแผนที่ถูกยกขึ้นมาในที่ประชุม มักจะมีการวางแผนไว้ตั้งแต่เริ่มต้นก่อนการเข้าประชุม มีการบอกกล่าวและเตรียมกันไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้บริหารของแต่ละพื้นที่

เสนอโครงการ โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและทีมบริหารเป็นผู้อยู่เบื้องหลังและจัดการเรื่องดังกล่าว ซึ่งอำนาจในการตัดสินใจดังกล่าวนี้ หากจะพิจารณาในความเป็นจริงแล้ว นับได้ว่าเป็นอำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งที่สามารถทำได้ถูกต้องตามกฎหมาย (Legitimate Power) เพื่อผลประโยชน์ของญาติพี่น้อง พวกพ้อง ที่อยู่ในพื้นที่บ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี French และ Raven (อ้างใน Kinicki & Williams, 2016, หน้า 445) ที่กล่าวไว้ว่า อำนาจนี้เป็นอำนาจทางกฎหมายที่ผู้ใต้บังคับบัญชารับรู้ว่า ผู้บังคับบัญชามีอำนาจที่มาจากตำแหน่งที่มีพื้นฐานมาจากกฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งขององค์การที่ทำให้การใช้อำนาจมีความชอบธรรม ภายใต้ขอบเขตของอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย

3. ผลประโยชน์เชิงพาณิชย์

นักการเมืองของจังหวัดอ่างทองโดยเฉพาะชนชั้นนำมีโอกาสจัดสรรปันส่วนโครงการที่เกิดขึ้นในจังหวัดอ่างทอง ซึ่งหากจะกล่าวให้ชัดเจนมากไปกว่านั้นก็คือ ผู้นำที่เป็นแกนนำหลักของกลุ่มสำนักรักบ้านเกิด ผู้ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากในจังหวัดอ่างทอง กลับเป็นนอมินีในบริษัทรับเหมารายใหญ่ของจังหวัดอ่างทองเสียเอง เพื่อผลประโยชน์ทางการเงินที่จะส่งผลให้บริษัทดังกล่าวนั้นได้รับส่วนของกำไรทั้งหมด โดยไม่มีการแบ่งส่วนตามอัตราอย่างเช่นนักการเมืองในที่อื่น ๆ ได้รับเป็นเปอร์เซ็นต์จากผู้รับเหมาก่อสร้าง ดังนั้น แสดงให้เห็นว่าอำนาจและตำแหน่งทางการเมืองของชนชั้นนำในจังหวัดอ่างทองสามารถนำมาซึ่งผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ในการเป็นผู้จัดสรรปันส่วนโครงการสำคัญในจังหวัด และตกลงกันในระหว่างพวกพ้อง มีการฮั้วประมูล ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีการประกาศการประกวดราคาเกิดขึ้นจริง แต่ในความเป็นจริง โครงการนั้น ๆ กลับถูกกำหนดให้บริษัทใดเป็นผู้ชนะการประมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เองจึงยิ่งส่งเสริมให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่สนับสนุนการมีอำนาจทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าประเทศไทยเอง แม้สภาพสังคมจะมีความสอดคล้องเอื้ออำนวยต่อระบบอุปถัมภ์ ก็ไม่ควรสนับสนุนให้มีความสัมพันธ์ที่ไม่ทางมาเกินกว่าความจำเป็น เนื่องจากสามารถก่อให้เกิดผลกระทบทางลบได้ ทั้งในระดับบุคคล สังคม และประเทศ ระบบราชการไทยควรยึดคุณธรรมและหลักธรรมาภิบาลในการบริหารประเทศ โดยเฉพาะระบบข้าราชการ ซึ่ง นับเป็นบุคลากรสำคัญของประเทศ เนื่องจากเป็นบุคคลที่นำนโยบายของแผ่นดินไปสู่การปฏิบัติ ข้าราชการส่วนท้องถิ่นเองก็เป็นหนึ่งในกลุ่มข้าราชการที่มีความใกล้ชิดอย่างยิ่งกับประชาชน มีระบบอุปถัมภ์ที่แทรกซึมอยู่ในวิถีชุมชนอย่างแนบเนียน การใช้ระบบอุปถัมภ์ควรเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและการแก้ไขสถานการณ์เท่านั้น เช่น การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์โดยส่วนรวม การใช้ระบบอุปถัมภ์เพื่อประโยชน์ส่วนตนควรถูกจำกัดและลดลงให้เหลือน้อยที่สุดเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติแต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาวิจัย ไม่ได้หมายความว่าระบบอุปถัมภ์ไม่ดี หรือจะนำมาซึ่งความเสียหายแก่การปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ผู้วิจัยต้องการจะนำเสนอว่า ระบบอุปถัมภ์ไปกันไม่ได้กับการเมืองระบอบประชาธิปไตย และยังไม่มีความแน่นอนเพราะขึ้นกับตัวบุคคล ถ้าที่ใดมีผู้อุปถัมภ์ที่ดี การบริหารกิจการท้องถิ่นย่อมเกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก แต่กระนั้นก็ตาม การยึดกับตัวบุคคลเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เมื่อหมดยุคสมัยของผู้อุปถัมภ์คนนั้นไป ทุกอย่างจะเปลี่ยนไป สภาพความสับสนวุ่นวายจะเกิดขึ้นทันที ซึ่งเราเรียกว่าเกิดสุญญากาศทางการเมืองไม่เหมือนกับการอาศัย

ระบบ เช่น การใช้ระบบประชาธิปไตย มีกระบวนการสรรหาคนมาเป็นผู้บริหารหรือมีอำนาจในการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีขั้นตอน สามารถตรวจสอบถอดถอนแต่งตั้งได้ ซึ่งต่างจากระบบอุปถัมภ์ที่ไม่สามารถแต่งตั้งถอดถอนออกจากอำนาจได้ ความเสี่ยงที่จะได้คนไม่ดีในการบริหารจะน้อยกว่าการใช้ระบบอุปถัมภ์ และมีกระบวนการในการหมุนเวียนสับเปลี่ยนที่ชัดเจน จะไม่มีสภาพสุญญากาศทางการเมือง การต่อเนื่องในการบริหารจึงมีมากกว่า และโปร่งใสชัดเจน ตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน ง่ายต่อการควบคุม และประกอบกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ระบบทุนนิยมที่เน้นการแข่งขัน ไม่ใช่การผูกขาด การที่คนมีความรู้ความสามารถมากขึ้น มีความเข้าใจมากขึ้น ล้วนเป็นปัจจัยที่จะสั่นคลอนระบบอุปถัมภ์ด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น อย่างไม่รู้ตัวตามระบบอุปถัมภ์ก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการและบทบาทออกไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนนี้เป็นที่ทราบดีจากกลุ่มสำนึกกรักบ้านเกิดว่า ในการแข่งขันทางการเมืองในอนาคต เรื่องอำนาจและอิทธิพลจะลดความสำคัญลง คนที่จะสามารถครอบครองหรือเข้าสู่อำนาจทางการเมืองได้ จะต้องอาศัยฐานทางเศรษฐกิจและความรู้ความสามารถเฉพาะตัวเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อยอดในครั้งต่อไป

1.แนวทางที่น่าจะใช้ในการลดทอนอำนาจของกลุ่มการเมืองหลัก หรือการลดทอนอำนาจของบ้านใหญ่ กล่าวคือ กลุ่มสำนึกกรักบ้านเกิด ที่น่าจะเกิดผลในทางปฏิบัติจริงควรเป็นอย่างไร

2.ในด้านผลกระทบที่เกิดจากการตัดสินใจต่อการบริหารกิจการต่าง ๆ ในจังหวัดอ่างทอง ถ้าสามารถเข้าถึงข้อมูลในเรื่องของกระบวนการในการตัดสินใจในกิจกรรมที่เป็นผลประโยชน์สาธารณะ หรือโครงการสาธารณะใด ๆ หรือกระบวนการในการตัดสินใจที่จะจัดสรรงบประมาณไปใช้ในกิจการสาธารณะของจังหวัดอ่างทองมีลักษณะอย่างไร กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามการตัดสินใจเป็นเช่นไร และผลการทำงานสอดคล้องกับความต้องการเดิมในการจัดซื้อจัดจ้างหรือไม่อย่างไร

3.สามารถนำแนวทางการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้กับท้องถิ่นอื่น ๆ โดยเฉพาะท้องถิ่นที่มีการผูกขาดอำนาจทางการเมืองเหมือนกับจังหวัดอ่างทอง เพื่อศึกษาถึงปัญหาของระบบอุปถัมภ์ของกลุ่มที่มีอิทธิพลในสังคมนั้น ๆ ต่อกระบวนการและผลการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ของท้องถิ่นนั้น เพื่อจะได้ไม่มองข้ามประเด็นทางการเมืองซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของปัญหาในการตัดสินใจต่าง ๆ โดยเฉพาะในสังคมที่มีการผูกขาดอำนาจทางการเมืองด้วยแล้ว ความสำคัญของปัญหาก็จะยิ่งมีมากขึ้น และเพื่อจะได้หาแนวทางปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

4.การศึกษาในแง่มุมอื่นของการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง เพื่อสามารถที่จะเข้าใจสภาพทางการเมืองของจังหวัดอ่างทองมากยิ่งขึ้น จึงควรศึกษาแนวทางการสร้าง และการขยายฐานอำนาจของกลุ่มบ้านใหญ่ ซึ่งจะทำให้เข้าใจลักษณะการเมืองของจังหวัดอ่างทอง และแนวทางในการสร้างและขยายฐานอำนาจทางการเมืองไปสู่การเมืองท้องถิ่น ซึ่งการศึกษาวิจัยชิ้นนี้ไม่ได้ทำการศึกษาไว้ เพราะจะเป็นประโยชน์ในการทำ ความเข้าใจสภาพปัญหาการเมืองท้องถิ่นโดยทั่วไปที่ถูกครอบงำโดยกลุ่มคนที่มีอำนาจอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จุมพล หนิมพานิช. (2545). *กลุ่มผลประโยชน์กับการเมืองไทย*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2533). *ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย*. อ้างใน เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย.
นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2546). *ทิศทางการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยและต่างประเทศ*.
กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- นิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ. (2561). *การจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- บุญศรี หยิมะ. (2549). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดปัตตานี*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ปรีชา คุวินทร์พันธุ์. (2539). *ระบบอุปถัมภ์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2550). *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรพันธุ์ สุวรรณยุหะ. (2535). *การรักษาอำนาจของกลุ่มการเมืองในระบบการเมืองท้องถิ่นไทย: ศึกษากรณี
กลุ่มการเมือง “พลังสังคม” ในเทศบาลเมืองสงขลา*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การเมืองและการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรเชษฐ์ เนียมทัง. (2538). *ลักษณะและพัฒนาการของกลุ่มการเมืองเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2517-2537*.
วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2557). *เหตุอยู่ที่ท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: มาตาการพิมพ์.
- อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์. (2538). *ระบบอุปถัมภ์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิงชนิษฐ์ ศิริภาพันธ์. (2538). *แนวโน้มการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ 12
พฤศจิกายน 2538: ศึกษากรณีแขวงเมืงราย*. การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การเมืองและการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- French, J. R. P., Jr., & Raven, B. (1959). Bases of Social Power. *Journal of Applied
Psychology*, 74(4): 561-567.

อุปสรรค แนวทางการพัฒนา และการเปรียบเทียบค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร
Obstacles, Development Guidelines, and Comparison of State Officials Values
Enhancing the Digital Era Administration of the Bangkok Metropolitan
Administration

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ
Wiruch Wiruchnipawan
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
Eastern Asia University
Email: newemail2556@gmail.com

Received: 2020-10-24; Revised: 2020-12-25; Accepted: 2020-12-25

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการยุคดิจิทัล (2) แนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัล และ (3) เปรียบเทียบภาพรวมแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของ 3 เขตของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เขตบางแค เขตบางเขน และเขตสายไหม รวม 569,681 คน กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 1,109 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณโดยใช้สูตรของทาร์เยอร์ สลิตีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า (1) ค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการยุคดิจิทัลที่สำคัญคือ ค่านิยมของการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ (2) แนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สำคัญคือ กรุงเทพมหานครควรพัฒนาบุคลากรให้มีค่านิยมที่ซื่อสัตย์สุจริต ตรวจสอบได้ และเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ ขณะเดียวกัน ผู้บริหารระดับสูงควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องดังกล่าวด้วย และ (3) กรุงเทพมหานครควรกำหนดแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงแนวทางเดียวโดยไม่ต้องแยกชายและหญิง เนื่องจากมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ค่านิยมเจ้าหน้าที่รัฐ, การบริหารจัดการยุคดิจิทัล

Abstract

Objectives of this research were to 1) explore values of state official's obstacle to the digital era administration, 2) examine development guidelines of values of state officials enhancing the digital era administration, and 3) comparative study of the overview development guidelines of values of state officials enhancing the digital era administration of the Bangkok metropolitan administration. This research is a quantitative research method. This was survey research to obtain data collected from a sample using questionnaires. The population was 569,681 people residing in the areas of the 3 district offices: Bang Khae, Bang Khen, and Sai Mai of the Bangkok metropolitan administration. A total of 1,109 samples were determined by using Taro Yamane's. Descriptive statistics exercised were percentage, mean, standard deviation, and t-test.

Findings of this research were 1) the significant value of state officials obstacle to the Digital Era Administration was the value of abuse of authority, 2) the significant development guideline of values of state officials was the Bangkok Metropolitan Administration should develop their own personnel to have the values of honesty, verifiability, and credible person, by the same time, the high executive officials should also be a good example of such matters, and 3) the Bangkok Metropolitan Administration should determine only single development guideline of values of state officials without separation of male and female because of no difference in opinion.

Keywords: Development Guidelines, State Officials Values, The Digital Era Administration.

บทนำ

กรุงเทพมหานครมีความสำคัญในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นโดยกฎหมายเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมจนถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558 กรุงเทพมหานครยังเป็นเมืองหลวงที่เป็นศูนย์กลางด้านการบริหารจัดการ ด้านการเมือง การปกครอง การพาณิชย์ การคมนาคม การสื่อสาร และการศึกษา เป็นต้น กฎหมายนั้นได้กำหนดให้กรุงเทพมหานครมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารงาน โดยแบ่งโครงสร้างส่วนราชการภายใน กรุงเทพมหานครออกเป็น 16 สำนัก สำนักงาน และ 50 สำนักงานเขต ในส่วนของอำนาจหน้าที่ของ กรุงเทพมหานครเป็นไปตามมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งมาตรา 16 และมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่บัญญัติให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และการสาธารณสุข เป็นต้น ส่วนแต่ละสำนักงานเขตก็มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการให้บริการสาธารณะ เช่น การทะเบียน การจัดเก็บรายได้ การส่งเสริมอาชีพ การรักษาความสะอาด การจัดเก็บขยะ และการระบายน้ำ เป็นต้น (สถาบันพระปกเกล้า, ม.ป.ป.) อำนาจหน้าที่ดังกล่าวนี้ ครอบคลุมไปถึงการพัฒนาบุคลากร และค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐของกรุงเทพมหานครในทิศทางที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลที่กำลังศึกษาครั้งนี้ด้วย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาต่อเนื่องจากการวิจัย เรื่อง “ค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการให้บริการประชาชนสำหรับการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร” (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2562, หน้า 219-237) ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัล (Digital Era Administration) ของกรุงเทพมหานคร โดย “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานที่มีตำแหน่ง มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย และปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหน้าที่ของรัฐหรือแนวนโยบายแห่งรัฐตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโดยปฏิบัติงาน อำนาจความสะดวก และให้บริการประชาชน อยู่ในหน่วยงานของรัฐ หรือที่เรียกชื่ออื่นใดทั้งในราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการอื่น ทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำ ทั้งนี้ อาจเรียกว่า ข้าราชการ พนักงาน เจ้าหน้าที่ คณะกรรมการ เจ้าพนักงานของรัฐ หรือเรียกอย่างอื่น ส่วน “ค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายถึง ความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ พฤติกรรม หรือการกระทำต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้ยึดถือและนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ราชการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ การอำนวยความสะดวกและการให้บริการประชาชนสืบทอดกันมาอย่างถาวร หรืออย่างน้อยก็ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ทั้งนี้ ค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีมานาน มีทั้งที่เป็นอุปสรรค และที่ส่งเสริมการบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐ อีกทั้งค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐปรับเปลี่ยน หรือพัฒนาขึ้นมาใหม่ได้ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2563, หน้า 68) สำหรับ “การบริหารจัดการยุคดิจิทัล” หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ การอำนวยความสะดวก และการให้บริการประชาชนตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐในยุคดิจิทัล หรือตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัลที่ประกอบด้วย 10 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) การให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน (2) ความเป็นมืออาชีพ (3) ความน่าเชื่อถือ (4) ความเป็นประชาธิปไตย (5) การริเริ่มสร้างสรรค์ (6) การปรับปรุงตลอดเวลา (7) ความสะดวกรวดเร็ว (8) การประสานงานอย่างเป็นเครือข่าย (9) การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และ (10) การทำงานเป็นทีม หรือทีมงาน (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2561, หน้า 122-123) การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาด้านรัฐประศาสนศาสตร์ หรือการบริหารจัดการภาครัฐของหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐของกรุงเทพมหานคร” กล่าวคือ กรุงเทพมหานครมี “ปัญหาการวิจัย” ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องที่ “ค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐของกรุงเทพมหานครส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลไม่มากเท่าที่ควร”

ในขณะเดียวกัน กรุงเทพมหานครยังเผชิญกับ “ปัญหาที่เกี่ยวกับค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการ การปฏิบัติงาน การอำนวยความสะดวก และการให้บริการประชาชนในยุคดิจิทัล” บางประการ ตัวอย่างเช่น ด้าน (1) ค่านิยมของการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ (2) ค่านิยมที่ต้องการเป็นเจ้าคนนายคน (3) ค่านิยมในความเป็นอนุรักษนิยม (4) ค่านิยมที่อ้างความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเพื่อสร้างความชอบธรรม และ (5) ค่านิยมที่เห็นผิดเป็นชอบเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม เป็นต้น (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2563, หน้า 243) ถ้าหากปัญหาการวิจัย คือ “ค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐของกรุงเทพมหานครส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลไม่มากเท่าที่ควร” และ “ปัญหาที่เกี่ยวกับค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการ” ดังกล่าวข้างต้น ไม่ได้ได้รับการพัฒนา หรือการปรับปรุง ย่อมทำให้เกิดผลเสียต่อหน่วยงาน คือ กรุงเทพมหานคร เช่น ทำให้มาตรฐานค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลไม่สูงเท่าที่ควร หรือไม่ได้มาตรฐานสากล รวมทั้งทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐของ

กรุงเทพมหานครไม่ได้รับการเชื่อถือและยอมรับจากประชาชน และหน่วยงานอื่นมากเท่าที่ควร พร้อมกันนั้นยังทำให้ประชาชนไม่ได้รับบริการที่ดี มีมาตรฐาน และมีคุณภาพจากเจ้าหน้าที่ของรัฐของกรุงเทพมหานคร และทำให้สังคมได้รับความเสียหายและเสียชื่อเสียงอันเนื่องมาจากค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการยุคดิจิทัลดังกล่าวด้วย

ด้วยเหตุผลที่แสดงถึงความสำคัญ และอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร ความหมายของค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการบริหารจัดการยุคดิจิทัล ตลอดจนปัญหาการวิจัย และตัวอย่างปัญหาที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการในยุคดิจิทัลข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาสนใจทำวิจัยเรื่องนี้ โดยคาดหวังว่าผลการวิจัยครั้งนี้ ย่อมเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานเอกชน และประชาชน ทั้งในทางวิชาการ คือ การเรียน การสอน การวิจัย และการศึกษาต่อยอด รวมตลอดไปถึงทางปฏิบัติ เช่น หน่วยงานนำไปปรับใช้เป็นตัวชี้วัดสำคัญของการปฏิบัติงาน (Key Performance Indicator(s) หรือ KPI(s)) ซึ่งเกี่ยวกับค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัล ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการสร้างและกำหนดตัวแบบหรือยุทธศาสตร์ การวางแผน การกำหนดวิสัยทัศน์ ตลอดจนการลงมือปฏิบัติงานจริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

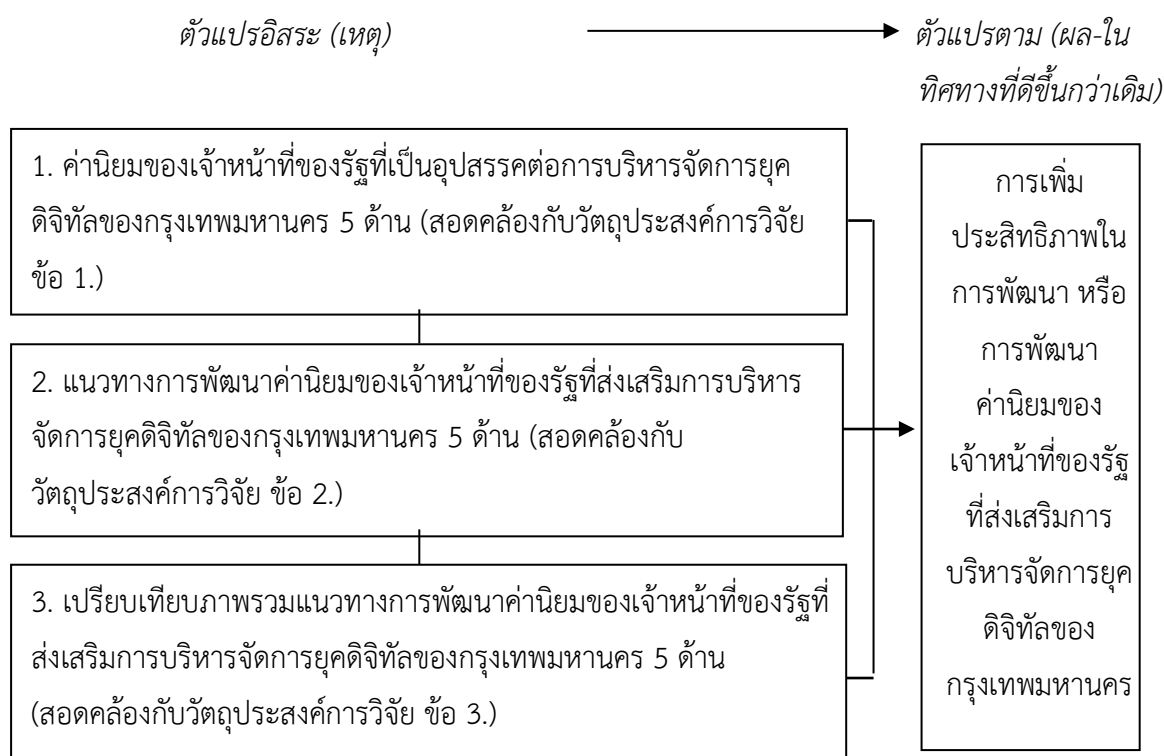
1. เพื่อศึกษาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาพรวมแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย กรอบแนวคิดการวิจัยส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระที่ผู้ศึกษานำมาปรับใช้ คือ “ค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลที่ควรเป็น 13 ประการ” ได้แก่ (1) ค่านิยมของการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ (2) ค่านิยมที่ยึดถือระบบพวกพ้องในทางมิชอบ (3) ค่านิยมที่ต้องการเป็นเจ้าคนนายคน (4) ค่านิยมในการประจบสอพลอ (5) ค่านิยมที่ชอบความสะดวกสบายและเกียจคร้าน (6) ค่านิยมแบบปัจเจกชนนิยม (7) ค่านิยมในความเป็นอนุรักษนิยม (8) ค่านิยมที่ใช้อำนาจบังคับ (9) ค่านิยมที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (10) ค่านิยมที่มุ่งเอาชนะฝ่ายตรงข้ามโดยไม่คำนึงถึงเหตุผล (11) ค่านิยมที่เห็นผิดเป็นชอบเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม (12) ค่านิยมที่อ้างความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเพื่อสร้างความชอบธรรม และ (13) ค่านิยมที่อ้างสถาบันเพื่อทำลายฝ่ายตรงข้าม (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2563, หน้า 246) แต่ผู้ศึกษานำมาปรับใช้เพียง 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) ค่านิยมของการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ (2) ค่านิยมที่ต้องการเป็นเจ้าคนนายคน (3) ค่านิยมในความเป็นอนุรักษนิยม (4) ค่านิยมที่อ้างความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเพื่อสร้างความชอบธรรม และ (5) ค่านิยมที่เห็นผิดเป็นชอบเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม เนื่องจากเป็นค่านิยมที่สำคัญโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 ลำดับแรก

ซึ่งได้มาจากการทำวิจัย เรื่อง “ค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการให้บริการประชาชนสำหรับการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร” (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2562, 219-237) ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดหรือจัดแบ่งกรอบแนวคิดการวิจัยส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณให้ประกอบด้วย 3 ส่วน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ ตามลำดับ ดังนี้ (1) ค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน (2) แนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน และ (3) เปรียบเทียบภาพรวมแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน

สำหรับกรอบแนวคิดการวิจัยส่วนที่เป็นตัวแปรตาม ที่มีความสำคัญอย่างเป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่องกับตัวแปรอิสระข้างต้น รวมทั้งเป็นผลในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ได้แก่ “การเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนา หรือการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร” ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (เหตุ) กับตัวแปรตาม (ผล-ในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม) อย่างเป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่องกัน โดยจัดกลุ่มตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ออกแบบรูปแบบการวิจัยให้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ที่ผู้ศึกษาดำเนินการด้วยระยะเวลาอันสั้น และเข้าถึงประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้ในวงกว้าง อีกทั้งผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบโดยไม่ได้รับอิทธิพลใด ๆ (Creswell, 2002, pp. 178-182, 421-422) การวิจัยเชิงปริมาณให้ความสำคัญกับการเก็บรวบรวมข้อมูลสนาม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของ 3 เขตของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เขตบางแค จำนวน 191,781 คน เขตบางเขน จำนวน 189,737 คน และเขตสายไหม จำนวน 188,163 คน รวม 569,681 คน (กรมการปกครอง, 2556) ต่อจากนั้น จึงนำมาหาค่าเฉลี่ยของทั้ง 3 เขต ด้วยการหารด้วย 3 ได้จำนวนประชากรเท่ากับ 569,681 คน ($\frac{191,781+189,737+188,163}{3} = 569,681$) ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนดังกล่าวที่ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 1,109 คน ได้มาจากการคำนวณโดยใช้สูตรของทาร์โรว์ ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อถือได้ 97.0% หรือที่ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ระดับ 0.03 (Yamane, 1967, p 398)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลจากประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนมาก โดยแบบสอบถามได้ผ่านการทดสอบ (try out) เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (validity) ซึ่งเป็นการทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา หรือหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of item Objective Congruence หรือ IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้ค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.92 และได้ทำการทดสอบ (try out) จำนวน 50 ชุด เพื่อหาความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม หรือหาค่าครอนบาค (Cronbach) ของแบบสอบถามทั้งฉบับจากสูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1990, pp.31-54) ได้ค่าความเชื่อถือได้ (reliability) ที่ระดับ 0.84

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการระหว่างวันที่ 1-30 พฤศจิกายน 2562 ผู้ศึกษา และผู้ช่วยอีก 4 คน เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาได้ จำนวน 1,004 คน/ชุด ($n=1,004$) คิดเป็นร้อยละ 90.53 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,109 คน/ชุด

วิธีวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้มาทำการประมวลและวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับคอมพิวเตอร์ สำหรับวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ในรูปตาราง (contingency table analysis) (Everitt, 1992, pp. 2-3). พร้อมกับการใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนาสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative descriptive analysis) (Stone, Sidel, and Bloomquis, 1997, pp. 63-70) สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) หรือ $\bar{X}$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) หรือ S.D. และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลของการวิจัย

ผลการวิจัยข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,004 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (524 คน หรือร้อยละ 52.19) เป็นหญิง และที่เหลือ (480 คน หรือร้อยละ 47.81) เป็นชาย ขณะที่กลุ่มตัวอย่างส่วน

ใหญ่ (599 คน หรือร้อยละ 59.66) มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และที่เหลือ (405 คน หรือร้อยละ 40.34) มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี

สำหรับผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ข้อแรก ผู้ศึกษาได้นำเสนอเฉพาะคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด หรือมีแนวโน้มสำคัญที่สุดเท่านั้น เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงและผู้ศึกษานำไปใช้ในการเสนอข้อเสนอแนะ

1. ค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก 3 ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ (1) ค่านิยมของการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ ได้แก่ คำถามที่ว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐมีค่านิยมที่ใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ” ($\bar{X}$ 2.43, S.D. 0.66) (2) ค่านิยมที่ต้องการเป็นเจ้านายคน ($\bar{X}$ 2.38, S.D. 0.67) และ (3) ค่านิยมในความเป็นอนุรักษนิยม ($\bar{X}$ 2.35, S.D. 0.65) ส่วนที่เหลืออีก 2 ด้าน กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลาง ได้แก่ (4) ค่านิยมที่เห็นผิดเป็นชอบเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ($\bar{X}$ 2.13, S.D. 0.70) และ (5) ค่านิยมที่อ้างความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเพื่อสร้างความชอบธรรม ($\bar{X}$ 2.11, S.D. 0.74) ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน

(n=1,004)

ค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นอุปสรรค	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ค่านิยมของการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ ได้แก่ คำถามที่ว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐมีค่านิยมที่ใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ”	2.43	0.66	มาก	1
2. ค่านิยมที่ต้องการเป็นเจ้านายคน	2.38	0.67	มาก	2
3. ค่านิยมในความเป็นอนุรักษนิยม	2.35	0.65	มาก	3
4. ค่านิยมที่อ้างความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเพื่อสร้างความชอบธรรม	2.11	0.74	ปานกลาง	5
5. ค่านิยมที่เห็นผิดเป็นชอบเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม	2.13	0.70	ปานกลาง	4

หมายเหตุ กำหนดให้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนระดับความเห็นด้วยของกลุ่มตัวอย่างกำหนดไว้ 3 ระดับ ซึ่งมีช่วงคะแนน ดังนี้ (1) 3 เห็นด้วยมาก ช่วงคะแนนระหว่าง 2.34-3.00 คะแนน (2) 2 เห็นด้วยปานกลาง ช่วงคะแนนระหว่าง 1.67-2.33 คะแนน และ (3) 1 เห็นด้วยน้อย ช่วงคะแนนระหว่าง 1.00-1.66 คะแนน

2. แนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับมากทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต การตรวจสอบได้ และความน่าเชื่อถือ ได้แก่ คำถามที่ว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐควรมีค่านิยมที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลโดยยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ตรวจสอบได้ และเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ” ($\bar{X}$ 2.43, S.D. 0.63) (2) ค่านิยมในสังคมประชาธิปไตย และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ($\bar{X}$ 2.42, S.D. 0.63) (3) ค่านิยมที่ยอมรับการเปิดกว้าง การริเริ่มสร้างสรรค์ ความทันสมัย ความสะอาดรวดเร็ว และมาตรฐานสากล ($\bar{X}$ 2.40, S.D. 0.64) (4) ค่านิยมที่ยอมรับการมีส่วนร่วม การคิดและ

การเห็นต่าง ($\bar{X}$ 2.37, S.D. 0.66) และ (5) ค่านิยมที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ($\bar{X}$ 2.36, S.D. 0.65) ดังตาราง 2

ตาราง 2 แนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของ กรุงเทพมหานคร 5 ด้าน

(n=1,004)

แนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต การตรวจสอบได้ และความน่าเชื่อถือ ได้แก่ คำถามที่ว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐควรมีค่านิยมที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัล โดยยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ตรวจสอบได้ และเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ”	2.43	0.63	มาก	1
2. ค่านิยมในสังคมประชาธิปไตย และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	2.42	0.63	มาก	2
3. ค่านิยมที่ยอมรับการเปิดกว้าง การริเริ่มสร้างสรรค์ ความทันสมัย ความ สะดวกรวดเร็ว และมาตรฐานสากล	2.40	0.64	มาก	3
4. ค่านิยมที่ยอมรับการมีส่วนร่วม การคิดและการเห็นต่าง	2.37	0.66	มาก	4
5. ค่านิยมที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	2.36	0.65	มาก	5
ค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 5 ด้าน	2.40	0.64	มาก	-

3. เปรียบเทียบภาพรวมแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ต่อภาพรวมแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของ กรุงเทพมหานคร 5 ด้าน จำแนกตามเพศ ได้แก่ เพศชายและเพศหญิง พบว่า ค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ 0.383 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. (2-tailed) > 0.05) เช่นนี้ หมายความว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ เพศชายและเพศหญิง ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ต่อภาพรวมแนวทางการพัฒนา 5 ด้าน

เปรียบเทียบความเห็นของกลุ่ม ตัวอย่าง 2 กลุ่มต่อภาพรวมแนว ทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ ของรัฐ จำแนกตามเพศ	กลุ่มตัวอย่าง (n= (480+524=) 1,004)				t	Sig. (2-tailed)
	เพศชาย $\bar{X}$ (n=480)	S.D.	เพศหญิง $\bar{X}$ (n=524)	S.D.		
ภาพรวมแนวทางการพัฒนาการบริหาร จัดการของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการ บริหารจัดการยุคดิจิทัลของ กรุงเทพมหานครทั้ง 5 ด้าน (ค่าเฉลี่ย รวมทั้ง 5 ด้าน คือ $\bar{X}$ 2.40, S.D. 0.64)	2.39	0.63	2.41	0.65	0.84	0.383 ^{n.s.}

อภิปรายผลการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับการเสนอแนะ ผู้ศึกษาจึงอภิปรายผลเฉพาะเรื่องที่สำคัญ 2 เรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ข้อ ตามลำดับ ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร พบว่า เหตุผลสำคัญที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของ 3 เขตของกรุงเทพมหานคร อันได้แก่ เขตบางแค เขตบางเขน และเขตสายไหม ส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับมากถึง 5 ด้าน แทนที่จะเห็นด้วยในระดับปานกลางหรือในระดับน้อย ผู้ศึกษามีความเห็น เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วย และพึงพอใจกับค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานครทั้ง 5 ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดหรือสูงเป็นลำดับแรก ซึ่งได้แก่ คำถามที่ว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐควรมีค่านิยมที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลโดยยึดมั่นในความซื่อสัตย์ สุจริต ตรวจสอบได้ และเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ” โดยกลุ่มตัวอย่างเชื่อมั่นด้วยเหตุผลที่ว่า (1) เป็นแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตรงประเด็น ชัดเจน และสอดคล้องกับสถานการณ์ (2) เป็นค่านิยมที่ประกอบด้วยสาระสำคัญของการบริหารจัดการยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในเรื่อง ความเป็นประชาธิปไตย (Democracy) ที่เปิดโอกาสให้ตรวจสอบได้ และความน่าเชื่อถือ (Dependability) (3) เป็นค่านิยมที่สำคัญและจำเป็นต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการยุคดิจิทัล ซึ่งรวมทั้งการอำนวยความสะดวกและการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครที่ต้องอาศัยความซื่อสัตย์สุจริต การตรวจสอบได้ และความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้ (4) เป็นค่านิยมที่ทำให้กรุงเทพมหานครได้รับชื่อเสียง การยอมรับ และความเชื่อมั่นจากประชาชน และสังคมเพิ่มขึ้น อีกทั้ง (5) เป็นค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนสำคัญทำให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนมีแนวโน้มที่จะได้รับประโยชน์ โดยได้รับการบริการ หรือได้รับการบริหารจัดการที่ตอบสนองและคำนึงถึงความต้องการของประชาชนอย่างชัดเจนเพิ่มมากขึ้น แนวคิดที่หน่วยงานของรัฐ คือ กรุงเทพมหานคร คำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการบริหารจัดการของกรุงเทพมหานครเช่นนี้ พอเทียบเคียงได้กับแนวคิดของ (สีฟ้า แจ่มวุฒิปรีชา, 2559, หน้า 54-65) ที่เสนอความเห็นไว้ว่า กรุงเทพมหานคร หรือผู้บริหารของกรุงเทพมหานครควรบริหารจัดการหรือมีแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการในทิศทางที่คำนึงถึงความต้องการของประชาชนอย่างชัดเจน

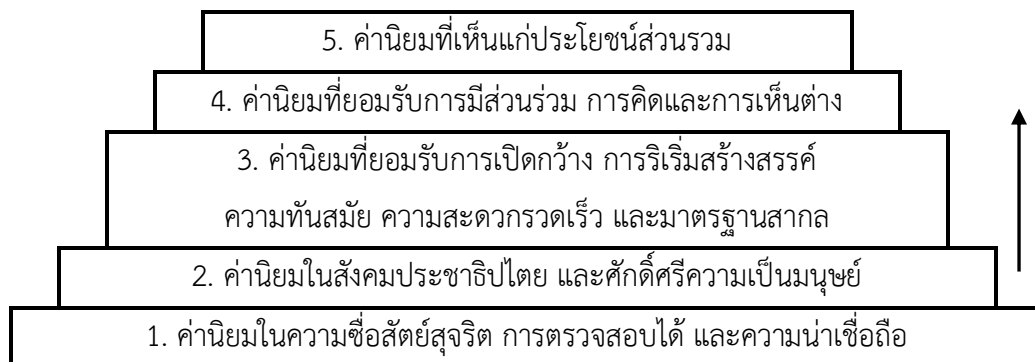
2. เปรียบเทียบภาพรวมแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร พบว่า เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่เป็นเพศชายและเพศหญิง โดยเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของ 3 เขตของกรุงเทพมหานคร มีความเห็นต่อภาพรวมแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่แตกต่างกัน ดังกล่าวไว้แล้วข้างต้น ผู้ศึกษามีความเห็น เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ล้วนเป็นประชาชนผู้รับบริการจากเจ้าหน้าที่ของรัฐของกรุงเทพมหานครที่ปฏิบัติงานอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และค่านิยมแบบเดียวกัน ไม่เพียงเท่านั้น กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวยังได้ประสบกับปัญหาแบบเดียวกันหรือในทำนองเดียวกัน พร้อมทั้งได้เสนอแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐไปทิศทางเดียวกันอีกด้วย ด้วยเหตุผลเช่นนี้ จึงมีส่วนสำคัญทำให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าว มีความเห็นไม่แตกต่างกัน พร้อมทั้งมีแนวโน้มที่มีมุมมองไม่แตกต่างกันในเรื่องภาพรวมแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การอภิปรายผล และการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ เป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้นเท่านั้น หากต้องการทราบรายละเอียด ควรทำการศึกษาและพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กรุงเทพมหานครควรพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคลากรของกรุงเทพมหานครให้มีค่านิยมที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลในทิศทางที่ให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์สุจริต ตรวจสอบได้ และเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ ขณะเดียวกัน ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารระดับสูงเอาใจใส่และควบคุมดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด พร้อมกับทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่องในเรื่องการไม่สนับสนุนค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการยุคดิจิทัล เฉพาะข้อเสนอแนะให้ผู้บริหารทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2561, หน้า 161-181) ที่เสนอแนะไว้ว่า ผู้บริหารทุกระดับควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี

2. กรุงเทพมหานครควรนำแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน ไปปรับใช้เป็นกลุ่มตัวชี้วัดสำคัญของการปฏิบัติงาน (Key Performance Indicators หรือ KPIs) เพื่อพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยนำไปสร้างและกำหนดเป็น ตัวแบบ หรือยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน รวมทั้งนำไปสู่การปฏิบัติจริง โดยตัวแบบ หรือยุทธศาสตร์ดังกล่าวทั้ง 5 ด้าน ควรเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย ดังภาพ 2

ภาพ 2 ตัวแบบ หรือยุทธศาสตร์ของแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน

3. กรุงเทพมหานครควรกำหนดแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานครเพียงแนวทางเดียวโดยไม่ต้องแยกสายและหญิง เนื่องจากมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานอื่นควรทำวิจัยโดยนำค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่น ๆ มาพิจารณาศึกษา เช่น ค่านิยมที่ใช้อำนาจบังคับ ค่านิยมที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนค่านิยมที่มุ่งเอาชนะฝ่ายตรงข้ามโดยไม่คำนึงถึงเหตุผล เป็นต้น

2. กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานอื่นควรทำวิจัยและพัฒนาเปรียบเทียบ (comparative research and development) ในเชิงลึกเพื่อให้ทราบรายละเอียดต่อไปในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ

เหตุผลสำคัญที่ทำให้ประชาชนเพศชายและหญิง มีความเห็น หรือมีแนวโน้มที่มีมุมมองไม่แตกต่างกันต่อภาพรวมแนวทางการพัฒนาค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย. (2556). รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายตำบล และรายอำเภอ ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2555. ค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2562, จาก http://stat.dopa.go.th/xstat/p5510_07.html
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2561). การบริหารจัดการเพื่อนำเทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการประชาชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการยุคดิจิทัล. วารสาร อัล-นूर บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี, 13(2): 204-216.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2561). การบริหารจัดการยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โพธิ์เพช.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2562). ค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการให้บริการประชาชนสำหรับการบริหารจัดการยุคดิจิทัลของกรุงเทพมหานคร. วารสาร อัล-นूर บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี, 14(2):219-237.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2563). ค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งเสริมการบริหารจัดการยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โพธิ์เพช.
- สีฟ้า แจ่มวุฒิปรีชา. (2559). การบริหารจัดการเพื่อให้บริการด้านการจัดเก็บขยะของกรุงเทพมหานคร ตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(16): 54-65.
- สถาบันพระปกเกล้า. (ม.ป.ป.). กรุงเทพมหานคร. ค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2562, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=กรุงเทพมหานคร>
- Creswell, J. W. (2002). *Educational Research, Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essential of Psychological Testing*. Fifth Edition. New York: Harper and Row Publishers Inc.
- Everitt, B. S. (1992). *The Analysis of Contingency Tables*. Second Edition. Boca Raton, Florida: Chapman and Hall/CRC.
- Stone, H., Sidel, J. L. and Bloomquis, J. (1997). "Quantitative Descriptive Analysis" in Gacula, M. C. Jr. (ed.). (1997). *Descriptive Sensory Analysis in Practice*. Trumbull, Connecticut: Food & Nutrition Press, Inc.,
- Yamane, T. (1967). *Elementary Sampling Theory*. New Jersey: Prentice-Hall.

ความร่วมมือระหว่างครอบครัวกับโรงเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Family-school collaboration and academic achievement of children
at basic education level

สุมาลี มีพงษ์, เอื้ออัมพร ทิพย์ทิฆัมพร และปิยวดี จินดาโชติ

Sumalee meepong, Uea-Umporn Tipyatikumporn, and Piyawadee Jindachote

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

Email: s4713490509@ssru.ac.th

Received: 2020-10-17; Revised: 2020-12-25; Accepted: 2020-12-25

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรที่ใช้คือ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน 113 ครอบครัวที่จดทะเบียนไว้กับเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ ผู้ปกครองและผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการวิเคราะห์ทางสถิติพรรณนาโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ การวิเคราะห์ถดถอยพหุเชิงซ้อน ส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ความร่วมมือจากโรงเรียนด้านห้องปฏิบัติการ ครูผู้ชำนาญการและการประเมินผลขึ้นอยู่กับความต้องการความช่วยเหลือด้านวิชาการ แหล่งเรียนรู้ชุมชนด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ความพร้อมผู้ปกครองด้านเวลาจะส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของผู้ปกครองก่อนจึงจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กในเรื่องวิชาการ การปรับตัวทางสังคมและด้านคุณธรรมที่ดี

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การจัดการศึกษาโดยครอบครัว, การศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

This article aims to study the factors affecting parental cooperation and the achievement of the child. The research model is mixed research. The population used is parents of 113 families registered with school districts across the country. Five parents and school administrators used the research tools as questionnaires and in-depth interviews, quantitative analysis of data with the statistical analysis described using a ready-made program. Relationship path analysis, multi-tact regression analysis Qualitative analysis uses content analysis. The results showed that cooperation from laboratory schools Skilled teachers and evaluations depend on the need for academic assistance. The availability of time parents will affect the teaching habits of parents before they affect their children's academic achievements. Good social and moral adaptation.

Keywords: Academic achievement, Family education, basic education level.

บทนำ

การจัดการศึกษาที่บ้านที่เรียกว่าการศึกษาโดยครอบครัว (home school) เป็นทางเลือกของการศึกษาอีกทางหนึ่งของผู้ปกครองที่จัดการศึกษาให้กับลูกที่บ้าน มีวิวัฒนาการมาจากพื้นฐานความรักที่บริสุทธิ์ของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ต้องการให้สิ่งที่ดีที่สุดกับลูก (Jean, 2000; Patrick, 1995) พ่อแม่ผู้ปกครองในที่นี้หมายถึงพ่อหรือแม่ที่จัดการเรียนการสอนให้กับลูก (Ray, 2000) และเป็นผู้ดูแลลูกจัดการเรียนรู้ฝึกทักษะด้านการอ่าน การเขียนให้กับลูกที่บ้านตามหลักสูตรของตนเอง (Carper, 2000) ผู้ปกครองขาดความไว้วางใจระบบการศึกษาที่โรงเรียน โรงเรียนขาดความปลอดภัยในเรื่องของยาเสพติด การคบเพื่อนที่ไม่เหมาะสมและปัญหาเพศสัมพันธ์วัยรุ่น อีกทั้งผู้ปกครองที่จัดการเรียนการสอนที่บ้านคาดหวังว่าลูกที่พ่อแม่จัดการเรียนการสอนที่บ้าน จะมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้สูงและการพัฒนาทางด้านสังคมจะได้เต็มตามศักยภาพที่เห็นได้ชัดเจน (Ray, 2004) การศึกษาโดยครอบครัวที่ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วเกิดจากการรวมตัวเป็นองค์กรในลักษณะกลุ่มครอบครัวของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวมีการช่วยเหลือด้านการสอน ซึ่งกันและกันตลอดจนสื่ออุปกรณ์ เพื่อการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทางเว็บไซต์และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมากขึ้น (Rivero, 2002)

สำหรับประเทศไทยตามประกาศกฎกระทรวง พ.ศ. 2547 มีการจัดการให้เขตพื้นที่การศึกษา สนับสนุนและจัดทะเบียนตลอดจนวัดประเมินผลได้วิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริงของสาระการเรียนรู้ ในช่วงชั้นที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีการประเมินผลประเมินศึกษาปีที่ 3 ช่วงชั้นที่ 2 ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 มีการประเมินผลประเมินศึกษาปีที่ 6 และช่วงชั้นที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีการประเมินผลมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีการสนับสนุนอุดหนุนเงินค่าใช้จ่ายรายหัวให้กับพ่อแม่ที่จดทะเบียนกับเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ

ประเทศไทยได้มีการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาตั้งแต่อดีต การมีพ่อแม่บุคคลในครอบครัว เช่น ญาติ พี่ น้อง ลุง ป้า น้า อา เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปะ วิชาการ แก่เด็กเป็นการเรียนให้ความรู้อบรมนิสัยถ่ายทอดความดี ความงาม ประสบการณ์ทำให้เกิดความรัก ความผูกพัน มีความสุข (จันทร์ กฤษณา ผลวิวัฒน์, 2547)

การเชื่อมโยงการจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐบาล ซึ่งการจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งจะเน้นให้มี

การเทียบโอนผลการเรียนสะสมที่ได้จัดให้มีรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ซึ่งรวมผลการเรียนรู้นอกระบบ การเรียนรู้ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงานด้วย ในมาตรา 18 ได้ระบุศึกษา ทางเลือกการศึกษาขั้นพื้นฐาน (อมรวิรัช นาคทรทรัพย์, 2543) พฤติกรรมการสอนที่มีความสัมพันธ์กับความ ร่วมมือจากชุมชนในท้องถิ่น และพฤติกรรมการสอนร่วมกับกลุ่มสมาชิก (Lines, 2000) ซึ่งพฤติกรรมการสอน ของผู้ปกครอง ลักษณะนี้จะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กที่พ่อแม่จัดการเรียนการสอนที่บ้าน ทางด้านวิชาการและการปรับตัวทางสังคม (Wichers, 2001)

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญที่จะศึกษาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับการศึกษาโดยครอบครัวที่ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อที่จะนำการวิจัยนี้มาเป็นแนวทางใน การปรับปรุงแก้ไขปัญหา และพัฒนาการศึกษาของเด็กนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่ง ส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และยังส่งผลต่อการจัดการศึกษา และพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบุตรในการ จัดการเรียนการสอนขั้นพื้นฐาน

การทบทวนวรรณกรรม

การจัดการเรียนรู้ของพ่อแม่ที่จัดให้กับลูกที่บ้าน : ในกลุ่มของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในการเรียนรู้ เช่น มีความสนใจการเรียนรู้ที่สั้นกว่าปกติ (attention – deficit/hyperactivity disorder) ADHA และมีความบกพร่องด้านการเรียนรู้ (learning disabilities) พ่อแม่จำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านวิชาการเป็นรายบุคคลเพื่อให้มีผลการเรียนที่ดี และมีการปรับตัวทางด้านสังคม (Ward, 2004) แต่ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงคุณสมบัติในตัวของเด็ก

พฤติกรรมการสอนของผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นการสอนเด็กแบบรายบุคคลตาม หลักสูตรของตนเองและหลักสูตรที่ขอความร่วมมือกับโรงเรียนในชุมชนจะเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี (Butler, 2000; Kaplan, 2001) พฤติกรรมการสอนของผู้ปกครองมีการจัดการสอนที่สัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้ โดยการอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นครูสอนให้กับเด็ก ผู้ปกครองจำเป็นต้องรู้จักการใช้เทคโนโลยีอย่างชำนาญ เพื่อสืบค้นข้อมูลของชุมชนแต่ละท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์ในการจัดการเรียนรู้ให้กับลูกที่บ้าน (Wichers, 2001) สำหรับเด็กที่มีลักษณะพิเศษหรือเด็กที่มีการบกพร่องเกี่ยวกับการเรียนรู้ พ่อแม่ได้มีการจัดการเรียนการสอน ร่วมกับกลุ่มสมาชิกภายในชุมชนที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ในการเรียนร่วมกับเด็กในระบบโรงเรียนในบาง วิชา (Ensign, 2000) ถึงแม้ว่าผู้ปกครองสอนเด็กที่บ้านแบบรายบุคคลโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อส่งเสริม การจัดการเรียนการสอนที่บ้าน ก็สามารถขอความร่วมมือกับโรงเรียนในระบบเกี่ยวกับด้านวิชาการจากครูที่ โรงเรียนในวิชาที่ผู้ปกครองไม่มีความชำนาญโดยเฉพาะจะมีความสัมพันธ์กับการยอมรับของผู้ปกครองในการ รับเงื่อนไขจากโรงเรียน (Miles, 2004)

การยอมรับของผู้ปกครองในการรับเงื่อนไขจากโรงเรียนในระบบทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สามารถ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว การปฏิบัติตามแผนงานการจัดการเรียนการสอน

ของโรงเรียน การใช้คอมพิวเตอร์ทางอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงด้านหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียน การสอนและการประเมินผลของลูกที่บ้าน (Shane, 2003) โรงเรียนสามารถให้ความรู้กับพ่อแม่ที่จัดการศึกษา ให้กับลูกที่บ้านโดยการให้ความรู้ทางด้านวิชาการที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร นอกจาก ด้านวิชาการแล้วโรงเรียนยังสามารถให้ความช่วยเหลือด้านอื่น ๆ เช่นเครื่องมือ สื่อ ประกอบการสอนที่ สอดคล้องตามความต้องการของผู้ปกครอง โรงเรียนสามารถสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ห้องปฏิบัติการและ การใช้เทคโนโลยีด้านการเรียนการสอนที่ใช้ในโรงเรียนให้ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว (Wichers, 2001) โรงเรียนสามารถให้การช่วยเหลือผู้ปกครองโดยการจัดครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญทางวิชาการให้ ผู้ปกครองสอนลูกที่บ้าน นอกจากผู้ปกครองที่มีความต้องการจะทำการเทียบโอนการศึกษาที่บ้านกลับเข้ามา ศึกษาต่อในระบบโรงเรียนปกติ โรงเรียนสามารถช่วยเหลือการประเมินผลให้กับเด็กตามหลักสูตรโดยการ เทียบโอนและเชื่อมโยงการศึกษาของครอบครัวกับระบบโรงเรียนปกติ

ความร่วมมือจากโรงเรียนและครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวทางด้านวิชาการให้เกิดการ พัฒนาการเรียนรู้จากการใช้เครื่องมือที่ดีของโรงเรียนโดยการขอความร่วมมือด้านทรัพยากร ห้องปฏิบัติการ ตลอดจนสื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนรู้ด้านบุคคลและการประเมินผลโดยการมีส่วนร่วมจากครอบครัวที่ขอ ความร่วมมือจากโรงเรียน ซึ่งความร่วมมือโดยโรงเรียนจัดโครงการสอนทางวิชาการในบางเวลาโดยโรงเรียน เป็นแหล่งเรียนรู้ให้เกิดความสมบูรณ์อย่างเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้กับครอบครัวที่ พ่อแม่จัดการศึกษาให้กับเด็กจะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการปรับตัวของเด็กทางสังคมและเด็ก มีคุณธรรม (Lines, 2000; Loretta, 2005)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องข้างต้นผู้วิจัยได้มีความมุ่งมั่นที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความ ร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก เพื่อที่จะพัฒนาการเรียนการสอนของเด็กให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและหวังว่างานวิจัยนี้จะประโยชน์ให้กับผู้นำไปใช้และผู้สนใจต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยทำการศึกษาควบคู่กันไปด้วย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ โดยหาความสัมพันธ์ของตัวแปรจากการใช้แบบสอบถาม ด้วยการสอบถาม ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยได้ติดต่อขอข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอที่อยู่ของผู้ปกครองทั่วประเทศที่จดทะเบียนไว้มีจำนวนทั้งหมด 113 ครอบครัว ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปทั้งหมดโดยการลงทะเบียนตอบรับตามที่อยู่ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 103 ครอบครัว นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ติดตามโดยใช้โทรศัพท์พูดคุยในรายที่ส่งกลับมามีค่า และใช้การตอบรับทาง E-mail

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เจาะลึกด้วยแบบสัมภาษณ์จากผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดย ครอบครัว จำนวน 3 ครอบครัว โดยใช้ Snow ball เทคนิค ผู้ปกครอง และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย (1) ข้อมูลทั่วไป คือคุณสมบัติ ของผู้ปกครอง ความต้องการความช่วยเหลือ ความพร้อมของผู้ปกครอง พฤติกรรมการสอน การยอมรับเงื่อนไขจาก

โรงเรียน ความร่วมมือจากโรงเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับสัมภาษณ์ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว และ (3) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. หาความถูกต้องในเนื้อหา โดยการสร้างมาตรวัดจากการนำทฤษฎี แนวคิด ประกอบกับผลงานของนักวิชาการที่ศึกษามาจากการทบทวนวรรณกรรม ตรวจสอบอิทธิพลของสาเหตุของตัวแปรหนึ่งต่ออีกตัวแปรหนึ่ง ซึ่งความถูกต้องของเนื้อหาได้จากการทบทวนวรรณกรรมแล้วนำมาสร้างรายการข้อคำถามที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ความเชื่อถือได้ โดยการนำแบบสอบถามที่ได้พัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรม มาทดสอบความเชื่อมั่นในแต่ละข้อ ด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นแบบครอนบาคอัลฟา (Cronbach's alpha) โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (pre-test) กับผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน 30 คน ได้ค่าอัลฟายู่ระหว่าง .72-.93

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์รวมเพื่ออธิบายเพิ่มในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งใช้การสัมภาษณ์แบบสร้างความคุ้นเคยซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และขออนุญาตบันทึกเทปและจดบันทึกตลอดการสัมภาษณ์ ทำการทดสอบความเชื่อถือโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) หาค่า factor loading ตัดข้อคำถามที่ไม่ดีออก จากนั้นทำการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ของมาตรวัดแต่ละมาตรวัดที่ใช้เก็บข้อมูล พบว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's alpha) ของตัวแปรอยู่ระหว่าง .7703 - .9260

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการวิเคราะห์ทางสถิติพรรณนาโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows

2. การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (path analysis) และวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) โดยวิเคราะห์ปัจจัยแต่ละกลุ่มที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการลดทอนข้อมูล (data reduction) การจัดระเบียบข้อมูล (data display) การหาข้อสรุปและตีความ (conclusion interpretation) ใช้การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยพิจารณาความสอดคล้องและความแตกต่างของข้อมูลที่ได้จากการจัดระเบียบข้อมูล หาข้อสรุปและตีความในรูปแบบการพรรณนาตามแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้ ทำการสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการอภิปรายผลและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

ปัจจัยส่งผลกระทบต่อความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบุตรในการจัดการเรียนการสอนขั้นพื้นฐาน จากการวิเคราะห์พบว่า 1) ความร่วมมือจากโรงเรียนด้านการประเมินผลจากสภาพจริง และบุคลากรครู ผู้ชำนาญการวิชาภาษาอังกฤษ จะส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านคุณธรรมสูงมากกว่าด้านอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญเชิงบวก ถ้าเกิดความร่วมมือมากก็จะเกิดความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ด้านคุณธรรมที่สูงขึ้น 2) ความต้องการความช่วยเหลือจากโรงเรียนของผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

จะส่งผลแบบผกผันอย่างมีนัยสำคัญเชิงลบต่อผลสัมฤทธิ์ด้านคุณธรรมสูงสุด ถ้าผู้ปกครองมีความต้องการสูงก็จะส่งผลให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ด้านคุณธรรมต่ำลง 3) ความพร้อมของผู้ปกครองด้านเวลาไม่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของเด็กด้านคุณธรรม ด้านสังคมและด้านวิชาการ 4) ความพร้อมด้านเทคโนโลยีส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของเด็กด้านคุณธรรมและสังคมอย่างมีนัยสำคัญเชิงบวก 5) พฤติกรรมการสอนของผู้ปกครองส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ด้านสังคมอย่างมีนัยสำคัญเชิงบวก 6) การยอมรับของผู้ปกครองด้านหลักสูตรไม่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทุกด้าน

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ความพร้อมของผู้ปกครองด้านเทคโนโลยี พฤติกรรมการสอนของผู้ปกครองแบบสอนหนึ่งต่อหนึ่งและคุณสมบัติผู้ปกครองด้านรายได้

อภิปรายผลการวิจัย

ความร่วมมือจากโรงเรียน ความพร้อมของผู้ปกครองด้านเวลา การยอมรับเงื่อนไขจากโรงเรียนด้านหลักสูตร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการสอนของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับสมมติฐาน ความพร้อมของผู้ปกครองในการใช้เทคโนโลยีไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของผู้ปกครอง เนื่องจากพ่อแม่ที่จัดการเรียนรู้ไม่ใช้เทคโนโลยีในการสอนแต่เน้นพฤติกรรมการสอนลูกแบบตัวต่อตัวที่ใช้แหล่งเรียนรู้ที่ไม่เน้นการใช้เทคโนโลยี

ผู้ปกครองที่มีความพร้อมด้านเวลา สามารถสอนลูกได้ทุกเวลาไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือจากโรงเรียนใน ด้านห้องประกอบการต่าง ๆ ด้านครูผู้ชำนาญและการประเมินผลสอดคล้องกับความร่วมมือจากโรงเรียน (Rutkowski, 1998) และข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอน ผู้ปกครองความพร้อมด้านเวลามากแต่ความพร้อมการใช้เทคโนโลยี เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตหรือเรียนรู้จากเว็บไซต์เป็นการอยากรู้ต่อยอดวิธีการสอนของลูก เน้นสอนจากปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันมากกว่าการใช้เทคโนโลยีจากอินเทอร์เน็ต เพราะผู้ปกครองเกรงว่าเป็นการสอนที่ดีและมีความลุ่มลึก การสอนจากสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ได้ในชีวิตจริงเป็นวิถีชีวิต ความพร้อมของผู้ปกครองด้านเทคโนโลยีไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เพราะการใช้เทคโนโลยีสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตไม่สามารถสอนให้เด็กสร้างความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน ทำให้เกิดการวิเคราะห์ที่อาศัยมุมมองหรือแบบจำลองที่ต่างกันจะให้ข้อค้นพบที่ต่างกัน ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจที่น่าจะทำการศึกษาลึกซึ้งต่อไป

ความต้องการความช่วยเหลือไม่มีความสัมพันธ์กับความพร้อมของผู้ปกครองด้านเวลา เทคโนโลยีไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และไม่สอดคล้องกับการวิเคราะห์ถดถอยพหุ คือความพร้อมของผู้ปกครองในการรับความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีสูงมาก ร่องลงไปด้านค่าใช้จ่ายและเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว มีความต้องการความช่วยเหลือในเรื่องเทคนิคการสอน แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และกิจกรรมการเรียนรู้ในด้านดนตรี ศิลปะ คอมพิวเตอร์ ธรรมชาติ ด้านกีฬา เช่น การเล่นเรือใบ เป็นต้น แต่ผู้ปกครองมีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างดี แต่ก็ไม่จำเป็นที่ต้องใช้และเวลาไม่ใช่ตัวกำหนดที่ทำให้เกิดความต้องการความช่วยเหลือของผู้ปกครอง แต่ถ้าเกิดความต้องการความช่วยเหลือในด้านที่จำเป็นจริงๆ เช่น การทดลองในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์หรือครูเทคนิคการสอนที่ดีให้กับลูกก็จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือจากโรงเรียนได้ จึงจะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบผกผันอย่างมีนัยสำคัญ

คุณสมบัติของผู้ปกครองด้านรายได้ส่งผลต่อความพร้อมของผู้ปกครองในด้านเทคโนโลยีในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญเป็นไปตามสมมติฐานและสอดคล้องกับแนวคิดของ Huber (2004) การวิเคราะห์ถดถอยพหุ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์เจาะลึก ความพร้อมของผู้ปกครอง การใช้เทคโนโลยีทุก ครอบครัวมีคอมพิวเตอร์อย่างน้อย 1 เครื่องขึ้นไป โดยใช้อินเทอร์เน็ตที่มีค่าใช้จ่ายแบบรายเดือน 760-1,200 บาท/เดือน และมีรายได้เฉลี่ย 45,000 บาท/เดือน ซึ่งจัดได้ว่ามีรายได้ที่สูง ซึ่งมีความสามารถในการใช้ เทคโนโลยีได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการได้ศึกษาความรู้ที่กว้างขวางอย่างมากผ่านทางด้านเทคโนโลยีจะส่งผลให้ เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กที่ดี

ความพร้อมของผู้ปกครองในการรับความช่วยเหลือด้านเวลาไม่มีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติของ ผู้ปกครองด้านรายได้ ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์ถดถอยพหุ และสอดคล้องกับการ วิจัยและแนวคิดของ Campbell (2002) และสอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์เจาะลึก รายได้ของครอบครัวได้จากผู้ปกครองเป็นผู้จัดการศึกษาให้กับลูกและคุณพ่อจะช่วยในการสอนเมื่อมีเวลาว่าง แต่โดยส่วนใหญ่จะช่วยกันสอนเพราะเป็นเจ้าของธุรกิจและทำงานที่บ้านเป็นสถาปัตย์ และวิศวกร มีรายได้สูง เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 40,000 บาท มีเวลามากแต่บอกเวลาได้ไม่แน่นอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัย พบว่า ความร่วมมือจากโรงเรียน ความพร้อมของผู้ปกครองด้านเวลา การยอมรับ เงื่อนไขจากโรงเรียนด้านหลักสูตร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการสอนของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1. โรงเรียนควรจัดความร่วมมือจากโรงเรียนตามความต้องการความช่วยเหลือด้านการให้คำปรึกษา ทางวิชาการ หนังสือ สื่อในการสร้างความรู้ความสามารถให้กับผู้ปกครอง แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ห้องสมุด ห้องศูนย์การเรียนรู้พัฒนาศักยภาพ และกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ดนตรี กีฬา ศิลปะ การพัฒนาในด้านลูกเสือ เนตรนารี การเข้าค่ายต่าง ๆ ค่ายวิทยาศาสตร์ ค่ายธรรมชาติ เป็นต้น
2. โรงเรียนควรจัดหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามความร่วมมือจากโรงเรียนของผู้ปกครอง ก็ ส่งผลให้เกิดการยอมรับเงื่อนไขด้านหลักสูตรที่ปรับยืดหยุ่นตามหลักสูตรที่ผู้ปกครองสามารถปรับหลักสูตรของ คนเข้าเรียนร่วมได้
3. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนอย่างเข้าใจทำให้สามารถเข้ามาเรียนร่วมในโรงเรียนตามช่วงเวลาที่ยืดหยุ่นได้ตามความต้องการความช่วยเหลือของผู้ปกครอง
4. โรงเรียนควรจัดตารางเวลาตามที่โรงเรียนกำหนดตามหลักสูตร เพราะทำให้ผู้ปกครองมีเวลามากที่สามารถพาลูกมาเรียนได้ตามแหล่งเรียนรู้ในแต่ละวัน โดยมีค่าใช้จ่ายให้กับโรงเรียนเพราะจะมีรายได้ที่สูง สามารถจ่ายได้ตามที่ผู้บริหารโรงเรียนได้จัดความร่วมมือที่ดี ก็จะมีการตอบแทนที่ดีจากผู้ปกครอง
5. ภาครัฐบาลควรให้ความสำคัญกับโรงเรียน ในเรื่องหลักสูตรและการประเมินผลที่ผู้ปกครองได้ ขอความร่วมมือให้มีความยืดหยุ่น และเข้าใจความหลากหลายในบริบทของผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดย ครอบครัวก็จะเกิดความร่วมมือที่ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์กับเด็กที่กระจายอยู่ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาที่อยู่ ทั่วประเทศไทย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป ดังนี้

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียน
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบผลรูปแบบการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในแต่ละกลุ่มสาระวิชา

เอกสารอ้างอิง

- จันทน์กฤษณา ผลวิวัฒน์. (2547). *การวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย*. ปรินซ์นิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรวิชัย นาคทรัพย์. (2543). *รายงานการวิจัยการจัดการศึกษาโดยครอบครัว Home School: ประสบการณ์ของนานาชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- Butler, S. (2000). The “H” word: home schooling. *Gifted Child Today*. 23 (5): 44 – 50.
- Campbell, C. B. (2002). Shelby county public libraries and homeschooling parents. *Alabama Librarian*, 52(1):11-12.
- Carper, J. C. (2000). Pluralism to establishment to dissent: The religious and educational context of home schooling. *Peabody Journal of Education*. 75 (1/2): 8-19.
- Ensign, J. (2000). Defying the stereotypes of special education: Home school (FN1). *Peabody Journal of Education*. 75 (1/2):147-158.
- Huber, E. (2004). *Home school researcher*. Retrieved December 12, 2005, from <http://www.nheri.org/pdfs/161>
- Jean, G.(2000). *Status of admission policies and practices at four-year public institutions of higher education in Virginia implemented to evaluate home school applicants*. Retrieved March 6, 2007, from <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/9911812>.
- Kaplan, P. (2001). Reaching out to homeschooling families: Services and programs. *Illinois Libraries*. 83 (1): 44-46.
- Lines, P. M. (2000). Home schooling comes of age. *The Public Interest*. 14 (1): 74.
- Loretta, B. (2005). Homeschool families, public schools and the superintendent: An analysis of interactions in New Jersey and Pennsylvania. *Dissertation Abstracts International*. (66/03): 833.
- Miles, C. (2004). *Empowering Families : Starting the Homeschool Journey*. Retrieved December 17, 2006, from <http://www.hsc.org/chaos/Empowering Families.pdf>.

- Patrick, C. (1995). *The home school movement in the United States: Georgia as a test case. 1979-1984*. Retrieved December 12, 2005, from <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/9536372>.
- Ray, B. D. (2000). Home schooling for individuals' gain and society's common good. *Peabody Journal of Education*. 75 (1/2): 272-293.
- Ray, B. D. (2004). Homeschoolers on to college: What research shows us. *Journal of College Admission*. 185 (1): 5-11.
- Rivero, L. (2002). Progressive digressions: Home schooling for self-actualization. *Roeper Review*. 24 (4): 197-202.
- Rutkowski, K. (1998). Homeschool pioneers on the web. *Multimedia School*, 5(3), 76-80.
- Shane, K. (2003). Collaboration between public school educators and home school families in Colorado. *A case study of an alternative online program*. 64.(3): 867.
- Ward, L. (2004). A preliminary investigation of the effectiveness of home school instructional environments for student with. *The School Psychology Review*, 33(1), 140-158.
- Wichers, M. (2001). Homeschooling: Adventitious or detrimental for proficiency in higher education. *Education (Chula Vista, Calif.)*. 122 (1): 145-150.

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลศาลายา
อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
Management Performance of Salaya Subdistrict Municipality
Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province

สวิตต์ ดีอุดมวงศา และชาญเดช เจริญวิริยะกุล

Switch Deeudomwongsa and Chandej Charoenwiryakun

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: chardej@gmail.com

Received: 2020-10-17; Revised: 2020-12-25; Accepted: 2020-12-25

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำ การวางแผน การประสานงานโครงการบริหาร และการประเมินผล และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลตัวแทนครัวเรือนภายใต้การบริหารจัดการของเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 379 ครัวเรือน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโรยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ การวิเคราะห์สมมติฐานโดยใช้สถิติ และการวิเคราะห์ถดถอย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำ การวางแผน การประสานงานโครงการบริหาร และการประเมินผล ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำ การประเมินผล การวางแผน และการประสานงานโครงการบริหาร ตามลำดับ 2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านสังคม รองลงมาคือ ด้านการบริหาร ด้านสาธารณสุข มีด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และด้านโครงสร้างพื้นฐาน ตามลำดับ ผู้บริหารเทศบาลต้องมีการพัฒนาภาวะผู้นำ มีกระบวนการวางแผนงานในโครงการต่าง ๆ ร่วม มีเสริมสร้างและพัฒนาทักษะการประสานงานของบุคลากรภายในและภายนอกเทศบาล มีการพัฒนาโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน อีกทั้งมีการกำกับดูแลโครงการต่าง ๆ มีการประเมินผลการดำเนินงาน ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร และนำมาแก้ไขข้อบกพร่องการบริหารจัดการ เพื่อการบริหารจัดการเทศบาลตำบลศาลายาให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นไปในอนาคต

จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการนำเสนอต่อผู้บริหารของเทศบาลนำไปกำหนดนโยบายในการพัฒนาการบริหารจัดการเทศบาลให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ, การบริหารจัดการ, เทศบาลตำบลศาลายา

Abstract

This article aimed to study 1) the level of leadership, planning, coordination project management, and evaluation and 2) factors affecting management performance of Salaya subdistrict municipality Phutthamonthon district, Nakhon Pathom province. It is quantitative research, by collecting household representative data under management of Salaya subdistrict municipality Phutthamonthon district, Nakhon Pathom province 379 households. Determine the sample size of Taro Yamane. The research instruments were questionnaires, data analysis by statistical packages, analysis of hypothesis using statistics, and regression analysis.

The research results were found as follows: 1) the level of leadership, planning, coordination project management, and evaluation affecting management performance of Salaya subdistrict municipality Phutthamonthon district, Nakhon Pathom province. As a whole was at a high level and when considering each individual aspect, found, were also at a high level. Included the level of leadership, evaluation, planning, and coordination project management, respectively. 2) factors affecting management performance of Salaya subdistrict municipality Phutthamonthon district, Nakhon Pathom province. As a whole was at a high level and when considering each individual aspect, found, were also at a high level. Included social, followed by management, public health, environmental development, natural resource management, and infrastructure, respectively. Municipality administrators need to develop leadership. There is a process of planning work in various projects, the coordination skills of internal and external personnel are strengthened and developed. Development of a clear management structure, in addition, various projects are supervised, performance evaluation, personnel performance evaluation and bring to correct management flaws. To manage the Salaya subdistrict municipality to be more efficient in the future.

Therefore interested to study Factors Affecting the Management Efficiency of Salaya Sub-district Municipality Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province To use the data obtained from the study as a guideline for presenting to the municipality administrators to formulate policies for the development of municipal management to be more efficient in the future.

Keywords: Performance, Management, Salaya Subdistrict Municipality.

บทนำ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีเจตนารมณ์ที่มุ่งหวังให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ นอกจากนี้ยังได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจด้านการปกครองไปสู่ท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นได้จากการกำหนดหมวด 5 แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 78 ที่กำหนดว่า “รัฐจะต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึง และเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น ๆ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้อย่างเห็นได้ชัด จึงทำให้มีการตราพระราชกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ขึ้น ซึ่งมีเนื้อหาสาระในการกำหนดอำนาจ และหน้าที่ในการจัดบริหาร

สาธารณะระหว่างรัฐกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยพยายามถ่ายโอนภารกิจหน้าที่หลายประการที่ดำเนินงานอยู่ในปัจจุบัน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นก็สามารถรับผิดชอบและดำเนินการได้ ด้วยเหตุนี้เองการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นของตน (วุฒิสาร ตันไชย, 2550)

เทศบาล เป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งในประเทศไทยในปัจจุบัน การปกครองรูปแบบเทศบาล เป็นการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย โดยเทศบาลในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้ 1) เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีการประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย 2) เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดหรือท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัติ และซึ่งมีพระราชาคณะชั้นราชเป็นเทศบาลเมือง พระราชกฤษฎีกานั้นให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย 3) เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัติ และซึ่งมีพระราชาคณะชั้นราชเป็นเทศบาลนคร พระราชกฤษฎีกานั้นให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย

เทศบาลตำบลศาลายา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เป็นองค์การหนึ่งที่มีการพัฒนาการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเห็นได้จากการยกฐานะจากสุขาภิบาลศาลายา เปลี่ยนแปลงเป็นเทศบาลเป็นเทศบาลตำบลศาลายา โดยเหตุผลการจัดตั้งเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเนื่องจากบริเวณที่เป็นชุมชนมีราษฎรอาศัยอยู่หนาแน่น และมีแนวโน้มว่าจะพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้ามีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสามารถรองรับการขยายตัว และให้บริการด้านต่าง ๆ ตามศักยภาพการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนที่พักอาศัยและประกอบอาชีพในเทศบาล โดยการบริหารจัดการในปี 2561 ที่ผ่าน มา พบว่า เทศบาลตำบลศาลายา มีการดำเนินงานจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดทำแผนดำเนินงาน จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการพัฒนา จัดโครงการพัฒนาโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน มีการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จัดทำโครงการพัฒนาด้านสังคม อีกทั้งการพัฒนาสาธารณสุข และการพัฒนาส่งเสริมการศึกษา ซึ่งนับได้ว่า เทศบาลตำบลศาลายาได้ดำเนินการตามนโยบายและยุทธศาสตร์ที่วางไว้ อีกทั้งผลการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจในกระบวนการให้บริการในระดับดีมากในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการให้บริการ ด้านการให้ข้อมูลความรู้แก่ประชาชน ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านสถานที่ และด้านความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นต้น (เทศบาลตำบลศาลายา, 2562, น. 1-3)

ด้วยเหตุที่เทศบาลตำบลศาลายา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม มีการบริหารจัดการให้แต่ละด้านอย่างไร หรือมีปัจจัยอะไรที่ทำให้้องค์การมีการบริหารจัดการได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ อีกทั้งผู้วิจัยในฐานะของประชาชนที่ประกอบอาชีพภายใต้การบริหารจัดการของเทศบาล จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอฟุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการนำเสนอต่อผู้บริหารของเทศบาลนำไปกำหนดนโยบายในการพัฒนาการบริหารจัดการเทศบาลให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำ การวางแผน การประสานงานโครงการบริหาร และการประเมินผล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยเพราะถือว่าการปกครองท้องถิ่น ถือเป็นรากฐานของการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยเพราะการปกครองท้องถิ่นเปรียบเสมือนจุดเริ่มต้นในการสอนการเมืองการปกครองแก่ประชาชนให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมในการปกครอง และการบริหารท้องถิ่นทำให้เกิดความรับผิดชอบ และวางแผนประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด โดยประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งจะเป็นการฝึกฝน ให้ประชาชนใช้ดุลพินิจเลือกผู้แทนที่เหมาะสม เข้าไปบริหารกิจการ ของท้องถิ่น ผู้นำในท้องถิ่นจะได้ใช้ความรู้ความสามารถบริหารงานท้องถิ่นเกิดความคุ้นเคยมีความชำนาญในการใช้สิทธิและหน้าที่ ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติต่อไป (ชูศักดิ์เที่ยงตรง, 2554) อีกทั้ง การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชน ได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดสำนึกของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหา และช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตน การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการกระจายอำนาจ เนื่องจากการกิจของรัฐบาลมีอยู่เป็นจำนวนมาก นับวันจะขยายเพิ่มขึ้น ขณะที่แต่ละท้องถิ่นมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน ประชาชนจึงเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเองมากที่สุด ซึ่งกิจการบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่เกี่ยวกับท้องถิ่นอื่น และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อประเทศโดยรวมจึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการดังกล่าวเอง (ชวงค์ ฉายะบุตร, 2552)

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์การที่เกิดขึ้นตามหลักการกระจายอำนาจการปกครองกล่าวคือเป็นองค์การที่รับมอบภารกิจบางอย่างจากรัฐมาดำเนินการจัดทำเอง โดยภารกิจที่จัดทำนั้นเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับท้องถิ่น และเป็นกิจการที่ท้องถิ่นสามารถจัดทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่ารัฐเนื่องจากเป็นกิจการที่มีลักษณะเฉพาะ ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่นแต่ละแห่ง ดังนั้นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้าใจปัญหาและจัดทำภารกิจได้ดีกว่าส่วนกลาง มีอิสระในการบริหารจัดการโดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากส่วนกลางและมีขอบเขตขึ้นอยู่กักรัฐเป็นผู้กำหนด อำนาจหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้วัตถุประสงค์ของการใช้อำนาจหน้าที่เป็นเกณฑ์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ อำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะ (service public) และอำนาจหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบ (police) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น คือการใช้หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) ให้กับประชาชนโดยตรง การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ตามภารกิจหน้าที่ที่ระบุให้ดำเนินการอย่างชัดเจน มีพื้นที่รับผิดชอบชัดเจน มีผู้บริหารที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และได้รับความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น (กิตติศักดิ์ แพรพพรายรัตน์, 2553)

คำว่าประสิทธิภาพ (efficiency) ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของประสิทธิผล มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผล การวัดประสิทธิภาพโดยทั่วไปจะวัดเป็นอัตราส่วนของผลผลิตต่อปัจจัยนำเข้าในการผลิตหรือค่าใช้จ่ายต่อหน่วย และมักเป็นเรื่องเศรษฐกิจ เกณฑ์การวัดประสิทธิภาพแบบนี้ อาจคลาดเคลื่อนได้ เพราะไม่ได้คำนึงถึง ด้านคุณภาพแต่คำนึงถึงปริมาณในรูปของกำไร หรือผลผลิตสูงสุดเพียงด้านเดียว ดังนั้น การวัดประสิทธิภาพจึง ต้องวัดความแตกต่างด้านคุณภาพของผลผลิตด้วย (จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์, 2556, หน้า 70) และระพี แก้ว เจริญ (2550, หน้า 19) ได้กล่าวถึง ความหมายของประสิทธิภาพ หมายถึง คล่องแคล่วในการปฏิบัติงานให้ สำเร็จและ ติน ปรัชญพุทธิ (2552, หน้า 130) ได้ให้ความหมายว่าประสิทธิภาพ (efficiency) คือการ สนับสนุนให้มีวิธีการบริหารที่จะได้รับผลดีมากที่สุดโดยสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดนั่นคือการลดค่าใช้จ่าย ทางด้านวัตถุประสงค์การลงในขณะที่พยายามเพิ่มความเร็วและความราบเรียบในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบายแผน แผนงาน โครงการ (policy, plan, program, project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและ การให้บริการแก่ประชาชนกล่าวโดยสรุป การบริหารและการบริหารจัดการ มีแนวคิดมาจากธรรมชาติของ มนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคมซึ่งจะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้นำกลุ่มและมีแนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแล กันเองภายในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อยซึ่งปัจจัยที่สำคัญสำหรับการบริหารงานนั้น ประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (เครื่องมือ เทคโนโลยี สถานที่ปฏิบัติงาน) ปัจจัยด้านวิธีปฏิบัติงาน มาประกอบกันตามกระบวนการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพการบริหาร

และจากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีการแข่งขันเพื่อชิงความเป็นเลิศ ดังนั้นวิธีที่ จะทำให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จสูงสุด คือ ผู้บริหารต้องเปลี่ยนแปลงตนเอง เบิร์นส์ (Burns) เสนอ ความเห็นว่า การแสดงความเป็นผู้นำยังเป็นปัญหาอยู่จนทุกวันนี้ เพราะบุคคลไม่มีความรู้เพียงพอในเรื่อง กระบวนการของความเป็นผู้นำ เบิร์นส์ อธิบายความเข้าใจในธรรมชาติของความเป็นผู้นำว่าตั้งอยู่บนพื้นฐาน ของความแตกต่างระหว่างความเป็นผู้นำกับอำนาจที่มีส่วนสัมพันธ์กับผู้นำและผู้ตาม อำนาจจะเกิดขึ้นเมื่อผู้นำ จัดการบริหารทรัพยากร โดยเข้าไปมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ตามเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนหวังไว้ ความเป็น ผู้นำจะเกิดขึ้นเมื่อการบริหารจัดการทำให้เกิดแรงจูงใจ และนำมาซึ่งความพึงพอใจต่อผู้ตาม ความเป็นผู้นำถือ ว่าเป็นรูปแบบพิเศษของการใช้อำนาจ (special form of power)

กระบวนการในการวางแผนเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับที่ต้องวางแผนเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานใน การปฏิบัติงาน และเป็นแนวทางเพื่อมุ่งสู่ผลสำเร็จที่คาดหวังในอนาคต ดังมีผู้กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติงานจะ ประสบผลสำเร็จมากหรือน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการวางแผน และถ้าวางแผนดีก็เท่ากับปฏิบัติงานสำเร็จไปแล้ว กว่าครึ่ง โดยการวางแผน หมายถึงการวางแผน คือ การหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการปฏิบัติงาน โดยใช้ปัจจัย ต่าง ๆ และมีเหตุผลเพื่อให้การดำเนินงานในอนาคตเป็นไปโดยเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพที่สุด เป็นกระบวนการเกี่ยวกับการคิดและการตัดสินใจที่ละเอียดอ่อน และต้องกระทำให้เสร็จสิ้น ก่อนจะมีการ ดำเนินกิจกรรม (สุรัสวดี ราชสกุลชัย, 2550)

แนวคิดทฤษฎีการประสานงานและการดำเนินงาน การประสานงาน คือ การที่บุคคลหรือหน่วยงานใน องค์กร ทำงานร่วมกับบุคคลและหน่วยงานอื่นเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน มีลักษณะเป็นกระบวนการที่ ต้องกระทำต่อเนื่องสอดคล้องกันไปเพื่อให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ (สมิต สัชฌุกร, 2550)

องค์กร เป็นกลุ่มบุคคลแต่เป็นกลุ่มที่ซับซ้อนใหญ่ และมีลักษณะเฉพาะที่มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยกลุ่มบุคคลนี้จะมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน และร่วมแรงร่วมใจกันทำงานเพื่อเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้ การจัดการโครงสร้างขององค์กรจึงมีบทบาทสำคัญต่อการประสิทธิภาพของการบริหารองค์กรเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งมีนักวิชาการกล่าวถึงความหมายของโครงสร้างขององค์กรไว้หลากหลาย ดังนี้ โครงสร้าง เป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการบริหาร การตัดสินใจการควบคุมการทำงาน การแบ่งงาน การใช้กฎระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน และสายการบังคับบัญชา Owens (2001, p. 115) สอดคล้องกับปรีชา คัมภีรปรกรณ์ (2550) กล่าวว่า โครงสร้างขององค์กรเป็น การกำหนดบทบาทหน้าที่ การกระจายอำนาจการบริหารงาน การบังคับบัญชาภายในองค์กร เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

การประเมินผล (evaluation) เป็นกระบวนการในการนำไปสู่การปรับปรุง ไม่ใช่เป็นการจับผิด ทำให้การประเมินทรงคุณค่าอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดจำเป็นต้องอาศัยการประเมินโครงการ (program evaluation) อย่างเป็นระบบผลจากการประเมินจะทำให้ผู้บริหารโครงการได้ทราบถึงจุดเด่น (strength) จุดด้อย (weakness) ของโครงการ รวมทั้งผลกระทบ (impact) ที่อาจจะเกิดขึ้นเพื่อดำเนินการแก้ไขโครงการได้ทันทั่วทั้งที่ ตลอดจนทราบว่าโครงการสามารถบรรลุเป้าหมายหรือไม่เพียงใด คุ่มค่าหรือไม่ว่า ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจ (decision-making) เกี่ยวกับการปรับปรุง แก้ไขปรับให้เข้ากับโครงการอื่น ล้มเลิกโครงการหรือการจัดดำเนินโครงการในแง่มุมต่าง ๆ อย่างพันทั่วทั้งที่ เหมาะสมและถูกต้อง วัตถุประสงค์ที่สำคัญในการประเมินโครงการ ก็เพื่อหาแนวทางเพื่อการตัดสินใจหรือเพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงตัดสินใจ ในการประเมินค่าสิ่งใดก็ตามเรามักนิยมใช้วิธีการวัด (measurement) สิ่งที่ได้แสดงได้แล้วทำการตัดสินใจคุณค่าหรือตัดสินใจ (judgment) ของสิ่งที่แสดงโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์

จากการทบทวนวรรณกรรมนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิด และสมมติฐานที่จะใช้ในการทดสอบอิทธิพลระหว่างปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน และด้านโครงสร้างขององค์กรกับการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนด วิธีที่ใช้ในการศึกษา เพื่อได้มาซึ่งข้อค้นพบที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนภายใต้การบริหารจัดการของเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม รวมทั้งสิ้น 7,282 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนภายใต้การบริหารจัดการของเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 379 ครัวเรือน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโรยามาเน (Yamane, 1970) ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถึงปลัดเทศบาลตำบลศาลายา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชน จากนั้นดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยรับแบบสอบถามคืนหลังจากผู้ตอบแบบสอบถามกรอกข้อมูลเรียบร้อยแล้ว เสร็จแล้วนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ทางสถิติ การวิเคราะห์สมมติฐานโดยใช้สถิติ การวิเคราะห์ถดถอย ด้วยวิธีปกติ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แจกแจงในค่าความถี่ และร้อยละ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) ภาวะภาวะผู้นำ การวางแผน การประสานงานโครงการบริหาร และการประเมินผล ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ มาเป็นอันดับแรก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 รองลงมาด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ด้านการวางแผน 3.99 ด้านโครงสร้างการบริหาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 และด้านการประสานงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ตามลำดับ ดังตารางการแสดงผลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเทศบาล ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	การแปลค่า
1. ด้านภาวะผู้นำ	4.03	0.63	มาก
2. ด้านการวางแผน	3.99	0.53	มาก
3. ด้านการประสานงาน	3.85	0.64	มาก
4. ด้านโครงสร้างการบริหาร	3.92	0.58	มาก
5. ด้านการประเมินผล	4.00	0.56	มาก
รวม	3.96	0.41	มาก

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเทศบาลตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 รองลงมาคือ ด้านการบริหาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ด้าน

สาธารณสุข มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 และ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ตามลำดับ ดังตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพการบริหารจัดการเทศบาลตำบลศาลาया อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการเทศบาลตำบลศาลาया อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	การแปลค่า
1. ด้านการบริหาร	4.04	0.73	มาก
2. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	3.88	0.56	มาก
3. ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ	3.99	0.48	มาก
4. ด้านสังคม	4.06	0.60	มาก
5. ด้านสาธารณสุข	4.02	0.62	มาก
รวม	4.00	0.40	มาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายได้ดังนี้

ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการประสิทธิภาพการบริหารจัดการเทศบาลตำบลศาลาया อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ มาเป็นอันดับแรก รองลงมาด้านการประเมินผล ด้านการวางแผน ด้านโครงสร้างการบริหาร และด้านการประสานงาน ตามลำดับ ซึ่งประเด็นเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงปัจจัยสนับสนุนในการบริหารจัดการเทศบาลอันส่งผลสำเร็จตามเป้าหมายของเทศบาล ซึ่งผลการงานวิจัยมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สัมฤทธิ์ สุขสงค์ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลงานวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับมาก

ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการเทศบาลตำบลศาลาया อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านสังคม รองลงมาคือ ด้านการบริหาร ด้านสาธารณสุข มีด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และด้านโครงสร้างพื้นฐาน ตามลำดับ ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นของประชาชนถึงการบริหารจัดการเทศบาลตำบลศาลาयाที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเทศบาล ที่ได้จัดทำโครงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาสิ่งแวดล้อม และโครงการพัฒนาด้านสังคม อีกทั้งการพัฒนาในด้านอื่น ๆ นับได้ว่า เทศบาลตำบลศาลาयाได้ดำเนินการตามนโยบายและยุทธศาสตร์ที่วางไว้ ซึ่งผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของผลงานวิจัยของทองสอน พูลเพิ่ม (2556) ได้ทำการศึกษาศักยภาพในการบริหารงานของเทศบาลที่ได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพในการบริหารงานของเทศบาลอยู่ในระดับมาก ในด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านส่งเสริมการศึกษา ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสาธารณสุข ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

และผลงานวิจัยของงานวิจัยของภักทริน หนูเจริญ (2553) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานของเทศบาลตำบลเวียงเทิงกับความคาดหวังของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานของเทศบาลอยู่ในระดับมาก ในด้านการบริหาร ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสังคม ด้านป้องกันสาธารณภัย อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมของของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเทศบาลตำบลสาละยา ออกมาอยู่ในระดับดีทุกด้าน ผู้บริหารที่มีความเป็นภาวะผู้นำสูง จึงมีวิสัยทัศน์ในการทำงาน และการบริหารที่ดี ทำให้มีการพัฒนาบุคลากรภายในหน่วยงาน ซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อนองค์การให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้นควรมีการพัฒนาบุคลากรของเทศบาลในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความรู้ ด้านทักษะ และขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นไป เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ

2. จากผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมของระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการเทศบาลตำบลสาละยา ออกมาอยู่ในระดับดีทุกด้าน เทศบาลตำบลสาละยา มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเทศบาล อีกทั้งมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ดังนั้น โครงการหรือกิจกรรมที่เทศบาลนำมาพัฒนานั้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่เทศบาลได้พิจารณาเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ดังนั้น เทศบาลควรมีการสำรวจถึงปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนส่วนใหญ่ภายในเขตพื้นที่ และจัดทำโครงการในการพัฒนาให้สอดคล้องกับความจำเป็นของประชาชนให้มากที่สุด เช่น โครงการที่อยู่อาศัย โครงการด้านการศึกษา เป็นต้น

3. จากผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำ การวางแผน การประสานงาน ด้านโครงสร้างการบริหาร และการประเมินผลส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเทศบาลตำบลสาละยา ผู้บริหารเทศบาลต้องมีการพัฒนาภาวะผู้นำ มีกระบวนการวางแผนงานในโครงการต่าง ๆ ร่วม มีเสริมสร้างและพัฒนาทักษะการประสานงานของบุคลากรภายในเทศบาล และการประสานงานกับหน่วยงานและประชาชนภายนอก มีการพัฒนาโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน อีกทั้งมีการกำกับดูแลโครงการต่าง ๆ มีการประเมินผลการดำเนินงาน ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร และนำมาแก้ไขข้อบกพร่องการบริหารจัดการ เพื่อการบริหารจัดการเทศบาลตำบลสาละยา มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการนำประเด็นอื่นเพื่อสำรวจการบริหารจัดการของเทศบาล เช่น ประเด็นด้านการส่งเสริมการศึกษา ประเด็นด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีไทย และประเด็นด้านการบริหารงบประมาณของเทศบาล เป็นต้น

2. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาในเชิงผสมผสาน โดยนำการศึกษาในเชิงคุณภาพ และใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนประชาชน ในการเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในข้อมูลที่สะท้อนกับการศึกษาเชิงปริมาณให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ แพรพวยรัตน์. (2553). พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนองแคว จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ สาขาวิศวกรรมโยธา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์. (2556). ประสิทธิภาพการบริหารงาน. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2552). การปกครองท้องถิ่นไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: พรินต์ติ้งเซ็นเตอร์.
- ชูศักดิ์ เทียงตรง. (2554). การบริหารงานบุคคลในภาครัฐ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดิน ปรัญญาพฤทธิ. (2552). การพัฒนาองค์การสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา.
- ทองสอน พูลเพิ่ม. (2556). ศักยภาพในการบริหารงานของเทศบาลที่ได้รับการยกฐานะ จากองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดมุกดาหาร. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เทศบาลตำบลศาลายา. (2562). รายงานผลการดำเนินการประจำปี 2561. นครปฐม: กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- ปรีชา คัมภีรปกรณ์. (2550). การวางแผนด้านบุคลากร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภัทริน หนูเจริญ. (2553). การบริหารงานของเทศบาลตำบลเวียงเทิงกับความคาดหวังของประชาชน. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ระพี แก้วเจริญ. (2550). การแบ่งเวลาปฏิบัติราชการของข้าราชการพลเรือนในระดับบริหารอาวุโส. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนัก นายกรัฐมนตรี.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2550). การขับเคลื่อนรัฐธรรมนูญ 2550 สู่การปฏิบัติ: กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่น. ในเอกสารสัมมนาทางวิชาการ. ระหว่างวันที่ 11-13 ธันวาคม 2550 ณ โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค กรุงเทพมหานคร. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- สมิต สันธุกร. (2550). ศิลปะการให้บริการ. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- สัมฤทธิ์ สุขสงค์. (2545). ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา) สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- สุรัสวดี ราชสกุลชัย. (2550). การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Owens. (2001). *Sociology after Postmodernism*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publication.
- Taro Yamane. (1970). *Statistic : an Introductory Analysis*. 2nd ed. New York : Harper & Row.

คำแนะนำการส่งบทความ

วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา เป็นวารสารระดับชาติซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดผลงานวิจัยและผลงานวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ข้อมูลเบื้องต้นของวารสาร

1. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา เป็นวารสารราย 3 เดือน (4 ฉบับ/ปี) โดยมีกำหนดออก ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มีนาคม ฉบับที่ 2 เดือนเมษายน - มิถุนายน ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม - กันยายน ฉบับที่ 4 เดือนกันยายน - ธันวาคม
2. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนาจัดพิมพ์เพื่อเป็นแหล่งตีพิมพ์เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนความรู้วิชาการ สำหรับคณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิต นักศึกษา

นโยบายพิจารณาถ้อยแถลงบทความ

1. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนาตีพิมพ์พิจารณาบทความวิชาการ (Academic Article) บทความวิจัย (Research Article) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร เอกสารการประชุม หรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ขอบเขตของวารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา จะครอบคลุมเนื้อหา ด้านการวิจัย ด้านบริหารธุรกิจ ด้านการจัดการอุตสาหกรรม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านบริหารการศึกษา ด้านจิตวิทยาและด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องทางการวิจัยการบริหารการพัฒนา
3. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการถ้อยแถลงจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (Peer Review)

กระบวนการพิจารณาถ้อยแถลงบทความ

บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์จะต้องผ่านกระบวนการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (Peer Review) ดังนี้

1. กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบเมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความเรียบร้อยแล้ว
2. กองบรรณาธิการจะตรวจสอบบทความว่าอยู่ในขอบเขตเนื้อหาวารสารหรือไม่ รวมถึงคุณภาพงานวิชาการ และประโยชน์ทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ
3. ในกรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาเห็นควรรับบทความไว้พิจารณาตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะดำเนินการส่งบทความเพื่อถ้อยแถลงต่อไป โดยจะส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ท่าน ประเมินคุณภาพของบทความว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมจะลงตีพิมพ์หรือไม่ โดยกระบวนการถ้อยแถลงนี้ทั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เขียนจะไม่ทราบข้อมูลของกันและกัน (Double-Blind Peer Review)
4. เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพบทความแล้ว กองบรรณาธิการจะตัดสินใจโดยอิงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ว่าบทความนั้นๆควรนำลงตีพิมพ์ หรือควรส่งให้ผู้เขียนแก้ไขก่อนส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินอีกครั้งหนึ่งหรือปฏิเสธการตีพิมพ์

1. ข้อกำหนดต้นฉบับ

1.1การจัดพิมพ์ต้นฉบับ ผลงานที่เสนอพิจารณาตีพิมพ์ควรมีความยาวประมาณ 8-15 หน้ากระดาษ A4 บทความภาษาไทยพิมพ์ด้วย Font THSarabun PSK ขนาดตัวอักษร 16 Point บทความภาษาอังกฤษพิมพ์ด้วย ด้วย Font THSarabun PSK ขนาดตัวอักษร 16 Point

ข้อกำหนดในการเตรียมต้นฉบับบทความ

- ขนาดกระดาษ A4
 - กรอบของข้อความ ในแต่ละหน้าให้มีขอบเขตดังนี้ จากขอบบนของกระดาษ 1.0 นิ้ว ขอบล่าง 1.0 นิ้ว ขอบซ้าย 1.0 นิ้ว ขอบขวา 1.0 นิ้ว
 - หมายเลขหน้า ให้ใส่ไว้ในตำแหน่งด้านขวาตั้งแต่ต้นจนจบบทความ
 - ระยะห่างระหว่างบรรทัด หนึ่งช่วงบรรทัดของเครื่องคอมพิวเตอร์ 8 point
 - ตัวอักษร การจัดพิมพ์ต้นฉบับ ผลงานที่เสนอพิจารณาตีพิมพ์ควรมีความยาวประมาณ 8-15 หน้ากระดาษ A4 บทความภาษาไทยพิมพ์ด้วย Font THSarabun PSK ขนาดตัวอักษร 16 Point บทความภาษาอังกฤษ พิมพ์ด้วย ด้วย Font THSarabun PSK ขนาดตัวอักษร 16 Point และพิมพ์ตามที่กำหนดดังนี้
 - ขนาดกระดาษแยกเป็นสองคอลัมน์เดียว

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ (Title)	ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่)	กำหนดตรงกลาง, ตัวหนา	ขนาด 18 point,
ชื่อผู้เขียน (ทุกคน)	ตัวหนา	กำหนดริมขวา (ไม่ต้องระบุตำแหน่งการพิมพ์หรือค่านำหน้าชื่อ)	ขนาด 14 point
ชื่อหน่วยงานของผู้เขียน	ตัวปกติ	ด้านล่างการอ้างอิง	ขนาด 14 point
ชื่อบทคัดย่อ ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ	ตัวหนา	กำหนดกึ่งกลาง ตัวหนา	ขนาด 16 point
ข้อความบทคัดย่อภาษาไทย	ตัวธรรมดา	ย่อหน้า 0.5 นิ้ว	ขนาด 14 point
คำสำคัญ (Keywords) ใช้ตัวอักษรภาษาไทย หรือ ภาษาอังกฤษ	ตัวหนา สำหรับหัวข้อ ตัวปกติ สำหรับเนื้อหา *ประมาณ 3-5 คำ	กำหนดชิดขอบซ้าย	ขนาด 14 point
เนื้อหาบทความ หัวข้อใหญ่ หัวข้อรอง เนื้อหา	ตัวหนา ตัวหนา ตัวปกติ	กำหนดชิดซ้าย ย่อหน้า 0.5 นิ้ว -	ขนาด 16 point ขนาด 16 point ขนาด 16 point
ข้อความในภาพและตาราง	ตัวปกติ	-	ขนาด 14 point
ข้อความอ้างอิง (ด้านล่าง)	ปกติ	-	ขนาด 14 point

2. ส่วนประกอบของบทความ

1. บทความวิชาการ หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับ เนื้อหาที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงมีการใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์ โดยควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (สามารถมีหัวข้อหรือองค์ประกอบที่แตกต่าง)

- 1.1 ชื่อเรื่อง (Title)
- 1.2 บทคัดย่อ (Abstract) สรุปเนื้อหาของบทความให้ได้ใจความชัดเจน และควรมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ให้มีจำนวนคำควรอยู่ระหว่าง 200-300 คำควรเป็นบทคัดย่อที่สั้น ใช้คำได้กระชับและให้สาระสำคัญตรงประเด็น
- 1.3 คำสำคัญ (Keywords) ระบุคำที่เป็นคำสำคัญของเนื้อหาเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นในระบบฐานข้อมูลทั้ง
- 1.4 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนแนะนำและปูพื้นเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านทราบข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา รวมทั้งระบุ ถึงขอบเขตเนื้อหาของบทความ
- 1.5 เนื้อหา (Body of Text) เป็นส่วนหลักของเนื้อหาบทความ มีการแบ่งประเด็นออกเป็นย่อๆ และมีการจัดเรียงลำดับเป็นหัวข้อตามรายละเอียดของเนื้อหา
- 1.6 สรุป (Conclusion) เป็นการสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน และกระชับ โดยมีการสรุป ปิดท้ายเนื้อหาที่เราได้นำเสนอไปแล้วว่ามีผลดี หรือผลเสียอย่างไร
- 1.7 เอกสารอ้างอิง (Reference) เขียนบรรณานุกรมในรูปแบบAPA (American Psychological Association)
2. บทความวิจัย ควรมีการนำเสนอผลการวิจัยที่ได้รับอย่างเป็นระบบ โดยควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้
 - 2.1. ชื่อเรื่อง (Title) ชื่อมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยชื่อภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา
 - 2.2 ชื่อผู้เขียนและหน่วยงานสังกัด ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่ต้องระบุตำแหน่งหรือคำนำหน้าชื่อแต่ให้ระบุงานประจำและหน่วยงานสังกัดที่เชิงอรรถ
 - 2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ควรมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ความยาวไม่เกิน 15 บรรทัด (การเขียนบทคัดย่อ คือการสรุปสาระสำคัญของเรื่องโดยเฉพาะวัตถุประสงค์ วิธีการ และผลการวิจัย)
 - 2.4 คำสำคัญ (Keyword) ระบุคำที่เป็นคำสำคัญของเนื้อหาเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นในระบบฐานข้อมูล
 - 2.5 บทนำ (Introduction) เป็นการอธิบายถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลที่นำไปสู่การวิจัยมีข้อมูลทางวิชาการสนับสนุนหรือโต้แย้ง รวมถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 2.6 วัตถุประสงค์ (Research Objectives) ระบุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย
 - 2.7 วิธีการวิจัย (Research Methodology) อธิบายถึงกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียดและชัดเจน
 - 2.8 ผลการวิจัย (Results) เสนอผลการวิจัยที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการวิจัย การใช้ตารางหรือแผนภูมิไม่ควรเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิโดยมีการแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบอย่างชัดเจน
 - 2.9 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) ผสมผสานเปรียบเทียบและตีความผลการวิจัยให้เข้ากับหลักทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเชื่อมโยงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย
 - 2.10 สรุป (Conclusion) สรุปสาระสำคัญของผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยนั้นไปใช้ประโยชน์

2.11 เอกสารอ้างอิง (Reference) เขียนบรรณานุกรมในรูปแบบของ APA (American Psychological Association)

3. การเขียนเอกสารอ้างอิง

วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนาใช้รูปแบบการอิงของ APA (American Psychological Association)

3.1 การอ้างอิงในเนื้อหา (In text citation)

ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ นาม-ปี (Author-Year Format)

ภาษาไทย (ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, เลขหน้า)

ภาษาอังกฤษ (นามสกุล, ปี ค.ศ.)

3.2 อ้างอิงในเนื้อหาจากสิ่งพิมพ์ (หนังสือ ตำรา เอกสาร)

กรณีผู้แต่งคนเดียว

การอ้างอิงให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) หรือนามสกุลผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) ตามด้วยเครื่องหมาย (,) ปีที่พิมพ์ เครื่องหมาย (,) ตามด้วยหมายเลขหน้าเอกสารที่อ้างอิงใส่ไว้ในวงเล็บท้ายข้อความที่อ้างอิง เช่น

(กิงกาน แก้วดี, 2556, หน้า 64)

กรณีที่สรุปเนื้อหาทั้งหมดทั้งเล่ม ไม่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ต้องระบุเลขหน้า

เช่น

(กิงกาน แก้วดี, 2556)

กรณีที่ผู้แต่งใช้ฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ สมณศักดิ์ นำหน้าให้คงไว้เหมือนที่ปรากฏในหน้าหนังสือ

เช่น

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2556)

กรณีผู้แต่งมีศทางทหาร ตำรวจ ตำแหน่งทางวิชาการ คำเรียกทางวิชาชีพไม่ต้องใส่ เช่น ศาสตราจารย์กุลพล แสงจันทร์ เป็น

(กุลพล แสงจันทร์, 2556)

การอ้างอิงเอกสารหลายเรื่อง แต่ผู้แต่งคนเดียว ให้เขียนชื่อผู้แต่งครั้งเดียว แล้วเรียงปีที่พิมพ์จากน้อยไปหามาก

เช่น

(กุลพล แสงจันทร์, 2556; 2557)

กรณีผู้แต่ง 2 คน

กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนชื่อผู้แต่งคนที่ 1 ตามด้วยเครื่องหมาย (,) เว้นวรรคหนึ่ง ตามด้วย “และ” ไม่เว้นวรรค ตามด้วยผู้แต่งคนที่ 2

เช่น

(กิงกาน แก้วดีและประยงค์ ยั่งยืน, 2556)

กรณีชาวต่างประเทศให้เขียนชื่อสกุล ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) เว้นหนึ่งวรรคตามด้วยตัวอักษรชื่อต้น ชื่อกลาง (ถ้ามี) และเครื่องหมายมหัพภาค (.) ตามด้วยเครื่องหมาย “&” และเว้นหนึ่งวรรคตามด้วยชื่อสกุลคนที่ 2 แล้วใส่เครื่องหมายจุลภาค (.) ตามด้วยอักษรย่อชื่อต้นแล้วใส่จุด

เช่น

(William, R., & Sales, B. D., (2008)

กรณีผู้แต่ง 3-6 คน

ชาวไทยใช้ชื่อ ชื่อสกุล คั่นเครื่องหมายจุลภาค (,) และเว้นวรรคหน้าผู้แต่งทุกคน และใช้คำว่า “และ” โดยไม่เว้นวรรค หน้าผู้แต่งคนสุดท้าย

เช่น

(กุลพล แสงจันทร์, เกียรติขจร เจริญยิ่ง, และสมหญิง ใจซื่อ. (2544).

กรณีชาวต่างประเทศให้เขียนชื่อสกุล ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) คั่นผู้แต่งทุกคน เว้นหนึ่งวรรคตามด้วยตัวอักษรชื่อต้น ชื่อกลาง (ถ้ามี) และใช้เครื่องหมาย “&” และเว้นหนึ่งวรรค หน้าผู้แต่งคนสุดท้าย แล้วใส่เครื่องหมายจุลภาค (.) ตามด้วยอักษรย่อชื่อต้นแล้วใส่จุด

เช่น

Salmon, M., Earman, J., Wilson, R. T., McGarry, D. D., & Hopman, D. (2009).

กรณีผู้แต่งเป็นสถาบัน

ให้ลงรายการด้วยหน่วยงานระดับสูงก่อน และตามด้วยหน่วยงานระดับรอง ลงมา

เช่น

(มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, บัณฑิตวิทยาลัย, 2560)

เอกสารไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

ให้ลงชื่อแล้วตามด้วยปีที่พิมพ์ และเลขหน้า

เช่น

(การพัฒนา, 2556, หน้า 29)

กรณีไม่ใช่ผู้เขียน แต่เป็น ผู้รวบรวม เรียบเรียง ผู้แปล หรือบรรณาธิการ

ให้ลงรายการด้วยชื่อ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และบอกต่อท้ายว่าเป็น “ผู้รวบรวม” “ผู้เรียง” “บรรณาธิการ” หรือ “ผู้แปล”

เช่น

(โกวิท รักชาติ, บรรณาธิการ, 2556)

(Shah & Ratcliffe, editor, 2009)

อ้างอิงในเนื้อหาจากโสตทัศนวัสดุ

ให้ลงรายการชื่อผู้รับผิดชอบหรือผู้ผลิต ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่ผลิต ตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาคคู่ (:) และลักษณะของโสตทัศนวัสดุ

เช่น

(กระทรวงสาธารณสุข, 2556: CD-ROM)

การอ้างอิงในเนื้อหา จากระบบสารสนเทศออนไลน์ (WWW.)

ให้ลงรายการชื่อผู้รับผิดชอบ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่ค้น

ข้อมูล

เช่น

(มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2556)

(Suan Sunandha Rajabhat University), 2013)

4. การเขียนบรรณานุกรม

4.1 หนังสือ

ชื่อ ชื่อสกุล. (ปีพิมพ์). ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

4.2 บทความวารสาร

ชื่อ ชื่อสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร*. ปีที่. หน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่อ้างถึง
-วารสารสืบค้นจากฐานข้อมูลไทย

ชื่อ ชื่อสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร*, ปีที่, หน้าแรก-หน้าสุดท้าย, ค้นเมื่อ วัน
เดือน ปี, จาก URL หรือ ชื่อฐานข้อมูล

4.3 รายงานการประชุม

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่ประชุม). ชื่อเรื่อง. วัน เดือน พ.ศ.(หน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

4.4. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. ระดับวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขา คณะ ชื่อ
มหาวิทยาลัย, เมืองที่ตั้งมหาวิทยาลัย

4.5 บรรณานุกรมจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่งหรือหน่วยงานเจ้าของเว็บไซต์. (ปีที่เผยแพร่ข้อมูล). ชื่อเรื่อง. ค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี พ.ศ.
, จาก <http://www>.

4.6 บทความในนิตยสาร หรือ หนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่งหรือชื่อคอลัมน์. (วัน เดือน ปี). ชื่อบทความ. *ชื่อนิตยสารหรือ หนังสือพิมพ์*, ปีที่, หน้า.
กรณียาภาษาอังกฤษ จะใช้ว่า ปี,เดือน วัน (year, month day) และ p. หรือ pp.

4.7 การเขียนบรรณานุกรมแผ่นพับ

ชื่อผู้แต่งหรือหน่วยงานที่ผลิต. (ปี). ชื่อเรื่อง. [แผ่นพับ]. สถานที่พิมพ์: ผู้แต่งหรือหน่วยงานที่
ผลิต.

4.8 อ้างอิงจากการสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. (ปี/เดือน/วัน). ตำแหน่ง. สัมภาษณ์.

การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนส่งไฟล์ต้นฉบับบทความ (Microsoft Word) และแบบฟอร์มนำเสนอบทความเพื่อพิจารณา
ตีพิมพ์ในช่องทางของวารสารระบบออนไลน์ (Online Submission) เท่านั้น

กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการ
พิจารณา จะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ประเมินจากภายนอกเมื่อผลการประเมินผ่าน
หรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไขจะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ

ตัวอย่างการเขียนบทความเพื่อลงตีพิมพ์ (ขนาด A 4)

ชื่อเรื่องภาษาไทย (ขนาด 18 ตัวหนา)
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (ขนาด 18 ตัวหนา)

ชื่อ-นามสกุล ผู้แต่ง (ไทย) (ขนาด 16 ตัวหนา)
ชื่อ-นามสกุล ผู้แต่ง(อังกฤษ) (ขนาด 16 ตัวหนา)
ชื่อภาควิชาหรือหน่วยงานคณะและสถาบันของผู้แต่ง (ไทย) (ขนาด 14 ตัวหนา)
ชื่อภาควิชาหรือหน่วยงานคณะและสถาบันของผู้แต่ง (อังกฤษ) (ขนาด 14 ตัวหนา)
ที่อยู่ E-mail ผู้รับผิดชอบบทความ (ขนาด 14 ตัวหนา)

บทคัดย่อ (ภาษาไทย) (ขนาด 16 ตัวหนา)

.....(ระหว่าง250-300 คำ) (ขนาด 14 ปกติ).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: (3-5 คำ ขึ้นด้วยจุลภาค) (ขนาด 14ปกติ)

Abstract (บทคัดย่อภาษาอังกฤษ)

.....(ขนาด 14ปกติ).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (3-5 keywords must be given)

บทนำ (ขนาด 16 ตัวหนา)

..... (ขนาด 16ปกติ).....

[illegible]

วัตถุประสงค์การวิจัย (ขนาด 16 ตัวหนา)

1.

2.

สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (ขนาด 16 ตัวหนา)

1.

2.

การทบทวนกรรม (ขนาด 16 ตัวหนา)

วิธีดำเนินการวิจัย (ขนาด 16 ตัวหนา)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (ขนาด 16 ตัวหนา)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (ขนาด 16 ตัวหนา)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (ขนาด 16 ตัวหนา)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (ใช้รูปแบบการเขียนแบบ APA)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....